

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1624. usque ad annum 1627

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1778

VD18 90118863

Liber CXCV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67369](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-67369)

Susneus Äthiopiae Rex cum suis ad
Fidem Catholicam reuersus.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CONTINUATÆ. *LIBER CXCV.*

URBAN. VIII. PONTIF. MAXIMUS.
FERDIN. II. OCCID. IMP.

§. I.

*Catholica Religio in variis Provinciis
restituta.*

Hic annus Domini millesimus sex-
centesimus vigesimus quartus Sæc. XVII.
A. C. 1624.
præcipue memoratu dignus est,
hic quippe Protestantibus ad bonorum Meteran.
lib. 44.
Hist. Eccles. Tom. LVIII. A Ec-Hist. Belg.

Sæc. XVII. Ecclesiasticorum usurpationem postmo-
A.C. 1624. dum in Westphalica pace firmandam,
pro norma deservierat, propterea *an-*
Jæger. Hist. nus normalis vocatus; cum enim hoc
Eccl. l. 4. anno rebus Catholicorum prospere
cap. 8. fluentibus, ac Germania & Bohemia
Carafa com. gravissimis bellis liberata, Præfulum
Gem. rest. non pauci, aliique Ecclesiastici bona
Bull. Car- per iniquam vim sibi erpta vindica-
mel. tom. 3. rent, subtracto sapidissimo hoc bolo,
p. 485. ac unico Sectarum fulcro famelicus No-
vatorum stomachus lanquere cæperat.
Nil igitur ad recuperanda hæc bona,
levandumque dolorem opportunius esse
poterat, quam fortuna Catholicis ad-
versante per duram necessariæ pacis
legem, omnes hasce mutationes tan-
quam irritas, nullasque declarare, res-
que ad pristinam, quo ante primam
Januarii diem hujus Anni erant, sta-
tum revocare, prout etiam contigit.
Interim vero Ferdinandus II. Impera-
tor pacem, quam tot victoriis gloriose
obtentis Imperio, scisque Regnis red-
diderat, firmare unice intentus erat;
sat fatali enim experimento compro-
batum habebat, quod Religionum di-
versitas, unde subditorum rebellio,
bellumque hucusque ortum duxerat,
firmæ paci vel maxime obstaret, ea-
propter præprimis cuncta, quæ Se-
ctarum fomenta sunt, remoturus, li-
bros

bros hæreticos imprimendi ac vendendi facultatem per Archiepiscopum Pragensem sustulit, necnon Bibliothecas a promiscuo ejusmodi librorum usu expurgari mandavit. Præterea aliorum Regum, Principumque Acatholicon exemplo excitatus, Pragæ dictum promulgari jussit, vi cuius inhibitum, ne deinceps civium proles aut jure civitatis, aut parentum hæreditatibus gauderent, nisi Religione Catholici essent; nevero se ad amplectendam fidem cogi quererentur, in sua secta obstinatis concessum, ut dividentis bonis suis e Regno emigrarent. Nec Cæsaris Zelo deerat Archiepiscopus Pragensis, qui præprimis omnibus Sacerdotibus curam habentibus, ne hæreticorum funeribus interessent, interdixit, selectosque Viros constituit, qui amplissima facultate instructi omnes & singulas totius Regni Ecclesiæ, earumque Ministros lustrarent, & irrepentes corruptelas tollerent, Clerumque pristinæ morum gravitati & sanctimoniae restituerent, laborarent insuper, ut omnium Parochorum jura, bona & redditus describerentur, ac vacantibus Ecclesiis, ex quibus Prædicantes Hussitæ, Calvinistæ & Lutherani fuerant expulsi, Parochi Catholici præficerentur: Ut autem tanto munere

digni

A 2

Sæc. XVII. digni haberentur Ministri, Ordinum
 A C 1624 Regularium Generales a summo Pon-
 tifice jussi sunt, ut Viros idoneos ad
 excolendam vineam Domini transmis-
 terent, hos inter primus eo proficisce-
 batur P. Mathias a S. Francisco olim
 Carmeli Excalceati Præpositus, quem
 Papa speciali Epistola Cæsaris & Ar-
 chiepiscopi Pragensis patrocinio die
 decima quinta Junii commendabat:
 Inde vero factum, ut horum opera
 multi Nobiles, atque integræ etiam
 civitates ad gremium sanctæ Matris
 Ecclesiæ redirent, jura patronatus,
 necnon Ecclesiasticorum bona ab hæ-
 reticis usurpata legitimis possessoribus
 vindicarentur, & Catholici vi metu-
 que a Regno extorres denuo in patriam
 reverterentur, ac demum Regulares
 monasteria olim ab hæreticis ablata
 recuperarent, pluresque Parochiæ Pra-
 genses, quarum jus ad Cæsarem erat
 devolutum, in monasteria transfer-
 rentur.

§. II.

*Cæsar's edictum contra hæreticorum
Concionatores.*

Postquam vero Cæsar per Bohemiæ
 Regnum Catholicam Religionem
 a diuturna possessione iniquo Novato-
 rum

rum furore dejectam prospero successu Sæc. XVII.
revocaverat, æquali studio eandem Mo- A.C. 1624.
ravis reddere sategit, ac propterea
adulterinis Præconibus Zonoima ex-
pulsis, ne hæretici ad Sectarias con-
ciones excurrerent, inhibuit, præcepit-
que, ut ejusmodi Buccinatores ejice-
rentur, prout etiam Iglaviæ, atque in
aliis multis civitatibus effectui datum
est, necnon ex Cæsaris munificentia
conditum Olmutii est Seminarium, in
quo trecenti Nobiles, egeni tamen,
qui ad Sacerdotium adspirarent, ale-
rentur. Præcipue vero Ferdinandus
Imperator in hæreditariis suis Provin-
ciis hæresin, ob cujus rabiem nec Cæ-
saris vita ab insidiis, nec subditorum
bona a rapinis tuta erant, eliminare
statuit, ac præ ceteris omnes, ad quos
cura Ecclesiarum spectabat, ut non
minus doctos, quam probos Viros fi-
delium gregi præficerent, hortatus est,
dein cognito, quod in quibusdam lo-
cis non privilegiatis, uti Gravenwer-
dæ, Langenlofæ & Forthoffii adhuc-
dum sectæ usus invalesceret, nulla mo-
ra illis, qui has urbes pignoris jure te-
nebant, omne sectarum exercitium in-
terdixit, Virisque Apostolicis Langen-
lofam decretis præcepit, ut cives pauci
Baptismalis memores, abjecta hæresi,
quam temere adoptaverant, ad Reli-

A 3 gionem

Sæc. XVII. gionem Catholicam reverterentur, eo-
Sæc. 1624 quod in minoribus ejusmodi vicis li-

bertas Religionis nunquam plebeio Or-
dini, sed duntaxat Nobilibus in eorum
arcibus privatim indulta fuisset. Idem
etiam inhibuit ceteris Austriae incolis,
adjecta comminatione, in hæresi sua
obstinatis jus civitatis ademptum iri.
Verum Prædicantes obtemperare ne-
scii insuperhabito Cæsar mandato
clam virus suum spargere non erubue-
re, & quidem David Ständlinus Vien-
næ, ubi ipsem Cæsar agebat, ægro-
to cuidam Lobellii Tribuni famulo pa-
nis frustulum cum calice porrigeret præ-
sumpsit, superveniente tamen Kellero ad
D. Michaelis Parocho, quid hoc loco
mercenarius ficeret, interrogatus, ab-
ire coactus est: unde re cognita Cæsar
sequens edictum promulgari jussit:
„Scirent omnes Provinciæ infra Ana-
„sum Proceres Lutherani, quo pacto
„Mathias Imperator IX. Cal. Maij an-
„no millesimo sexcentesimo decimo
„quinto, & rursus speciatim decimo
„octavo Cal. Januarii ad querelam Vien-
„nensis Episcopi, sibi ab Augustanæ
„Confessionis parechis, quoad viola-
„tionem jurisdictionis Ecclesiasticæ vim
„velut afferri quiritantis, sub edicto
„cavisset, ne deinceps per Viennam,
„aliaque Cæsar's adjacentia oppida
„exer-

„exercitum præfatæ illius Confessionis Sæc. XVII.
„Augustanæ haberet locum. Huic op- A.C. 1624.
„pido adversari ausus est Pastor Hor-
„nalianus; ut etiam in urbe Vien-
„na in jurisdictionem Episcopalem gra-
„fari suaque & putaticia Sacra-
„ægroto impertiri non dubitarit. Quæ
„prævaricatio cum non modo in Ec-
„clesiasticæ jurisdictionis præjudicium,
„sed etiam Cæsaris contemptum ver-
„gat; præsertim autem Viennæ sine re-
„verentia ac pudore hoc peragatur: ideo-
„que scirent, Cæsarem ex justa indigna-
„tione prioribus editis inhærere; ne-
„que, ut præter Catholicæ Religionis
„exercitum aliud in usum vel clam vel
„palam obreperet, admittere velle.
„Hanc in rem Cæsarem severis, feriis-
„que verbis edicere, ut deinceps Confes-
„sioni Augustanæ addicti Proceres ab
„id genus novitatibus abstinerent; ne-
„que amplius per Viennam, ejusque
„agrum, prohibitum, in concessumque
„Confessionis illius suæ exercitum
„usurparent: nisi severioribus remediis
„in id genus Pastores, ut animadver-
„tatur, experiri mavelint. „

Sæc. XVII.
A. C. 1624.

§. III.

Austriæ inferioris Protestantes Ordines aduersus Viennense edictum reclamantes.

Lotich. rer. Germ. p. 400. *Theatr. Europ. p. 820.* **H**oc Cæsaris edictum Lutherani cives, opifices, famulique Viennæ hærentes pro more suo vilipendebant, magnoque numero Horniam identidem ad sectarios cætus, & Præconum declamationes audacter excurrebant: unde horum petulantia irritatus Viennensis Senatus, edictum promulgare cogebatur, in quo exponebat, quod ob Religionis disparitatem Vienna aliquæque Cæsaris Provinciæ & Regna bello, fame & vastationibus, nequidem habita Cæsaris reverentia, fuerint desolata, civesque acatholici sub Evangelici exercitii obtentu conventus contra Catholicos coegerint, & violata juramenti sanctitate cum hostibus subdole conspirantes, pacem publicam perturbarint, Catholicisque irreparabile damnum intulerint: Ne ergo sub tam doloso obtentu deinceps tam perversa moliri possent, Senatus promulgari præcepit, ut omnes & singuli cives, opifices, Ministri, & famuli, omnesque, quicunque Viennensis urbis jurisdictioni subessent, sedulo cave-

caverent, „ne denuo extra Viennam, Sæc. XVII.
 „sive Hornaliam, sive ad alium locum A. C. 1624.
 „quemcunque ad sacra, catholicis insti-
 „tutis adversa, facienda excurrant, nisi
 „severis, atque ingentibus pœnis coer-
 „ceri mavelint. Pari opera neque
 „Baptismi, neque matrimoniale fa-
 „crum, more acatholico amplius usur-
 „paretur, eadem severitate pœnæ in de-
 „linquentes constituta, sub spe, futu-
 „rum, ut nemo tam excors inveniatur,
 „qui turbas paci ac quieti, pœnam ve-
 „ro modestiæ, ac commodo suo ante-
 „ferre cupiat..”

Verum Protestantes Austriæ infe-
 rioris Ordines, cum sibi hoc Magistra-
 tus interdicto injuriam irrogari crede-
 rent, famamque suam & conscientiam
 in dubium vocari quererentur, por-
 recto libello supplici, hoc Senatus de-
 cretum sententiæ anno millesimo sex-
 centesimo decimo latæ, Mathiæ Cæ-
 saris indulto, ac Ferdinandi decreto
 adversari, Cæsari exponebant, haud
 memores, quod etsi sectæ libertas fuisset
 indulta, atque extorta, ex hac ta-
 men gratia nullum eis jus fuisset ena-
 tum, sed quod ea ad concedentis ar-
 bitrium, præcipue ob tam luculentum
 illius abusum, & summam eorum in-
 gratitudinem revocari potuerit: Au-
 dacter insuper a Cæsare petebant, ut

A 5 Sena-

Sæc. XVII. Senatus decretum abrogari, atque ob
A. C. 1624. inobedientiam captos Lutheranos abs-
que mulcta dimitti, eorum gravamini-
bus remedium afferri, calicis usum re-
stitui, & Prædicantes revocari præci-
peret. Verum ad arrogans hoc peti-
tum Ferdinandus II. Imperator die de-
cima tertia Septembris respondit, quod
nihil eorum, de quibus Ordines que-
rerentur, ad eos spectaret, unde nec
se aliena in negotia ingererent, nec
Religionis caussæ se se immiscerent.
Accepta hac repulsa Ordines denuo
Cæsari obstrepentes exponere non du-
bitarunt, quod suæ sectæ socios de-
fendere omnino cogerentur, cum
sæpius imo & novissime ipsem Cæsar
pollicitus esset, Lutheranos suæ sectæ
deinceps, eadem libertate, qua sub
Mathia I. usuros esse. Horum vero
querelas flocci habebat Imperator, haud
ignarus, quod Sectarii hac precario in-
dulta libertate tam in Austria quam in
Bohemia ad subditorum oppressionem,
& rebellionem in ipsum Cæsarem abusi-
fuissent: Nondum tamen sibi aquiescen-
dum putabant Lutherani Austriæ Or-
dines, qui rabie sua in Senatum Vien-
nensem versa eidem significabant, quod
calumniam & diffamationem, qua ab
eo gravati fuissent, justis vindicandi
honoris sui stimulis agitati retorque-
rent,

rent, altaque mente repositam haben- Sæc. XVII.
tes injuriam, suo tempore talionis jure A. C. 1624.
vicem repensuri essent. Hac saltem
sua temeritate tantum obtinuere, ut
eorum exemplo ceteri opifices, famu-
lique Lutherani Viennense decretum
palam vilipenderent, ac Præpositis suis,
juxta Apostoli effatum, esse obedien-
dum, haud ultra memores ad Horna-
liana Præconum suorum conventicula
turmatim excurrerent: quapropter in-
valescente horum protervia non modo
Viennensis Academiæ Rector suis Aca-
demicis novæ hujus sectæ munia vel
intra vel extra urbem obire inhibuit,
sed etiam Cæsar promulgato edicto
Præcones Lutheranos, & Ludima-
gistros turbarum incentores ex Austriae
Provincia ejicere compulsus est, eo-
quod *intempestivis suis vociferationibus,*
atque ad seditiones spectantibus concionibus
animos Dynastarum inflammasse, plebem-
que ad furorem, ipsamque rabiem usque
adeo irritassent, ut nedum his sceleribus
modum finemque adhucdum ullum statuere
cogitarent. Quoniam vero insuperha-
bito Cæsaris mandato Helmhardus
Jorger Hornalianus Dynasta, qui jam
olim turbarum & Bohemicæ rebellio-
nis socius erat, Sectarios conventus
ibidem haberi pergeret, hinc Cæsar
missis eo Legatis Dynastiam ærario ad-
dici,

Sæc. XVII. dici, seditiones vero Præcones oculi
A. C. 1624. inde emigrare jussit, loco illo Canonis
apud D. Stephanum concessos: Tum
vero non pauci fluctuabant inter debiti
obsequii leges, & sectæ suæ præjudicia,
hinc urgebantur ab ipsa Imperantis
æquitate, ac clementia, quæ serius
aut citius ad subditorum corda loquuntur,
illinc terrebantur ab importunis
Prædicantium suorum fusurris, qui eisdem
continuo acclamabant, non alium
pro Rege habendum, quam secta Luthe-
ranum, & qui sub utraque specie
communicaret, Ecclesiamque Roma-
nam, Meretricem Babylonicam, &
Papam vocitaret Antichristum: inde
autem factum, ut illi, apud quos ve-
ritatis amor, & legitimi imperii rever-
tentia prævalebat, ejurato errore ad
fidem Catholicam temere relictam re-
verterentur, alii econtra, quos oppo-
sitæ Religionis odium, & Præconum
præstigia in suo fanatismo detinuerant,
potius extrema quæque contra Cæsa-
rem tentare præsumerent; hac etiam
vesania abrepti, non sine maximo in-
fonsium damno Lieffam Bohemiæ ur-
bem ultro subjectis ignibus exusserunt,
ac in saltus, locaque Sylvestria sese
recepérunt, ut sectam, quam unius
hominis ambitio recens invexerat, &
effrænis vitæ licentia nutriverat, eo
libe-

liberius sectari, seu verius omnes Di- Sæc. XVII.
vinas & humanas subjectionis debitæ A.C. 1624.
leges sub obtentu Religionis, & liber-
tatis conscientiæ conculcare possent.

§. IV.

*Bonorum Ecclesiasticorum restitutio
Catholicis facta.*

Æquitas postulabat, ut sedato tu- Carafa com.
multu bona, quæ Ecclesiasticis de Germ.
per iniquam vim a Protestantibus fue- rest. Struv.
re erepta, per debitam restitutionem Corp. per.
eis vindicarentur: In id præcipue in-
tentus erat Urbanus VIII. Pontifex Ma-
ximus, qui datis literis Cæsarem hor-
tabatur, ut Sedis Apostolicæ jura in
Præposituram Ecclesiæ Halberstadien-
sis, quam violatis Germaniæ concor-
datis Rex Daniæ Filio suo coemptis
suffragiis contra Ecclesiæ jura addixe-
rat, admota etiam, si necesse foret,
armorum potentia tueri vellet: Cæsar
itaque non modo Regem, ut a suo
proposito desisteret, monuit, sed etiam
Halberstadiensi Capitulo nefarii illius
decreti, vi cuius Præpositus & Cano-
nici Catholici fuere rejecti, revocatio-
nen præcepit, ipsosque S. Francisci
Religiosos monasterio suo restitui vo-
luit. Insuper Pseudo-Archiepiscopum
Magdeburgensem ad restituendam Al-
tenbal-

Sæc. XVII. tenbaldensem Præposituram, intrusum-
A. C. 1624. que ejiciendum compulit, pariterque
Abbatissam ibidem in Catholica Reli-
gione unacum toto Virginum Ascete-
rio servandam, nihilque innovandum
præcepit. Eodem Religionis studio
Cæsar in oppido Eybach, quod Elva-
censi Præposito paret, Prædicantem
ejici, ac subrogato Catholico Sacer-
dote veram fidem restitui jussit: Insu-
per in favorem Episcopi Augustani, Ab-
batis Campidunensis, & Decani Grb-
nenbacensis Wolfgangus Papenheimius
omnia Collegiatæ Ecclesiæ Gronenba-
ensis bona unacum Religione Catho-
lica, uti olim paulopost Religionis pa-
cem floruerat, reddere jussus erat. Oc-
cupabat etiam Onolsbacensis Marchio
Ecclesiam Galleronevetzianam cum
omnibus decimis, reditibus, aliisque
bonis, quæ tamen Eistadiensi Episco-
po restituere præcipiebatur: Decerne-
bat etiam Cæsar, ut Comites de Ha-
nau, de Oettingen, & de Stolberg ex-
pulsis Prædicantibus Religionem Ca-
tholicam, necnon erepta bona præci-
pue monasterium Waffersloßense resti-
tuerent. Verum hæc Cæsaris man-
data aut serius fuere effectui data, aut
omnino neglecta. Præterea Schwicar-
dus Moguntinus Elector Stradam mon-
tanam, & Episcopus Spirensis alia quæ-
dam

dam oppida recuperarunt, moxque Sæc. XVII.
 Catholicæ Religionis exercitium ibi- A.C. 1624.
 dem restaurarunt. Herbipolensis quo-
 que Episcopus quædam monasteria a
 Comite de Hanau erpta sibi restituí,
 ex Cæsarís sententia petiit. Sub idem
 tempus Wolfgangus Neoburgi Dux
 Düsseldorfii Calvinianum Templum
 claudi jussit, sectæque profitendæ
 libertatem revocavit.

§. V.

*Pax Cæsarem inter & Gabrielem
Bethlenium firmata.*

Turcis per Esterhasium ex Hungaria Barre Hist.
 pulsis Stanislaus Turzo Palatinus, d'Allem.
 aliique Hungariæ Proceres toti in eo t. 9. p. 551.
 erant, ut præsentaneum Regni exci- Orthel.
 dium optata pace præverterent. Hanc Chron.
 in rem die septima Februarii unacum Hung. p. 104.
 Montanarum urbium Deputatis Vien- Bell. laur.
 nam profecti sunt, quo etiam Kamu- Aust. l. 7.
 thius Bethlenii Orator advenerat: E- p. 772.
 nimvero Nicolaus Esterhæsius victoria
 nuper reportata animatus, Cæsari au-
 thor erat, ut bellum totis viribus pro-
 sequeretur: Proceres econtra Ferdi-
 nandum ad pacem inclinare adlabo-
 rabant, quorum votis Cæsar annuere
 cunctabatur, caussatus, Electorum ac
 Imperii Principum sententiam desuper
 esse

Sæc. XVII. esse explorandam: Tandem vero Re-
A. C. 1624. gni calamitates misertus, Bethlenio
a die vigesima quinta Martii usque ad
primam Maij inducias concessit, rebus
omnibus in eo statu, quo tum forent,
relinquendis, donec de pace firma ut-
rinque decerneretur. Interea de con-
cordiæ pactis serio deliberatum, de-
mumque die octava Maij in hosce pa-
cis articulos conventum. I. Bethle-
nius ab Hungarici Regis titulo, sigillo,
Regnique administratione abstineat,
Oppellensi, & Ratiborensi Principatu
atque Imperii Principis nomine ad dies
vitæ contentus. II. Nil hostile in Cæ-
sarem, Austriacam Domum, eorum-
que subditos moveat, nec Cæsaris ho-
stibus auxilio sit, minus vero Turcas
contra Cæsarem provocet. III. Capti-
vos gratis dimittat, idem quoque apud
Turcas fieri curet. IV. Cuncta vi ab-
lata Cæsari restituat, militesque sacra-
mento solvat. V. Reditus metalli-
fodinarum Cæsari integre cedat. VI.
Omnia bona aliis ablata suis possessori-
bus restituat. VII. Viciſſim Cæſar
salva Religione Catholica septem comi-
tatus Hungaricos tam ultra quam citra
Tibiscum unacum civitate Cassovia ad
dies vitæ Bethlenio relinquat. VIII.
Quotannis ad finium defensionem ei-
dem triginta florenorum millia eroget.

IX.

IX. Arx Mungatsia numeratis tercen- Sæc. XVII.
A.C. 1624.
ties mille florenis Bethlenio relinquatur, eo autem mortuo ad Cæfarem revertatur. X. Arx Tockaia pignoris loco, Eychetana autem, & Nagibaia urbs dono unacum jure regio in perpetuum Bethlenio, ejusque hæredibus cedatur. XI. Si forte Turca Bethlenii possessiones invasurus esset, Cæsar eidem suppetias ferat. Hi pacis articuli utrinque firmati a Poloniæ Rege rati habebantur, non sine indignatione Ludovici XIII. Franciæ Regis, qui hanc pacem cum Bethlenio duntaxat eo fine initam fuisse interpretabatur, ut Cæsar contra Protestantes in Germania, contra Grifones in Valle Telina, & contra Batavos arma sua ea validius vertere posset.

§. VI.

*Principes Protestantes a Friderico
Palatino ad bellum in Cæfarem
& Catholicos stimulati.*

Nondum pax in Imperio & Hunga- Lotich. rer.
riæ Regno plene coaluerat, cum Germ. l. 14.
jamjam novæ belli flammæ accende-
rentur a Friderico Palatino, qui datis cap. I.
ad Saxonem, Brandenburgicum, & Wir- Lond. act.
tenbergensem Duces, aliosque Principes publ.
Protestantes iteratis literis eosdem ad
Hist. Eccles. Tom. LVIII. B. arma

Sæc. XVII. arma in Cæsarem & Catholicos capes-
A. C. 1624. fenda acriter stimulabat, hancque in
rem occasionem & quidem capillatam
ex eo captabat, quod Cæsar eliminata
Calvini & Lutheri secta Religionem
Catholicam revocasset, necnon Electo-
ralem dignitatem in Maximilianum Ba-
variæ Ducem transtulisset, eumque in
Fleusinganis Imperii comitiis in Electo-
ralis Collegii socium, annuente etiam
Saxonum Electore admisisset. Eandem
vero translationem depingebat, „velut
„tragediæ, quæ per Germaniam ludi-
„tur, fundamentalem actum, in quem
„jam dudum Pontifex ejusque Quiri-
„tes conjecissent oculos, ut hoc apice
„obtento rem deinceps Evangelicam
„dent præcipitem, funditusque di-
„ruant.“ *Hic erat*, inquiebat Frideri-
cus, *scopus ille*, in quem Roma diu tela
sua, *testimoniis in publico extantibus*, di-
rigere comperta est, ut sub hujusmodi ca-
pitis oppressione casus, ac ruina ceterorum
Electorum & *Principum* queratur, &
Electores Protestantes tanquam esca &
hamo prehensi in partes trahantur, necnon
deinceps majoribus Pontificiorum suffragiis
prævalentibus Evangelicorum pars oppres-
sa, non secus atque umbræ loco, futura
sit: *An non Pontifex rem factam habens,*
pro nutu suo ac libidine aget? Nonne hoc
jugum posteritas sub Evangelicas Religionis

exci-

excidio, fermentique Papistici reproductio- Sæc. XVII.
ne excutere nunquam poterit? Postea Fri- A. C. 1624.
dericus odium in se ob interceptas, quas
ad Bethlenium dederat literas, conce-
ptum amoliri sategit, id quidem ve-
rum suisse, haud negavit, in dubium
tamen vertit, an ignotorum charac-
terum interpres rerum sensum asscuti,
testari potuerint, quod contra Cæsa-
rem Turcas, Tartarosque evocarit;
tametsi autem, ajebat Fridericus, pere-
grina undecunque auxilia erogarem, quis,
cui synciput sanum, id vitio dabit: in eos
vero, qui dedita omni opera Pontificatus
exaltationem, rei vero Evangelicæ oppres-
sionem moluntur, omnium malorum causa
rejicitur, nulla ergo ex parte, quo ex
periculosa Bavari irruptione communis res
Evangelica acerbius vulnerari queat, con-
cedite. Iisdem pene rationum stimulis
Fridericus Brandenburgicum & Wirtem-
bergicum ad arma concitabat, suum
vindicandi studium Religionis obtentu
contegens.

§. VII.

Friderici Palatini epistola ad Schwi-
cardum Electorem ac Mogun-
tinum Archiepiscopum.

Acerbiori adhuc stylo Fridericus in
Electorem Moguntinum inveheba-
tur, hæc prescribens: *In tantum pro-*

B 2 velen-

Sæc. XVII. *vehendæ Romanæ, Hispanicæque potentiaæ, A. C. 1624. machinæ, argutiaæque Jesuiticæ invaluable*

runt, eousque sub introductionibus barbarorum populorum, communis patricæ & regiones & leges proculatæ sunt, damnumque fere ineluctabile patiuntur, ut a seris hæc tragica nequidem nepotibus satis digne defléri queant, tantum abest, ut emendari possint. Profecto privati commodi captatio, & avaritiæ ignobile nomen, illud ad fastigium videtur pervenisse, ut etiam regnare passim, & dominari, animadvertisatur. Quæ in præsentiarum omnia, ne enarrando dolorem faciam illum meum etiam graviorem, lubens in medio relinquo.

Posteaquam vero exploratum habeo, quam sub prætextu Sanditatis, ac voti nuncupandi nuper Bruxellas suscepseris, id genus inusitati processus insolentia ut confirmaretur, simul atque inferioris Palatinatus mei partem, Intuergorum præfecturam, ut prævento favore Hispanico, interciperes, crede mihi, non admodum magna ac singulari nominis tui cum laude, hanc sive victoriam, sive prædam, retulisti. Dum igitur fideles subditos meos severa sub lege, in verba tua jurantes adegisti, ne eoipso, quanta cum sollicitudine has illas istas manubias sedatus essem, manifestari cœptum est. Qua de re non est, ut super hoc reatu connivere, aut commemorisse possum, ejusmodi aliquid Electores Latino

latinos de Archiepiscopis Moguntiacis un- Sæc. XVII.
 quam promeritos esse. Esto enim (quod A.C. 1624.
 nullo modo conceditur) ullam præ mani-
 bus esse prætenzionem, quæ in Intuergos
 stringi possit! An idcirco præteritis Im-
 perii juribus, ac legibus, hoc rerum statu
 perturbatissimo, dum vis & arma pro
 legibus sunt, captare oportebat? An E-
 lector præcipiuus & quidem Imperii Archi-
 cancellarius, mallet armis & obreptioni-
 bus, quam Imperii Constitutionibus uti,
 in justamque caussam injusto magis & ini-
 quissimo procedendi modo deteriorem red-
 dere? Ne igitur silentium forte meum velut
 in consensum trahi potuisset, legitimæ, ac
 solemnis protestationis loco, in præsentia-
 rum hoc interponendum fuit, donec com-
 modior hoc illegitimum propositum confu-
 tandi detur occasio. Neque enim hoc il-
 lud fundamentum censendum venit, super
 quo aut constantia, aut bona fides ædifi-
 cari queat. Hæc Fridericus ad Electo-
 rem Moguntinum, Imperii Cancella-
 riū, quem tamen caussæ æquitas, &
 probata agendi ratio ab hac injusta cri-
 minatione abunde vindicaverat.

§. VIII.

*Sacerdotes Catholici Angliæ Regis
 jussu ex Anglia, Scotia & Hi-
 bernia ejeciti.*

B 3

Resti-

Sæc. XVII. Restitutæ pacis amor adhucdum Pro-
A. C. 1624. testantes Germaniæ Principes de-
 tinuerat, quin ad Friderici vota novis
Lotich. rev. belli calamitatibus sese implicare vel-
Germ. l. 14. lent: e contrario autem Jacobus I. An-
t. 2. p. 390. *Adlzr. An-* gliæ Rex ob frustratam Hispanæ affini-
nal. Boic. tatis spem irritatus, vindictam suam in
part. 3. l. 9. Cæsarem, ac Hispaniæ Regem exe-
Meteran. rere statuit: Stimulabant eundem Pu-
Hist. Belg. ritani Angliæ Proceres, qui ægerrimo
kk. 44. ferebant animo, quod Rex per pacta
 nuptialia legum severitatem in Catho-
 licos laxasset, concessaque tolerantia
 ingens fidei Romanae in Anglia propa-
 gandæ ostium aperuisset. Ut igitur
 Rex neglectæ sectæ calumniam, ac im-
 putatæ in fidem Catholicam propen-
 sionis suspicionem a se amoliretur, ira-
 rum stimulo agitatus, ac præcipue
 Buchingami susurris accensus, promul-
 gato edicto præcepit, ut omnes & sin-
 guli Jesuitæ, Monachi & Clerici intra
 quadraginta dierum spatium ex An-
 glia, Scotia & Hibernia exularent:
 Cum vero inter Curiæ Senatores non-
 nulli Religione Catholicæ essent, sanctum
 est, ut hi jurejurando, Regem
 supremum in rebus etiam Ecclesiasticis
 Caput esse, profiterentur, recusantes
 vero Senatu ejicerentur, omnesque
 Catholicæ, dum Regni comitia cele-
 bran-

brantur, decimo lapide a Londinensi Sæc. XVII.
urbe abessent. A.C. 1624.

§. IX.

Conventus Londini habitus.

Hac Catholicorum vexatione Buchin- Rapin Tho-
ras Hist.
d' Angl. t. 8.
pag. 242.
gamus Comes Regis cliens in pau-
cis charus Puritanorum, aliorumque Anal. de
Jaq. I.
p. 119.
Clarendon.
tom. I. p. 27.
& seqq.
Procerum gratiam sibi conciliabat, tan-
tumque efficerat, ut Rex Curiæ co-
mitia indiceret, ac Friderici Palatini
proscriptionem, & Bavari successionem
detestatus, in Cæfarem & Hispanum
arma convertere decerneret. Verum
exhausto ærario Nobiles, populumque
ad erogandas pecuniarum suppetias in-
clinare, necesse erat: Rex igitur hanc
in rem die vigesima nona Februarii lu-
culentum habebat sermonem, in quo
Filii sui cum Maria Hispana nuptias
velut rem omnino secretam congrega-
tis Curiis exposuit, professus, quod in
hanc spem omnes Thesauros prodege-
rit, hoc tamen negotium post Filii sui
reditum, perinde acsi nunquam de eo
actum fuisset, adhuc integrum esset:
postea Deum in testem & Judicem vo-
cabat, quod Papistis tolerantiam con-
cedere, ne cogitaverit quidem, sed
duntaxat edictorum severitatem ob-
rationes sibi soli cognitas suspendi jussérunt.

B 4

Atta-

Sæc. XVII. Attamen non deerant, qui rerum pro-
A. C. 1624. be gnari Regem propterea vellicarent,
quod Hispanici matrimonii negotiationem velut *rem integrum* exhibuerit, cum
tamen ipsem nuptialibus pactis utrinque firmatis suum apposuisset chirographum, ac de Palatini restitutione nunquam, nisi consummato Matrimonio mentionem fieri voluerit: Stupebant alii, quod Rex, se Catholicis tolerantiam non concessisse, Deo teste asseruisset, cum tamen hæc inter secretos connubii articulos comprehensa fuisset, nec Hispaniæ Rex Sororem suam, nisi sub hac lege, Walliæ Principi tradidisset. Præeunte hoc Regis sermone, Curiæ Proceres, instigante Friderici uxore, Walliæ Principe ac Batavis, improbis desiderabant votis, ut Jacobus Rex acrioribus adhuc irarum stimulis adversus Hispanos & Catholicos exardesceret; eapropter non modo Oxoniensem Comitem nuper, eoquod Hispanas nuptias dissuasisset, carceri datum liberari, editique in Catholicos promulgati executionem urgeri petierunt, sed insuper Regem eo impulerunt, ut Buckinghamus dissoluti connubii caussas in Hispanorum invidiam jam antea excogitatas coram Regio Senatu exponeret. Hujus vero clientis sermo eo tendebat, ut ostenderet,

quod

„quod Rex vana spe a Brifolo Comite Sæc. XVII.
„delusus, Mansfeldii copiis e Palatinatu A.C. 1624.
„evocatis ad conciliandas Filii sui cum
„Hispana nuptias perperam inductus
„fuerit, Walliæ autem Principi in Hi-
„spaniis declaratum , nisi ad Catholi-
„cam transiret Religionem, de matri-
„monii spe actum fore: Bristolus quo-
„que Principi auctor exstiterit, ut ali-
„quamdiu se Catholicum simularet: in-
„terim Pontificis dispensatio supervene-
„rit, tam arduis restricta legibus, ut
„Princeps ex Hispania abire decerne-
„ret: tum vero legati ex Hispania fue-
„rint decreti, qui re cum Catholicis
„deliberata structis machinis in Anglia
„intestinum bellum suscitarent. Hispa-
„ni quoque Walliæ Principi exercitum
„obtulerint, ut in rebelles movere pos-
„set, de cetero autem Hispaniæ Rex
„nec unquam de nuptiarum executio-
„ne , nec Palatinatus restitutione serio
„cogitarit, quamvis Bristolus de utra-
„que fidem dedisset, ac totius hujus
„scœnæ auctor Regis benevolentia ab-
„usus fuisset: „ Hæc a Burchingamo
fuisse conficta, Bristolus biennio post
tam luculenter demonstrabat, ut Bu-
chinghamus ad se defendendm pro-
vocatus, ne verbum quidem respon-
dere potuerit, hujusque relationis fal-
sitas fuerit detecta. Nihilominus in-

B 5 super-

Sæc. XVII. superhabitis Hispani legati querelis
A. C. 1624. Buchinghamo applaudebant omnes;
 utramque enim Curiam jam antea in
 suas partes traxerat, sibique populum
 ac Senatum obstrictum reddiderat, eo-
 quod Regii Filii Nuptias cum Hispani
 Regis Filia ad Anglorum vota dissol-
 visset.

§. X.

*Utriusque Curiæ Senatores in Catho-
licorum excidium conspirantes.*

Wilson Hist. Rebus ita dispositis Senatus Regi pro-
Stac. I. posuerat, nuptias in Hispania huc-
part. 265. usque agitatas palam esse dissolvendas,
Annal. l. c. & quidem hisce ex causis. I. Quia
pag. 94. Hispani nonnisi Religionis libertatem
Ruthworth pro Sponsa, ejusque domesticis primo
Vol. I. petierint, Principe autem Hispanorum
pag. 129. potestati tradito postea universalem to-
125. lerantiam prætenderint. II. Papistæ
 tanto numero accreverint, ut hac ne-
 gotiatione ad effectum deducta, haud
 ultra supprimi possent. III. Protestan-
 tes in Germania exinde oppressi, Palat-
 inatus armis ereptus, & Walliæ Prin-
 ceps violata Hospitalitatis lege, ac
 Principum privilegiis in Hispania in-
 digne habitus, & Religionem ejurare
 coactus fuerit. III. Electoratus in Ba-
 varum translatus, Belgica negotiatio

ad

ad Heidelbergæ & Franchentaliæ usur-
pationem excogitata, necnon Hispani Sæc. XVII.
Regis tergiversationes has nuptias om-
nino nocivas ostenderint. His ratio-
nibus Senatores ipsum quidem Regem,
quod tamdiu se vana hac spe deludi
passus fuisse, petebant, doorem ta-
men inde conceptum dissimulans Rex
habita oratione utriusque Curiæ ac Se-
natui exposuit, quodrupto nuptiarum
föedere Palatinatum armis recuperare,
& Cæsari, Hispanoque Regi bellum in-
ferre cogeretur, necessaria igitur pe-
cuniarum subsidia conferrent, ea ta-
men lege, ut hasce pecunias Viri a
Senatu designandi administrarent. Post-
quam igitur Curiæ Patres populusque
Regem a suprema, cuius antea tanto-
pere tenax erat, auctoritate ad tantam
abjectionem descendisse cognoverant,
eundem promissi auri spe sensim ad Re-
ligionem Catholicam penitus e Regno
eliminandam nullo negotio inclinari
posse sperabant; eapropter ingentem
pecuniarum vim, quamprimum Rex
nuptias esse rescissas palam declarasset,
se collatuos spondebant, dein libellum
supplicem contra Catholicos Regi ex-
hibendum parabant: quo tamen com-
perto Rex Nuntium, quem jamjam in
Hispaniam decreverat, revocari jussit,
declarans, quod venenatum Curiæ
infer-

Sæc. XVII. inferioris rescriptum contra Papistas
A. C. 1624. Senatui fuisse traditum comperiisset,
ipse vero firmum fixumque haberet,
bellum, quod pararet, nullatenus in
Religionis bellum convertere: Postea
tamen a suis edoctus, quod in hoc li-
bello nihil suæ auctoritati adversum
contineretur, illum acceptabat, septem
hisce articulis comprehensum. I. Om-
nes Jesuitæ, & Sacerdotes ab exteris
Seminariis emissi Regno expellantur,
& nuperum edictum hanc in rem pro-
mulgatum effectui detur. II. Papistæ
omnibus spolientur armis. III. Lon-
dino ejecti ad ea, quæ ipsis assignabun-
tur, loca recedant, nec inde itinere
quinque leucarum discedant, & Lon-
dino decem leucis distent. IV. Pro-
hibeantur, ne deinceps pro audiendo
sacro ad Legatorum ædes confluant.
V. Publicis muneribus amoveantur.
VI. Rex omnes Magistratus ad ex-
quendas leges in Catholicos editas se-
vere compellat. VII. Occasione alte-
rius patti nuptialis se Regia fide obstrin-
gat, harum legum executionem nulla-
tenus suspensurum.

§. XI.

Regis responsum ad Curiae postulata.

Non

Non deerant ex ipsis Sectariis non sæc. XVII.
pauci, qui tam apertum Religio- A.C. 1624.
nis odium detestarentur, palamque e-
dicerent, quod Rex aut ultro, ne Bu-
chinghamianæ relationis falsitatem,
necnon postulatorum iniquitatem cer-
neret, cæcus esse voluerit, aut clien-
tis sui, a quo hæc omnia ortum habe-
bant, indigna servitute adeo fascinatus
esset, ut ea, quæ falso & perperam
proposita noverat, tanquam vera & æ-
qua coram Senatu profiteretur: post-
quam enim Palatinatum se armis vin-
dicaturum spönderat, se in sua secta
immote perstiturum, atque ad Cu-
riæ vota Catholicos oppressurum, his
verbis declarabat: *Infelix sim oportet
sicubi eo, quo me tam conscientia, quam
obligatio mea impellit, adigendus eram, ut
non ipse sponte præcurram. Quæ mea sit
fides, quæ confessio, interrogate libellos
meos, inspicite vitam, & actiones meas.
Non spero, me eousque vitam protractu-
rum, ut intelligam, me, vel Religionis
caussa suspectum meis esse. Neque sic a-
gam, ut quisquam forte id suspicari possit.*
*Opto autem in marmore, tanquam vitu-
peri lapide, & quidem atrocibus literis,
ad sempiternam rei memoriam inscribi,
sicubi deprehensus sim a Religione ea,
quam profiteor, defecisse. Is enim, qui
ante faciem Dei hypocritam agit, cui ho-
mines*

Sæc. XVII. mines fidem habeant, indignus est. Deum
A. C. 1624 testor, etiam viscera mea commoveri cœ-
 pisse, ubi Pontificum dogmata sic inva-
 luisse notavi. Id genus cordolii haud se-
 gnius me affixit, ac si spinas intra ocu-
 los, stimulosque intra renes habuisset.
 Sæpius, quo pacto incremento ejus rei ob-
 viam ire possim, deliberare cœpi. Ut ne-
 que, si minus hoc fecisset, excusandus
 veniam. Martyris quidem nomen mihi
 non sumo: sed Confessoris titulo venio.
 Quamquam etiam modo quodam Martyr
 dici forte possim. Sicut vel in sacris no-
 stris Isaacum ab Ismaele fugillari accidit.
 Nullus unquam Regum extitisse notatus
 est, qui plus calumniis me fuerit obno-
 xijs. Interim in persecutionem nequic-
 quam incubui, semper enim statui, Reli-
 gionem alia re magis nulla vires accipe-
 re, quam persecutionibus. Meministis ve-
 tus illud: Martyrum nempe sanguinem,
 Ecclesiæ esse fermentem. Jam ita est,
 ut non tam de petitis illis vestris assen-
 tiar, sed etiam majus quiddam adjicere
 velim. Illud autem hoc est, nempe ut
 intra præfixum temporis terminum, tam
 Jesuitæ, quam Monachi, ac Clerici ex
 hoc regno excludantur. Hoc ut per trium
 regnorum fines ematurari possit, triplici
 proscriptione erit opus. Ut igitur pro-
 vinciarum Judices in recusantes animad-
 vertant, res postulat. Illi adhucdum
 pleno

Deum
cæ
inva
d se
ocu
ssem.
i ob
t ne
ndus
mih
enio.
irtyr
no
idit.
atus
bno-
quic-
Reli-
cipe-
ve-
em,
est,
sen-
cere
ub
tam
ex
rium
plici
pro-
ad-
dum
leno

pleno jure utuntur, licet a me dispensatio Sæc. XVII.
aliam intervenerit ulla. Ego non sic re- A. C. 1624.
gnare didici, non ut utar semper calca-
ribus, sed habenis interdum inflectam. Ita-
que de hoc providebo.

Secundum hæc legem feram, qua e
subditis meis coerceri isti possint, quicun-
que ad Oratores peregrinos intrare com-
periuntur. Domus quidem Oratorum suis
gaudent privilegiis. Interim isti negotia-
tores, sicuti cædibus illis exeat, in via
ab observatoribus prehendi, atque ad pœ-
nam rapi possunt. Ut sic exemplum pœ-
næ extet in medio:

Addo etiam hoc, nempe me & de fi-
liis vestris sollicitum esse. Et certe diu
de his deliberavi. Cujus rei testes consi-
liarios meos appello. De iis autem ita
sentio, ut nonnisi grande nefas esse cen-
seam, sicuti liberi vestri sub meis regnis
sic quidem educari velint, tanquam sive
apud Madritum, sive Romam, nasce-
rentur.

De ultimo, quod supereft, ob lauda-
tissimum illud, quod suppeditafis, consi-
lium, vos amo. Præter non omnem ra-
tionem est, Rex ut patiatur subditos suos
alterius magis legibus, quam suis obli-
gari. Quid non Rex in alio territorio
sive regno, & cur esset curiosus? De eo
ergo esfote securi. Nunquam non dein-
ceps eventurum est, ut id genus conditio-

nex

Sæc. XVII. nes extra vagantes locum sint inventura.
A.C. 1624. Subditos siquidem cum Regibus idem vita
 necisque arbitrium nancisci, consentaneum
 utique est.

§. XII.

Varia Regis decreta contra Ca- tholicos.

Wilson l. c. Cum vero Rex in suo responso nullam
 de Catholicis Aula & officiis pu-
 blicis amovendis mentionem fecisset,
 Senatus suam in eos invidiam nondum
 expletam ratus, libellum, in quo quin-
 quaginta septem Proceres Catholicos
 officiis publicis honoratos designabant,
 Regi tradidit: ne tamen Rex hunc ar-
 ticulum urgeret, effecerat Buching-
 hamus, veritus, ne ejus Mater, quæ
 plurimum apud Regem valebat, pari-
 ter Aula excedere juberetur: Ceterum
 paulopost edictum in Catholicos inno-
 vatum est, hujus tenoris: *Posteaquam
 Magnæ Britanniæ Rex, tam ab Ecclesi-
 sticis, quam secularibus, sub his comitiis
 congregatis statibus, erudiri cœpisset, quid
 quantumque sive incommodi, sive periculi,
 ab ingenti Jesuitarum, Clericorumque
 multitudine, impenderet, qui quidem au-
 thoritate Romani Pontificis ordinati, at-
 que hoc in Anglicanum regnum induci
 sunt. Ut de fastu, & insolentia, qua
 quidem*

quidam subditos modo non a fide agnita, Sæc. XVII.
sed etiam subjectione & fidelitate ipsamet, A. C. 1624.
in diversum abripere moluntur, nihil di-
catur. Iсторum omnium intuitu, quo tan-
tis malis in tempore fieret medicina, Regi
decretissimum est, amplius haud connivere
velle. Proinde sic conceptissimis verbis
Rex statuit: nimur omnes & singuli
tam Jesuitæ, quam Clerici, ex potestate
Romane Sedis ordinati, atque intra An-
gliae regni, Walliaeque Principatus, sese
tenentes, fines intra XIX. Cal. Quintiles
exirent, portusque regni maritimos pete-
rent, unde vento secundo in regiones ex-
teras transferri possint, ac ne unquam post
reverterentur, nisi in pœnas, legibus ex-
pressas incurvare mavelint. Pari rigore in
omnes istos animadverteretur, quicunque
post elapsum terminum ullum sive Jesui-
tam, sive Clericum, hospitio, domoque
excipere, sive ullo patto juvare ausus es-
set, pœna in omnes cujuscunque saltem
forent ordinis, constituta gravi ac rigo-
rosa. Idem inculcat Rex Archiepiscopis,
Episcopis, Dynastis, ac Vicariis &c. ni-
mirum ut & illi omnes in Jesuitas, &
Sacerdotes quoscunque contravenientes se-
vera sub lege irent, neque ulli gratiam
facerent, parcerentque, nisi ipsi indigna-
tionem Regis in se, suosque provocare
mavelint.

Hist. Eccles. Tom. LVIII. C Pro-

Sæc. XVII. Promulgato hoc edicto Catholico-
A.C. 1624. rum non pauci in carcères fuere con-
jetti.

§. XIII.

*Jacobus Rex erga Catholicos non-
nihil indulgentior.*

*Relat. de
l'Archev.
d'Emrum
Mem. de
Deageant.*

Cum Catholici in Anglia recentem
hanc vexationem non tam a Regis
voluntate, quam Puritanorum odio
profectam scirent, literas lacrimis ube-
rius, quam atramento notatas ad Lu-
dovicum Franciæ Regem dederunt,
supplices, ut extremis calamitatibus
oppressos, innoxios tamen, suo juva-
ret patrocinio: totam insuper oppres-
sionum seriem perscripserat quidam
S. Francisci Alumnus ad Hugonem
Embrodunensem Archiepiscopum. Hic
itaque Regem accessit, supplex, ut
Angliæ Catholicos, quos jam antea
per Tillierum Legatum suum de sua
protectione certos esse jusserat, in ex-
tremo Religionis periculo deserere nol-
let. Paulo ante Hollandus Comes
Angliæ Regis Orator de nuptiis inter
Henricam Regis Galici Sororem &
Walliæ Principem conciliandis in Fran-
ciam venerat; cum ergo Ludovicus
Rex summum Pontificem a conceden-
da legis venia compertis Catholicorum
oppressionibus ablerrerri vereretur,

eun-

eundem Archiepiscopum clam in An- Sæc. XVII.
gliam ablegabat, supplicatum, ut Ja- A.C. 1624.
cobus Rex erga Catholicos sese magis
humanum exhiberet. Quamprimum
Archipræsul Londinum advenerat, Bu-
chinghamum, ejusque Matrem, præ-
ter Rutlandiæ Comitem, aliosque Pro-
ceres Catholicos visum ibat, qui om-
nes consiliis suis negotiationis succes-
sum magis expeditum reddere fatage-
bant. Nec improsper conatu successus
adspirare videbatur; Jacobus enim
comporto Archiepiscopi adventu eun-
dem Roystonum, ubi tum agebat, ve-
nire iuslit, concessaque priui alloquii
copia concessit, ut plures Catholici nu-
per in vincula conjecti in libertatem
assererentur, dein Archiepiscopo, ut
multa Catholicorum millia in Galici
Oratoris Palatio chrisinatis Sacramen-
to confirmaret, benigne indulxit, fru-
stra reclamante Londinensi Magistratu.
Insuper Rex quadam die cum eodem
Præsule conferens, quod cum Franciæ
Rege arcto amicitiae vinculo jungi ar-
denter desideraret, testabatur, inde
vero captata occasione Præsul reposuit,
ad id nil opportunius esse, quam si
Catholicis in Anglia libertas religionis
concederetur: quo auditio Rex appre-
hensa Præfulis dextera hæc subjunxit:
„probe cognosco, quod te Deus huc

C 2

„mise-

Sæc. XVII. „miserit, ut tibi animi mei arcana pan-
A. C. 1624. „derem: scito igitur, quod semper de
„Religione Catholica bene fenserim,
„& propter hanc ipsam propensionem
„adolescens non raro mortis periculum
„subierim: Catholicis plenam toleran-
„tiam indulgere, hancque in rem ex
„Anglis & exteris Theologis Conven-
„tum Dubris aut Bolonii habere decre-
„veram, in quo decerneretur, omnino
„necessarium esse, ut omnibus libertas
„conscientiae relinqueretur. Si igitur
„consummato Filii mei connubio de
„Gallorum ope sat firmam spem con-
„cipere potero in Angliam sub obtentu
„Regiam Filiam comitandi redeas, tum
„vero duas a me scriptas literas tibi tra-
„dam, quarum unam Regi Franciæ,
„alteram summo Pontifici consignabis,
„ac Romæ necessariam procurabis di-
„spensationem, simulque præmeditati
„Conventus mei approbationem, qua
„obtenta non sine prospero rei Catho-
„licæ successu hunc Conventum mox
„celebrabo, interim vero Protestantes
„Germaniæ Principes, necnon præci-
„puos Angliæ & Scotiæ Puritanos Pro-
„ceres ad meam sententiam inclinare
„studebo; singulari enim veneratione
„prosequor Urbanum VIII. eidemque me
„obstrictum profiteor ob carmina, quæ
„olim in Reginæ Matris, ac Stuarts
„rum

,rum prosapiæ honorem omnibus nu- Sæc. XVII.
 „meris absolutissima panxerat., His A.C. 1624.
 dittis Rex eosdem versus Archipræ-
 fuli monstrabat. Ceterum hujus Re-
 giæ declarationis veritas sensa, quæ
 Rex de Religione Catholica menti suæ
 impressa habebat, comprobare vide-
 tur; saepius enim affirmabat, Roma-
 nam Ecclesiam esse Matrem, ex ea
 Protestantes progenitos esse, ac propter
 dogmata de Sanctorum invocatione,
 transubstantiatione &c. inter Catholi-
 cos & Protestantes controversia nullat-
 enus schisma induci posse. Exin constat,
 quod si Rex utramque Religionem
 unire valuerit, abs dubio primas partes
 Catholicæ vindicasset, relicta cuicun-
 que libertate, quicquid voluerit, circa
 hæc dogmata credendi: unice Règem
 retinebat doctrina de suprema Romani
 Pontificis potestate, & de facultate re-
 gem ob Religionem trucidandi: ast
 hunc quoque scrupulum Rex sibi met-
 ipsi eximebat; existimabat enim, quod
 doctrinæ de Pontificis dominio non nisi
 paucissimi adhærerent, illam vero de Re-
 gicidio non Ecclesia, sed duntaxat Je-
 suitæ propugnarent.

Sub idem ferme tempus ab Hispaniæ Rege, & Isabella Belgii Admini-
 stratrice ablegatus, Londinum adve-
 nerat Pater le Maitre Jesuita, qui Pa-

C 3 lati-

Sæc. XVII. latinatum Friderico restituendum pol.
 A. C. 1624. licitus, prolixum cum Jacobo Rege col-
 loquium habebat, quo finito Rex inso-
 lita animi amaritudine confectus, mi-
 nusque in Buckingham propensus
 Meteran.
Hist. Belgii
 lib. 144.
 Clarendon.
 t. I. p. 28.
 Carafa
Germ. ref.
 pag. 166.
Lotich. rer.
Germ. l. 14.
l. 1. p. 387. conjunctio cum summa propensione in Do-
 mun Bavanicam (in scio licet Electore Ma-
 ximiliano) Britanniæ Regi ad compon-
 enda Palatini dissidia geminam viam
 proposuit, & primo quidem, ut Rex
 cum Protestantibus, eorumque sociis
 sese conjungeret, secundo, ut cum Ca-
 tholicis bene conveniret: De hujus
 Monachi legatione ipse met Fridericus
 Palatinus in sua ad Wirtenbergensem
 Ducem epistola hæc scripsit. *Hic ab*
eo tempore, quo apud Londinum fuit, So-
cero Regini, nomine Bavari, transactionem
offerre non dubitavit, sub fide sua, literas
ut vocant, sacras, hancque commissionem
illi plena sub potestate largientes, sese pro-
ducturum.

Qui cum me quoque apud Hagam Comi-
tis convenisset, parique opera tam reconcili-
ationem cum Cæsare, absque honoris ac
Conscientiæ discriminæ, quam plenariam
restitutionem modo apud Magnates alios
usitato,

usitato, & commodo promisisset, utique Sæc. XVII.
si quid deinceps præsatus Monachus eniti, A.C. 1624.
ac præstare velit, hoc omne in tempore
significabitur. Illud vero ab initio postula-
bat, sicubi primogenitus meus permettere-
tur in aula Bavarica educari; facile hoc
præsupposito, de ceteris posse transigi.

§. XIV.

*Walliae Princeps Henricæ Galliarum
Regis Sorori matrimonio
junctus.*

Cum interea Embrodunensis Archi- *Rapin Tho-*
episcopus in Anglia cum Jacobor^{as} Hist.
Rege de Catholicis mitius habendis a- *d'Angl.*
geret, Hollandus seu Hayus Comes
Angliæ legatus in Galliis & Carlillus
cum Tillierio & Effiato Franciæ Regis
Oratoribus connubii negotium inter Ca-
roolum Walliæ Principem, & Regis So-
rorem pene consecerant: Obstat ad-
huc Religionum diversitas, quæ fir-
mam animorum conjunctionem impe-
dire videbatur: Postulabant Angli, ea-
dem pacta, quæ olim inter Henricum
& Christinam Principes proposita, esse
acceptanda; e contrario autem Galici
Oratores easdem leges, quæ pro ma-
trimonio Hispanico circa Religionem
fuerant conceptæ, præscribebant, iis-
demque cetera connubii pacta esse su-

C 4 per-

Sæc. XVII. perstruenda petebant. Enimvero An-
A. C. 1624. gliæ legati Regem suum in hæc quo-
que paœta facile consensurum noverant,
diu tamen tergiversari simulabant; tan-
dem vero re ultiro citroque agitata in
articulos Hispanis concessos; confundere,
exceptis hisce quatuor. I. De libertate
conscientiæ Catholicis concedenda.
II. De Ecclesia Londinensi. III. De
prolibus ab ipsa Matre per decennium
educandis. IV. De Episcopo, qui in
iis, quæ Religionem concernunt, Re-
giam Domum moderaretur. Hos quo-
que articulos omnino esse concedendos,
acriter instabant Franciæ Oratores,
præcipue Vieuvilla Marchio, cui Lu-
dovicus Rex totam rei gerendæ sum-
mam commiserat. Obluctabantur ve-
hementer Angli, declarantes, quod
duos quidem postremos articulos ad-
missuri essent, de primis autem duo-
bus quicquam decernere prohiberentur,
eoquod Rex in nupero conventu se Ca-
tholicis nec Conscientiæ libertatem, nec
Ecclesiam ullo pacto indulturum, pol-
licitus esset. Cedebant horum opposi-
tioni Oratores Galli, spe freti, quod
Rex spectata in Religionem Catholicam
propensione, quam Embrodunensi Ar-
chiepiscopo testatam reddidit, ad hosce
quoque articulos suo tempore descen-
furus esset.

§. XV.

Sæc. XVII.
A.C. 1624.

§. XV.

*Summus Pontifex hisce nuptiis ob-
luctatus.*

Complanatis circa Religionem diffi-
cultatibus res vix non confecta
credebatur; cum adhuc summus Pon-
tifex legis veniam concedere cunctare-
tur; cognito enim, quod Rex Franciæ
cum Anglis armorum societatem iniis-
set, ne forte Bavaram Eleitorali digni-
tate dejiceret, veritus, has nuptias
Ludovico XIII. dissuasit. Eapropter
Ludovicus Rex Patrem Berullum Pa-
trum Oratorii supremum Moderatorem,
qui Pontificis dispensationem urgeret,
Romam die decima tertia Julii able-
gavit, traditis eidem mandatis, vi
cujus exponere jubebatur, quod mutuo
partium consensu Regiæ Principi de
Religionis libertate tam pro se quam
domesticis suis, plene cautum esset,
eique Episcopus unacum octo & viginti
circiter Sacerdotibus, necnon Sacellum,
ubicunque sedem figeret, concedere-
tur, data etiam facultate, ut proles
suas ipsamet educare posset; de cetero
autem nullum perversionis subeffet pe-
riculum, cum Regia Sponsa in sua fide
optime instructa ac constantissima esset.
Adventante Romam Berullo Pontifex

C 5

to-

Sæc. XVII. totum negotium Sacræ Cardinalium
A. C. 1624. Congregationi commisit, ex cuius sententia petitum, ut non modo Rex Angliæ, ejusque Filius, sed ipsemet quoque Ludovicus Rex de pactorum fide idonee caverent, ac publica Londini Ecclesia Catholicis concederetur. Cum vero Franciæ Oratores, imo & ipse met Richelius Cardinalis, qui jam tum in primam regni Francici curam vocatus erat, hisce articulis superfendum censerent, die decima Novembris in sequentes hæc leges potissimum Religionem Catholicam spectantes conventum est.

§. XVI.

Paœta nuptialia circa Religionem inter Ludovicum Franciæ, & Jacobum Angliæ Reges inita.

Gramond.
Hist. Gall.
lib. 13.

Ad firmandum igitur matrimonium inter Carolum Walliæ Principem, & Henrietam Ludovici Franciæ Regis Sororem hæc pacta fuere signata. I.
„Diploma contrahendo matrimonio Di-
„spensatorium Rex Christianissimus a
„summo Pontifice impetrabit. II. Post
„quam pacta in matrimonium conventa
„solemni Sacramento firmaverit An-
„gliæ Rex, procuratorem eligit, qui
„no-

„nomine Principis Walliae uxorem du- Sæc. XVII.
A.C. 1624.
„cat, more majorum, in Basilica, ritu
„Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ, &
„Romanæ. III. Celebretur Lutetiæ
„Parisiorum matrimonium, qua olim
„formula celebratum inter Henricum
„IV, tum Navarræ Regem, & Marga-
„retam Valesiam Henrici secundi filiam.
„IV. Regis Christianissimi sumptibus ve-
„henda erit Caletum Domina Henrie-
„ta, Britannicoque legato tradenda
„sub depositi fide: exin Caleto, in An-
„gлиam sumptibus Serenitatis Britan-
„nicæ transfretanda. V. Ubi in An-
„gлиam venerit Sponsa, legantur palam
„legatorum in id negotii procurationes,
„simul & dictæ matrimonii leges: Dein
„fides utrinque renovetur, actu mere
„politico, nullis Ecclesiæ ceremoniis.
„VI. Principi Henrietæ, necnon &
„familiae ipsius universæ, & nascituris
„ab ipsa, Religionis Catholicæ, Apo-
„stolicæ & Romanæ usus liber sit,
„& publicus; item privatum sit illi
„in palatio Oratorium, & publica in
„continenti Basilica, Ecclesiæ orna-
„menta pro dignitate, & Ecclesiæ Re-
„ctor, qualem voluerit. VII. Evan-
„gelii prædicatio, administratio Sacra-
„mentorum ex ritu Ecclesiæ Catho-
„licæ, Apostolicæ & Romanæ libera-
„sint Dominæ, & ipsius familie in
„omni

Sæc. XVII. „omni tempore; necnon & Jubilæorum
A. C. 1624. „celebratio, qualia Sedes Apostolica
„per stata tempora indicit. Sepelien-
„dis catholicis assignetur vitanda
„profanationi conclusus pariete locus.
„VIII. Inter Principis Sponsæ familia-
„res sit sub magni Eleemosinarii no-
„mine Episcopus, cui plena erit au-
„toritas, omnimodaque jurisdictio in
„his, quæ ad religionem Catholicam
„Romanam spectabunt. IX. Si Cleri-
„cus apud judicem laicum convenia-
„tur ex qualicunque causa (crimine
„majestatis excepto) ad præfatum Epi-
„scopum: si capitale crimen aut san-
„guine quoquo modo expiandum, ad
„judicem ordinarium spectet cognitio:
„nempe postquam ab Episcopo sacris
„exsolitus reus, & dimissus fuerit. Ab-
„senti Episcopo substituatur, qui subeat
„vices. X. In Principis aula Cle-
„ricorum numerus ultra viginti octo
„esse non possit: quos inter si quis Mo-
„nachus, sit ipsi cuculli usus, qua-
„lem regula mandat. XI. Rex pater
„Walliæque Princeps ipsius filius so-
„lemnii Sacramento fidem adigant, non
„obstituros se quovis modo, quo mi-
„nus Domina in fide Catholica Roma-
„na perseveret. XII. Familia ipsi sit,
„qualis nuper Mariæ Infanti Hispanæ
„promissa fuerat. XIII. Quos Domina
„in

„in privata familiæ munia secum ex Sæc. XVII.
 „Gallia in Angliam duxerit, Catho- A.C. 1624.
 „lici sint, & Galli indigenæ, pro de-
 „lectu Christianissimi Regis: defunctis,
 „vel pro Dominæ arbitrio amotis,
 „substituantur Catholici item, & indi-
 „genæ Galli, quales ipsa dixerit, &
 „probaverit Rex Britanniæ magnæ.
 „XIV. Sacramenti ab hisce familiaribus
 „præstanti hæc erit formula.„

Ego N. Serenissimus Jacobo Britanniæ
 Magnæ Regi, Caroloque ipsius filio Wal-
 lace Principi, nec non & Dominæ Mariæ
 Henricæ promitto obsequium & fidem: &
 quandocunque contigerit mihi innescere no-
 xia ipsorum Saluti, aut pernicioſa regno
 Anglicano, ea me ipsis, aut ipsorum mi-
 nistris, in id constitutis, bona fide revela-
 turum polliceor: ita mihi sit fospes Deus.
 „XV. Dominæ Henricæ dos sit octies
 „centena nummorum millia numeran-
 „da Londini: nempe semisses pridie
 „ante nuptias, semisses residuum post
 „exactum a nuptiis annum. XVI. In
 „casum viduitatis, restituenda sponsæ
 „dotalitia, & dos, sive in Anglia
 „morabitur, sive redierit apud Gallos,
 „cujus optio penes ipsam erit: non ob-
 „stantibus (si quæ in contrarium) con-
 „stitutionibus Anglicanis. XVII. Pro-
 „prietas trientis ex ea dote ad libe-
 „ros pleno jure pertineat, matre usu-
 „fructua-

Sæc. XVII. „fructuaria manente: reservati trien.
A.C. 1624. „tes duo ad eosdem liberos post matris
obitum deferantur; nisi ex secundo
„matrimonio liberi forte suscepiti con-
„currerint, quo casu per capita divida-
„tur hæreditas. XVIII. Liberorum
„plena educatio, usque ad annum
„decimum, ad matrem pertineat.
„XIX. Si uxori superstes vir sine prole,
„inter Reges dos æqualiter divida-
„tur: si viro uxor supervixerit, illi
„sexaginta aureorum millia in singulos
„annos dotalitii nomine accedant, feu-
„daque nobilia assignentur, cum domi-
„bus regiis, quæ descendant ad eum
„reditum: ea feuda sub ducali aut
„Comitiali titulo possideantur; benefi-
„ciaque, & munera annexa illis pro
„arbitrio distribuat vidua. XX. Mu-
„liebrem mundum nurui procuret ma-
„gnæ Rex Britanniæ, cuius æstimatio
„non sit infra sexaginta aureorum mil-
„lia: supra esse possit. XXI. Renun-
„tiet Domina successionibus paternis,
„maternis, & fraternalis quibuscumque.
„XXII. Lutetiani Parisiorum, & An-
„glici Parlamenti actis inferant matri-
„monii contractum, quo in præsens,
„& in futurum valeant pacta. XXIII.
„Promittimus invicem medio juramen-
„to. Ego Ludovicus Rex Galliæ, ego
„Jacobus Rex Britanniæ magnæ, ob-
„serva-

„servaturos nos sedulo, & bona fide Sæc. XVII.
 „præfatos articulos, qui pejeraverit, A.C. 1624.
 „luat socio quater centena aureorum
 „millia in poenam fidei non servatæ.

Hocce articulos, utriusque Regis Galici nomine, suo chirographo firmabant eorum Oratores, & quidem Rupifucaldius, Armandus Richelius Cardinales, Aligrius, Schombergus, Lomenius, pro Rege Galliæ: Carlilus, & Hollandus pro Rege Britanniæ magnæ. Hisce articulis palam exhibitis adjecti tres, de quibus convernat inter Reges, secreto transfigi oportere, quorum hæc summa.

- I. Catholicos Regis Jacobi edicto nuper in vincula conjectos, non alia causæ cognitione, in libertatem afferendos.
- II. Non inquirendum posthac contra indigenas, si qui religionem Catholicam, Apostolicam, & Romanam in Anglia profitebuntur, qualiter in hanc diem, inquiri solitum.
- III. Restituenda Catholicis, quæ ipsis adempta quoquo modo, a promulgatione editi præfati in hanc diem; nisi quæ penitus consumpta fuerint.

Pacta in hunc modum conventa Lomenius, & Villaclericanus Viri spectabiles, qui Regi a secretis erant, in Angliam detulerunt, queis Rex, &

Wal-

Sæc. XVII. Walliæ Princeps ingenti popularium ap.
A.C. 1624. plausu subscrispsero. Attamen post læta
primordia subsecutos effectus tristes ex
non servata ab Anglis fide, necnon ex
funesto Caroli sponsi fato, infra memo-
rabimus.

§. XVII.

*Armorum Societas inter Franciæ &
Angliæ Reges inita.*

*Lotich. l. c.
pag. 398.* Firmato novo hoc cum Gallis fœde-
re, pristinum illud cum Hispanis
dissolvebatur, ipsoque Walliæ Principe
& Buxinghamo urgentibus, Carlillus
comes a Franciæ Rege petiit, ut pro
vindicando Palatinatu Ludovicus cum
Jacobo Angliæ Rege ejusque fœderatis
adversus Cæsarem & Hispaniæ Regem
armorum societatem iniret; sub idem
tempus Mansfeldius Parisiis agebat,
ac frequenter cum regiis Ministris de
Friderico in suas ditiones, & Electo-
ratus jura restituendo conferebat. Re-
cognita eundem Angliæ Rex Londi-
num evocabat, ejusque promissis de-
lusus, præter sex millia Batavis sub-
missa, duodecim armatorum millia, ut
Palatinatum inferiorem invaderent, ejus
imperio committebat, ea tamen lege,
ut Hispaniæ Regis & Isabellæ ditiones
non infestaret, Cæsarem vero, Bava-
rum

rum & Episcopos, qui Palatinum op-
pressissent, ad saniora, pacemque redi-
geret. Postea Jacobus Rex ab Isabell
a Belgii Gubernatrice Franckentaliæ
restitutionem, a Galliarum Rege au-
tem Mansfeldiani exercitus transitum
petebat, attamen ab utroque repulsa
tulit: unde Mansfeldius Zelandiam
versus vela facere coactus est, militi-
bus suis toto navigationis tempore aut
peste aut transfugio ultra tertiam par-
tem pereuntibus. Nondum tamen in-
ter ambos Reges firmatum erat foedus;
Ludovicum enim, ne hanc armorum
societatem cum Religionis Catholicæ
dispendio iniret, absterrabant Eccle-
siastici: tandem vero Anglorum im-
portunitate, ac dissolvendi connubii
metu territus, ne Aulam accederent
Cardinales & Episcopi, interdicto ca-
vit, necnon cum Angliæ Rege, Vene-
ta Republica, Batavis, & Sabaudo Duce
foedus iniit, cujus præcipui articuli e-
rant sequentes. I. Italiæ, Vallisque
Tellinæ libertas, itemque Palatinatus
restitutio efficeretur. II. Intentata ho-
stili irruptione Hispaniæ Rex & Cæsar
ad utriusque restitutionem induceren-
tur. III. Pari etiam lege summus Pon-
tifex admoneretur, ut, si ei volupe sit,
pro vindicandis Ecclesiasticorum bonis
& conservanda Sede Pontificia in hasce

Sæc. XVII.

A. C. 1624.

Hist. Eccles. Tom.LVIII. D par-

Sæc. XVII. partes transiret. IV. Difficultates forte
A. C. 1624. desuper emergentes, ad summum Pon-
tificem rejicerentur. Jam antea Ba-
tavi missis in Galliam Oratoribus anti-
quum foedus cum Franciæ Rege inno-
varunt, in octo tandem capita conve-
nientes, ex quibus tamen duntaxat
quintus Religionem Catholicam respi-
*Neuvill. Hist.
d'Holl. t. I.
pag. 283.* cit, his verbis conceptus: *Quandoqui-*
dem, qui in præsens Gallicæ apud Bata-
vos militiæ præfet, religionem Catholi-
cam, Apostolicam, Romanam profitetur;
quia item miles in eo exercitu, ejusdem
paßim religionis est: fas erit imperatori
& militi, privatim exercere religionem
suam: enimvero quia indigenæ Batavi ple-
rique Catholici Romani sunt, quod metu-
celant: fidem adigant Oratores, datus
se operam apud Dominos authores suos,
ut Christianissimo Regi pro conscientiæ li-
bertate oranti fiat satis, si quo modo potest.

§. XVIII.

*Cæsar novum bellum avertere
intentus.*

*Gramond.
Hist. l. 13.* Postquam Cæsar de novi hujus fœde-
ris serie edoctus erat, simulque
compertum habebat, quod Christianus
Daniæ Rex arma pararet, necnon
exercitus, quem Brandenburgi, Pome-
rani & Megapolitani & Saxones Prin-
cipes

cipes contraxerant, sese Ductorem ex-Sæc. XVII.
hiberet, totus in eo erat, ut novi hu-
jus belli Catholicæ Religioni oppido
nocivi obtentum caussamque remove-
ret: eapropter pro restituendo Palati-
natu Friderici Fautoribus hasce con-
ditiones proposuit.

A.C. 1624.

I. „Fridericus olim Palatinus Comes,
„Cæsareæ Majestati se submittat, in ob-
„sequium, quod præstabit coram Im-
„peratore, qua humilitate Vasallum
„decet.

II. „Post fidem a Patre sic præsti-
„tam, restituetur ipsius Filio primoge-
„nito feudum, cuius erit nuda patri
„administratio, donec vixerit.

III. „Jure Electoratus utetur, frue-
„tur Bavariæ Dux, post ipsius mor-
„tem ad præfatum Friderici filium re-
„dituro.

His adjecta hæc duo capita. „Fride-
„rici filius, futurus ex pacta restitu-
„tione Palatinus & Elector, filiæ Im-
„peratoris nubet: interea vero, dum
„adolescet, in aula Imperatoris educa-
„bitur. „ Inclinabat Jacobus magnæ
Britanniæ Rex in eas leges, Generum-
que hortabatur, ut oblatas hasce con-
ditiones acceptaret. Hic vero turba-
rum potius quam pacis studiosus for-
tunam suam belli aleæ committere ma-
luit, frivole obtendens, „quod in fide

D 2

,,a

Sæc. XVII. „a Cæfare data sibi haud satis cautum
A.C. 1624., esset, cum ab eo pro hæretico habe-
„, retr, Catholici autem hæreticis fi-
„, dem non esse servandam docerent, a-
„, liunde vero tenello filio suo, si in Aula
„, Cæsar is educaretur, ingens Religio-
„, nis suæ periculum immineret: para-
„, tis igitur in subsidium Imperii Princi-
„, pibus, Dano, Saxone Brandeburgo,
„, & Anglo, satius esset, ablata aperto
„, bello vindicare. „, Hæc Fridericus ad
Socerum suum Angliæ Regem: Cæsar
vero, cum res ad bellum spectare co-
gnosceret, per Tillium Comitem Ca-
tholici exercitus Ducem Principes ac
Saxoniæ Inferioris Ordines hortabatur,
ut Batavorum, qui Cæsarem ac Im-
perii Principes ei unitos obruere ma-
chinarentur, sollicitationibus aures mi-
nime præberent. Verum surdis cane-
batur; quocirca Ferdinandus Impera-
tor, ne Religio & Imperium periclitat-
retur; vim vi repellere cogebatur.

§. XIX.

Bellum in Belgio inchoatum.

Barre Hist. Inter bellicos hosce Protestantium ap-
d'Allem. t. 9. paratus Philippus IV. Hispaniæ Rex
Bellus laur. haud otiandum ratus, Ambrosium Spi-
lib. 7. nolam Hispani exercitus Ducem ad
omnes casus intentum esse jussit; no-
verat

verat enim, quod Mauritius Arausio- Sæc. XVII.
nensis Princeps cum septendecim, & A. C. 1624.

Henricus ejus frater cum octo circiter Le Siege de
armatorum millibus in Clivensi Ducatu
castra locassent, in Palatinatum irru-
pturi: Horum igitur motus præventu-
rus Spinola, exercitum triginta millium
in Brabantiam duxit, Bredam obse-
furus. Henricus quoque Comes de
Bergen seu Montenfis cum decem suo-
rum millibus Velaviam invasit. Interea
vero Spinola die vigesima septima Au-
gusti Bredam urbem obsidere cœpit,
ac Mauritii, qui obfessis auxiliatum
venerat, exercitum crebris velitationi-
bus adeo imminuit, ut hic Hispanis
saltem annonæ ad castra advehendæ
opportunitatem interclusurus, motis
castris Mechlinium contenderet, ubi
Antverpiensem arcem rursus inopino
impetu obruere statuit, ac triginta sex
currus, in quibus omnis generis in-
strumenta bellica erant inclusa, telis
rubra cruce (quod erat Hispanorum in-
signe) pictis contagi jussit, necnon quatuor
peditum millia, totidemque Equitum
cohortes, perinde acsi annonam in Bre-
dana Hispanorum castra comitarentur,
admovit. Jamjam noctis beneficio die
duodecima Octobris scalas mœnibus
pontesque super fossas injecerat, cum
ex insolito fragore ex arcis custodibus

Breda Herm.
Hugo. p. 50.
Neuville. hist.
d'Holl. t. I.
cap. 10.

D 3 qui-

S:ec. XVII quidam, quod rei esset, suspicatus,
A.C. 1624 hostem instare exclamaret, moxque
 omnes præsidiarii in Batavos tam denso
 globorum grandine detonarent, ut
 Mauritius cum suis præcipiti fuga sa-
 luti consulere, currusque & cetera in-
 strumenta velut rei jam secundo incas-
 sum tentatæ monumentum post terga
 relinquere cogeretur.

§. XX.

Vallistelina a Gallis vi occupata.

Ferreras
cont. Hist.
Hijp. t. II.
c. I. p. 417.
Gramond.
Hist. Gall.
lib. 13.

Nil proprius esse credebatur, quam
 Valtelinis Catholicis pacem, Re-
 ligionisque libertatem restitutum iri,
 postquam inter Hispaniæ & Franciæ
 Reges convenerat, ut Urbanus VIII.
 Pontifex Maximus Valtelinam depositi
 nomine retineret, donec res inter ut-
 rosque Reges componeretur: cum ve-
 ro Rhætiæ Protestantes Papæ auctori-
 tatem & Bagnii Marchionis, qui Ho-
 ratio Ludovisio Romam reverso in ex-
 ercitus imperio successerat, legiones sibi
 exosas haberent, Ludovici XIII. Fran-
 ciæ Regis, qui cum Helvetiis, Bata-
 visque fœdus inierat, auxilium implor-
 arunt. Hic vero eo lubentius in eo-
 rum vota descendit, quo ardenter hanc
 Provinciam sibi vendicare, Hispanos-
 que expellere ambiebat, eapropter Han-
 niba-

nibalem Franciscum Cuvrium Marchio- Sæc. XVII.
A.C. 1624.
nem ad Helvetios ablegat, ut a Tigu-
rinis, Bernatibus & Walisiis Calvini-
stis ad recuperandam Vallem Telinam
auxiliares copias peteret. His adju-
tus auxiliis Cuvrius, accendentibus quo-
que Glareanis, Rhætisque Sectariis,
hanc ditionem, si amica deditio non
posset, obfirmata armorum violentia
Hispanis eripere statuit, Regisque cui
nomine Valtelinis denuntiavit, Gallis,
Venetis, & Sabaudis firmum, fixum-
que esse, ut Papa eis Valtelinam cede-
ret, ac demum ea, postquam arcis
solo æquatae, & Religio Catholica re-
stituta fuerit, pristinis Dominis resti-
tuenda esset. Ad hæc Valtelini repo-
nebant: „se esse populum liberum &
„Catholicum, Rhætis vero studia esse
„& libertati & Religioni adversa: se
„insuper in protectionem Austriacæ Do-
„mus ultro transiisse, paratosque esse,
„si Austriaco destituerentur præsidio,
„pro libertate & fide publica mori,
„sique negaretur vitam ponere inter
„arma, ut milites, posituros ut Mar-
„tyres. „ Obstrepebat acrius summi
Pontificis Nuntius, declarans, hac ra-
tione Depositum fidem violari, Religio-
nisque caussam in discrimen adduci,
huic vero sat idonee prospectum fore,
si Vallistelina aut suo jure suisque legi-

D 4 bus

Sæc. XVII. bus sese regere permitteretur, aut Ca-
A. C. 1624 tholicis pagis uniretur. Hoc Papæ
 consilium minime probabatur Cuvrio,
 qui ipsus in Francia tribus peditum
 millibus quingentisque equitibus con-
 scriptis, bellum urgebat, eoquod pro-
 spero belli successu Marescalli Francici
 honores emereri anhellaret. Re com-
 perta Philippus IV. Hispaniarum Rex
 de hac novatione vehementer quereba-
 tur, hæc exponens, „in ea controver-
 „sia potissimum quæstio de fide Catho-
 „lica movetur, atque ideo hac in re
 „præcipue versatur caufsa Romanæ Se-
 „dis: Ego autem in me suscepi pro-
 „tectionem gentis liberæ & Catholicæ,
 „quam in servitutem & Calvini hære-
 „sin Rhæti vocarunt, si igitur hunc
 „populum abdicare cogerer, id mihi
 „& genti meæ indecorum, Sedi Ro-
 „manæ noxiæ, funestumque foret Ita-
 „liæ, cuius dominationem affectat Gal-
 „lus: quod si vero urbes expugnatæ
 „mihi eriperentur, num in Galli vi-
 „ctoris arbitrio stabit, armis parta re-
 „tinere? si vero fors ea abdicare vel-
 „let, quis mihi immensos, quos in hoc
 „bellum impendi, sumptus compen-
 „sabit? „ Pariter summus Pontifex aut
 depositi fidem servari, aut expensas
 hucusque factas refundi petebat, At-
 tamen rationibus ultro citroque allatis,

præ-

prævalebant arma, quibus Cuvrius die Sæc. XVII.
vigesima octava Octobris in Engadinum A. C. 1624.
inferius, & Münsterhalam irrupti,
transitusque obsedit, Rhætis Calvini-
stis mox in Gallorum partes conjuran-
tibus, qui itidem ejectis Austriacis
Meyenfeldam, Curiam, Pretigaviam,
aliaque oppida occuparunt, frustra re-
clamantibus Catholicis Helvetiorum
Ordinibus, qui Tigurinis exprobrabant,
quod contra leges patrias Rhætis tran-
situm indulsissent, ac Grisonibus, qui
tamen Mediolanensis, & Lindaviani
pacti fidem violarunt, opem tulissent.
Verum hæc objurgatio parum affecerat
illos, quibus Catholicos opprimendi
opportunitatem obtulerat propter Cuvrii
successus: Hic enim omni transitu ver-
sus Tyrolin obfirmato, cum tripartito
exercitu in Valtelinam descendit, Wur-
miamque, Tyrannum oppidum, ar-
cemque, necnon Sonderiam, Mor-
begnium, Morbinum aliasque urbes
tam vi quam ditione in suam rede-
git potestatem, hocque anno nondum
expleto totam Valtelinam ditionem Gal-
lis vindicavit, Bagnio cum Pontificiis
militibus inde excedere coacto: recla-
mabant Hispani, querentes, „quod
„Galli injuste, nullaque denuntiatione
„facta, ac violata depositi fide bellum
„in Valtelinam movissent, cum tamen

Sæc. XVII. „ea ab Hispano Rege Pontifici lege de-
A. C. 1624. „positi tradita esset, donec de jure inter
„Principes controverso liqueret: Præ-
„terea Galli armata manu, dum Hispa-
„nus fidei publicæ fiducia tutus, esset in-
„ermis, in hanc Provinciam irrupissent,
„nendum contra Hispanos, sed etiam
„adversus Bagnium, cuius tamen fa-
„cra esset Persona ex deposito, atque
„ex Persona Arbitri delegantis: proin
„Sedes Apostolica eo bello præcipue
„peteretur, simulque fides Catholica,
„quam Hispaniæ Rex proscripta Cal-
„vini hæresi in Valle restituerat, Rex
„vero Christianissimus fidem & Catho-
„licos iteratæ oppreßioni exponeret. „
Regerebant Galli: „Hispanos Religio-
„nis obtentu populis illudere solitos,
„violatum esse ab Hispano pactum Ma-
„dritense, suimum quidem Pontificem,
„dicta Regibus in depositum lege, cha-
„ritate paterna intercessisse, vimque fieri
„vetuisse, qua in filios auctoritate va-
„leret. Hispanum contra datam Ma-
„driti fidem Wurmiam & Clavenam
„retinuisse: immerito autem Ludovi-
„cum Regem de Calvinistarum patro-
„cinio postulari; haud enim credi pos-
„se, eundem in aliena ditione hære-
„feos fore sautorem. qui Sectariis Gal-
„licis bellum pro extirpanda hæresi con-
„tinuo moveret. „

§. XXI.

Sæc. XVII.

A. C. 1624.

§. XXI.

*Pontificis sollicitudo pro avertendo
bello inter Hispaniæ & Fran-
ciæ Reges.*

Expugnata hac ditione Cuvrius vi-
toria tumidus, datis ad Feriæ Du-
cem Mediolani Pro- Regem literis ei-
dem significabat, quod posthac ab omni
hostilitate abstinere vellet, dummodo
nec rebellibus profugis, nec Galliæ
hostibus asylum Mediolani concessurus
esset, secus, nomine Regis sui bellum
Hispanis denuntiare cogeretur: cum
autem Hispanus potius armis quam
calamo respondendum censeret, bella-
que acrius redintegrando fese accinge-
ret, Urbanus Papa paterno in Filios a-
more Barberinum Cardinalem in Gal-
lias decrevit, ut dissidium, imminens-
que bellum, si qua via posset, averte-
re satageret: Priusquam vero Cardi-
nalis Roma excesserat, Papa divulgato
per Universam Europam diploimate die
vigesima sexta Martii anni sequentis
preces pro concordia Principum Uni-
verso Clero indixit: Erat autem illius
tenor sequens:

*Venerabiles Fratres Salutem & Apo-
stolicam benedictionem. Tonitrua ultionis
omnipotentis exterrent Europam, & su-
rente*

Sæc. XVII. rente Discordiarum turbine concutiuntur
A. C. 1624. fundamenta orbis terrarum. Consurgunt
Principes indignantes se soliis suis, & na-
tiones ardentes odio sitiunt sanguinem &
ad arma properant &c. Tandem postquam
accuratissimis precibus flagitavimus pacem
ad dissipandas gentes, quæ bella volunt,
decrevimus id remedium adhibere, quod in
consimili rerum discrimine non semel pepe-
rit incolumentatem orbi Christiano. Ergo
nuper approbante Apostolico Senatu decla-
ravimus Ecclesiæ universæ pastoralem Sol-
licitudinem Cardinalitia legatione. Selegi-
mus vero Franciscum Cardinalem Barberi-
num Fratris nostri filium. Creditur Pon-
tificia consanguinitas non levem actori pu-
blicæ caussæ adjungere autoritatem. Porro
autem delegantes eum, quem natura nobis
voluit esse carissimum, videmur luculentius
paternum affectum testari generi humano.
Nunquam certe non ei gravissimum hoc ter-
rarum tumultuantium negotium mandavis-
semus, nisi exploratum Nobis foret eam
illi mentem inesse, & gloriam Dei, &
populorum Salutem, verum Ecclesiastico-
rum Principum Thesaurum ac Triumphum.
Nunc autem ille ad potentissimos Reges pro-
ficietur, curaturus, ut exoptata Christia-
nae Reipublicæ concordia lætificet mæren-
tem Ecclesiam, & propugnacula commu-
niat publicæ incolumentatis. Timidæ sunt
cogitationes hominum, & consilia mortali-
tati

tatis non raro ludibria existunt, nisi pater Sæc. XVII.
luminum cordibus nostris infundat spiritum A. C. 1624.
Sapientiae, & fortitudinis. Quare Ve-
nerabiles fratres in partem sollicitudinum
nostrarum vocati, congregate hoc tempore
populos, & quasi tubæ exaltate vocem ve-
stram. Currat Christiana plebs ad arma
iustitiae, muniatur Sacco, & Cilicio, qui-
bus lorica Salutis conficitur, & distrin-
gens gladium ancipitem orationibus confla-
tum, profliget legiones inferni; ut pæni-
tentium Ninivitarum gemitus imitata, le-
niet iram Dei, furore suo terras arguentis.
Tum autem eum orate, ut det verba sua in
ore Apostolici legati, ne pax, quæ Christi
in cælum redeuntis testamentum fuit, &
hæreditas, a filiis discordiarum temere dis-
sipetur. Turris fortissima nomen Domini,
ad hanc consugiant justi, & fides, quæ
montes transferre, & maria potest perambu-
lare, sentiet montes Sion esse in circuitu
mysticæ Hierusalem, & Dominum poten-
tem in prælio, excubare in circuitu populi
sui &c.

Hæc Pontifex: Postquam vero
Cardinalis Parisios venerat, ad Regis
alloquium admissus, vi erepta restitui
petiit, „eoquod summo Pontifici, do-
„nec plene discussa esset controversia,
„Vallistelinæ depositum fuisset com-
„missum, ejusque fides integre servata,
„donec Cuvrius vim magis Pontifici,
„quam

Sæc. XVII. „quam Regi Catholico intulisset: cum
A. C. 1624. „verò exinde bellum atrox timendum
esset, ut ei occurreretur, studium
„omne in præsens Apostolicæ Sedi fo-
„ret.“ His expositis Ludovicus rem
Sanctiori suo Senatui commisit, ubi
præsentibus Gastone Regis fratre, Car-
dinalibus, Franciæ Paribus & Ministris
Richelius Cardinalis adversus Hispanum
declamabat, afferens. „Hispa-
„nos superbire, si quando illis fortuna
„ridet, permissam quidem ad tempus
„summo Pontifici Valtelinæ custodiam,
„ea tamen lege, si Hispanus interim
„possessione indebita abstineret, hunc
„vero non abstinuisse, palam esse, eo-
„quod Clavennam & Wurmiam reti-
„nuisset: eo facto igitur, restitutas esse
„in integrum partes, atque ex depo-
„nentis dolo, malaque fide cessare de-
„positi legem, ipsumque summum Pon-
„tificem fecisse litem suam protectione
„Hispana, quam indebite suscepisset,
„factumque ex arbitro reum.“ Post-
quam plura hanc in rem Richelius Car-
dinalis pro more suo efficaciter propo-
suerat, assensere unanimi omnes suf-
fragio, excepto Surdisio Cardinale,
qui Valtelinam Hispanis omnino resti-
tuendam, procurandamque cum Hispanis,
Austriacisque pacem censuit:
Prævaluit tamen plurium opinio,
quo-

quocirca Barberinus re infecta Romam Sæc. XVII.
reverti coactus est.

A. C. 1624.

§. XXII.

*Londinensis disputatio inter Patrem
Fischerum, & duos Calvinistas
Prædicantes.*

Hoc anno celebris inter P. Fischerum Meteran.
Jesuitam & Witheum ac Featlæum Hiſt. Belg.
Prædicantes disputatio Londini in ædi-lib. 44.
bus Humfridi Lindai habebatur, oc-
casione inde arrepta, quod Catholici
Sacerdotes Virum septuagenario ma-
jorem nomine Eduardum Buggs gravi
infirmitate detentum a Calvini errori-
bus ad fidem Catholicam revocare ni-
terentur, eundem interrogantes: ubi-
nam Ecclesia ac Religio Protestantium
exstiterit, priusquam Calvinus vel Lu-
therus suam sectam divulgare cœpif-
sent? Respondit equidem infirmus juxta
receptam Novatorum loquelam, quod
fidem a Christo & Apostolis traditam,
ac per sexcentos annos incorrupte con-
servatam, & demum per Calvinum a
fermento expurgatam profiteretur, ur-
gentibus tamen Sacerdotibus Catho-
licis, quod per istos sexcentos annos
ubique, semper & ab omnibus nun-
quam creditum fuerit, Christum in
Eucharistia duntaxat figurative adefse,
nullum

Sæc. XVII. nullum dari Purgatorium, Sanctos non
A. C. 1624. esse invocandos &c. inde ingens orie-
batur Prædicantium murmur, & tre-
pidationi similis confusio, quæ tamen
Catholicis ac præcipue Patri Fischeri
ansam præbuit, ut Sectarios quoscun-
que ad publicam disputationem provo-
caret: Ne ergo Prædicantes ante cer-
tamen vietas dedisse manus viderentur,
Daniel Featlæus, alias *acutissimus*, *a-*
cerrimusque Doctor nominatus, & Wi-
theus in arenam descendere ausi sunt.
Præstituta igitur die vigesima septima
Junii Pater Fischerus binam hanc pu-
blicæ concertationi exposuit quæstio-
nem. I. An Protestantium Ecclesia
semper ac præcipue ante Lutheri tem-
pora fuerit visibilis? II. An nomi-
na eorum, qui hujus Ecclesiæ membra
fuissent, de anno ad annum ex proba-
tis Authoribus indicari ac designari
queant? Ad utramque quæstionem
Witheo hærebat aqua, Featlæus ta-
men suppetias ferens, *forte*, inquietabat,
multa millia reformatorum *ante reforman-*
tium tempora *fuere*, *quin tamen eorum no-*
mnia *sint cognita*, *forte etiam* *vasti* *erant*
conscripti catalogi, *qui tamen* *periere*, &
haud amplius *exstant*: cum vero hæc re-
sponsio etiam a quocunque hæretico
Ariano, Donatista &c. afferri posset,
atque a circumstantibus cacchino ex-
plosa

plosa fuerit, Featlæus proposita quæ-Sæc. XVII.
stione alia difficultatem declinare sata- Sæc. 1624.
gebat, sciscitatus. I. An Ecclesia Ro-
mana, quæ cunctos articulos, quos
hodie & in Tridentino Concilio defi-
nitios tenet, crediitque, omni tempore
& præcipue primis sexcentis annis fue-
rit visibilis. II. An ejusmodi visibilis
Romanæ Ecclesiæ Sectatorum nomina
ex probatis Scriptoribus designari va-
lerent? Verum ad hæc Fischerus lon-
ga & nunquam interrupta serie ab Apo-
stolis usque ad hæc tempora Catholi-
cas veritates propagatas, & San-
ctos Doctores, Martyres, Confessores
&c. qui easdem veritates professi es-
sent, necnon Concilia, quæ illas pro-
pugnassent, nominetenus recenseret,
Featlæus nil aliud, quod responderet,
promptum, paratumque habebat,
nisi quod fidei dogmata cum iis, quæ
mere Ecclesiæ disciplinam, vel quæ-
stiones in Scholis controversas spectant,
confunderet, eosque articulos, quos
Synodus duntaxat declarabat, pro no-
vo dogmate venditaret: nihilominus
Fischerus se sigillatim ad quævis ca-
pita responsum spopondit, dummodo
ambo Prædicantes prius Ecclesiam suam
omni tempore fuisse visibilem demon-
straverint, hujusque Ecclesiæ sectato-
res nominarint: ad hæc inter arcta

Hist. Eccles. Tom.LVIII. E pre-

Sæc. XVII. prehensus Featlæus denuo respondit,
A. C. 1624. tu interea mihi nomines Sanctum Patrem,
vel Scriptorem, qui primis quinque sœculis
articulos in Tridentino definitos professus
effet: instabat rursus Fischerus, ut Feat-
læus primæ quæstioni satisfaceret, qui
tandem Christum, Apostolos, Justi-
num, Clementem, & Cyprianum no-
minabat, ex nullius tamen ejusmodi
Sancti vel Doctoris verbis aut scriptis
probare poterat v. g. Papam esse An-
tichristum, non esse visibile Caput Ec-
clesiae, Christi mandata esse impossi-
bilia &c. Cum ergo Featlæus ad Fi-
scheri quæstiones respondere non pos-
set, & Fischerus ad Featlæi dubia re-
spondere nollet, disputatio finem ha-
buit, Catholicis in veritatis possessione
firmatis, Sectariis vero in sua pervi-
cacia immortuis.

§. XXIII.

Quædam Facultatis Parisinæ decreta.

Argentre
tom. 2.
Conclus.
pag. 144.

Hoc item anno Theologica Facultas
 Parisiensis ad conservandam do-
 ctrinæ Catholicæ puritatem, necnon
 ad Sorbonæ utilitatem quædam con-
 didit decreta, & quidem die secunda
 Januarii Besseus Facultatis Syndicus
 denunciabat, quod Joannes Petitus Pa-
 risiensis Astronomus judiciariam Astro-
 logiam

logiam in publicis urbis compitis tra-
deret; simul etiam Facultatem mone-
bat, nuperrime libellum prodiisse, cu-
jus Author se *Regis Missionarium*, per-
inde acsi Rex Ecclesiæ Caput esset, pro-
fiteretur: cum ergo hoc ad hæresin An-
glicanam accedere videretur; hinc pro-
hibuit Facultas, ne quis deinceps no-
men Missionarii *Regii* usurparet: Postea
statuit Facultas, ut ex Regii Sena-
tus mandato imposterum duntaxat qua-
tuor ex Ordine S. Francisci ad primos
Doctoratus honores admitterentur:
Die autem prima Junii propositum, quod
quidam Sorbonæ Doctores a Rege li-
teras impetrarint, vi quarum libros
examinandi atque approbandi licentia
ipsis solis esset reservata; cum autem
hac ratione ex summorum Pontificum
Regumque beneficentia libros recogno-
scendi & comprobandi jus singulis Ma-
gistris competenteret, hinc Facultas cen-
suit, Regi supplicandum, ut anti-
qua Facultatis jura circa librorum ap-
probationem sarta servare, nec ejus-
modi literas ad Senatus acta referri
permittere vellet. Sub idem tempus
Sedis Apostolicæ Nuntius Facultatem
interpellabat, ne quemdam libellum
a quodam Benedictino Anglo de æqui-
vocationibus conscriptum, & a duobus
Sorbonæ Doctoribus approbatum in

Sæc. XVII.
A.C. 1624.

Sæc. XVII. lucem emitti permetteret: Suffraga-
A. C. 1624. bantur etiam Nuntio alii duo Theologi
Sorbonici, qui tamen a Facultate ra-
tiones, ob quas hunc librum tanquam
perniciosum damnassent, proferre jussi,
declararunt, quod librum non perle-
gerint, sed ex aliorum sententia locuti
fuerint, in eo tamen de Scotis quibus-
dam aliqua acta potius admiranda
quam imitanda deprehenderint: Sin-
gulis igitur ad examen vocatis Facul-
tas die prima Augusti censuit, validam
esse approbationem illorum Doctorum,
qui in præfato libro nihil fidei Catho-
licæ, bonisque moribus adversum con-
tineri censuerant. Cum autem in æsta
disputationis Joannes Bennet Ord. FF.
Prædicatorum asseruisset, fidem Divi-
nam seu habitum fidei esse in hæreti-
cis, & Sacerdotem degradatum non
posse confidere sacra Sacraenta &c.
Facultas die secunda Septembris præ-
cepit, ut has propositiones revocaret.

§ XXIV.

*Antiperipatetici, Chymici &c. a Fa-
cultate damnati.*

*Argentre
Coll. jud.
tom. 1. part. 135. tom. 2. pag. 146.* **N**on nunquam cæca reverentia erga
antiquitatem in servilem degene-
rat superstitutionem, qua ingenii vasti-
tas arctis constricta cancellis a perversti-
gandis

gandis naturæ artisque arcanis, proin Sæc. XVII.
& a veritate detegenda præpediebatur. A.C. 1624.

Servilem ejusmodi credulitatem per plurima sœcula imponebat Aristotelis auctoritas, quæ tam veneranda a non-nullis habebatur, ut illis sœpe magis amicus esset Aristoteles, quam ipsa veritas. Usque adeo tum hujus Philosophi doctrina despoticum in Scholis exercebat imperium, ut hoc anno artis chimicæ, quæ adhuc pene ignorabatur, Professores de Magia, aut saltem de perniciosa doctrina suspecti haberrantur, eoquod in explicandis principiis corpus naturale constituentibus Aristotele longius progressi terminos Peripatheticis ignotos invenerint, lingamque introduixerint ænigmaticam, planeque novam. Eandem sortem, non tamen pari ex caussa, hoc anno Parisiis tulere tres Chimici Joannes Bitaudus, Antonius Billonus, & Stephanus Claveus, qui quinque elementa a quatuor Aristotelicis diversa adstruentes circa cathegorias, formasque substantiales a mente hujus Philosophi receperunt, haud assueti, scientiam naturalem cum Aristotele ad speculations Metaphysicas, & forte minus cum Cartesio (si tum floruisse) ad Principia Geometrica & Mathematica reducere. Hi quasdam divulgarunt

E 3 the-

Sæc. XVII. theses, in quibus adventitias entitates
 A. C. 1624. rei inhærentes & mutabiles irridebant,
 omnesque formas substantiales, præ-
 ter animam rationalem, rejiciebant.
 Re comperta supremus Parisiensis Se-
 natus, priusquam in Authores senten-
 tiam ferret, theses utpote Aristotelis
 doctrinæ communiter receptæ adver-
 fas Facultatis judicio discutiendas com-
 misit. Hæc igitur singulas suis cen-
 furiis notatas die secunda Septembris
 supremo Senatui obtulit, cuius jussu
 Authores in carceres conjecti, eorum
 theses ipsis præsentibus laceratæ, tres-
 que hi Chimici Provincia Parisiensi
 exulare jussi sunt. Denique indicta
 mortis poena prohibitum, ne ulla do-
 ctrina antiquis & probatis Authoribus
 contraria tradatur, aut sine Facultatis
 assensu propugnetur. Ita nempe Ari-
 stotelis libri naturales modo propitiam
 modo adversam in Galliis fortè ha-
 buere, anno 1210. in Parisensi Con-
 cilio damnati, anno autem 1452. & 1473.
 & sequentibus præscripti.

§. XXV.

*Decretum, supplexque libellus Uni-
 versitatis Parisiensis adversus
 Academicorum jurium
 usurpatores.*

Ante

Ante biennium Patres Societatis ex Sæc. XVII.
 Regis beneficentia Prioratum sancti A.C. 1624.
 Salvatoris annuis quatuor librarum
 millium proventibus pinquem dono ac-
 ceperant, eumque suo Turoniensi Col-
 legio adjunxerant, demum vero ap-
 probandæ hujus unionis obtentu Re-
 gias obtinuere literas, in quibus arti-
 ficiose quædam irrepserat clausula, vi
 cuius Doctoratus honores conferendi,
 ad Beneficia nominandi, iisdemque,
 quibus aliæ Galliarum Universitates po-
 tiuntur, juribus fruendi facultas conceffa
 credebatur: Hæ literæ, partibus non
 auditis die nona Martii prioris Anni
 ad Tolosanæ Curiæ acta fuere relatæ.
 Re autem comperta Universitas Pari-
 fina a ceteris interpellata pro revo-
 candis hisce literis apud Regem in-
 stare statuit, edito hoc decreto: *Quod*
ab Academia Valentiniana certiores facti
sumus, Jesuitarum familiam Turnoniam
vi diplomatis ab Rege clanculum impe-
trati, Doctoratus, Licentiatus, & Magi-
sterii nominationem, item literas testimo-
niorum, Academiarum more Scholasticis
impertiri: intercessit Tolosana, Valentia-
na, & Caduricensis Academia, in Senatu
Tolosano res agitata ac secundum illas
judicata, nihilominus in sacro Regis con-
sistorio hæc caufsa adversus easdem rur-
sus urgebatur. Cum ergo Jesitarum ista

E 4

Con-

*Argentre
conclus. Fa-
cult. tom. 2.
pag. 150.*

Sæc. XVII. Consilia quo spectent, obscurum non sit,
A. C. 1624. cumque illi quanta ope possunt, a Rege
literas extorqueant, quibus pro sua po-
testate ac Imperio Rex Universitatum ju-
ri derogatum postea velit: perleddis Aca-
demie Valentinianæ literis, quibus advo-
cationem, adscriptionemque nostram de-
posit, Regio diplomate, Tolosani Sena-
tus, sacrique Consistorii Decretis: Placuit
Universitati Studii Parisiensis Academia
fæderatæ ac Sociæ non deesse: Commune
periculum communibus impensis depellere:
Academias omnes, & singulas in Socie-
tatem hujus caussæ vocare: Justissimo
Regi quid Reipublicæ ac literarum inter-
fit, suppliciter exponere: Parisiensis igitur
Universitas ceterarum nomine, ut Rex
infinitæ Scholarum multitudini modum
tandem aliquem ponat, utque certas do-
cendi leges impositas velit, conjunctis stu-
diis ac precibus obsecrare statuit.

*Argentre
l. c.*

Postea Parisiensis Universitatis Rector,
ac Doctores Regi libellum supplicem
die prima Junii porrexere, cuius sum-
ma hæc erat: „Hucusque calamo &
„ore fæpius in Jesuitas declamatum,
„quibusdam eorum doctrinam, aliis
„vitam & mores carpentibus. Accu-
„sabantur de ambitione, avaritia, &
„tam effreni cupiditate, ut jam statum
„in statu, & supremum in omnes im-
„perium ambire videantur. His ta-
„men

„men querelis minime a suo detereban- Sæc. XVII.
„tur proposito, sed occasione inde ca- A.C. 1624.
„ptata, quod ejusmodi scripta mor-
„daci calamo essent concepta, suis fau-
„toribus persuadebant, hæc ex Reli-
„gionis odio, Societatis invidia, non
„autem veritatis amore sparsa fuisse.
„Ast horum dictorum veritatem nunc
„sat comprobatam reddidere suo ausu,
„quo in Regiæ Majestatis Senatu ad-
„versus Franciæ Universitates insur-
„gunt, illasque aut eradicare, aut po-
„tius ad eorum Collegia transferre se-
„que ingeniorum & scientiarum, ac
„démum totius Regni Dominos effi-
„cere moliuntur: Sperabatur, illos
„post tot favores & emolumenta, qui-
„bus ab Universitatibus locupletati
„fuerunt, quiete vixuros, hi autem
„econtra literas Regias pro aucupan-
„dis Universitatum juribus extorserunt,
„& de iis adeo insolenter gloriati sunt,
„ut Tolosana, Valentinenſi, & Cadur-
„censi Academiis defuper querentibus
„anno priori Tolosanus Senatus pro-
„hibere cogeretur, ne Universitatis no-
„mine usurpato jura Academica sibi ar-
„rogarent. Huic autem decreto fese
„opponentes Jesuitæ illud irritum de-
„clarari, ac Universitatum Syndicos
„ad Regis Curiam citari obtinuerunt:
„Percepta horum oppositione omnes

E 5 „Regni

Sæc. XVII. „Regni Universitates & præcipue Pa-
A. C. 1624. „risiensis, ruinæ communis periculum
„dolentes, Regiæ suæ Majestati sup-
„plicant, ut huic malo remedium op-
„ponere dignaretur: Hæc enim novi-
„tas non modo Universitatum exci-
„dium promovet, sed omnium Ordin-
„num quietem & tranquillitatem inter-
„turbat, ipsamque Regiam auctorita-
„tem lœdit: non ea dicimus ex ran-
„core; Catholici enim sumus, & ut
„tales honoramus Jesuitas, quatenus
„vero ea, quæ ad ipsos non spectant,
„sibi solis vindicare, seque omnino ne-
„cessarios reddere satagunt, eorum
„consiliis nos opponimus, ac eorum au-
„sibus, quibus indies latius graffan-
„tur, limites poni petimus. Scientiis,
„quæ animos excolunt, & Armis, quæ
„passionum vim domant, regnum tuum
„innititur, hæc Jesuitarum instituto
„cum diffonna sciant, illas sibi solis sub-
„jicere tentant, ut obtento in animos
„imperio, & gratitudinis lege, aut
„doctrina imbutis aut ad dignitates
„quascunque promotis imposita, fauto-
„res sibi concilient, haud ignari, quod
„Universitates viros ad dignitates tam
„Ecclesiasticas quam profanas idoneos
„proferant; clave igitur scientiarum
„Jesuitis commissa ipsi quoque clavem
„potentiae in manibus tenebunt: Has
„verò

„vero claves Jesuitis confidere, perni- Sæc. XVII.
„ciosissimum foret, hi enim cum exte- A.C. 1624.
„ris Principibus arctum foveat com-
„mercium, aliunde vero Universitatum
„Regimen eorum Instituto aduersatur,
„& quidem I. Quia illæ in Galliis vi-
„tam suam Regiæ auctoritati, prote-
„ctioni, & munificentia debent, Je-
„suitæ vero regiam auctoritatem dun-
„taxat quando & quamdiu eis, eorum-
„que Generali semper alienigenæ pla-
„cet, reverentur. II. Universitates
„Franciæ jura, & Ecclesiæ Gallicanæ
„libertates semper & ubique propugna-
„runt, eas vero Jesuitæ ore & calamo
„semper impugnant. III. Universita-
„tes Episcopis tanquam Cancellariis
„sunt subjectæ, Jesuitæ autem se ab
„Episcoporum jurisdictione etiam post
„Possiacense decretum exemerunt. IV.
„Universitatibus jus competit, ab eis
„promotos, approbatosque ad Bene-
„ficia nominandi, adeo, ut Episcopi
„his beneficia conferre adstringantur,
„si autem Jesuitis hoc jus adscribere-
„tur, hi pro dexteritate sua sibi pro-
„pensos nominarent, ac sensim omnia
„beneficia sui juris facerent. V. Uni-
„versitates ad suum gremium cunctos
„cujuscunque conditionis Viros ido-
„neos recipiunt, Jesuitæ autem, ex-
„clusis aliis, nonnisi suæ familie Viros,
„sibi-

Sæc. XVII., sibique adhærentes recipent: si au-
A.C. 1624., tem Regia sua Majestas Doctores
creandi &c. jus Jesuitis concedit, cur
non item Barnabitis, Patribus Ora-
torii, Doctrinæ Christianæ & Mendi-
cantium Ordinibus, qui concionibus,
Scholis, aliisque obsequiis æque imo
& utilius ac Jesuitæ deserviunt? cur
facta Universitatis oppositione hi soli
ad sua monasteria fuere relegati, e-
dito hanc in rem diplomate anno cir-
citer millesimo ducentesimo quinqua-
gesimo? Nonne hi, hoc jure Jesuitis
semel concessio, idem sibi quoque con-

„tim quia ex instituto suo ab omnibus Sæc. XVII.
„excluduntur dignitatibus. Bullæ au- A.C. 1624.
„tem, per quas redduntur habiles, in
„Galliis non sunt receptæ. VII. Hos
„favores Jesuitæ in nullo Règno obti-
„nuerunt, hinc tam instanter id in Gal-
„liis efflagitant, ut pro more suo ja-
„ctata Gallorum benevolentia etiam in
„aliis Regnis ad pares favores sibi viam
„sternere possent: Ex his Regia sua
„Majestas perspiciat, quod hoc Jesui-
„tarum postulatum eorum Instituto,
„Episcoporum juribus, & Regni bono
„adversetur.,

Rationes vero, quas in sui favo-
„rem allegant, inanes sunt, summam-
„que testantur ambitionem, dicunt
„I. Quod hunc favorem duntaxat pro
„Turnonensi Collegio petant. II. Il-
„lud cum prærogativa Universitatis a
„Turnonio Cardinale fuerit fundatum.
„III. Honores Academicos gratis con-
„ferant, quod nullibi fieri soleat. Ve-
„rum dolose in Provinciæ, in qua tres
„jam sunt Universitates, ignobili loco,
„suam Academiam erigi petunt, ut
„fixo in angulo pede ad celebriores
„urbes non minus hoc favore dignas
„se extendere possent, id eorum in-
„stinctu potentibus aliis Principibus
„Turnonio illustrioribus. Alterum ve-
„ro falsum est, cum Cardinalis dun-
„taxat

Sæc. XVII. „taxat Grammatices, & Philosophiae
 A.C. 1624. „scholas fundare intenderit, ut elucet
 „ex Julii XIII. & Henrici II. literis in
 „quibus nequidem mentio de Jesuitis
 „facta est, Carolus autem IX. hujus
 „Collegii translationem duntaxat ra-
 „tam habuerit, ea lege, ut nullum
 „Universitatibus præjudicium infera-
 „tur; literæ vero Henrici III. nunquam
 „in acta Tolosanæ Curiæ fuerint re-
 „latæ: Præterea Senatus Parisiensis
 „anno 1584. Jesuitis Scholas ibidem
 „aperiendi facultatem dedit, ea lege,
 „ut duntaxat *Scholares* Collegii Tur-
 „noniani, non autem Doctores, Pro-
 „motores &c. essent, sicut & sub Hen-
 „rico IV. nonnisi *Regentes* & *Scholares*
 „appellati sunt: Nec etiam Cardinalis
 „ex se Universitatem fundandi aucto-
 „ritatem habuit, cum ejusmodi jus
 „proprium sit Regibus & Principibus.
 „Ceterum Jesuitæ hosce honores se
 „gratis concessuros jactitant, postquam
 „immensos thesauros jamjam sibi ven-
 „dicarunt, aliunde vero vi sui instituti
 „bonum temporale suæ Societatis pro-
 „movere obstricti, quod sinistra manu
 „recusant, dextera copiosius aucupari
 „norunt, pauperesque studiosos, qui
 „bus forte gratificantur, ad domestica-
 „sua applicant obsequia, hujus autem
 „gratis obtentu Orbem & Ecclesiam ad
 „Sacer-

„Sacerdotalis Ordinis, & literarum Sæc. XVII.
„contemptum ejusmodi replent homi- A.C. 1624.
„nibus, qui nil aliud, quam elemo-
„synas latino sermone petere callent.
„Si ergo Vestra Majestas Universitates
„suas sartas servare velit, Jesuitis con-
„cedere nequit, id quod tot artificiis,
„importunitate & violentia petunt, &
„deinceps petere non desistent, donec
„omnes Universitates, aliunde rediti-
„bus exhaustas everterint, ac Proce-
„rum patrocinio suffulti ad sua Colle-
„gia transtulerint., Hæ rationes Lu-
dovico Regi tam æquæ videbantur, ut
die vigesima septima Septembris habitu
Sanctiori Senatu Jesuitis jurium Aca-
demicorum usurpationem inhiberet,
& Tolosanus Senatus eosdem ab actio-
nis jure excluderet.

§. XXVI.

*Petrus de Arcis quasdam propositio-
nes revocare jussus.*

Die vigesima secunda Novembris Pe-
trus de Arcis Carmelitarum Præ-^{Argentre}
sentatus coram sacra Facultate Theo-
logica comparuit, ut de nonnullis pro-
positionibus sinistre intellectis rationem
redderet, prius tamen Prior & Regen-
tes Carmelitani palam profitebantur,
se ad summum Pontificem provocatu-
ros,

Sæc. XVII. ros, si quid ipsorum privilegiis, ac præ A. C. 1624 cipue tenori Bullæ Sabbatinæ adversum concluderetur. His peractis Petrus quosdam protulit Authores, ex quibus ea, quæ sibi objiciebantur, ad verbum excerpserat, alii quoque Carmelitæ in Bullario diploma Pauli V. continens privilegium per Joannem XXII. Carmelitano Ordini concessum exhibebant: quoniam vero Authores, quos Petrus protulit, hasce propositiones cum multis restrictionibus proposuerint, ipsumque Pontificis diploma Beatæ Virginis suffragia & auxilia duntaxat commendasset, hinc Petrus interposita juramenti Religione sequentes revocabat propositiones, quarum prima erat hæc:

Unigenitus non de nihilo creatus, sed de substantia Patris rationem habente potentias subjectivæ, per modum formæ, non materialiæ, ab æterno genitus est.

II. *Ad peccati Originalis traductionem hoc tantum requiritur, quod homo per veram Generationem ab Adamo descendat.*

III. *Abfit, quod in Beatis aut in Damnatis reperiri posse peccatum veniale dicamus, hanc propositionem quoad particulam in Damnatis revocabat Petrus.*

IV.

- IV. *Christus Regnum temporale de jure Sæc. XVII.*
etiam humano consecutus est, nam a A. C. 1624.
Davide & Salomone, quorum stirpe
& Regia linea nunquam excisa est, sic-
ut carnem ita & thronum accepit.
- V. *Possunt Beatæ Virginis Basilicæ erigi,*
hæc propositio censebatur æqui-
voca.
- VI. *Pium est Beatam Virginem vere &*
proprie & non per similitudinem non
solum ex liberali & effusa erga illam
Dei voluntate, sed ipso jure naturali
Reginam & supremam Imperatricem
appellare.
- VII. *Beata Virgo non solum imperium*
civile & politicum, sed etiam spirituale
in animas habet, cum singulariori
titulo Carmelitarum Mater in eorum
habitu morientibus fuerit pollicita e
purgatoriis flammis depositionem. Hanc
propositionem Petrus quoad impe-
rium hoc spirituale revocabat.
- VIII. *Absit, quod dicamus Christum*
pænam aliquam in inferis seu limbo
sustinuisse; adiit enim locum pænæ sine
pæna, licet sanctus Thomas contra-
rium dicere videatur. Hanc propo-
sitionem quatenus, ut sonat, sancto
Doctori imponere videtur, revocare
jussus est Petrus.

IV. *Hist. Eccles. Tom.LVIII. F §. XXVII.*

Sæc. XVII.
A.C. 1624.

§. XXVII.

Susneus Abissinorum Rex fidem Catholicam amplexatus.

Puffendorff. *A*b anno Christi millesimo quingen-
Intr. a l'hist. tesimo trigesimo septimo Religio
t. 7. c. 3. Catholica, quam per Viros Apostoli-
Theatr. Orb. cos propagandi facultatem Claudio Rex
cap. 14. cognominatus Atznaffagħed concesserat, in Abissinensi Regno prospera nunc forte, nunc adversa jactabatur; Menas enim Claudi Frater, Regnique Successor suis subditis, imo & Lusitanis Catholicorum Ecclesias frequentare inhibuit. Ejus tamen Filius nomine Malach-Saghed qui Religionem Christianam Diſcori Alexandrini erroribus vitiatam profitebatur, Romanæ Ecclesiæ Missionarios plurimi habebat, quin tamen ipse fidei Catholicæ nomen daret: Postquam vero Zadengħel ejus Nepos, Regni habenas circa annum Salutis nostræ millesimum sexcentesimum tertium moderari cæperat; a Patre Payſio Jesuita persuasus, Catholicam Religionem professus est, ringentibus Regni sui Proceribus, qui popularem ad seditionem concitantes Regem suum in prælio interfecerunt. Successerat eidem Susneus, qui trucidato Jacobo Spurio Missionariis fidem

Catho-

Catholicam prædicandi facultatem de- Sæc. XVII.
dit, & Simone Alexandrino Metropo- A. C. 1624.
lita cum suis in variis fidei colloquiis
convicto, Regisque Fratre Ras-Sce-
laxo ad Catholicam Religionem con-
verso omnes suos subditos, ut & ipsi
Ecclesiæ Romanæ Sacra profiterentur,
hortatus est, datisque literis ad sum-
mum Pontificem & Hispaniæ Regem
non modo armorum suppetias adver-
sus Galleros hostes suos petiit, sed e-
tiam suam in Catholicos propensionem
testatam reddidit, ac Paulum V. *Christi*
Vicarium, universalem, supremumque Chri-
stianæ Ecclesiæ Pastorem nominavit, pol-
licitus, se Romam Legatos decreturum,
qui ejus nomine obsequium filiale sum-
mo Pontifici exsolverent. Nondum ta-
men Rex palam Sacrosanctas Catho-
licæ fidei leges amplexus est, veritus
infidias, ac tumultus, quos Abbuna
Eutychianorum Archimandrita sub
auspiciis alterius Regii Fratris Jomana-
Xosi ob immutatam sectam concitabat:
ea propter Rex a Philippo III. Hispa-
niarum Rege auxiliares petebat copias,
quæ quidem ad exequendam Religio-
nis Catholicæ propagationem prompte
eidem promissæ, ob Batavorum ta-
men motus præpeditæ fuerunt. Nihilo-
minus Susneus raro veræ Religionis
ardore animatus, indictis etiam pœnis

F 2

subdi-

Sæc. XVII. subditos suos ad ejurandos Dioscorier.
A. C. 1624. rores impulit, non sine miro fidei Ca-
tholicæ incremento, dum interea Kom-
bosamma Japonum Tyrannus Catholi-
cos omnes ferro & flamma, omnique
tormentorum genere insectabatur: Au-
to autem Abissinorum Catholicorum
numero Rex Templum extrui, ri-
tuque Catholicæ Deo vero consecra-
juslit; cum autem incolæ Sabbatum
Hebræorum more, festive in Tempis
suis celebrare consuevissent, hoc rite
Catholicis interdicto, Damotres po-
puli a suis Pseudo - Monachis conci-
tati rebellionem conclarunt, mox ta-
men a Ras Seela Christos Regis Fra-
tre tam horrenda clade affecti, ut tri-
bus eorum millibus, Monachisque
schismaticis centum octoginta octo tru-
cidatis ceteri in fugam agerentur, pau-
cissimis ex Catholicis in hoc prælio de-
sideratis. Insolitus hujus victoriæ suc-
cessus ad amplectendam fidem Catho-
licam Regi novum promptitudinis cal-
car addidit; detinebant illum tamen
adhuc uxores, quas gentis more plu-
rimas habebat, tandem vero ruptis
hisce quoque compedibus totius vite
suæ noxas apud Sacerdotem poeniten-
tiæ lacrimis eluens, cunctas pellices
suas, retenta duntaxat prima uxore
cum liberis suis, anno millesimo sexcen-
tesimo

tesimo vigesimo secundo dimisit, & Sæc. XVII.
 anno Christi millesimo sexcentesimo A. C. 1624.
 vigesimo quarto palam fidei Catholicæ
 Sacra professus est, divulgato diplomate, *Bull. Carmelit. tom. 3.*
 in quo cunctas mutatæ Religionis causæ p. 483. 485.
 fas fusius exposuit. Sub idem tempus
 P. Alphonsus Mendesius Jesuita tan-
 quam Patriarcha a summo Pontifice
 missus advenerat, qui tamen post Sus-
 nei Regis obitum a Basilide ejus Filio
 unacum ceteris Missionariis anno In-
 carnationis Dominicæ millesimo sex-
 centesimo trigesimo secundo post hor-
 rendas Catholicorum vexationes Re-
 gno expulsus est, non sine maximo Re-
 ligionis decremento. Sub idem tem-
 pus Carmelitæ Discalceati in Arabiam &
 in Indiam ad prædicandum Christi
 Evangelium mittebantur, quos etiam
 Pontifex die vigesima septima Aprilis
 paterna prorsus Epistola ad indefes-
 fos labores, & Apostolicam constan-
 tiā hortatus est, ac pro iis Hispani
 Regis patrocinium imploravit. Eodem
 etiam tempore celeberrimus P. Josephus
 Capuccinus plurimos sui Ordinis Reli-
 giosos Constantinopolin decreverat, ut
 in Oriente fides Catholica uberiori pro-
 ventu propagaretur.

Sæc. XVII.

A.C. 1624.

§. XXVIII.*Mexicanæ Turbæ inter Archiepisco-
pum & Proregem.**Theatrum**Europ.**pap. 800.**Meteran.**Hist. Belg.**Lotich. rer.**Germ. l. 14.**de Varaetz Ordinis sancti Jacobi Equi-**pag. 388.**Theatr. Orb.**pag. 214.*

Ineunte hoc anno die decima quinta Januarii apud Mexicum novæ Hispaniæ Metropolin acris contentio inter Archiepiscopum, & Sylvesium Proregem exorta est. Hic enim Melchiorem tem ob, nescio quæ crimina, ad carceres trahi jussérat, quo cognito Eques in cænobium sancto Dominico nuncupatum auffugit, Proregis tamen iusso a satellitibus, ne fuga dilaberetur, arcte custoditus. Rem indignatus Archipræful, cum loci, ac Ecclesiæ sanctitatem violatam crederet, in Regios Ministros existimatæ violentiæ executores anathematis fulmen vibrabat. Paulopost celebris quidam Sacerdos, nomine Bosius, habito sermone populum, qui Archiepiscopi partes tuebatur, ab immaturo vindicandæ injurie studio avertere satagebat, demonstrans, Templa non esse iniquitatis asyla, sed fortuito nec dolose peccantis refugia, atque Proregi Ecclesiam, quæ sceleratum recipit, auctoritate Regia cingendi jus competere. Inde vero turbarum origo; cum enim Prorex Archiepisco-

pum

pum vinciri, ac in Hispaniam abstrahi Sæc. XVII.
juberet, hic cognito periculo confessim A.C. 1624.
urbe ad oppidum sancti Joannis de Va-
cano exceilit, populumque facrorum
usu prohibuit, tum vero nonnulli ju-
venes adulterino Religionis Zelo ani-
mati, Ossorium, qui ab Archiepiscopo
execratione devinctus erat, usque ad
Proregis Palatum saxis insequuntur,
moxque Ætiopes, Indi ac Mexicanî
magno numero concurrunt, resque ad
seditionem, neces & vulnera spectare
videtur: fit impetus in ipsam Regiam,
effringuntur lapidibus fenestræ, aucto-
que tumultuantum furore Palatum
cingitur, admotis quoque ante fores
ignibus Regiæ excidium, & Proregi
mors intentatur. In hisce angustiis
prehensus Sylvesius, expansio vexillo
Regio opem inclamat, sed nemo ei sup-
petias, omnes vero convitia & contu-
melias in eum ferunt. Fervente hoc
tumultu Marchio de Valle populo per-
charus, aliquique Regii Inquisitores su-
perveniunt, qui ægre placata multitu-
dine ad Palatum admissi, Archiepi-
scopum in urbem revocatum iri, spon-
dent, dummodo igne extincto quieti
recederent; verum ne hæc quidem
pollicitatio apud eos valuit, quos Re-
ligionis fanaticus ad rabiem accen-
derat: mox enim furentes ad cæno-

Sæc. XVII. bium advolant, admotaque vi Equi-
A. C. 1624. tem inde extractum ad Ecclesiam Ca-
thedralem in pompa deducunt, cives
quoque ad arma conclamant, carce-
res, in quibus Regii Senatores Archi-
episcopum propugnantes detinebantur,
relaxant, & per vicos & compita di-
scurrunt, vociferantes: *Vivat Rex!*
pereat hæreticus proditor! conjurant de-
mum in Palatii excidium, id jubenti-
bus ipsis Regiis Senatoribus, qui suæ
captivitatis injuriam vindicandi occa-
sionem avide amplectebantur: mox igi-
tur horum exemplum, ac exempli po-
tentia, quæ apud plebem plerumque
in Religionis caussa valet, incitabat
civium potissimos, ut Palatum Prore-
gis ædesque illorum, qui diris devoti-
erant, adhibitis undecunque machi-
nis expugnarent, totamque suppellesti-
lem confringerent, aut diriperent.
Prorege ejusque Ministris ægre sub a-
lienno habitu furentium rabiem effugien-
tibus. Cecidere in hoc tumultu ho-
mines numero septuaginta, ducentis
juxta vulneratis. Eadem autem nocte
Archiepiscopus unacum Marchione de
Valle, Regiisque Senatoribus urbem
ingressus, altera die Proregem, cete-
rosque diris & execrationibus solvit,
apertisque Ecclesiis Sacrorum usum re-
stituit, non sine ingenti totius populi
jubilo.

jubilo. Die autem vigesima Januarii Sæc. XVII.
Prorex, postquam illum in PP. Francisca- A.C. 1624.
norum ædibus latitare innotuerat, Se-
natus Regii jussu ibidem militum manu
in custodia detinebatur, donec, quid
Rex Hispanæ decreturus esset, signifi-
caretur, ipse vero Archiepiscopus, ne
æmolorum invidia prævaleret, Madri-
tum contendit, totam rei seriem Regi
expositurus: nec inutilis erat hæc Præ-
fus sollicitudo; quippe caussa coram
Rege excussa, pietas & Religio severi-
tati, ac violentiæ prævaluit, Sylvestro
Prorege exauctorato, in ejusque lo-
cum suffetto Marchione Sarabella.

§. XXIX.

Marci Antonii de Dominis reditus ad veram Ecclesiam.

Hoc item anno Marcus Antonius de *Boccalinus*
Dominis in Dalmatia Spalatenus *anud Jæger.*
Archiepiscopus, Apostata quondam, *Hist. Eccl.*
Romæ extremum obiit diem: hujus *l. 2. c. 14.*
autem Viri fata, suique ad Romanam *Nic. Erythr.*
Ecclesiam reditus seriem altius repe- *Pinac. III.*
tere lubet: Jam sextum annum Lou- *p. 622. &*
dini hærebat Marcus, palam quidem *200.*
Calvini hæresin professus, veritatis ta- *Meteran.*
men oppositæ pondere ad venenum, *Hist. Belg.*
quod sive depravatæ mentis vitio, sive
ambitionis studio incautus hauserat,

F 5

iden-

Sæc. XVII. identidem evomendum stimulabatur.
A.C. 1624. Augebant verum inter & falsum flu-
ctuantis animi morsus repetitæ amico-
rum sollicitationes, præcipue Alexandri
Ludovisi Cardinalis, cui Marcus
tam arcto amicitiae vinculo junctus e-
rat, ut eo anno, quo desertis Catho-
licorum castris Londinum venerat,
mox ad eundem literas daret, in qui-
bus inter alia sic effatus est, si *Deo pla-*
cuerit (quemadmodum indubius spero) tibi
claves *Vaticanas committi*, non *despero,*
me sacratos pedes tuos deosculaturum.
Enimvero, postquam Marcus Ludovisium
assumpto Gregorii XV. nomine, ad su-
premam Ecclesiæ dignitatem evectum
compererat, Catholicorum non pauci
in ejus facie, nescio quas perturbati
animi notas advertebant; insuper haud
amplius tam frequenter Calvinianis cœ-
tibus intererat, sed sedulo cum Catho-
licis versatus, Gregorium tanquam
Pontificem *sanctum, clementem, & in*
omnibus suis actionibus benevolum depræ-
dicaverat, Ecclesiæ Romanæ de tam
digno Capite gratulatus. Nec deerat
Pontifex paternæ suæ sollicitudini, qua
deperditam ovem ad Christi ovile re-
vocare niteretur: hanc in rem Cardi-
nalis Bentivolii, cai Emanuel Henr-
iquez Hispani Regis in Anglia Orator
amicissimus erat, opera utebatur; nec
impro-

improspero successu; hic enim Legatus Sæc. XVII.
a Pontifice, & Bentivolio necnon ab A.C. 1624.

ipso Hispaniæ Rege, quem Papa desuper monuerat, interpellatus, Marci Antonii animum jam sponte vacillantem expugnare aggressus est, eidemque proposuit, ut agnito errore suo ad fidem Catholicam, quam in Baptismate se immote professurum jurasset, suique Majores sudore & sanguine propugnassent, reverteretur; nec de sincero optimi Pontificis eum tenere amantis, & nil nisi æternam ejus salutem suspirantis affectu dubitaret, cum Gregorius de plena securitate fidem suam ea, qua ipsus vellet, ratione oppignorari paratus foret. His promissis commotus Marcus Legato hæc respondit,

„agnosco morsus in Conscientia mea,
„eoquod primam matrem meam, Ecclesiam, dereliquerim. Verum ad
„tantæ desperationis actum, compulsus fui ab inimicis, qui me vix non
„omnino oppresserunt. Mereor itaque misericordiam; neque enim Angelus sum sine sensu dolorum, sed homo, qui injurias sentit; quippe ex totidem laboribus pro Ecclesia exantlatis nullum alium fructum retuli, quam invidiā: „ Adjecit postea nunquam se melius sperasse de Ecclesia Romana, quam in præsentiarum; eoquod tale

„caput

Sæc. XVII. „caput in ea præsideret, cuius bonitas
A.C. 1624. „& Clementia toti orbi sit notissima
„Ceterum inimicorum nimis magnum
„esse numerum, qui facile malignum
„aliquem conceptum in animo Pontifi-
„cis denuo excitare possent.“ Præ-
cipue autem suæ repugnantiae caussam
obtendebat Inquisitionis Romanæ seve-
ritatem, necnon Protestantium ludi-
bria, quibus exponeretur, si laqueis,
quos sub Paulo V. tot laboribus effu-
gerat, sub Gregorio XV. fese sponte
involveret. Ad hæc vero respondit
Legatus, quod Pontificis patrocinio ab
inimicis, & propriæ vitæ correctione
ab Inquisitionis tribunali omnino tutus
foret, præcipue cum in rebus Angli-
cis versatissimus, Gregorio Papæ, qui
de opportunis Britanniam ad fidem Ca-
tholicam revocandi mediis liberat,
egregiam operam præstare, sibique ad
Ampliores dignitates suis meritis viam
sternere posset, a quibus se excludi haud
timeret, et si tanquam hæreticus in ef-
figie Romæ combustus fuisset, cum sæpe
Cardinales excommunicati ac schis-
matici in pristinam dignitatem restituti
fuissent. Tandem Marcus instabat, ut
Legatus ediceret, quid certi promitte-
ret Papa, quidve vicissim Papa ab ipso
postularet? ad quæ reposuit Obrizius ex
ore legati, quod Papa præcipue ejus

salu-

salutem & sinceram errorum ejuratio- Sæc. XVII.
nem desideret, atque ad reparandam A. C. 1624.
Ecclesiæ offensionem, ut publice a Deo,
& sacra Sede veniam peteret, vehe-
menter cupiat. Sub idem tempus ipse-
met Pontifex non modo ad Legatum,
sed ipsum etiam Marcum literas dabant,
quibus suum eidem ardens desiderium,
illum Romæ paterno affectu comple-
tendi testabatur: Instante igitur Le-
gato, ut solius Papæ fidei innixus, Ro-
mam rediret, Marcus se clam ex An-
glia discessurum pollicitus est. Fre-
quens hoc Marci cum legato confor-
tium Anglis inconstantiae suspicionem
ingesserat, ipse etiam Rex Marcum hor-
tatus est, ut ab hisce suspectis cum
Hispano legato colloquiis abstineret,
ne in vitæ periculum, & Puritanorum
odium incidat. Josephus quoque Hal-
lus, dum de ejus reditu Romanam ver-
sus inaudierat, epistolam ad ipsum per-
scripsit, in qua eundem serio mo-
nuit, ut mature perpendere, an non
cantata palinodia honori suo male con-
suleret, postquam tam acriter, palam-
que Ecclesiæ Romanæ adversatus es-
set. Verum Marcus in tuto positus,
se non alio ex fine, quam ut facilius
Anglos ad Catholicam fidem reduce-
ret, & unionem utriusque Ecclesiæ
procuraret, ad Protestantium castra
tran-

Sæc. XVII. transiisse, respondit (♦), pluraque ibi.
A. C. 1624. dem notatu digna, ob quæ inde Ro-
 mam reverti, constituerit, recensuit;
 testatus, quod per impotentem affectum,
 quem per omnem omnino vitam, ut
 „inter Ecclesias Christianas exopta-
 „tam conciliaret pacem, fovisset, in
 „Angliam sese ut conferret, incitatus
 „fuerit, eo fine ut sibimet cognoscere
 „liceret causas schismatis Regnum istud
 „ab Ecclesia Romana dividentis, una
 „cum remediis, quæ eidem applicari
 „forsan possent. A primo quidem li-
 „mine quadam quasi spe lactatum se-
 „fuisse ajebat, propositum suum bene
 „successurum, quoniam Jacobus Rex
 „valde eo inclinare fuisset visus, ne
 „que aliis nisi politicis quibusdam ra-
 „tionibus fuisset impeditus. Hinc ut
 „unionem reddere faciliorem posset,
 „librum de Republica Ecclesiastica, in
 „quo rationibus Catholicorum pariter,
 „ac protestantium prolatis media con-
 „ciliandi ipsorum controversias docue-
 „rit, edere in animum sibi induxerit.
 „Ut vero penes Protestantes lucrari
 „fi.

(*) Hoc Marci Antonii responsum de Pace
 Religionis anno 1667. Vesuntione Sequano-
 rum, unacum epistola Josephi Halli, qui li-
 brum sub titulo: *Roma irreconciliabilis*, con-
 scripsit, typis vulgatum est.

„fidem potuerit, ab objectionibus illo-
rum in duobus voluminibus priori-
bus fecerit initium; quove nimium
nimiumque placeret iis, valde eas
exaggerarit, ea tamen nixus spe, ut
postea sit ipsas refutaturus. Quæ e-
tiam duo volumina optime fuissent
accepta. At vero cum tertium etiam
volumen, in quo pro Pontificiis dixi-
set, in lucem dare voluisse publicam,
neutquam id sibi fuisset concessum,
adeo, ut in ipsa Germania imprimi
id curare coactus esset. Ab hoc vero
tempore sibi fuisset perspectum, quod
Puritani, penes quos in Anglia sum-
ma rei esset, haud amarent de Pace
differi: Adeoque cum nequidquam
amplius sibi spei fuisset reliquum, un-
de propositum suum feliciter succes-
surum esse conjiceret, hinc neque ratio-
sibi fuerit, cur diutius in regno illo
commoraretur.,,

Postea recensebat ea omnia, quæ
tum temporis, cum domum redeundi
licentiam a Jacobo Angliæ Rege pe-
tit, contigissent, easque quæstiones
omnes scriptas sibi a Rege transmissas,
necnon responsa, quæ ad easdem de-
disset, referebat.

Tandem ad Epistolam quoque Halli
accessum fecit, quem paucis quidem
verbis, sed validissimis refutabat, asse-
rens,

Sæc. XVII.
A.C. 1624.

Sæc. XVII. rens, quod Romana Ecclesia nonnisi ea
 A.C. 1624. doceret, quæ maxime sint orthodoxa,
 & si abusus nonnulli habeantur inter-
 dum, hi particularibus, non universæ
 Ecclesiæ essent imputandi; Præterea
 Hallo reposuit, majores multo com-
 mitti in Ecclesia Anglicana, ita ut quos
 vidisset & *Tacitus* non parum confirman-
 darum veritatum Catholicarum, sibi
 roboris attribuissent: de cetero vero,
 si non nulla dixisset, quæ retractanda
 sibi essent, id facere, omnino paratum
 se esse.

Enimvero Marcus mutato habitu,
 noctis, navisque a Legato constitutæ
 beneficio ex Anglia profugit, secundis
 ventis Caletum, ac inde Parisios de-
 latus, ubi triduum moratus, atque a
 Legato liberaliter habitus, Masiliam &
 demum per Flandriam, ubi Bruxellis
 hæresin ejuraverat, anno Salutis nostræ
 millesimo sexcentesimo vigesimo se-
 cundo, una cum famulo, qui Abra-
 hamum Bzovium deprædatus, ejus
 vero famulum trucidaverat, Romanum
 pervenit, ubi palinodiam canere jul-
 sus, libellum publici juris fecit, in
 quo errores suos pene innumeros de-
 testabatur: Hunc vero libellum, ipsius
 in foribus Sacelli Pontificii Cardinali-
 bus peracta re Divina exeuntibus di-
 stribuit, tam perficta fronte, acsi (uti
 testa-

testatur Victor Rollius sub nomine Jani Sæc. XVII.
Nicci cognitus testisque oculatus) non A.C. 1624.
antea in Angliam ad bellum Catholicis in-
ferendum profectus fuisset, sed ex Palæsti-
na post perlustrata Christi vestigia, & plu-
ra animarum millia ad Christum revo-
cata rediisset,

§. XXX.

Ejusdem Spalatini Archiepiscopi obitus.

Imponebatur Marco pœnitentia suis de- *Jæger. Hist.*
lictis longe inferior, quam insuper *Eccl. l. 2.*
Papa, si is vitam probam, & Ecclesiastico *cap. 14.*
viro dignam duxisse demonstraverit, *Ciacon. t. 4.*
se relaxaturum promisit, simulque præ- *p. 470. in vita*
cepit, ut omnia ei necessaria abunde *Greg. XV.*
subministrarentur, quinimo idem Papa, *Marvill.*
ne Marcus ærario publico gravis esset, *Melang. hist.*
propriis eum sumptibus sustentare, & *Vol. I p. 342.*
annuum salarium assignare statuit: inde *Clarmund.*
vero Protestantium Scriptorum fallacia *vitæ dar.*
detegitur, qui, ut Pontifici violatæ fi- *Vir. part. 8.*
dei, ac tyrannidis calumniam impo-
nere possent, diutissimis juxta ac seve-
rissimis pœnitentiis hunc Præfulem
fuisse oneratum, falso tradunt. Cete-
rum Marcus, postquam Catholicæ Ec-
clesiæ restitutus fuerat, persuasionibus
quorumdam Anglorum, quibuscum
familiare adhuc habuit commercium;

Hist. Eccles. Tom. LVIII. G sub

Sæc. XVII. sub Urbano VIII. Papa quasi canis ad
A.C. 1624. vomitum rediit, resorbuitque venenum
quod evomuerat, sensimque a limpido
veritatis fonte ad impurissimum impie-
tatis cænum reversus est, luculentem
demonstrans, quod non veritatis amo-
re, sed pinguioris fortunæ spe attrac-
etus, hæresin ejuraverit: præterea
plurium, quos antea retractaverat, er-
rorum defensorum, necnon juramento-
rum, blasphemiarum & plurimorum,
quæ Turca quam Christiano digniora
erant, criminum convictus est, mul-
taque dixit, scripsitque, quæ impro-
bum ejus animum detracto simulationis
momentaneæ velamento ostenderent.
Insuper manifeste deprehensum est, eun-
dem convasatis rebus omnibus, fu-
gam adornare, ut rursus se in hostium
castra reciperet: quam ob rem Ponti-
fex illum anno sequenti Fidei Quæsito-
ribus tradere compellebatur, ut faltem
carceris metu commotus, aut sapere
inciperet, aut pertinax desipere pro-
hiberetur. Jamjam in eo erat, ut de
sua contumacia convictus poenas in
hæresin relapsis debitas daret, cum
senex ac ventricosus gravi morbo cor-
riperetur; tum vero in se reversus Dei
postremo vocantis vocem secutus est,
agnitaque fidei Catholicæ veritate er-
rores suos detestatus, cum morti vi-
cinus

inus esset, sacræ Confessionis lavacro Sæc. XVII.
animæ maculas eluit, aliisque morien- A.C. 1624.
tium Sacraementis munitus decessit:
Defuncti corpus, testibus præsentibus,
apud ædem Sanctorum duodecim Apo-
stolorum depositum est, ut ibi quiesce-
ret, donec aliter decerneretur: die au-
tem vigesima prima Decembris illius
cadaver in eadem arca, in qua recondi-
tum fuerat, ad Ecclesiam S. Mariæ
supra Minervam deferebatur, pronun-
tiata sententia, ut ad reparandam po-
puli offenditionem terroremque procla-
matis hæresibus, quibus Marcus se
denuo inquinasset, corpus ejus in fo-
rum, cui Campo Floræ nomen est, de-
latum unacum ejus libris igne crema-
retur. Ceterum minime dubium est,
quod hic Archiepiscopus maximis fane
sui ævi Viris annumerandus fuisset, si
tantum habuisset pietatis & constan-
tiæ, quantum ingenio ac doctrina præ-
valuit. Præter ejus libros de Republi-
ca Ecclesiastica a Berano Eudæmone,
Floydio, & Nicolao Coeffteau confuta-
tos scripsit *consilium redditus sui ex An-*
glia anno Christi millesimo sexcentesi-
mo vigesimo tertio Romæ impressum,
*necnon ejus *Affertorem Gallum*, ac de-*
*mum *Historicam disquisitionem de præro-**
gativa allodiorum præter tractatum de
radiis visus, & lucis.

G 2

§. XXXI.

Sæc. XVII.
A.C. 1624.

§. XXXI.

*Ruppellensium Calvinistarum violen-
tia in Catholicos.*

Theatr. Orb. Quamvis Rupellenses a clementissimo
cap. 5.
part. 206.

Rege tam execrandæ rebellionis
suæ veniam impetrassent, haud alia
imposita lege, nisi ut destructis, quas
in Regis contemptum & Regni ruinam
recens exstruxerant, propugnaculis, li-
berum Religionis exercitium Catholi-
cis restituuerent, nihilominus a suis
Præconibus stimulati, omni data oc-
casione Sacrorum ritibus sese oppone-
bant: Præcipue vero quadam die, cum
Catholici ab una Ecclesia ad aliam pro
antiquo more suo solemnem haberent
supplicationem, mox agmine facto in
eos irruerunt Calvinistæ, eisque ubi-
que aditum præcludentes, armis &
fustibus innoxios, atque inermes, vix
Ecclesia egressos ad eandem reverti
compulerunt: nec minor erat eorum
petulantia, dum Sacerdotes Catho-
lici Parochiale Ecclesiam ad S. Mar-
garetham, quam per plusquam qua-
dringentos annos quiete possederant,
sibi vendicare nitebantur, abactis Cal-
vinistis, qui eam nonnisi quinquaginta
annorum spatio per vim iniquam usur-
paverant. His autem violentiis, ac
per-

perfidiis Rupellenes novo bello, in Sæc. XVII.
de quo exorto urbis suæ excidio præ- A.C. 1624.
ludebant, præprimis autem Subisius
juncta Rupellenium opera Portum-
Ludovici intercepit, arcemque obsedit.
Sub idem tempus apud quemdam Ru-
pellensem Nobilem du Bois Louxim no-
mine Parisiis agentem interceptæ fue-
rant literæ, Rupellenium nomine &
sigillo munitæ, in quibus huic Viro
negotium dabant, ut Ludovicum Fran-
ciæ Regem interficeret, in parricidii
præmium constituta sex millium coro-
natorum mercede. Jam dudum su-
specta erat hujus Viri fides, eoque
palam effutire non erubuisse, quod Rex
Calvinistas tanquam fidelissimos subdi-
tos suos præter meritum bello afflixis-
set; hanc oris petulantiam captivitate
ac pecuniaria mulcta tum eluere coge-
batur; unde aut propriæ vindictæ, aut
alienæ sollicitationis stimulo agitatus,
hoc in Regem facinus aggressurus, fa-
cile credebatur; quæstioni tamen sub-
jectus hasce literas suisse suppositias
affirmabat: referunt quoque Protestan-
tes Historici, eas a Guilleto Lugdu-
nense confitas, atque ex consciis duos
laqueo suffocatos suisse, Regisque Con-
fessarium, qui etsi bona fide has literas
Regi exhibuisset, indignationem in-
currisse. De hoc tamen apud ceteros

G 3

Scri-

Sæc. XVI. Scriptores altum silentium, & ne qui-
A.C. 1624. dem de Guilleti, tanquam primarii
 fraudis Architecti fato mentionem fa-
 ciunt Calvinistæ fidelissimi hi Regum
 subditi.

§. XXXII.

*Matthæus Priulus & Antonius Ca-
 tanus Cardinales mortui.*

*Ciacon. vit.
 Pauli V.*

Ex Cardinalibus, qui hoc anno na-
 turæ debitum solverunt, erat Mat-
 thæus Priulus, Patritius Venetus, qui
 a Paulo V. Romam accersitus, & pri-
 mo Pontificii cubiculi ministerio ad-
 dictus, dein Cardinalis Presbyter re-
 nuntiatus est; ast octavo post obten-
 tam Purpuram anno tabe consumptus
 die decima tertia Maij anno ætatis suæ
 quadragesimo septimo Romæ obiit.
 Hunc ejusdem Mensis die decima septi-
 ma eadem fati necessitate sequebatur
 Antonius Caetanus patria Romanus,
 qui variis scientiis excultus crescente
 meritorum fama a Paulo V. Episcopus
 Capuanæ Ecclesiæ præficiebatur, atque
 in Germaniam, & Hispaniam Aposto-
 licæ Sedis Nuntius, tandem a Gre-
 gorio XV. Cardinalium Presbyterorum
 Collegio cooptatus, tertio post anno Ro-
 mæ vitam cum Purpura exuit, annos
 natus quinquaginta octo. Vir erat ap-

prime

prime doctus, & si calami mordacita- Sæc. XVII.
tem excipias, prudens, morumque A.C. 1624.
comitate suavis. Sub ejus auspiciis
Romæ Academia Humoristarum sua in-
cunabula habuit.

§. XXXIII.

*Alexandri Estensis Cardinalis
obitus.*

Ejusdem hujus anni die vigesima se- Ciacon. in
cunda Maij Romæ decepsit Alexan- vita Clem.
der Estensis, Ferrariæ Dux, qui Patavii VIII.
in liberalibus disciplinis, & Pontificiis,
Cæsareisque legibus tam uberes fece-
rat progressus, ut in patriam reversus,
unicus controversiarum, quæ accide-
rant, Arbiter audiret, quin tamen in
iis, circa quæ dubitabat, ab aliis con-
filium quærere erubesceret. Postquam
vero Alphonsus II. Ferrariæ Dux sine
prole decesserat, & Cæsar Mutinæ Dux
Alexandri Frater, in quem Alphonsus
successionis jura devolverat, a Cle-
mente VIII. a Ferrarensi Ducatu Se-
dis Apostolicæ feudo, eoquod ex ille-
gitimo thoro susceptus fuisset, exclusus
fuerat, Alexander ab eodem Papa Car-
dinalis Diaconus nominabatur, Sacer-
dotium tamen nonnisi tertio ante mor-
tem suam anno suscepit, Regiensis
Episcopus creatus, quam etiam Ec-

G 4

ciesiam

Sæc. XVII. clesiam tanquam benignus filiorum Pa.
A. C. 1624. rents, oviumque Pastor vigilantissimus
summa sollicitudine regebat, ac pro
Cleri sui restauratione, necnon sacra
rum Virginum profectu salutaria con-
debat statuta. Pluribus insuper, illis
que publicis officiis præpositus, ubi
que illibatum a privato affectu animum,
raramque rei gerendæ dexteritatem
præseferebat. Erat quoque erga pa-
peres summopere liberalis, necnon in
Religiosos Ordines præcipue Theatinos
admodum munificus, demum etiam
Regiensem Ecclesiam suam pretiosis
donis vivus, moriens vero sacra Sa-
celli sui suppellectile locupletabat.

§. XXXIV.

*Ottavii Rodulphi Cardinalis
extrema.*

*Vitor. in
add. ad
Ciacon.
Ughel. Ital.
Sacr.* Itidem hoc anno æternitatis viam die
sexta Julii Romæ ingressus est Octa-
vius de Rodulphis patria Florentinus,
qui non minus generis nobilitate, quam
virtutum splendore illustris, cum esset
utriusque, ut vocant, *Signaturæ Reſ-
tendarius*, ac *Ferrariæ legatus*, anno Sa-
lutis nostræ millesimo sexcentesimo
duodecimo Arianensis Præful nominab-
tur, quam Ecclesiam non modo va-
riis ornamentis, ac restaurato Semi-
nario,

nario, sed præcipue exemplo, Ser-
mone, & Ecclesiasticæ disciplinæ stu-
dio insigne rem reddidit, demum variis
Ecclesiasticæ ditionis Præfecturis sum-
ma laude defunctus, & a Gregorio XV.
Purpuratorum Collegio adscriptus, ab
eodem Pontifice ad Agrigentinam in
Sicilia Ecclesiam translatus est, ad
quam se mox contulit, ibidemque vitæ
candore, prudentia & humanitate, ac
reliquis virtutibus floruit, mortis ta-
men invidia altero post anno vivis e-
reptus est, non sine omnium mœrore:
Annum agebat ætatis suæ nonnisi qua-
dragesimum secundum, in Cathedrali
Ecclesia sua sepultus.

§. XXXV.

Francisci Sfortiae, & Fabritii Ve- ralli Cardinalium decessus.

His subjungimus Franciscum Sfor-
tiam, & Fabritium Verallum,
quorum prior patria Parmensis huma-
nioribus literis, & Mathematicis, Phi-
losophicis & Politicis scientiis, uber-
rimo proventu animum adjecit; cum
vero bellicus sanguis, quem a Majorum
fuorum gloria hæreditarium habuit,
in venis suis adhuc ebulliret, decimo
octavo ætatis suæ anno in Belgium,
quod atroci bello deflagrabat, profectus,

Bentivol. in
Mem. hist.
Ciacon. in
vita Pauli V.

G 5

sub

Sæc. XVII. sub Alexandro Farnesio Parmensi Duce
A. C. 1624. consobrino suo variis præliis interfuit,
fortibus suis ausibus semper adspirante
fortuna: unde a Philippo II. Hispania-
rum Rege Itali agminis Bellidux de-
signatus est, qui tamen a Gregorio XIII.
præter spem e Sago ad Togam voca-
tus, absens licet, Cardinalis creatus,
Albanensis ac Tusculanæ Ecclesiæ Re-
gimen suscipere jubebatur, se non mi-
nus pascendo Christi gregi, quam de-
bellando hosti natum esse, exemplo
demonstrans: Paulopost pro sua in re-
bus gerendis dexteritate, mentisque
ad quævis ardua expeditæ solertia gra-
vissimis Regnorum consultationidus, &
Christianæ Reipublicæ negotiis a Gre-
gorio XIII. Sixto V. & Clemente VIII.
adhibebatur; Erat etiam Flaminiae le-
gatus eo tempore, quo exules, latro-
num more hanc Provinciam misere de-
vastabant, quorum tamen ferme octin-
gentis ejusmodi patriæ hostibus cæsis
Ecclesiasticas ditiones tranquillitati
pristinæ restituit. Tandem vero an-
nos sexaginta duos natus, die undeci-
ma Septembbris Romæ e vita migravit.

Alter erat Fabritius Verallus pa-
tria Romanus, qui ab Urbano VII.
cui affinitate junctus erat, Vaticanæ
Basilicæ Canonicus, & a Clemente
VIII. Quæsitor apud Melitenses, de-
mum-

mumque sub Paulo V. apud Helvetios Sæc. XVII.
Nuntius Apostolicus creabatur: Ejus A. C. 1624.
opera ob jurisprudentiæ præstantiam,
ac singularem in rebus expediendis pru-
dentiam non pœnitendo selectu uteban-
tur Pontifices: unde ejus meritis præ-
mium depositibus a Paulo V. Cardi-
nalis, Ecclesiæ Sancti Severi Episco-
pus, plurimum Congregationum Præ-
ses nominatus est; postquam vero to-
tius Ecclesiæ negotiis invigilaturus,
suum Episcopatum rogante Papa dimi-
serat, nono post anno die vigesima se-
ptima Novembris, nondum exacto
quinquagesimo quinto ætatis suæ anno,
Romæ mortalitatem exuit.

§. XXXVI.

*Tres Cardinales ab Urbano VIII.
Papa creati.*

Horum jacturam Urbanus VIII. Pon- Ciacon. in
tifex nova trium Purpuratorum in vita Urban.
auguratione quadantenus die septima ^{p. 531.}
Octobris compensabat: ex his erat pri-
mus Frater Antonius Barbarinus ex
Ordine Fratrum Capucinorum ejus-
dem Pontificis Germanus Frater natu-
minor, Presbyter Cardinalis tit. Sancti
Onuphrii, ad quam tamen dignitatem
non sanguis & caro, sed vitæ sanctitas,
& meritorum fama Antonium vocabat.
Alter

Sæc. XVII. Alter erat Laurentius Magalottus pa-
A. C. 1624. tria Florentinus, primo Cardinalis Dia-
 conus S. Mariæ in Aquiro, dein Pres-
 byter tit. SS. Joannis & Pauli. Deni-
 que tertius Petrus Maria Burghesius
 nobilis Senensis, qui inter Diaconos
 Cardinales cooptatus, titulum sancte
 Mariæ in Cosmedin obtinuit.

§. XXXVII.

Diversæ summi Pontificis Confi- tutiones.

Bullar. **C**hristianæ Religionis augmentum
Magn. Ur- promoturus Pontifex, hoc anno
ban. VIII. varias, easque salutares condidit leges,
pag. 36. ac primo quidem Ordinem Militarem,
Vid. Supra **I.** 191. § 24. quem Ferdinandus Mantuæ, & Caro-
Briet. annal. lus Nivernii Duces unacum Adolpho
Mundi hoc Comite de Althan anno Domini mille-
ann. simo sexcentesimo decimo octavo sub
 invocatione B. V. sine labe conceptæ
 & S. Francisci instituerant, die duode-
 cima Februarii Apostolico diplomate
 confirmavit, & Franciscum Ubaldi-
 num, qui de Nobilitatis antiquitate
 aliisque ejusmodi requisitis judicaret,
 constituit, *majori*, uti Brietius pro mo-
 re suo acerbius, pompa, quam emolu-
 mento, & cuius præter nomen nihil audi-
 vere Mahometani, quorum in perniciem
 comparatus erat. Præterea suæ sollici-
 tudi-

tudinis dignam judicabat Pontifex con- Sæc. XVII.
troverfiam, quæ circa instituti sui ha- A. C. 1624.
bitum inter FF. Cappucinos & Recol-
lectos exorta erat: cum enim hi abje-
ctis Calepodiis soleas assumerent, at-
que ad Cappucinorum normam cappu-
cium in acumen desinens, necnon pal-
lium curtum deferrent, querentibus
Cappucinis Papa hanc cauffam in Con-
gregatione Cardinalium discuti jussit,
ac indista excommunicationis poena
FF. Recollectis præcepit, ut calepo-
dia, Cappucium rotundum & pallium
oblongum reassumerent: Forte hujus
legis severitatem deposcebat pericu-
lum, ne irrepente habitum mutandi
libertate sensim ipsa vestis Monastica
in profanam degeneraret, qua de causa
idem Pontifex Canonicis Præmonstra-
tensibus in Hispania, ut pristinum ha-
bitum, nomenque Fratrum reassume-
rent, præcepit: Ceterum inter sancti
Francisci Alumnos hujus contentionis
ardorem auxisse videbatur aquirendi
victus sollicitudo; verebantur enim,
ne fideles similitudine habitus decepti
eleemosynas non æquali parte inter
eos distribuerent. Die vigesima septi-
ma Martii Pontifex quosdam nomina-
bat Præfules, qui Romæ cunctas Ec-
clesias, Monasteria, & Collegia visi-
tarent, quod quidem saluberrimum o-
pus

Sæc. XVII. pus per seipsum inchoare, prosequi, &
A. C. 1624. perficere optabat Pontifex, ast (ut in-
quiebat) ad alia quamplurima, eaque
gravissima negotia, quorum mole assidu-
premeretur, cogitationem convertere co-
actus fuerat. Insuper alio diplomate
die vigesima nona Martii omnia privi-
legia Equitibus sancti Joannis Jero-
lymitani confirmabat, ac Jubilæum
universale pro anno sequenti die deci-
ma sexta Maij indicebat, declarans,
sub indulgentiarum suspensione non
comprehendi indulgentiam Portiunculæ
prope & extra muros urbis Assisiensis,
item non esse visitandas Ecclesias extra
Romanæ urbis mœnia sitas, eoquod
aliquæ urbes in Siciliæ Regno pestilen-
tiæ morbo graviter afflictari cœpissent.
Die autem duodecima Augusti Ponti-
fex re mature discussa decretivit, ut
Venerabilis Jacobus de Marchia Ordini-
nis Fratrum Minorum S. Francisci de
observantia deinceps Beatus nuncu-
pari, atque Officium de eo tanquam
Confessore non Pontifice ab omnibus
præfati Ordinis Fratribus recitari va-
leat, idem quoque indultum de B. Cla-
ra de Monte Falchio Ordinis Eremita-
rum sancti Augustini Officium, Missam
que celebrandi, hujus Ordinis Alum-
nis utriusque sexus die decima quarta
ejusdem Mensis concessit, qua die Mo-
nachis

nachis etiam Cælestinis cuncta Con- Sæc. XVII.
gregationis Cassinensis privilegia indul- A. C. 1624.
fit. Præterea die vigesima octava Au-
gusti revocabat omnes facultates, vi
quarum Religiosi monasteria absque
licentia Ordinarii & non servata forma
Tridentini & Constitutionibus Clemen-
tis VIII. & Gregorii XV. erigere pos-
sent. Oppido salutarem quoque Con-
stitutionem de Apostatis & ejectis, nec-
non de Regularium reformatione edi-
dit. Cum vero Gregorius XIII. &
Paulus V. olim monasteria Monialium
ingrediendi licentias partim revoca-
sent, partim ad Superiorum consen-
sum restrinxissent, hinc Urbanus VIII.
die decima septima Octobris jussit, ut
deinceps hic consensus Monialium *ex-
prese, capitulariter & per secreta suffra-
gia* haberetur: concessit pariter die de-
cima nona Novembris Fratribus Jesua-
tis sancti Hieronymi Ordinis S. Augu-
stini, ut abjecto capputio albi coloris,
aliud coloris & normæ, qua ceteri
Mendicantes utuntur, gestare valeant.
Denique undecima Decembris die Epi-
scopis intra Italiam existentibus inhi-
buit, ne Ultramontanos extra Italiam
oriundos ad Sacros, neque etiam ad
minores Ordines promoveant absque
dimissorialibus Ordiniorum suorum
literis: Italos quoque ab alieno Epi-
scopo

Sæc. XVII. scopo cum falsis dimissoriis promotos
A. C. 1624. fori privilegio privatos declaravit.

§. XXXVIII.

Decreta Sacrarum Congregationum.

*Decis. S.
Congr. rit.
& Episc.*

Ejusdem summi Pontificis auctoritate Patres Sacrarum Congregationum plures ediderunt Decisiones, quas inter sacra Rituum Congregatio die vigesima quinta Maij decidit, quod ille, qui habet usum insignium Pontificium, populo tamen extra actum celebrationis benedicere haud valeat: trigesima vero hujus Mensis die sacra Congregatio Inquisitionis concessit Coloniensi Nuntio Apostolico facultatem absolvendi ab haeresi in utroque foro, denuo autem sacra Concilii Congregatio die vigesima secunda Junii declaravit, quod Canonici, quibus non incumbit onus excipiendi confessiones, si pro his absint a choro, non lucrentur distributiones. Insuper die nona Augusti Fratribus Discalceatis Ordinis SS. Trinitatis, & postea die vigesima prima Septembribus sacra Concilii Congregatio omnibus Regularium Superioribus inhibuit, ne suos subditos ad austeriorem Ordinem transfire permittant, nisi saltem certi sint, hos recta illuc transi-

transituros, & ab illius Superioribus Sæc. XVII.
mox esse recipiendos; non raro enim A. C. 1624.
contigit, quod nonnulli sub hoc ob-
tentu aliquamdiu per Orbem vagati
tandem omnino a vera fide defecerint.

§. XXXIX.

*Neapolii Comitoli Episcopi, Hiero-
nymi de Saona, & Dionysii
Mutsaerts obitus.*

Plures, qui Ecclesiam suis scriptis il- *Andre. Hist.*
lustrarunt, hoc anno calamum cum *Belg.*

vita posuere; hos inter primus occur-
rit Neapolius Comitus, qui a Sixto V.
Abbas, & Perusinus Episcopus renun-
tiatus, decisiones Rotæ Romanæ &
officia SS. Patronorum Ecclesiæ Peru-
sinæ scripsérat. Alter erat Hieronymus
de Saona ex Ordine FF. Eremitarum
sancti Augustini Barcinonæ Professor,
insignisque Theologus, qui *Hierarchiam*
cælestem & terrenam, necnon sermones
in SS. Joannem & Petrum posteris re-
liquit. Non minus celebrem se reddi-
dit Dionysius Mutsaerts Canonicus Re-
gularis candidi Ordinis Præmonstra-
tenium, qui Historiam Ecclesiasticam
ab Orbe condito usque ad annum Christi
millesimum sexcentesimum vigesimum
quartam, necnon Historiam Ecclesiæ
Belgicæ &c. edidit.

Hist. Eccles. Tom. LVIII.

H §.XL.

Sæc. XVII.

A. C. 1624.

§. XL.

*Ægidii Cannarti, Joannis del-Rio
& Julii Lagallæ decessus.*

*Miræus
Script. Sæ-
cul. XVII.*

Hoc item anno Paulæ obiit Ægidius Cannartus non minus eruditio[n]e, quam Religionis studio ac sanctitatis opinione conspicuus. Hic anno Sal-tis nostræ millesimo quingentesimo se-ptuagesimo primo apud Rhetelios na-tus, raram animi sui indolem, & acer-rimum, quo prædictus erat ingenium non modo humaniorum literarum, & peregrinorum idiomatum cognitione excoluit, sed etiam in Theologicis & Dogmaticis versatissimus, de hæreticis verbo, calamo & opere gloriosos re-portavit triumphos: Audierant eum ex pulpito fulminantem Castrenses, Ru-pellenses, Neracenses, & Salmurien-ses Calvinistæ, quorum non paucos ad veritatis semitam reduxit, ac præ-cipue Josionem Calvinistam habita col-latione, cuius acta Ægidius typis edi-dit, feliciter debellavit: Scripsit quo-que varios hujus argumenti sermones, necnon tractatum in caput *Firmiter* de summa Trinitate. Hunc pari fato, nec minori nominis sui fama sequeba-tur Joannes del-Rio Antverpiensis De-canus, qui elegantem elucubravit com-menta-

mentarium in diversos Psalmos: Utili- Sæc. XVII.
ter quoque calatum suum non modo A. C. 1624.
in Philosophicis, sed & Theologicis
exercuit Julius Cæsar Lagalla natione
Italus, qui Romæ Protonotarius, ac
Philosophiæ & Medicinæ Professor tra-
ctatum de *immortalitate animæ*, necnon
orationes de *Sanctissima Triade*, de *laudibus*
Leonis X. & libros de *insomniis & divi-*
natione per somnum publici juris fecit.

§. XLI.

*Joannis Marianæ, Martini Becani,
aliorumque e Societate Scripto-
rum fata.*

Ex Societatis Scriptoribus, qui hoc *Miræus l. c.*
anno mortalitatem exuere, præci- *Dupin Bibl.*
pue nomen suum celebre reddidit *Joan-*
nes Mariana patria Elborensis in *Car-* *Eccles. t. 17.*
petanus natus, qui omne disciplinarum *pag. 131.*
genus diligentissime excoluit, ac in *Bibl. Script.*
variis Societatis Gymnasiis Theolo- *Alegambe*
giam, sacrasque literas summa cum
laude interpretatus est; tandem vero
valetudinis reparandæ gratia in Hispa-
niam reversus, scripsit triginta libros
Annalium Hispaniæ. Edidit quoque
Scholia brevia in *vetus & Novum Te-*
stamentum, quæ vel ideo celebrantur,
quia Auctor Hebraicorum nominum
significationem exacte affecitus, anno-

H 2

tatio-

Sæc. XVII. tationes, magni sui judicii indices ad A.C. 1624. diderat: non minus eruditione celebres sunt ejusdem Authoris tractatus septem. I. De itinere S. Jacobi, quem in Hispaniam venisse demonstrat. II. De Editione Vulgatæ, quam ceteris versionibus, imo & Hebraico textui, & versioni LXX. Interpretum præfert, eoquod hæc depravata fuerit. III. De Spectaculis, ubi nec Sanctos nec fœminas in scænam proferendas esse censet. IV. De Monetæ Mutatione, cum vero in hoc libro nec vocatus, nec rogatus acrius in politicas leges insurrexisset, gravem in se concitatbat procllam, ejusque liber a Paulo V. confixus est. V. De die & anno Mortis Christi, quam die vigesima quinta Martii & anno trigesimo quarto vitæ suæ accidisse censet. VI. De Annis Arabum cum nostris comparatis, & denique VII. De Morte & immortalitate Animæ, ubi circa controversiam de gratiæ efficacia Syncretismum stabilire nitebatur, nimio tamen pondere in Molinismum inclinans. Insuper Mariana tractatum sat eruditum de Ponderibus, & Mensuris edidit, eruitque e tenebris Lucæ Tudensis Episcopi libros de altera vita, pariter Bibliothecam Photii in epitomen reduxit, & B. Cyrilli Alexandrini homilias Heortasticas latine reddi-

*Vid. supra
Lib. 188.
§. 65. &
§. 106.*

reddidit, quæ duo tamen opera lucem non Sæc. XVII.
aspiciunt, ut ait P. Alegambe, quin ta- A.C. 1624.
men hujus suppressionis caussam alle-
get: Vulgaverat etiam Mariana tres
libros de *Rege & Regis institutione*, hunc
autem partum ad rogum fuisse dam-
natum jam supra retulimus. Denique
ex ejus calamo fluxit discursus de mor-
bis & erroribus, qui in norma gubernationis
Societatis Jesu occurrunt. In hoc
tractatu Mariana Societatem de gravissi-
mis vitiis ream postulavit, ac præci-
pue cap. 14. fusius pronuntiavit, crimi-
na etiam gravissima in Societate, ne rumor
fieret, dissimulari, ac duntaxat severitatem
in eos *Jesuitas*, quibus se tuendi vires &
Patroni deessent, exerceri, piosque usque
ad mortem absque caussa vel ex levissimis
caussis affligi, sceleratos autem ob metum
tolerari &c. Hæc intempestiva Socie-
tatis normam arguendi libertas Jesuitarum
nonnullis adeo infesta videbatur,
ut hunc librum Joanni Marianæ falso
adscribi, atque a quodam capitali So-
cietatis hoste compositum fuisse sparsen-
tint. Pater Alegambe tamen Jesuita
„ingenuæ fatetur, quod, hunc discur-
„sum quidem Mariana composuerit, hic
„vero libellus eidem Marianæ clam sub-
„ductus, atque a malevolo quopiam ad
„conciliandam Societati invidiam ex-
„trusus in lucem fuerit editus, adjectis

H 3

„for-

Sæc. XVII., fortasse non paucis ab ejus animo alienis.
A. C. 1624., nis., Aperte autem hunc librum
 Marianæ vendicat Pater Julius Cor-
 dara itidem Jesuita, ac Societatis
 Historiographus, qui in parte sexta
 suæ Historiæ Societatis Romæ anno
 millesimo septingentesimo quinquagesi-
 mo editæ de libro hoc Marianæ pag. 517.
 ita ingenue loquitur: *Equidem scio ex-*
titiisse inter Jesuitas Hispanenses Socios,
qui putarent librum illum de erroribus, qui
in forma Gubernationis Societatis Jesu
occurrunt: De Morbis Societatis, falso
Marianæ fuisse inscriptum ab aliquo nonni-
nis nostri adversario. Verum id ego ma-
gis optare possum ita esse, quam credere:
video quippe immotuisse Mutio (Vitelleschi)
Generali de opusculo, ejusque auctore Ma-
riana, prius etiam quam typis editum,
vulgatumque esset Burdigalœ. Video Scri-
ptas ab eodem fuisse gravissimas ea de re lite-
ras, cum mandatis, ut quæ descripta voli-
tarent libri exemplaria diligenter conquista,
flammis absumerentur. Video denum,
cum liber exitialis in lucem prodiit typis
Gallicis, neminem tunc nostrorum esse con-
questum, quod spurius factus fuisset, inju-
ria suppositus Patri Marianæ &c. Obiit
tandem Mariana Toleti die decima se-
ptima Februarii prope septuagenarius.

Alter erat Martinus Becanus patria
 Brabantinus in oppido Hilvarenbeca
 natus.

natus. Vir fuit magno ingenio, atque ^{Sæc. XVII.} ad omnem literaturam nato, in Theo- ^{A.C. 1624.} logia clarus, quam per viginti duos ^{Argentre} annos cum maximo Auditorum applau- ^{Concl. Fa-} su in variis urbibus professus, demum ^{cult. Theol.} Ferdinando II. Cæfari per triennium a ^{t. 2. p. 86.} Confessionibus exstitit, exinde magni habitus, quod præter morem sese Po- liticis negotiis, rebusque a suo Insti- ^{Argentre} tuto alienis non ingesserit: Decessit ^{Concl. Fa-} Viennæ die vigesima quarta Januarii ^{cult. Theol.} anno ætatis suæ sexagesimo tertio. ^{t. 2. p. 86.} Edidit varia opuscula polemica, in qui- bus mira ejusdem in enodandis omni- bus fidei controversiis perspicuitas, brevitasque commendatur: Posteris e- ^{Argentre} tiam reliquit tractatus de Jure & Justi- ^{Concl. Fa-} tia, de censuris, de resurrectione, & ^{cult. Theol.} de statu animarum post hanc vitam: ^{t. 2. p. 86.} confutabat etiam Apologiam Jacobi Angliæ Regis, necnon *Torti Torturam*, & quatuor libros de Republica Eccle- siastica Antonii de Dominis. Ejus ta- men *controversia Anglicana de potestate Regis & Pontificis* dire exagitabatur anno 1614. a Parisiensi Senatu, eoquod circa Papæ potestatem Bellarmini, Sua- resii &c. sententiam fecutus esset. Scri- psit denique Becanus Analogiam vete- ris & Novi Testamenti.

His accedit Joannes Hasius itidem Belga, patria Silvaducensis, qui opera

H 4 quæ-

Sæc. XVII. quædam ab aliis edita perficere inten-
A.C. 1624. tus, Cæsar Heisterbacensis exempla il-
lustravit, utinam ea ab apocryphis etiam
expurgasset: adornabat quoque editio-
nem puriorem chronicæ Mariani Scoti,
necnon Petri Busæi catechismum San-
ctorum Patrum auctoritatibus locuple-
tabat. Exstat quoque ipsius Chronologia.

Denique Cosmas Magallianus, qui
die nona Octobris Conimbricæ annos
septuaginta tres natus obiit, commen-
tarium in epistolas D. Pauli, in Moy-
sis Cantica, & non Historiam Judicum
edidit, præter catechismum Japo-
nensem.

§. XLII.

*Nicolai Coeffetau, ex Ordine FF.
Prædicatorum extrema.*

*Echard
Script. Ord.
Præd. t. 2.
p. 434.
Dupin. t. c.
pag. 59.
Niceron.
t. 3-p. 91.*

Eo magis luctuosa erat jactura, quo
pretiosior erat memoria quorum-
dam ex Ordine S. Dominici Scriptorum,
qui hoc anno mortis invidia Orbi lite-
rario subducti fuere. Hos inter spe-
ciali memoria dignus est P. Nicolaus
Coeffetau in oppido San-Caleti natus,
qui Sorbonæ Doctor vigesimo octavo
ætatis suæ anno Henrico IV. Galliarum
Regi & Margarithæ Reginæ a Concio-
nibus, ac Parisini Conventus Prior nec-
non Congregationis Gallicæ Vicarius
Gene-

Generalis declarabatur, dimissis tamen Sæc. XVII.
hunc muniis totum se literis dedit, ut A. C. 1624.
eo utilius sese edendis libris, habendis
concionibus, & refellendis hæreticis
impendere posset, qua in exercitatione
tam uberes tulit laboris sui proventus,
ut ex Calvinistis non paucos ad Eccle-
siæ finum revocaret, & contumaces
egregie devictos pudore suffunderet.
Scripsit quamplurima præcipue adver-
sus hæreticos tam docte, solide, ac
eleganter, ut ex horum lectione tan-
tum voluptatis, quantum fastidii sæpe
in aliorum vulgarium Dogmatistarum
libris, hauriatur, ipse etiam Grego-
rius XV. ad refellendum Antonii de
Dominis librum de republica Ecclesia-
stica, ejus opera utebatur, eique Pau-
lus V. Metensem Episcopatum sub ti-
tulo Dardaniensis Episcopi administran-
dum committebat, tandem Massiliensis
Præful renuntiatus, cuius tamen Ec-
clesiæ regimen suscipere haud poterat,
morte nimis præmatura præpeditus;
obiit enim Parisiis anno ætatis suæ
quadragesimo nono die vigesima prima
Februarii. Vivit tamen adhuc in lite-
rato orbe nominatissimus ob præclara
sua opera, quæ posteris reliquit, &
primo quidem sat solidam scripsit apo-
logiam contra Jacobi I. Angliae Regis
admonitionem ad omnes Principes

H 5

Chri-

Sæc. XVII. Christianos. II. Responsi sui apolo-
 | A. C. 1624. giam adversus accusations Petri Mu-
linæi Calvinistæ. III. Miracula San-
cætissimæ Eucharistiæ contra Infideles.
IV. Refutationem libri de omnipotentia
& Voluntate Dei contra Mulinæum, Ples-
sium, & Casaubonum. V. Respon-
suum ad Plessii librum de mysterio ini-
quitatis. VI. Examen libri de consel-
fione fidei sub nomine Jacobi I. Angliae
Regis divulgati. VII. Defensionem
S. Eucharistiæ adversus Mulinæi apo-
logiam & refutationem falsitatum ejus-
dem Apologiæ. VIII. Sacrificium Ec-
clesiæ Catholice. IX. Examen libri
Plessii contra Missam. Edidit etiam
septem opuscula Theologica sat utilia.
Præcipue vero commendantur ejus
libri quatuor apologetici, quos ad-
versus Marci Antonii de Dominis
Rempublicam concinnabat: ibidem e-
nim hostis sui vestigia preffe insequitur,
ac nunquam a scopo suo declinans,
hunc Apostatam exigua artis criticæ
peritia, ac Historiæ Ecclesiastice co-
gnitione prædictum fuisse demonstrat;
quamvis ex Dupini judicio ipsem Coeffetæus illis, qui post eum hoc ar-
gumentum pertractarunt, parciorem
Historiæ & Disciplinæ Ecclesiastice
notitiam habuisse videatur.

§. XLIII.

Sæc. XVII.
A.C. 1624.

§. XLIII.

*Anastasi Cochleti, Carmelitæ
obitus.*

In eadem Palæstra contra Calvinistas *Niceron*
 strenue pugnabat P. Anastasius Coch- *mem. t. 24.*
 letus patria Maceriensis, Parisiensis Do- *pag. 132.*
 &tor ex Ordine Fratrum Carmelitarum, *Anatom. Fo-*
 qui tum in Gallia tum in Belgio verbis *veri p. 223.*
 & scriptis hæreticos infectatus, multos *Poffev. t. 1.*
 ab errore retraxit, & Catholicos in fi-
 dei constantia confirmavit, decessit
 Rhemis ætatis suæ anno septuagesimo
 quinto. Edidit typis Antverpianis
 I. Calvini infernum adversus Joannem
 Polyandrum. II. Cæmeterium Cal-
 vini contra eundem. III. Repetitiones
 de S. Sacrificio Missæ ad normam Ho-
 miliarum adversus Plessæum Mornæum.
 IV. Responsum ad abjurationem veræ
 fidei, quam faciunt Calvinistæ. V. Com-
 mentarium Catholicum in Epistolam
 Friderici Palatini, & Ludovici Bor-
 bonii Montpensierensis Ducis de fuga
 filiæ suæ Carolæ, Monasterii Monia-
 lium Fotrensis Abbatissæ. VI. Deni-
 que scripsit librum, cui titulus: *Pa-*
laſſita honoris Divæ Virginis Hallensis
pro Justo Lipsio adversus dissertationem
mentiti Idoli Hallensis Anonimi cuiusdam
hæretici, quem librum Laurentius Fo-
rerus

Sæc. XVII. rerus S. J. plurimum commendat, eo-
A. C. 1624. quod Author in illo Jesuitas proli-
xius laudat.

§. XLIV.

*Quidam Scriptores Acatholici hoc an-
no defuncti.*

*Vid. Supra l. 192. §. 40.
Freh. theat.
Vir. p. I.
Sect. III.* Obiit quidem hoc anno die septima
Novembris Jacobus Bömius Sutor
ille Görlitensis, quia vero de hujus fanatici
Sycophantæ deliriis jam alibi men-
tionem fecimus, plura de eo referre
piget: præter hunc recensendi veniunt.
I. Joannes Affelmannus Susati in West-
phalia natus, qui accerrimus Calvini-
starum hostis caput nonum Apocalysis
de loculis ad Calvinianos accommo-
davit. Scripsit etiam censuram, cen-
suræ Lampadianæ Theologiæ de om-
nipotentia Christi, examen Concionis
Rhuelianæ de cæna Domini, Syntagma
exercitationum de articulis fidei inter
Pontificios & Calvinistas controversis,
tres conflictus Antijesuiticos, & Sy-
nopsis controversialium de Sacramento
Baptismi præter plura alia minoris mo-
menti opuscula. II. Matthæus Voge-
lius, qui die tertia Septembris sexa-
genario major decepsit, ediditque the-
saurum Theologicum, ex sola Scriptura
S. omnium locorum Theologicorum ex-
plica-

plicationem, confutationem errorum, Sæc. XVII.
pie vivendi rationem, & nonnulla alia. A. C. 1624.

III. Cunradus Aslacus Bergis in Nor-
wegia natus, & septimo Februarii die
Havniæ Danorum denatus, qui typis
vulgavit disputationes Theologicas de
S. Scriptura, de Deo, de libero arbitrio
&c. de Emanuele Christo Domino, de
natura Christi triplicis, Ethicam Mo-
saicam, & orationem de Religione per
Lutherum reformata. IV. Jacobus
Cappellus Sedanensis Pastor posteris
reliquit Vindicias pro Isacco Casau-
bono, Historiam Sacram & exoticam,
Historiæ Ecclesiasticæ centurias quin-
que, observationes in Novum Testa-
mentum, & librum de Sedis Aposto-
licæ fide, potestate & Sanctitate. V.
Ceteris omnibus magis nominatum se
reddidit Samuel Huberus patria Ber-
nensis, qui ex Bezæ doctrina *de decreto*
absoluto & gratia particulari in Collo-
quio Mompelgardensi stabilito tantum
horrorem concepit, ut publice coram
Senatu hunc errorem impugnaret, un-
de a Tigurinis in carceres conjectus,
Pastoris officio amovebatur, postea vero
Calvinum cum Lutherò commutans,
illiusque errorem exuens, in deterio-
res fanatismos prolapsus est. Enim-
vero apud Lutheranos ob fervens suum
in Calvinistas odium gratissimus erat,

post-

Sæc. XVII. postquam vero docuit, quod Deus ab
Sæc. 1624. æterno omnes homines sine omni re-
spectu fidei ad fidem ordinariit, nec
credentem magis diligit, quam non
credentem, omnesque etiam damnati
ita a Deo electi sint, ut actu sint in nume-
ro electorum; &c. exinde inter ipsos Lu-
theranos Prædicantes gravem conten-
tionem excitavit, quibusdam Huberi con-
fessionem pro aris & focis propugnanti-
bus, Saxonicis & præcipue Misnicis &
Wirtenbergicis hæc dogmata detestanti-
bus, quibus tamen Huberus minime ce-
dens, eisque Calvinismi labem repro-
bans, ut acerbiorem vexam redimeret,
fuis hostibus & Polycarpo Lysero Colle-
gæ suo, qui illum continuo hæretici con-
vitio exasperabat, hanc pacis condi-
tionem obtulit, quod si in posterum suæ
parceretur existimationi, phrases, non
tamen doctrinam, electionis Universa-
lis omittere vellet. Ita hi nugiven-
duli de Sacratissimis fidei dogmatibus
ludunt, ac mercantur: Nihilominus
prævalente invidia Huberus denuo suo
munere movetur, atque urgente Hoeo
Lutherano Concionatore Aulico igno-
miniose toto Saxonie Electoratu ejji-
citur: Hunc tamen Helmstadienses ad
Cœnæ communionem non inviti ad-
miserunt, Mansfeldienses & Eislebien-
ses econtra eam illi denegarunt, ejus-
que

que dogmata ex Lutheranis quidam Sæc. XVII.
defenderunt, alii tanquam hæretica A.C. 1624.
diris devoverunt; ex quo Lutheranæ
Ecclesiæ puritas, unitasque satis elu-
cet. Periit tandem Huberus Osterwichi
die vigesima quinta Martii anno ætatis
suæ septuagesimo septimo: Edidit ve-
ro suum Anti - Bellarminum, plura-
que alia opuscula adversus Catholicos
& Calvinistas.

§. XLV.

Comitia Procerum Polonorum Var- saviæ celebrata.

Jactabatur hoc anno Poloniæ Regnum *Lotich. rep.*
periculis admodum tumultibus; *Germ. l. 14.*
Tartari enim, cum ob triennalem sic- *c. 1. & 5.*
citatem annonæ pabulique penuria pre- *Theatr. Eu-*
merentur, collectis ferme ducentis ho- *rop. p. 802.*
minum millibus in Poloniæ irrupere, *Brachel. Hist.*
l. 2. p. 76.
quos tamen Conjecpolsius Polonici *Pufendorff.*
exercitus Dux, recens ex captivitate *Hist. de*
Turcica reversus, iterata clade fudit, *Suede tom. 2.*
p. 190.
captivis Christianis pene innumeris
libertati restitutis. Nec tamen hæc
victoria Poloniæ novæ Tartarorum
irruptionis metu liberaverat: Gusta-
vus quoque Adolphus Sueciæ Rex ma-
gnam Livoniæ partem vetricibus ar-
mis jamjam emensus erat. Igitur Si-
gismundus Poloniæ Rex Ordinum co-
mitia

Sæc. XVII. mitia Varsaviam indicere cogebatur,
A.C. 1624. ut de utroque hoste reprimendo con-
filia cum Regni Proceribus caperet,
pecuniasque pro expensis in id
bellum necessariis exigeret. Verum
privatæ horum indignationes & que-
relæ communis boni curam suppre-
runt. Nonnulli enim iniquo ferebant
animo, quod Rex filium suum Ioan-
nem Albertum per ætatem ad id mu-
nus ineptum ad Episcopatum Warmien-
sem nominasset: Alii indignabantur,
quod Sigismundus inconsulis Ordini-
bus Cosacos in opeim Cæsaris misisset.
Demum plebæi de imminuto moneta
valore querebantur; ita nempe privata
damna acrius urunt, & plerumque
proprii incommodi formido publicæ utili-
tati prævalet. Præterea Lithuani
Proceres, ac præcipue Christophorus
Razivilius Lithuanorum Bellidux, ex-
posita ærarii, populique tributis ex-
hausti inopia bellum Sueicum dissua-
debant, propositis hisce pacis condi-
tionibus, ut Livonia Polonis restitura
Sigismundus Gustavo Estoniam, &
Finlandiam cederet, hoc autem sine
prole mascula decedente unus ex Si-
gismundi Filiis in Sueciæ Regnum suc-
cederet, ac Poloniæ Rex titulo Sue-
ciæ Regis uteretur, Gustavus vero,
dum viveret, solus Regnum possideret.

Verum

Verum haec conditiones minus decorae saec. XVII.
 videbantur Sigismundo, qui Procerum A. C. 1624.
 suorum fidem sibi haud immerito suscep-
 tam habebat, eo quod ex literis in
 Belgio interceptis intellexisset, quod
 post Sigismundi obitum Gastoni Aure-
 lianensi Duci, ac Galliae Regis Fratri
 spem in Poloniae Regno succedendi
 fecissent. Cum ergo exacerbatis Pro-
 cerum animis nihil in commune bo-
 num decerneretur, nec de pecunia in
 belli Sueci subsidium conferenda spes
 esset, Rex, invitus licet, cum Gustavo
 belli inducias ad anni insequentis ulti-
 mam Martii diem prorogavit, ad hasce
 conditiones a Proceribus suis praescri-
 ptas descendere coactus, ut filium suum,
 postquam ad idoneam etatem perve-
 nerit, Sacerdotio initiandum, ac non-
 nisi post praestitum fidelitatis erga Rem-
 publicam juramentum ad Sessionem &
 suffragium in Ordinum Senatu ferendum
 admissum iri caveret, ac promitteret,
 quod deinceps nullus apud exter-
 os militaret, qui que jam extra pa-
 triam essent, militiae illi nuntium mit-
 terent, secus, perduellum loco ha-
 bendi: Ita hisce comitiis sine omni
 Reipublicae commodo finis impone-
 batur.

Hist. Eccles. Tom. LVIII. I §. XLVI.

Sec. XVII.
A. C. 1624.

§. XLVI.

Principum ac illustrium obitus.

Ferrer. Hist. cont. Hisp. t. II. c. I. Brachel. Hist. l. 2. Meteran. hist. Belg. l. 44. p. 460. Calmet Hist. Eccl. de Lorrain. t. 3. p. 184.

Non sine maximo luctu Ferdinandus II. Imperator Caroli Archiducis Fratris mortem perceperat; cum enim, ut Lusitaniæ Prorex, ac post Isabellæ obitum Belgii Gubernator esset, ab Hispano Rege Philippo IV. Madritum evocaretur, ac ibidem die vigesima octava Novembris singulari honore exceptus esset, quarto post die gravi morbo correptus, die vigesima quinta Decembris ex hac vita migravit. Erat is maximæ spei Princeps, prudentia & moderatione insignis, Magnus item Teutonici Ordinis Magister, & Episcopus Wratislaviensis & Brixiensis. Conferebatur Magisterium Baroni de W sternach Ordinis Vicario, ea tamen conditione, ut illud Leopoldo Archidi ci Cæsaris Filio cederet, cum hinc annum ætatis decimum octavam attigisset; nolebat enim Cæsar, ut in hac electione Domus Austriaca præteriretur, cuius magna & permulta in eum Ordinem conservandum, tuendumque beneficia exstisissent. In Episcopatu autem Wratislaviensi Carolus Ferdinandus Regis Poloni Filius successor erat, Decanus vero Brixiensis per Canonis corum

corum suffragia ejusdem Ecclesiæ Epi- Sæc. XVII.
scopatum obtainuerat. Die autem tri- A.C. 1624.
gesima Julii Nancæi Henricus Lotha-
ringiæ Dux, anno ab obitu Patris sui
decimo sexto, ætatis sexagesimo se-
cundo mortuus est, non sine maximo
populi sui mœrore; erat enim Prin-
ceps omnibus numeris absolutus, ar-
dentissimus Religionis Catholicæ cul-
tor, ac hæresum hostis, qui nulli pe-
percit labori, ut hæreticos, postquam
eos ad veram fidem per Viros Apo-
stolicos reducere incassum adlaborabat,
e finitimis Germaniæ urbibus ejiceret.
Successerat eidem Carolus, suus ex
Fratre Nepos, quem Venerabilis Pa-
ter Dominicus a Jesu Maria Carmelita
Excalceatus, obtenta a Pontifice legis
venia, cum Nicolina Henrici Filia an-
te triennium solemnni precatione con-
junxerat. Obiit etiam die tertia Au-
gusti Philibertus Sabaudiæ Princeps
nonnisi triginta duos annos natus. Pari-
fato die decima quarta Martii mundo
valedixit Joannes Georgius Marchio
Jægerndorffius a Cæsare proscriptus,
cujus supra frequens facta est mentio.
Denique Franciscus Contarenus Vene-
tiarum Dux hoc anno mortalitatem
exuit, cui Joannes Cornarus succef-
serat.

Sæc. XVII.
A. C. 1624.

§. XLVII.

*Urbani VIII. Papæ literæ ad Fer-
dinandum Imperatorem & Ma-
ximilianum Bavariæ
Electorem.*

Bellar. Car-
mel. tom. 3.
pag. 48^r.

Imminentibus belli novi flammis Fer-
dinandus Cæsar & Bavariæ Elector,
qui ambo in V. P. Dominicæ a Jesu Ma-
ria Carmelitæ Discalceati meritis plu-
rimum confidebant, ut hic idem rursus
in Germaniam proficiseretur, a sum-
mo Pontifice enixe efflagitabant, cum
vero hic Pater Romæ gravi detinere-
tur infirmitate, Urbanus Papæ ejus
absentiam apud Cæsarem excusabat,
hæc die trigesima Martii rescribens:
Corporis invaletudo compedes injectit dilectio
filio Religioso Sacerdoti Dominico a Jesu
Maria Carmelitæ Discalceato, ne nunc in
Germaniam proficiscatur, quo jam pridem
Majestati tue obsequens ejus animus perve-
nit. Quod religiosissimo Imperatori Soli-
tium alloquo præbere coram non poterit,
*id absens a Dominantium Domino sollici-
tis precibus impetrare conabitur. Te vero*
cum tantam in Religiosorum Virorum pi-
tate spem constituere videamus, Apostolica
complectimur charitate, atque muniri co-
pinus Angelicarum Legionum excubiis.

IV. 18. 2

Ejus

Ejusdem ferme tenoris erant Pon- Sæc. XVII.
 tificis literæ ad Maximilianum Electo- A. C. 1625.
 rem, hæc eidem significans: *Profectio-*
nem, dum in Germaniam inchoaret dilectus
filius Religiosus Sacerdos Dominicus a Jesu
Maria Carmelita Discalceatus, coactus
est invaletudine corporis omnem longi itine-
ris spem deponere. Divertisset ille ad No-
bilitatem tuam, cuius Victorias Religiosas
& Imperii dignitatem defensam exteræ quo-
que Nationes fatentur. Quod tamen Sola-
tium tibi alloquio ferre Monachii non poterit,
id orationibus e Cælo facile impetrabit.
Nos autem Nobilitatem tuam inter trium-
phalia Legionum signa Christianæ pietatis
gloria præfulgentem amantissime complecti-
mur, Deumque oramus, ut volens, pro-
pitiusque annuat Sacerdotum precibus, qui
a te eximiis honoribus exculti perennem tan-
to Duci felicitatem precantur.

§. XLVIII.

Novæ bellorum flammæ a Protestan- tibus fuscitatæ.

Annum hujus saeculi vigesimum quin- Lotich. rer.
 tum novo bello, variisque tumul- Germ. l. 15.
 tibus ob Religionis diversitatem exor- crp. I.
 tis funestum aggredimur; quippe Au- Adizreiter
 striacæ felicitatis æmulatio, & violen- annal. Boic.
 ta sectas propagandi studia jam tum part. 3. l. 10.
 indicabant, quod humanus sanguis Theatr. Eu-
rop. p. 860.

Sæc. XVII. hucusque in Germania effusus nondum
A.C. 1625 ad extinendum belli, cupiditatisque
ignem sufficiens fuerit: Inde oriebantur
novi tantique bellorum apparatus, indeque cruenta Cæsarem debellandi &
Catholicos opprimendi consilia; nec
deerant speciosi obtentus, quibus
Sectarii inexpectata turbandæ quietis
molimina honestarent: Præferebant
equidem Christianus Daniæ Rex, ac
Saxoniæ Inferioris Ordines, se nihil
adversus Cæsarem, Imperiumque mo-
lituros, re tamen ipsa adversus Tillium,
& Cæsaris exercitum arma parabant,
ut translatæ in Bavarum Electoralis
dignitatis injuriam ulciscerentur: Ba-
tavi quoque oppressam Germaniae liber-
tatem & despoticam Cæsaris Hispani-
que Regis potentiam, ac propriæ li-
bertatis defensionem, (usitatum illud
factionum nomen & obtentum), præ-
texebant: Denique Angliæ Rex terra
marique ingentes comparabat vires,
ut Fridericum Generum suum pristinæ
dignitati restitueret: Soli igitur erant
Acatholici, qui novas belli flamas
per triginta omnino annos graffaturas
rursus eo tempore accenderunt, quo
Imperator, ceterique Catholici Princi-
pes eidem fœderati partim armorum
felicitate, partim pactorum legibus
optatam Imperio pacem paulo ante
reddi-

reddiderant. Perspectis autem Prote-Sæc. XVII.
stantium consiliis Cæsar nihil jam dis- A. C. 1625.
simulandum ratus, Alberto Wallen-
steinio Comiti, quem non ita pridem
Fridlandiæ Ducem crebat, negotium
dedit, ut novos militum delectus face-
ret; priusquam vero Imperator armo-
rum vim adhiberet, Daniæ Regem da-
tis literis hortabatur, ut mutato belli
consilio Palatinum pacis firmæ mediis
juvaret, eamque in rem Britanniæ Re-
gem incitaret; Elector quoque Saxo-
niæ Dano auctor exsuffit, ne Cæsarem
turbato Imperio armis lacefferet. Til-
lius insuper Bavarici exercitus Belli-
dux, cui bellicus Saxonii Ordinum
apparatus suspectus erat, eosdem mo-
nuit, ut a novis delectibus abstinerent,
ne cum Cæsaris, ac Imperii Principum
hostibus conspirantes in suas Provincias
belli molem traherent. Verum inuti-
lia erant hæc monita, postquam Da-
niæ Rex cum copiis suis jamjam in
Verdensem Episcopatum & inde Ha-
melium usque castra promoverat, &
Brunsvicensis æque ac Mansfeldius
Gallis, Anglis, Batavisque in arma
pertractis per Westphaliæ Visurgum
flumen trajecerant, in Imperium post-
liminio irrupturi. Cum ergo Cæsar
omnem moram summo periculo obno-
xiā fore intelligeret, Fridlandum

Sæc. XVII. copias suas in Hessos usque, ipsamque
A.C. 1625. Saxoniam inferiorem educere jussit,
 Maximilianus vero Bavariæ Elector
 Tillio negotium dedit, ut nulla mora
 cum exercitu suo in Westphaliā pe-
 netrare satageret.

§. XLIX.

Initia belli Danici minus ausplicata.

Brachet.

Hist. l. 2.

pag. 89.

Caraf. Germ.

sætra p. 196.

Quantumvis Cæsar æque ac Tillius
 non jam occulte, sed palam arma
 in Imperii ruinam parari intelligerent,
 nihilominus ambo Daniæ Regem rur-
 fus ad pacem datis literis hortabantur:
 Philippus quoque IV. Hispaniæ Rex
 eidem bellum dissuasit; hic tamen nul-
 lum aliud dedit responsam, nisi quod
 neque in Cæsarem, nec in Imperium,
 sed duntaxat in Saxonizæ Ordinum de-
 fensionem hæc arma vertere medita-
 retur, peteret tamen, ut Tillius suos
 milites e Saxonia educeret, & Cæsar
 Cosaccos, exterisque milites dimitte-
 ret. Ad hæc autem reposuit Tillius,
 quod Saxonizæ defensio Cæsari utpote
 supremo Imperii protectori potius in-
 cumberet, & neque Ordines, nec ipse
 met Rex a Cæsareo & extero milite,
 quod timeant, haberent, dummodo in
 Cæsaris fide, atque officio constantes,
 leges Imperii, pacemque Religionis,

ut

uti spondissent, observaturi sint; Rex Sæc. XVII,
 igitur exercitum suum dimitteret, quo A.C. 1625,
 facto Cæsar quantocius copias suas e
 Saxonia pariter revocaturus esset, quod
 si vero Rex id facere detrectaverit, cum
 Cæsari, fidisque Imperii Ordinibus de
 securitate nullatenus cautum foret, no
 tumque fieret, quod proscripto Pala
 tino, ejusque sociis per hosce appara
 tus opem ferre decreverint, Cæsar ini
 quam vim vi repellere cogeretur. Ea
 dem ferme Tillius per suos Legatos
 in Brunsvicensi conventu Saxonæ
 Principibus, Ordinibusque irrito suc
 cessu proposuerat; unde mutuis hisce
 altercationibus sub transactionis specie
 nonnisi temporis moras quæri edoctus,
 posito calamo rem manu ferroque de
 cidere statuit, utque Daniæ Regem,
 ne Sparenbergico castro & Bilefelda
 potiretur, præpediret, Sparenbergæ
 obsidionem depulso Gentio Batavorum
 Tribuno solvit, ac Bilefeldam dedi
 tione cepit, promotisque castris Ulo
 tham commodum ad Visurgim locum,
 necnon Herfordiam atque Iburgum oc
 cupavit, validoque præsidio Lemgo
 viam munivit: Finibus igitur hujus
 Regionis merito suspectæ firmatis Til
 lius Friderico Saxonæ Electori ratio
 nem sui in Saxoniam adventus reddi
 dit, hostilem Dani Regis irruptionem

Sæc. XVII. caussatus; hic enim jamjam haud pro-
A.C. 1625 cul ab Hæxaria trans Visurgim plenis
castris confederat, quamvis, ubi Tilli-
lum appropinquare intellexerat, Ham-
meliam cum exercitu suo retrocessisset;
ubi dum noctu stationes militares obi-
bat, ex vallo, dehiscente unacum equo,
quo vehebatur, humo, in subjectum
muri pedem præceps actus est, biduum
moribundo similis: mox vero, ut se se
collegerat, aut iniquæ caussæ mortu-
agitatus, aut Tillium pacis fiducia so-
pire intentus, Oratores ad ipsum de-
cernebat, qui jam sæpius proposita re-
peterent, & de Saxonie Ordinibus ho-
stilem in modum invasis quererentur:
Saxonie etiam Proceres spondebant,
se arma posituros, dummodo nil ho-
stile in Daniæ Regem tentaretur, &
evertendæ sectæ suæ periculum ab-
set: Ast Tillius, qui Saxones cum Da-
no conspirare ex interceptis Palatini
literis noverat, sibi imponi haud ultra
passus, copias suas Hameliam proprius
adduxit: quo facto Rex motis castris,
Hamelia, Minda aliisque circum locis
Tillio relictis in Verdensem Provinciam
se recepit, ut ibi Mansfeldio & Bruns-
vicensi, qui Osnabrugensem ditionem
foede vastabant, se conjungeret: Til-
lius vero Stolzenavia ditione capta
Niemburgam obsedit, crebra tamen
hostium

hostium eruptione, atque interclusa ad-Sæc. XVII.
vehendæ annonæ opportunitate obsi- A.C. 1625.
dionem solvere coactus est, amissis
ferme quatuor suorum millibus.

§. L.

*Victoriæ Wallensteinii Fridlandiæ
Ducis contra Cæsar's hostes.*

Interim Albertus Wallensteinius Frid- Bougeant
landiæ Dux cum recenti milite suo *Hist. Belli*
in Franconiam irruptit, & Göttingam *tric. p. I. I. 2.*
aliquamdiu obfessam deditio[n]e accepit, *Carafa Germ. rest.*
cæsis agrestibus, qui victori obfistere *p. 255.*
præsumperant: Inde vero promotis
Einbecam castris Magdeburgensium &
Brunsvicensium fines attigit, non se-
mel a Brunvicensi Duce repulsus: tan-
dem vero Bavaricis copiis auctus, su-
peratis viarum angustiis in inferiorem
Saxoniam ferro sibi aditum fecit, oc-
cupatoque mox Halberstadio Vinarien-
sis Ducis copias aggressus est, æquata
utrinque victoriæ cladisque fortuna.
Tum demum patuit, quod Daniæ Rex
& Saxonie Principes nullatenus patriæ
defensionem, sed bellum in Cæsarem
eique addictos Principes Catholicos
adornarint; quippe Daniæ Rex extra
Saxonie limites arma circumferens,
ut Protestantes in Cæsarem concitaret,
eisdem læsam conscientiæ libertatem,
&

Sæc. XVII. & revocatam Religionem Catholicam
A. C. 1625. ob oculos posuit, seque Anglis, Venetiis & Batavis conjunxit, Brunsvicensis quoque Dux, qui se Cæsaris amicum primo simulans, annonam Bavariae copiis promiserat, vertente fortuna ducentos Poppenburgii præsidarios a Tillio impositos insidiose trucidari jussit, totamque Provinciam ad arma contra Tillium & Fridlandum capessenda incitavit. Eapropter Tillius aperto Marte non modo Danum, sed & Brunsvicensem petere statuit, atque expugnata Callenbergica arce equestre Danorum agmen, cæsis bis mille aggressus est, postea unacum Wallensteinio ad Pagum Rechlingam, ubi Fridericus Dux Saxo-Altenburgicus pro Palatino decertans confederat, castra movit, oppidum toto impetu adorsus; fortiter diuque utrinque pugnatum, donec victoria penes Tillium stante, hostis in fugam ageretur, trucidatis Danorum quingentis, quos inter præcipui erant ipsemet Altenburgicus Dux, Oberntrautius, Mengernenus, pluresque alii haud ignobiles Viri. Hujus cladis mærorem, quo Daniæ Rex afficiebatur, nonnihil temperabat incruenta Stolzenaviæ recuperatio, cuius loci opportunitate Rex usus, noctis intempestæ beneficio Bavaram tur.

turmam, & Nersianum equitatum fudit: *Sæc. XVII.*
vicissim vero Fridlandus Halam Saxonem A. C. 1625.
nix urbem ad ditionem compulit,
& Colaltus Magdeburgensem legio-
nem cecidit, fugavitque: demum reli-
quo hujus anni tempore crebri habe-
bantur conflictus velitares, Marte utrin-
que vario.

§. LI.

Actum de induiis.

Tam propensum ad pacem animum *Lotich. rer.*
præferebat Ferdinandus Impera- *Germ. l. 15.*
tor, ut fortuna etiam armis suis fa- *cap. 4.*
vente nihilominus Saxonæ inferioris *Barre hist.*
d'Allem.
Principes Ordinesque denuo a belli *t. 9. p. 556.*
consiliis, & perduellum proscriptorum
patrocinio datis literis dehortaretur;
ipse etiam Saxonæ Elector nil inten-
tatum reliquit, ut turbidos quorum-
dam animos ad pacis compositionem
inclinaret. Neque suis partibus defuit
Tillius, qui ex Friderici ad Turrianum
literis, quas opportune interceperat,
Saxonæ Principibus, manifestavit,
quod Daniæ Rex nequaquam Saxonici
Circuli defensionem pararet, sed juncto
cum Cæsaris hostibus consilio Palati-
num adversus Domum Austriacam ju-
varet: In præfata vero Friderici epi-
stola hæc manifestabantur belli con-
silia

Sæc. XVII. filia: Franciæ & Angliæ Reges pro Mans.
A. C. 1625. „feldii & Daniæ Regis copiis alendis pe-
 „cunias erogabunt; cum vero Gallia-
 „rum Rex pace cum Calvinistis facta, &
 „Pontificii Nuntii labore frustrato vali-
 „dum paret exercitum, urgeat quoque
 „Daniæ Rex strenue hoc negotium,
 „indiesque copiarum numerum augeat,
 „omnesque in unum colliment scopum,
 „ceteri igitur Daniæ Regis copias alere
 „studeant, Venetis pecunias in hanc
 „expeditionem suppeditantibus. Beth-
 „leemus quidem Hungariæ Rex nul-
 „las ad me literas dat, ejus tamen vi-
 „ces Scultetus supplet, atque Berlino
 „aliisque locis omnia mihi perscribit.
 „Rusdorfius quoque in mandatis ha-
 „bet, monitis rem agere., Ex his
 igitur literis cum notum esset, quod
 Palatinus Daniæ Regis, aliorumque
 copiis ad recuperandum Bohemiæ Re-
 gnum utatur, Tillius Saxones mone-
 bat, ne se a Dano decipi paterentur,
 sed potius exauktoratis copiis suis, di-
 missoque Dano obsequium suum erga
 Cæsarem re ipsa demonstrarent.

Ut vero Saxoniæ Ordines, qui no-
 vissime Cæsari fidem suam jurejurando
 obstrinxerant, novæ in eum machina-
 tionis calumniam a se amolirentur, Sa-
 xonem & Brandenburgicum Electores,
 quos Cæsar in arbitros proposuerat,

rogat.

rogabant, ut hi suam componendæ rei Sæc. XVII.
operam locarent, indicto novo apud A.C. 1625.
Brunsvigam Conventu: reipsa tamen
nonnisi moram nectere quærebant, nunc
circa fidei publicæ literas Legatis dan-
das, nunc circa induciarum sensum dubia
moventes. Principum quoque Legati
postulabant. I. Mansfeldium non jam
pro proscripto habendum, utpote a
Galliae & Angliæ Regibus in Palatini
opem ablegatum. II. A Cæsare Prin-
cipibus promittendum, quod nil con-
tra religiosam & profanam pacem agere,
sed potius circa Augustanæ Confessio-
nis exercitium cuilibet securitatem præ-
stare, & jurisdictionem etiam Ecclesia-
sticam eis sartam servare, Archiepi-
scopatus quoque & Episcopatus hucus-
que aquisitos illis integres relinquere
velit, abolitis, quæ contrarium præci-
perent, decretis. III. A Tillio, reducto
milite suo, loca occupata esse restituenda,
illatumque damnum refundendum.
IV. Sub eis legibus se copias suas ex-
auktoratueros. Econtra Tilliani & Frid-
landici Oratores Cæsaris nomine pete-
bant. I. Mansfeldium omnino ex Im-
perio esse ejiciendum. II. Militem
prius a Dano & Principibus esse dimit-
tendum, expensasque & damna Impe-
ratori refundenda, eoquod non Cæ-
sar, sed ipsi intempestivo armorum ap-
para-

Sæc. XVII. paratu Authores hujus belli exstitit.
A. C. 1625. sent. III. Christiano Luneburgico Duci
ob Cæsaris obsequium hostiliter preffo
illata damna esse resarcienda. IV. E-
piscopos, & Canonicos Catholicos dein-
ceps gravandos non esse. V. Pacem
Religionis juxta verba recessus invio-
late observandam, ac restitutis locis
antea occupatis, nullos sine Cæsaris
licentia milites esse conseribendes. VI.
Denique, Cæsaris hostibus nec transi-
tum, nec annonam, aut pecunias sup-
peditandas esse. Diu circa has con-
ditiones utrinque disceptatum, nihil
tamen de induciis, minus vero de pace
conclusum: neutra enim pars copias
suas dimittere voluit, cum quælibet
adhuc proficuæ victoriae spem haberet,
& Daniæ Rex, Principesque Acatho-
lici in magnum Catholicæ Religionis
præjudicium Religionis pacem expli-
carent, nec etiam, quæ ex bonis Ec-
clesiæ contra eam pacem invaserant,
restituere vellent.

§. LII.

*Religio Catholica in Austria, alius
que locis restaurata.*

Adlxreit. Postquam in Bohemiæ Regno aliisque
annal. Boici hæreditariis Austriacæ Domus Pro-
part. 3. l. 10. vincii, Cæsari, quæ sunt Cæsaris,
armo-

armorum felicitate fuerunt reddita, Sæc. XVII.
 Ferdinandus Imperator ea etiam Deo, A.C. 1625.
 quæ Dei sunt, reddere, totis viribus
 nitebatur. Eapropter restaurato in Ec- *Carafa*
 clesiis Divino cultu Anabaptistas e Mo- *Germ. Sa-*
 ravia promulgato edicto proscriptis, ex *cra p. 185.*
& segg.
 quibus tamen plusquam decem millia *Brachel Hift.*
Catholicæ Religioni nomen dederunt, *l. 2. p. 82.*
 totidem vero in sua secta obfirmati in
 Hungariam, Transylvaniam, Wala-
 chiam & ad Siculos emigrarunt, pauci
 ad Polonos pervenerunt, ubi tamen
 minus accepti novo exilio multati
 fuere. Postea Cæsar annuente imo &
 flagitante Maximiliano Electore Ba-
 varo in Austria Superiore cunctos Aca-
 tholicos moneri curabat, ut hæreses,
 quæ ab exiguo tempore nonnisi armata
 manu Turcarum more inventæ fuerunt,
 ejurarent, aut patrium solum verte-
 rent: Leopoldo autem Episcopo Passa-
 viensi significabat, ut ainotis Prædi-
 cantibus Catholicos Pastores sufficeret:
 pariter Comiti Herberstorffio Lintzenſi
 Gubernatori injunxit, ut abrogato Ma-
 gistratu hæretico Catholicum institue-
 ret: Rursus quoque Prædicantes Lu-
 therani Vienna expulsi sunt, poena in
 Dominos constituta, qui eos in suis
 Dynastiis retinerent; quamvis enim hi
 Præcones ex Helmhardi Jergeri Ba-
 ronis vico emigrare jussi fuissent, nihil
Hift. Eccles. Tom. LVIII. K minus

Sæc. XVII. minus eluso Cæsaris editio ad alium
 A. C. 1625 Baronem hæreticum confugere præ-
 sumebant, atque Ensдорffii prope pa-
 titulum suos cætus habebant, plus
 mille sectariis eo conflueatibus; ut ve-
 ro fanatico huic ardori obex ponere-
 tur, Viennensis Senatus Acatholicis
 injunxit, ut unacum uxoribus, libe-
 risque in Catholicorum Ecclesia rei
 sacræ ac concionibus interessent, in-
 dicta absentibus aut refractariis pecu-
 niarum mulcta, inde vero ex Sectario-
 rum pertinacia ad seditionem proclivi
 non raro novi tumultus ac odia conci-
 tata fuerant, quinimo eo temeritatis
 ac perfidiæ procelsisse credebantur hæ-
 retici, ut Neostadii, quo Imperator ob-
 pestis sœvitiam Vienna concesserat, in-
 cendio in parva quadam domo exorto
 ipsi mox in quatuor valde inter se diili-
 tis locis ac præsertim in Episcopali Pa-
 latio ignem subjicerent, non sine ma-
 ximo civium damno.

Pari etiam Religionis studio Cæsar
 Gurensem, Lavantinum, Labacensem,
 & Seccaviensem Episcopos, necnon
 Salisburensem Archiepiscopum suo
 exemplo animabat, ut & ipsi eliminata
 hæresi Diæceses suas expurgarent: In
 Styria etiam, Carinthia & Carniola
 præcipue Græcii Imperator suis Ad-
 ministris præcepit, ut Ecclesiasticis in
 revo-

revocanda vera fide desudantibus omne Sec. XVII.
 subsidium opemque præstarent: dein A.C. 1625.
 die vigesima sexta Aprilis promulgato
 decreto in Styria & Carinthia Leonar-
 dum Levantinum Episcopum, Chri-
 stophorum Ursenbeckium & Joannem
 Baptistam Fischerum Reformationis
 negotio præfecit, eisque normam in
 expurgandis ditionibus juxta Ecclesiæ
 Catholicæ & Concilii Tridentini leges
 præscripsit: Insuper Bambergensem &
 Herbipolensem Episcopos, qui nonnullas
 in Styria & Carinthia Dynastias ob-
 tinebant, hortatus est, ut & ipsi juncta
 opera hæresum Iolia ibidem, messe
 jamjam sat matura, eradicarent.

Uberiorem vero Reformationis fru-
 ctum in Bohemia plurimum retardabat
 gravissime sœviens pestilentia, cuius
 violentia Præsules, aliquæ Ecclesiastici
 aut absumpti, aut Regno excedere,
 coacti sunt: nihilominus Sectariis tra-
 dita fuit orthodoxæ Fidei institutio,
 ac pertinacibus interdictæ bonorum
 negotiations & matrimonia, exiguo
 tamen fructu; plures enim vaga in-
 continentia, vel turpi Scotorum,
 quæ domi alebant, consuetudine, Di-
 vinam, naturalemque humanamque
 legem pessimum dare maluerunt, quam
 sectam suam ab homine impuro re-
 cens inventam abjecere: Plurimi ta-

K 2

men

Sæc. XVII. men honestiores Viri, ut ad licita ma-
A. C. 1625. trimonia pertingerent, ad Catholicam

Religionem reversi sunt: Profuit ma-
gis edictum Cæsaris, vi cuius Possesso-
ribus vel reis ad fidem veram reveris
multa imposita aut fuit condonata, aut
salem imminuta. bonaque fisco adju-
dicata eis fuere restituta, quin Aca-
tholicis unquam divendi possent: inde
enim factum est, quod non pauci præ-
cipue opulentiores Bohemi, ut bona
sua fervarent, vel multam evaderent,
ejurato errore ad Ecclesiæ sinum redie-
rint: Opifices vero, pauperesque, cum
nec quod sperarent, nec quod amitte-
rent, haberent, urbes vacuas Dominis
suis reliquere, nonnulli etiam incensis
propriis domibus desperabundi in Syl-
vas sese receperunt: Præterea sine
humanæ naturæ horrore percipi haud
poterat, quosdam inter Sectarios fuisse
repertos, qui sub religionis conservan-
dæ obtentu omnes tam divinas quam
humanas leges conculcare, seque hu-
mano sanguine inebriare certarint, non
alio ex fine, nisi ut sectam suam tue-
rentur, quam tamen ipsi duntaxat ve-
ram credidere, quia a suis Prædicau-
tibus veram esse inaudierint, ab eisque
Catholicam convitiis dirisque devovere
viderint: Tales erant non procul a fi-
nibus Saxoniæ in vico Marquesdorff

sex-

sexcenti circiter rustici, qui Henricum Sæc. XVII.
Othonem de Wartenberg Dynastam A. C. 1625.
suum, ejusque uxorem Baronem de
Glofen Matronam nobilitate moribus-
que lectissimam, eoquod illis sectæ suæ
fallitatem exprobassent, eorumque fa-
ludem impensius procurassent, in pro-
pria sua arce noctu arctissime obsede-
runt, illucescente aurora impetu facto
ex arce ad simarium extraxerunt, eos-
que sudibus, palis, fustibus, aliisque
rusticæ crudelitatis instrumentis sæ-
vum in modum trucidarunt: Nec ho-
rum cruento satiati insuper vicinos pa-
gos ad eandem sævitiam contra Domi-
nos suos sollicitarunt, integro bimestri
Pseudo - Evangelium suum inhumana
libidine propugnantes, donec tandem
Cæsareus miles a Tribuno Preunero
immissus cincto oppido factiosos, bar-
barosque homines interciperet, eo-
rumque viginti ad promeritas tan-
tæ crudelitatis poenas Pragam raptar-
et, ceteris fuga dilapsis: Vix credi-
bile videbitur, quod nihilominus Pro-
testantes Cæsarem calumniis, convi-
tiis, & implacabili odio infectati fue-
rint, non alia ex caussa, nisi quod e
propriis suis ditionibus sectam, quæ
tamen tot monstra progenuit, & unica
tam cruenti belli, totque calamitatum
caussa exstitit, eliminare, sive inque-

K. 3

Catho-

Sæc. XVII. Catholicam, sub cuius auspiciis sem.
A. C. 1625. per ibidem pax & unitas floruit, ab
 avita tot sæculorum possessione iniqui-
 sime ac novissime dejectam revocare
 aggressus sit, cum tamen hac in re
 nonnisi omnium Principum Acatholi-
 corum, qui tam in suis, quam in Re-
 gionibus Catholicis bello partis mox
 eliminata Religione Catholica festas
 suas vi invexere, exempla fecutus el-
 set: Forte duntaxat in Cæsare vel Prin-
 cipe Catholicò id, quod Protestantes in
 se jus & æquum nominant, crudelitas
 & libertatis oppressio est.

Hæc tamen nil moratus Maximili-
 lianus Bavariæ Elector pariter tam in
 Austria superiore. pignoris nomine ob-
 tenta, quam in Palatinatu subditos in
 Catholica fide institui, ac demum in Pa-
 latinatu superiore & Rhenano citeriore
 ex Religioſæ pacis sanctione promul-
 gari curabat, quod illi, qui Sectarii
 adhuc adhærerent, vel ad Ecclesiæ ve-
 ræ gremium redirent, vel emigrarent.

§. LIII.

*Cæsaris edictum pro reformatione
 Austriae Superioris.*

Carafa l.e. p. 203. *Cum autem ex relictis hæresum semi-*
nibus præcipue in Austria Supe-
riore haud temere nova seditionum ger-
mina

mina timerentur oritura, hinc Cæsar Sæc. XVII.
 evocatis Georgio Fabio Gottovicen. A.C. 1625.
 sum Abbate, aliisque Religionis stu-
 dio præclaris viris negotium reforma-
 tionis in opus deduci rursus commisit,
 hancque in rem diploma edidit, quod
 Lintensis Gubernator Cæsaris nomine
 die decima Octobris promulgavit, hu-
 jus tenoris: *Cum omnibus satis, super-*
que notum sit, quo pacto maxima pars
trium Ordinum, virorum illustrium Equi-
tum, & civitatum Archiducatus Austriae
supra Onasum, nulla ipsis data occasione,
graviter deliquerint, & in recenti hære-
ditariorum regnorum, ac provinciarum
suz Cæsareæ Majestatis rebellione, omnis
generis hostilitates, sumptis armis contra
naturalem hæreditarium suum Dominum
ac Principem exercere non sint veriti,
in primis autem fidem ipsis dare, neglectis
amplissimis legationibus, paternisque admo-
nitionibus, & exhortationibus, insolenter
& proterve detrectarint; jus administran-
di provinciam cum rebellibus, & hospi-
bus iniverint, edicta, & mandata pro ar-
bitrio publicarint, itinera. Domos, &
arces occuparint: Infra Onasum Rappl-
stenio præsidium imposuerint, Melckam
Deo dicatam domum obsederint, & tor-
mentis quassarint: Aisum diripuerint,
multas ædes Parochiales expilarint, re-
bellibus Bohemis, & Moravis, ut copiis

K 4

Cæsa-

Sæc. XVII. Cæsareis tanto melius resistere, imo illas
A. C. 1625. oppugnare possent; Legionem ter mille
peditum, & aliquot alas equitum tradi-
derint, quibusdam rebellibus ordinibus in-
fra Onasum permiserint, ut aperte mil-
tem conscriberent, arma, pecunias, ho-
spitia, & diribitoria in provincia illi
concesserint, magnam pecuniae summa-
contra suam Cæsaream Majestatem com-
modarint: rebellibus in Bohemia commen-
tum, & ammonam militarem submiserint,
a Principe Transilvanæ auxilium, & mi-
litem contra Cæsarem petierint, eumque
instigarint, ut regnum Ungariæ, & Sti-
riam, Cæsaris provinciam hæreditariam
occuparet; Legatos ad Hungaricam ele-
tionem miserint, electo putativo, sicut &
ante novo Regi in Bohemia gratulati fu-
rint: in omnibus rebellium consultatio-
nibus Pragæ, Possonii, Brunnæ, Hor-
næ, Relæ, Neuvensolii, & alibi Lega-
tos habuerint, cum sæderatis Oratorem
ad Turcicam portam miserint, integrum
ordinem in Archiducatu supra Onasum
extirparint, imo aliud Dominum ad-
sciscere conati sint: quod non tantum in
sæce Cæsareæ Majestatis, totiusque in-
clysæ Domus Austriacæ detrimentum ver-
tebatur, sed etiam in omnium vicinorum
Electorum Principum, & provinciarum
cum magna ipsorum inquietudine, sumptu-
bus, curis, & molestiis, ad totius Ro-

mani Imperii perniciem, cum summa per- Sæc. XVII.
 turbatione multorum millium Christiano- A.C. 1625.
 rum cœde, & pernicie, & universi orbis
 Christiani periculosa concussione, vasta-
 tione ac ruina vertebatur. Ob quam
 causam in pœnam lœsæ Majestatis, &
 amissionis omnium privilegiorum, vitæ,
 ac fortunarum incurrerint: Cæsar ad
 conservandum sibi a Deo demandatum
 Archiducatum supra Onasum, & tuen-
 dam inclytæ Domus Austriacæ dignita-
 tem, & existimationem commotus est, ut
 Illustrissimo & Excellentissimo Principi
 Maximiliano, Comiti Palatino ad Rhe-
 num, Duci Superioris, & inferioris
 Bavariæ, sacri Romani Imperii Archi-
 ducisero dilecto suo cognato, affini, &
 Electori mandata dederit, eumque jusse-
 rit per vicaces illos refractarios subigere,
 & ad obedientiam sibi debitam reducere:
 quod etiam ipse Elector, & Dux Bava-
 riae perfecit, & executus est. Insuper
 non obscurum est supradictæ rebellionis
 & contumaciarum non postremam causam
 snisse prædicantes, & qui hinc inde in
 provincia calumniosis, & Seditiosis suis
 concionibus populum excitaverint, & ani-
 mos auditorum contra suum Magistratum
 exacerbarint, a quibus tribunitiis Con-
 cionibus necdum sibi temperare, sed au-
 dacter non cessare Sacra menta, & Salu-
 tiferam Religionem exagitare, & tradu-

K 5

cere

Sæc. XVII. cere ausi sunt. Quoniam igitur officii, &
A.C. 1625. Conscientiæ ratione Cæsar hujusmodi au-
 ðtores, & inventores turbarum in han-
 ditaria sua provincia, & Archiducatu-
 supra Onasum diutius tolerare, nec si il-
 fecerit, ejus rationem Deo reddere possit:
 sua Cæsarea Majestas gravibus de causa
 ad stabiliendum tutum, quietum & firmum
 regimen, omnes & singulos supradictos
 Concionatores ex tota provincia supra
 Onasum ejicere, & Religionis ipsorum
 exercitium prorsus abrogare, & inter-
 cludere constituit. In quem finem sua
 Cæsarea Majestas omnibus & singulis
 provinciæ incolis, cuiuscunque dignitatis,
 status, & Conditionis sint, apud quorū
 supradicti Concionatores sive in arcibus,
 urbibus, oppidis, pagis, sive in agri,
 & Villis commorentur, injungit, & se-
 rio mandat, ut intra proximos octo dies
 post publicatum hoc Generale decretum
 omnes & singulos Concionatores eorum-
 que Ludimagistros dimittant, qui etiam
 confessim cum suis facultatibus certo, &
 infallibiliter ex provincia migrabunt, ne-
 que unquam in eam sub pœna carceris
 aliisque certis pœnis, revertentur. Il-
 lustri vero Adamo, Comiti Herbersdorf
 sacræ Cæsareæ Majestatis dilecto & fideli
 Consiliario, & Cubiculario, necnon Ele-
 ctoris Bavariæ equitum Tribuno, atque
 hoc tempore Lintzii Praefecto, plena po-
 testas

testas confertur, quae etiam hoc publico Sæc. XVII.
diplomate, & Cæsareæ Archiducalis po- A. C. 1625.
testatis plenitudine, & certa Scientia ipsi
datur, ut hoc mandatum omni obsequio
observandum curet, & eos, qui ei non
paruerint, nec Concionatores & Ludima-
gistros dimiserint, vel aliquid etsi mini-
mum contra illud mandatum tentaverint,
pro re comperta, & qualitate delicti, in
horrorem, & exemplum aliorum, nullius
personæ habita ratione, vitæ, & fortu-
narum pœna afficiat, quod unusquisque
sibi dictum putet.

Enimvero Sectarii, postquam de
bello Saxonico & Bethlenii Gaboris ir-
ruptione desperaverant, huic edicto
obtemperare simulabant, vertente au-
tem belli fortuna rursus anno sequenti
fuos Præcones revocarunt, hoc facto
luculenter demonstrantes, quod legi-
timis suis Principibus duntaxat tam-
diu obedient, quamdiu aut obedire
privatis eorum commodis deservit,
aut palam resistendo impares sunt.

§. LIV.

*Electorum Ecclesiasticorum literæ ad
Ludovicum XIII. Franciæ
Regem.*

Tam impotenti indignatione Jacobus I. Maffen. An-
Angliæ Rex frustratas filii sui cum nal. Trev.
Hi-l. 24. n. 8.

Sæc. XVII. Hispani Regis Filia nuptias ferebat, ut
 A. C. 1625. propterea non modo in Catholicos toto
 regno grassari inciperet, sed etiam
 contra Hispanum, Cæsaremque arma
 pararet, necnon jactato reducendi Pa-
 latini obtentu Mansfeldium & Bruns-
 vicensem Ducem pecunia copiisque
 instrueret. Ea res, cum novi belli im-
 minentis metu Rheni, Mosellæque in-
 colas, præcipue vero Clericos perstrin-
 geret, Moguntinus, Trevirensis & Col-
 loniensis Electores de sua, totiusque
 Imperii, ac Ecclesiæ salute solliciti,
 Franciæ Regem a foedere cum Anglis
 inito, susceptoque Cæsarem opprimendi
 consilio revocare nitebantur, datis ad
 eum hisce literis:

Christianissime REX!

Quæ a perduellibus sacræ Cæsareæ Ma-
 jestatis in hoc imperio ab aliquot jam annis
 per vim apertam gesta sunt, ea usque ad
 eo omnes justitiae, & honestatis limites
 excedunt, ut nemo prudens & aquus re-
 rum æstimator Friderici Palatini cupidi-
 tatem. & inde secuta crudelissima bella,
 & Christiani sanguinis tantam effusionem
 sibi excusandam duxerit; adeo ut nec ipse
 Britannicæ Rex generi sui caussam suo
 judicarit calculo approbandam. Hæc cauf-
 sa fuit, cum jam ante hæc tempora,

re ngs facturos arbitraremur, si missa ad Sæc. XVII.
 Majestatem Vestram Regiam legatione ab A.C. 1625.
 eadem peteremus, ne proscriptis sacræ Cæ-
 sareæ Majestatis, imperiique hostibus au-
 res regias accommodaret, aut illis auxi-
 lio quoquo modo foret, in eam venerimus
 cogitationem: nos videri posse in Chri-
 stianissimam Majestatem vestram hoc ge-
 nere Legationis injuriosos magis, quam
 officiosos, quasi qui nobis persuaderemus,
 apud Regem, cui Christianissimum no-
 men hæreditarium, cui fidei Catholicæ &
 Romanæ patrocinium est quasi iunatum,
 cui justitiae Zelus evidentissimus argumen-
 tis, a prima corona Christianissima sem-
 per commendatissimus, justi nomen pepe-
 rit, posse jurisjurandi dati immemores,
 regnorum invasores, Imperatoris hostes,
 homines proscriptos, eorumque adjutores
 habere, vel approbationem suæ erga legi-
 tum Magistratum rebellionis, vel offen-
 sum suarum machinationum vel auxilium.
 Huic judicio nostro efficacissime sufficiata
 Regie Majestatis vestre plane illusissi-
 ma voluntas, de qua per nobilem Virum
 Vaudecourtum ad nos referri voluit. Ni-
 mirum Majestati Vestre nequaquam sta-
 tutum esse rebellibus sacræ Cæsareæ Ma-
 jestatis quicquam vel favoris, vel Subsi-
 dii conferre, quin potius id se modis cu-
 pere omnibus, ut sacræ Cæsareæ Maje-
 stati sua sit integra authoritas, Electorali
 Colle-

Sæc. XVII. Collegio sua dignitas, & Imperio sua Li.
A. C. 1625 bertas, legibusque, ac constitutionibus Im-
perii suus vigor. Digna sane Rege Chri-
stianissimo voluntas, eoque qui prudentissimo
& perspicacissimo judicio facile so-
tuere potest pessima horum rebellium exem-
pla, etiam in aliorum Regum summum
præjudicium, & coronarum, ac scepto-
rum pericula posse vergere, atque ex hac
ipsa caussa, et si erga Regiam Majestatem
Vestrarum ea confidentia etiamnum feramur,
eam de hac justa. & vere regia volun-
tate nihil remisisse: quia tamen nobis
manifeste constat, Regem Britannicæ, in
causam generi a se etiam damnatam, non
justitiae Zelo, sed sanguinis ductu, nunc
ita inclinari, ut non habita juris ratione,
eam armis & vi cupiat erectam, indeque
videamus communibus illos consiliis id a-
gere, ut non barbaros tantum, & Tur-
cas, sed etiam Christianos Reges, & n-
spective in suas partes trahant, omniaque
de novo belli tumultibus misceant; &
cladibus funestent, eoque nunc animositatibus
pervenerint, ut denuo integris exercitibus
sacræ Cœsareæ Majestatis, ejusque fidelibus
Principibus ac statibus bellum inferre se pos-
se confidant, huicque etiam spei Regia
Christianissimæ Majestatis Vestræ glorio-
sum nomen prætexant, sub ea verisimili-
tudine, quod sub ductu Mansfeldii pra-
donis e Galliæ regno copias stipendiis
Maje-

Majestatis *Vestræ* conflatas auxiliares sibi *Sæc. XVII.*
fore jactitent. Hinc nostræ erga Majestatem *A. C. 1625.*
Vestræ observantice partem esse
duximus, ut eam his literis officiosissime de
his omnibus certiorem redderemus, simul
que Majestati *Vestræ* testatum ficeremus,
eam omnino esse mentem, ut non tam ro-
gandam Majestatem *Vestræ*, quam apud
illam contestandum nobis esse ducamus,
Majestatem *Vestræ* nunquam permis-
ram, ut qui regnis alienis contra jus &
fas manus injecerunt, qui absque ullo re-
spicere rebellionem hactenus pertinaciter
continuarunt, sacre Cæsareæ Majestatis
authoritatem contemptui habuerunt, suæ
iniquissimæ causæ patrocinium apud Re-
gem æquissimum inveniant. Quin potius
Rege dignum opus factura est Majestas
Vestra, si id sua authoritate etiam apud
Britannicæ Regem effectum dederit, ut
absque armorum strepitu ad suum tribu-
nal, & proxime futura Imperii Comitia
haec Palatini causa (quæ jam dudum, si
illa submissionis, & accommodationis cu-
ra illi persuaderi potuisset, composita suis-
set) ex jure & æquo decidenda remittatur.
Qua in re nullatenus dubitare debet
Majestas *Vestra*, quin in ea æquitate
(si modo spes ulla sit, æquis Consiliis
apud rebellis locum esse posse) de toto
hoc negotio fit decernendum, ut etiam
Majestas *Vestra* intelligere possit, Regice
suæ

Sæc. XVII. suæ apud nos omnes authoritatis maxi-
A. C. 1625. mam fuisse habitam rationem,

Qua in re nihil dubitamus, facillimè
Regiæ suæ prudentiæ calculum nostro ac-
cessurum, quod Majestas Vestræ nullo n-
gotio statuere potest, dum Majestatis Ve-
stræ auxilia ambiunt, & sub speciosa
promissis quasi procantur, id minime
gant quasi Regiæ Majestatis Vestræ in-
crementa, aut Francicæ coronæ glorian-
desiderent illustriorem. Cum tot jam ar-
gumentis edocuerint, quam parum regiæ
a Deo ordinatam potentiam in vene-
tione habeant. Nec ullum est dubium, si
iniquissima rebellium causa triumphare
hostesque imperii suas in tranquillo in-
confluere possint, quin ipsis ea cura si
futura prima, qua ratione etiam suis in
regnis Majestatis Vestræ affectis Hugo-
nottis subsidio esse possint; ut spreta Re-
gia autoritate, suo arbitrio insi vivant,
fideique Catholicæ exitium adferant. Ut
adeo minime credamus Regiam Majes-
tam Vestræ ferre posse, ut rebelles an-
xiliis Majestatis Vestræ suis se votis po-
titos glorientur: econtra verò Ecclesia to-
ta Catholicæ lugeat Christianissimi Regi
auxiliis adjutos hostes fidei, Catholicorum
sanguinem sudisse, religionem Catholicam
ex Imperio exterminasse, Imperii procla-
ram Symmetriam & ordinem invertisse,
imo quod periculosius est, Turcarum Bar-
barorum

barorumque tyrannidi totam Christianitatem exposuisse. Addimus denique, si Majestati Vestræ placuerit Mansfeldium, similisque farince homines sua autoritate, vel omnino arcere vel coercere, nec permettere, ut in Imperii partes hostilia arma inferant, futurum, ut ei totum Imperium, nosque in primis hanc gratiam simus debituri Majestati Vestræ perpetuam, quod fidem Catholicam fartam teatamque servaverit, & amabilem Deo pacem nobis reddiderit, qua ut gloria, ac perpetua, Majestas vestra, ejusque regna vicissim perfruantur, Deum pacis pro nobis natum fusis pro Majestatis Vestræ Salute & gloria precibus intime rogamus, nos Regiae Christianissimæ Majestati Vestræ unice commendantes.

§. LV.

Franciæ Regis responsum ad Electorum Ecclesiasticorum epistolam.

Ad hasce Electorum literas Ludovicus Galliarum Rex hoc anno die vigesima secunda Februarii ex Parisina urbe sequens dedit responsum:

Dilecti Cognati.

Ut primum subnasci turbas vidi, quæ Massen, l.c. jam aliquot annorum decursu affixere Germaniam, cura illarum in sua origine superimendarum animum subiit. Qua de Hist. Eccles. Tom. LVIII, L causa

Sæc. XVII. causa Legatione solemni ad Ulmenes Tra-
A. C. 1625. status submissa tam felicibus auspiciis labo-
ratum fuit, ut Electoribus, Principibus
que Imperii universis testatum fecerim,
quantum ex successu horum spei momenti-
que ad pacem & quietem Germaniae totius
allatum sit. Neque sub hæc illa me des-
ruit sollicitudo, verum Vaudecourtio ad
vos destinato, id avebam scire: num qua
in re ad Germaniae emolumenta promouen-
da mediator utilis intervenire possem. Sed
ad tam optatum finem pervenundi nulla
hactenus satis expedita apparuit via, atque
idcirco in opportunius tempus hanc me-
rum officiorum promptitudinem cogor se-
ponere. Certe optimæ voluntatis erga vos
meæ spectatæque iustitiae eventus testimoni-
num daturus est, parque erit non ingra-
tos agnoscere. Nec diffiteri quisquam po-
terit: Christianorum in mundo Principum
præ me esse neminem, qui maiorem Ecclesie
Catholicæ & Romance Apostolicæque
religionis promovendæ curam sustineat, pro
qua non arma tantum viresque sed vitam,
sanguinemque profundere paratus sum. Ce-
terum quod rem præsentem spectat, in
promptum me ad agendum sedulo cum Ma-
gnæ Britanniæ Rege fratre meo, rationi-
bus quam possum optimis, ut genero (Pa-
latino) suo persuadeat debitam Cœsari
obedientiam, & conformem rationi æquita-
tisque legibus concordiam. Hanc enim ju-
stissimam

stissimam videri ad discordiarum semina Sæc. XVII.
radicesque eliminandas, ac pacem in Ger- A.C. 1625.
mania stabilendam viam, nemo ibit insi-
cias: Neque dubium mihi est, quin Electo-
res Principes omnem ad hanc rem operam
collaturi sint. Evidet me minime deſtitu-
rum profiteor, donec optatum res exitum
sortiatur. Ita facile Magnus Britanniæ
Rex, frater meus, a Consilio Mansfeldiæ
in Germaniam destinandi avocabitur. Qua-
de re singulare vestrum judicium Senten-
tiamque exspecto, & Divinæ Cognatos
meos protectioni commendo.

In hisce literis, cum Rex pacem per
ipsam et media, quorum repulsa ad illius
eversionem hucusque somitem præbe-
bat, procurare studeret, Electores sat
probe prospexerant, quod eorum non mi-
nus ac Pontificis, ejusque Legati nu-
per in Gallias missi preces in irritum
deciderint, eapropter conscripto milite,
necessariæ defensionis curam esse su-
ſcipiendam existimabant.

§. LVI.

Bellum ab Hugonotis contra Franciæ Regem restauratum.

Vix inter Franciæ Regem & Calvini- Daniel hist.
tas pax coaluerat, cum hi quietis de Franc. tom. 10.
impatientes jamjam novos seditionem Gramond.
instaurandi obtentus quererere incipe- Hist. Gall.
rent, lib. 14.

L. 2

14.

Sæc. XVII. rent, utriusque Fratris Rohanæ &
 A. C. 1625. Subisii auctoritate ac potentia suffulti,
Calmet Hist. quorum hic in Aquitania, alter in
Univers. bantur: Obtendebant illi, violatam
 à 16. l. 151. fuisse fidem, existimatis hisce Refor-
 matis apud Monspelios a Rege datam,
 arcemque Ludoviceam nondum fuisse
 dirutam: ast nec ipsi, prout tamen ex
 pacto convenerant, Catholicis Apa-
 miani, aliisque in urbibus locum in
 Senatu dederant, sed insuper mun-
 umentum novum contra foederis leges
 construxerant. Porro ad novos tumul-
 tus classicum canebat Subisius, qui
 Ream Insulam inopino impetu invasit,
 eamque deprædatus est, ad sua signa
 vocatis, quotquot in ea plaga prædo-
 num erat. His igitur auctus turmis,
 Rupellanos ad seditionem concitat, in
 suis exponens literis, *illuxisse tandem*
executiendo jugo diem opportunam, vinci-
candam violatæ fidei injuriam, diruendam
esse arcem Ludoviceam, audendum denique
aliquid in causa communii, & dum alto ex-
istimatae pacis somno soporantur Catholicii,
inflandum esse. Ad hæc Rupellenses in
 seditionem aliunde proclives Subisio
 omnem opem operamque spondent,
 in prosperi successus spem eretti, post-
 quam Subisium ex improviso Regium
 Blaveti portum invasisse, navesque sex
 inter-

interceptas Medullum abstraxisse com- Sæc. XVII.
pererant. Accurrebat equidem cum A.C. 1625.
lesto milite Vindocinensis Dux, dimi-
cabant strenue Radesianus, Brifaccus,
& Britanniæ Nobiles, qui ingens Re-
ligionis Catholicæ Regisque sui studium
exhibentes, Subisium Blaveti obsidio-
nem solvere cogunt; hic vero occupa-
tis Castellione & Sancti Christophori
urbibus Medullorum agros ad Garum-
næ ostia se de vastat, ac diripit, Ro-
hanæus quoque & Bethunia ejus Con-
jux non modo in Gallia Narbonensi,
sed & in utraque Occidania Calvi-
nistas in bellum contra Regem accen-
dunt. Tum vero Rupellenses larvam
deponunt, atque in apertam seditionem
erumpentes, bellum Regi denuntiant,
& Subisii nomine diploma convitiis &
querelis in Regem, ejusque Regimen
congestis scatens divulgant. Nec se-
gnior Rohanæus Castrum Albigenium,
Nemausum, Uticam, Monspelium a-
llasque Urbes ad Rebellionis societa-
tem concitat, cum vero nonnulli cives
vel belli civilis tædio affecti, vel sinistri
successus calamitatem veriti tergiversa-
rentur, Rohanæus apud Castro-Albi-
genses primo precibus, postea minis
institut, nihil autem proficiens, lacri-
mas quoque addidit, & quandoque in
Templo, interdum in publica platea

L 3

con-

Sæc. XVII. conventum habuit, Deum pro Calvi-
 A.C. 1625 niano grege invocans, Bibliorum vo-
 lumen (quo ipse in ostensionem ubique
 usus erat) exhibuit, illudque velut
 fidei pignus exosculatus, obortis lacri-
 mis aditantes Calvinistas his verbis al-
 locutus est. „Ubi Patrum fides? ubi
 „Zelus Evangelio propagando? para-
 „tus ego, ut vitam pro Fratribus po-
 „nam, quod summum charitatis est, re-
 „pendite amabo gratiam: si manum
 „virenti caussæ communi vestram ne-
 „gatis, date saltem lacrimas morienti;
 „non erit solatio vacua mors, quam
 „commiseratio vestra præcesserit. De-
 „vovit olim pro patria se Curtius, ego
 „pro Religione & Fratribus: vovit illi
 „populus aras tanquam Deo, ego
 „(et si mori pro vobis destino) deprecor
 „omnem cultum, memoriam facti peto,
 „ut ea maneat alte animis vestris im-
 „pressa. Expergiscimini tandem, &
 „attendite, uti vanitate verborum ab
 „iis decipimur, qui ruinæ inhiant no-
 „stræ: insultant nobis ferro ad jugulum
 „inimici, spoliatosque autoritate, &
 „bonis in mortem depositunt: tristes ex-
 „tanta fortuna reliquias insestantur;
 „sic Leo post devoratam victimam, hæ-
 „rentem adhuc rictibus cruentem lam-
 „bit. Quid hoc est, quod rebellio peti-
 „dicitur, non Religio? ita invicem dis-
 „jungi-

„jungimur; perimus ita, aut peribi- Sæc. XVII.
 „mus successive omnes: agimur eo A. C. 1625.
 „commento in ruinam, quotquot sumus,
 „non alio quam temporis discriminine,
 „neque aliud gratiæ iis expectandum,
 „quos sibi Rex fidos pronuntiat, quam
 „ut ultimi devorentur. Dixit Deus,
 „ipsa veritas, *Regnum in se divisum de-*
 „solabitur: Ego bonorum quidquid ha-
 „beo (quod sentio quam sit exiguum,
 „ex ira Regis pro vobis in me provo-
 „cata) ego libertatem, sanguinem &
 „vitam pro justa caussa impendere pa-
 „ratus sum: date mihi id solatii, Fra-
 „tres Charissimi, ut una pereamus, ea
 „morte, utrisque gloria erit sempiter-
 „na. Melius dixerim, date mihi, ut
 „una omnibus caussa sit, ut collatis
 „una viribus, spiritu omnes uno, &
 „una manu pugnemus: ita mihi cre-
 „dite nec peribit, nec vim patietur Re-
 „ligio, ita omnes salvi erimus..”

Hæc Rohanæus, qui nunquam *Bernard.*
 Calvinianam urbem ingressus erat, quin *hist. de*
 prius suæ sectæ caussam Deo commen- *Louis XIII.*
 daturus, Templum accederet, provo- *lib. 10.*
 latusque in genua aut oraret, aut ora-
 re simularet, utque sibi venerationem
 conciliaret, quocunque ibat, a Calvi-
 nianis Prædicantibus stipati, sibique
 Biblia præferri voluit. Hoc Religio-
 nis commento Rohanæus, Vir in om-

Sæc. XVII. nes fraudes expeditus, Calvinianum ca-
A. C. 1625. piebat populum, cuius tota Religio in
superstitione posita est. Igitur præva-
lente fanatico, ac rebellandi proni-
tate in consuetudinem versa, Castro-
Albigenses, Montalbani, Realmonten-
ses. Nemausenses, Alesii, Uticani,
Cebennenses, Fuxenses, pluresque
alii ejusdem seftæ populi in Subisii,
Rohanæi, & Ruppellensium verba ad-
versus Regem suum jurarunt: Indici-
tur singulis in communem cauissam pe-
cuniarum erogatio, fœminæ etiam sua
monalia, armillas, omnemque mun-
dum muliebrem in militum stipendia
conferre, insana æmulatione certant:
conscrubuntur ubique milites, & Catho-
lici in omnibus locis, ubi Calvinistis
numero impares erant, inhumana cru-
delitate divexantur.

§. LVII.

*Ludovici XIII. bellum contra Hugo
notas.*

Gramond.
I. c.

Tanto tum Regem suum subjugandi
ardore flagrabant Calvinistæ, ut
Ludovicus prompto belli apparatu ad-
hibitaque armorum vi Regni sui exci-
diū, coronæ jacturam, vitæque pe-
riculum prævertere cogeretur: Igitur
Castro-Albigensi, necnon Montalbano
urbi-

urbibus copias suas admoveat, Mom- Sæc. XVII.
morancium vero Architalassum in ma- A. C. 1625.
ritimam expeditionem evocat contra
Subisum, Regisque jussu in Castren-
ses Espernonius, & in Montalbenses
Theminius primæ expeditionis initium
a desolanda messe faciunt: erumpunt
Castro rebelles, iterato tamen a Re-
giis non sine clade repulsi: inde Espe-
rnonius Dux promotis castris sancti
Pauli oppidum, & Miatam urbem ob-
sidet, & occupat, cunctaque Castræ
suburbana deprædatur, ac ferro flam-
maque devastat, cæsis ad internecio-
nem præsidiariis: tandem seditiosos ad
prælium provocat, horumque ferme
octingentos trucidat. Interim Roha-
næus in Cebenensi agro Summariam
aggredi statuit, non sine certa potiun-
dæ urbis & arcis spe, eoque oppi-
dani omnes essent Sectarii, Regi suo
infensi: Obstabant tamen Præsidiarii,
qui religione Catholici, Regisque ob-
sequio additti erant: Admovent nihilo-
minus Calvinistæ concubia nocte crepi-
taculum, cuius violentia disjecto muro
patet quidem militi via, illius tamen
fragore excitatur Marcillacus arcis Præ-
fектus: Hic ergo dispositis ad ruinam
tormentis hostem jamjam cæco im-
petu irruere parantem tempestive in-
gressu prohibet, exarmatisque civibus

L 5

de

Sæc. XVII. de perfidia suspectis, cum mille pediti-
 A. C. 1625. bus obdidentium impetus retundere
 statuit. Accurrunt opportune Suellio
 Duce Catholico vicini Nobiles, ac in-
 digenæ Catholici, quorum conspectu
 Rohanæus, desideratis suorum duce-
 tis, fuga dilapsus, Castrum, ubi Be-
 thunia ipsius uxor propagandæ sedi-
 tionis intenta agebat, reversus est, Via-
 næ prope pagum, cui Petrasecata no-
 men, castra metatus; quo comperto
 Theminius Marescallus, cui sæpe mili-
 taris audacia in gloriam cessit, per
 abruptam viam cum copiis suis accu-
 rens, aggeres perrumpit, murisque
 superatis hostem fugat, cæditque.

§. LVIII.

*Pacis consilia ab ipsis Hugonotis
 everfa.*

Calmet Hist. Cum igitur Calvinistæ rebelles armo-
Univ. l. 151. rum fortunam sibi infestam cerne-
 rent, ad Regis clementiam recurrere
 simulabant, spe freti, ficta submissione
 in sectæ suæ favorem, quicquid vel-
 lent, impleturos, aut saltem tem-
 poris beneficio rebus suis potentius in-
 futurum prospecturos. Acuebant quo-
 que eorum fiduciam Britannizæ Rex,
 Veneti, Sabaudi & Batavi, qui in Au-
 striacæ Domus excidium conspirantes
 pro

promovendæ inter Regem Christianissi- Sæc. XVII.
mum & Hugonotas paci totis viribus in- A.C. 1625.
cumbebant, ipsosque Rohanæum & Subi-
sium, ut in pacem flechterentur, adige-
bant: Delegantur itaque ad Regem
Oratores, qui die quinta Augusti ad
alloquium admissi, audacter postula-
bant. I. Ut Naunetense edictum ser-
varetur. II. Calvinianæ sectæ liber-
tas, in omnibus locis, ubi antehac e-
rat tolerata, concederetur. III. Cæ-
meteria, & Prædicantes ac Ministri
suis officiis redderentur. IV. Hugo-
notæ ad reparandas Catholicorum Ec-
clesias non adstringerentur. Hisce con-
ditionibus Rex se haud difficilem præ-
bebat, Rupellenses tamen Calvinistæ
nondum contenti, legesque Regi suo
præscribere, non autem accipere assue-
ti, palam declarabant, se nondum ar-
ma posituros, nisi prius arx Ludovicea
ante triennium prope Rupellas constru-
cta necnon Montpessulanum propu-
gnaculum solo æquarentur. Hanc sub-
ditorum petulantiam indignatus Rex,
bellum serio movere statuit: Ubi vero
Rohanæus & Subisius recusatam a Ru-
pellanis pacem inaudierunt, mox &
ipli terra marique Regios insequi de-
cernebant, & quidem Subisius cum
classe sua excurrens, omnes finitimas
Regiones ferro flammaque vastabat,

Roha-

Sæc. XVII. Rohanæus vero ejus Frater terrelia
A. C. 1625. expeditione Occidaniam depopula-
tur, nullamque pacis spem reliquam
faciebat, simulque rebelles in concepto
Regem suum opprimendi proposito ma-
gis obfirmatos reddebat.

§. LIX.

*Rebelles Calvinistæ terra marique
Regius profligati.*

Daniel hist. de Franc. Inde Ludovicus Rex Calvinianæ sefra-
tom. 10. indolem plene edoctus, sat luculen-
Neuwill. hist. d'Holland. ter prospexerat, quod contra subditos
suos, quos nec clementiæ, oblatæque
tom. 2. cap. 5. pacis media, nec Regiæ auctoritatis
part. 21. Reverentia ad obsequium revocare po-
terant, nonnisi ferro & armis sese in li-
bertatem afferere cogeretur: serio igit
tur bellum in eos movere statuit, Ba-
tavosque rogavit, ut viginti navium
classem, quam contra Genuenses in-
struxerant, Anglicæ septem navibus
bellicis validæ classi, necnon decem
Gallicis navigiis ductore Montmoran-
tio Franciæ Architalasso jungerent, &
Subiustum tum sancti Martini ad Rea-
plagas oberrantem insequerentur: In-
terim Rex terrestrem expeditionem
Toyrassio, San-Lucano & Rupifocal-
dio procurandam commisit: Tantispe-
maritimæ expeditionis successum re-
tarda-

tardabat Subisius, qui Batavorum sub- Sæc. XVII.
sidia veritus, ad Hotenum Batavæ A.C. 1625.
classis Ductorem miserat supplicatum,
de contra Hugonotas utpote ejusdem
Religionis consortio sibi junctos fratres
Galliarum Regi, qui Reformationem
tanto labore in Belgio contra Hispanos
stabilitam everttere niteretur, opem
ferrent, cum id conscientiæ & Fœde-
ratorum Ordinum honori adversaretur,
aliunde vero pax vicina foret, eoquod
Franciæ Rex Reformatorum postulatis
Fontisbellaquei Mense Julio propositis
nolens volens cessurus esset. His dictis
fidem habuit Hotenus, uade in Gal-
lici Regis iussa lento, parum cura-
bat Architalassum Gallicum, eoque in-
vito, cum Subisio inducias pacifceba-
tur, obsidibus in securitatis pignus ut-
rinque datis. Attamen Subisius Ru-
pellensium sollicitatioibus impulsus,
perfidia suæ factionis sociis sat usitata
has inducias prior violavit, datisque
in altum velis classem Batavam Gal-
licæ conjunctam adorsus, Prætoriam
navem incendit, atque Hotenum, qui
ægre cum sexaginta militibus in cymba
se morti subduxerat, fudit, depresso-
que. Hæc Subisii perfidia Ludovicum
tantopere commovit, ut omnes, quas
Hugonotis concedere paratus erat, gra-
tias revocaret, statimque Momorantio
præci-

Sæc. XVII. præciperet, quatenus seditiones prælio
A. C. 1625. navalii lacefferet, & Toyraffii expeditio-
nem in Ream Insulam promovere fata-
geret. Hic ergo priusquam in præ-
tam Insulam moveret, militari astu Ru-
pellenses aggressus, viciniam urbifor-
ro flammaque eo fine vastabat, ut Ma-
gistratus militem, qui ad Reæ littora
sub Subisio militabat, revocaret: ne
eum sua fefellit spes; mox enim Ru-
pellani milites Rupellam redire jube-
bantur; quo conspecto Lavallius nulla
mora cum tredecim navibus Regiis Ca-
put Bayæ invadit, planeque portum
occludit, non sine magna rebellium
clade, qui quatuor navigia fauciis ple-
na Rupellas transmisere. Eodem tem-
poris momento Toyraffius ad Reæ o-
ram suas copias exponit, & Subisio
totis viribus aggreditur. Atrox utrin-
que ac diuturnu committitur prælum
ancipiti tamen Marte, donec Mommo-
rantius, Rupifocaldius & Sanlucanus
exscensione facta, Regio militi viam
ad Insulam aperirent, classemque ini-
micam fugarent: Tum vero Mommo-
rantius ex classis fuga, & pugnæ impa-
tientia vecors factus, laudibili arro-
gantia vel hostium potiri, vel certe
mortem, alterutris inevitabilem op-
petere statuit.

§. LX.

§. LX.

Sæc. XVII.
Sæc. 1625.*Batavorum Calvinistarum perfidia.*

Jamjam in conspectu erant Rupellani *Newill. l. c.*
 milites, ductore Subisio Regios ag- *Toyras hist.*
 gressuri, cum Hotenus Batavæ classis *d'Angl. l. 19.*
 Præfectus pugnam detrectaret, caufsa- *p. 380.*
 tus, *injussum se ab Ordinibus Batavis,*
non ausurum decretoria pugna experiri cum
Francice Calvinistis, eoquod his unacum
Dominis suis Religio esset, non deerant
enim ex Batavis Calvinistis, qui con-
tra fœtæ suæ gentem Catholico Prin-
cipi suppetias ferri indignarentur, at-
que inter ceteros præcipue quidam
Amstelodamensis Præco hac de re fe-
ditiosam ad populum habebat concio-
nem, in qua plebem tantopere incita-
bat, ut finito hujus Rabulæ sermone
quamplurimi furiis haud absimiles, ad
Hoteni Architalassi, plurimumque Mi-
nistrorum, qui ejus signa secuti fue-
rant, ædes turmatim confluenter, eas-
que diriperent; Cognatos quoque Bru-
ckii Batavæ classis Pro-Præfeti, ac
ceterorum, qui contra Gallicos Hugo-
notas militaturi abscesserant, affines
& amicos pari insultu ac injuriis affi-
cerent, haud reclamantibus Batavis
Ordinibus; unde eorum indulgentia
suspicionem perfidæ dissimulationis in-
gerebat,

Sæc. XVII. gerebat, quæ exin augebatur, eoquod
A.C. 1625 studiose in vulgus sparsissent, se reli-
gioſa formidine oppresos fuisse per suos
Prædicantes, qui eis Divinam vindic-
tam interminassent, eoquod adverſus
ipſum Deum (prout hi petulantes De-
clamatores mentiebantur) arma ſu-
mire præſumpſiſſent: Ceterum omni-
no ridiculum erat, quod ex his Præ-
conibus ne ullus quidem Ordinibus
ſcrupalum moviſſet, imo una omnes
velut rem longe æquifimam prædi-
verint, quod Franciæ Rex continuo
ſuppetias Batavis ferat, & olim Galli
Religione Catholici ſanguinem ſuum in
omnibus præliis pro Batavorum defen-
ſione contra Hispanos Catholicos pro-
fuderint, nunc vero iidem hi Prædi-
cantes in suis sermonibus populum con-
citare non erubuerint contra illos, qui
Gallo Regi ſuæ Nationis Benefactori
ad rebelles ſubditos ſuos in obsequium
revocandoſ opem præſtarunt. Ita nem-
pe ad proprii commodi, & privati in
Catholicos odii rationes verſatilis eſt
Sectariorum Theologia, doctrina, Po-
litia, & fidelitas. His igitur prin-
piis imbuti Ordines clam Hotenio in
mandatis dedere, ut quæſito obtenu-
classem ad hujus anni exitum in Hol-
landiam reduceret: nec magis fideles
erant Angli; quamvis enim Rex ab

An-

Angliæ Rege impetrasset, ut submissa Sæc. XVII.
classe contra Rupellenses uti posset, A. C. 1625.

Penningtonus tamen Architalassus

re comperta in Angliam reversus est
cum navibus suis; postquam vero rur-
sus ex Angli Regis mandato sese Gal-
lis jungere voluit, omnes Nautæ, ac
remiges auffugerunt, declarantes, quod
contra fratres suos arma capeſſere
nollent.

§. LXI.

Rupellenses denuo navalī prælio devicti.

Nihilominus Montmorantius pugnæ Gramond.
impatiens Batavum militem pro- Hist. Gall.
posita certa victoriæ spe, auroque libe- lib. 14.
raliter profuso ad prælium incitabat, Monet. Ru-
pell. capt.
ac Hotenio ad pedes provolutus, mo-
nitis, precibus & lacrimis tamdiu eun-
dem fatigabat, donec unaomnes Sa-
cramento in pugnam adigerentur. Igi-
tur Montmorantius prætoria vectus die
decima quinta Septembris certamini
initium facit, ingenti fragore reboat
mare, mille quingentis belli tormentis
una laxatis. Secundior hostibus, quam
Regiis affluxerat Auster, unde inimica
clavis Montmorantianam victoriæ jam
caepitæ votis dejectam strenue inſequen-
batur: ast ipfa frustratione Martis Man-

Hist. Eccles. Tom. LVIII. M tium,

Sæc. XVII. tium, ceterosque navium Regiarum
A.C. 1625. Præfectos acrius inflamante, quasi si-
gno dato, jactaque alea acrius certa-
minum exarfere studia: incumbit na-
vis navi, pugnatur cominus, in mo-
cronem strigitur mucro, tingitur crux
re humano Oceanus, dum saucii utrin-
que undis absorbentur. Tum vero di-
splosa rursus tormenta, tunc pyro fari-
pulvere sclopi, tunc simul fumo, ful-
gure nidoreque nitrato, cum horrendo
fragorum tonitru ruptus, ac diversissi-
mis clamoribus ac gemitibus confusus
aer pugnantium animos accenderat.
Propellebantur a Regiis rebellium na-
ves, haec tamen protinus ardentiore
congressu, nec minore roboris fiducia
in hostem revolant, donec ad extre-
num Regia res superior esset, & incli-
nata in vesperam die penes Montmo-
rantium sine controversia staret summa
victoriæ, disjecta inimica classe, ac
milite nautisque partim sauciis, partim
labore & prælio exhaustis, ipsoque Su-
bisio fuga dilapso. Rarescentibus po-
ea ad diluculum umbris apparent dñe
Subisianæ classis prætoriæ naves, qui-
bus, cum disjectæ laceræque essent,
tardior erat fuga: Butevillius igitur
Montmorantiana e stirpe Vir generosus
prælrium ex improviso restaurat, ac
grandinantes inter sclopos & tubos,

inter-

interque volitantes grandioris plumbi Sæc. XVII.
globos obsfirmato ad vincendum animo A.C. 1625.
Prætoriam, cui a Sancto Michaele no-
men, post acre certamen deditio[n]e ca-
pit: Pugna item in alteram prætoriam
pertinax, atque iterata, demum vero
in navem irrumpit regius miles, ju-
bentur rebelles sese victorum arbitrio
dedere: inde vero Durandus hujus Præ-
toriæ Nauclerus in rabiem actus, pul-
veris nitrati promptuari ignem subji-
cit, & unacum navi & tormentis in
aera raptatus perit. Priusquam vero
ad hanc victoriæ summam ventum es-
set, multa fuit devoranda globorum,
flammæque tempestas, pluresque ex
Regiis cecidere, quorum potissimi erant
Gadencurtius Montmorantii Nepos,
& Comes Valviridius, quorum poste-
riorem ignis præcipitantior assatum dis-
rupit, illum vero, dum a cymba in præ-
toriam ascendere molitur, in frusta glo-
bus æneus, tubo grandiore excussus
discerperat.

Altera die Toyrassius hoste fugato
in Martinianam arcem signa convertit,
ubi Subisius novis suppetiis auctus,
Regios ad pugnam provocabat, verum
post acre utrinque certamen fusus, fu-
gatus est, desideratis suorum plusquam
mille ducentis. E Regiis tamen cæsi,
aut undis submersi sunt nonnisi trecenti.

M 2

Postri-

Sæc. XVII. Postridie arx deditur, captaque In-
A. C. 1625. sula Rea Montmorantius arcem Olonæ
 Insulæ, quo Subisius cymbā vētus
 confugerat, obsidet, & post brevem
 obsidionem Calvinistas præsidiarios ac-
 cepta clade & Subisi fuga consternatos
 ad deditio[n]em compellit. Denique
 Theminius in Fuxenses Rebelles mo-
 vens, rapido victoriarum cursu plures
 urbes oppidanorum metu magis, quam
 armorum violentia in Regis obsequium
 rededit, pagosque haud ignobiles Re-
 gio militi in transitu resistere ausos ex-
 pugnavit. Postea Asyli - Mansum ur-
 bem, quo se se rebelles obstinati rece-
 perant, admotis castris cinxit, tan-
 dem vero adversantibus solo & cælo
 obsidionem solvere coactus. Secundiore
 hac fortuna insolecentes Calvinistæ
 fæde vastrarunt Fuxensem agrum, in-
 gentique præda onerati in Septimaniam
 inferiorem, non tamen sine magna fuo-
 rum clade se se receperunt, Neaumen-
 ses quoque percepto successu ad Man-
 sum prospero, statim in apertam proru-
 pere rebellionem, & Rohanæum paulo
 ante repu[er]sum, ovantes revocant. Ita
 Sectarii ex rerum eventu & fortuna fi-
 dem datam dimetiri solent.

§. LXII.

Sæc. XVII.
A.C. 1625.

§. LXII.

Continuati Gallorum progressus in Rhætia.

Interim Urbanus VIII. Pontifex Maxi-*Ferrer. cons-*
mus nil intentatum relinquebat, ut in. tom. II.
*servato Valtelinæ ditionis sequestro bel-**cap. I. pag.*
*lum Gallos inter & Hispanos præver-**464. Lotich.*
*teret. Hanc in rem præter Spadam**p. 430.*
*Sedis Apostolicæ Nuntium rursus Ber-**Theatr. Eu-*
*nardinum Navium in Franciam able-**rop. p. 881.*
gabat, ut de Cuvrii Marescalli irru-
ptione apud Ludovicum Regem quere-
retur, & Hispaniæ Regis copiis liberum
impetraret transitum. Verum hæc Pon-
tificis postulata dextere eludi credebau-
tur vaga filialis obsequii contestatione,
oblatisque nuptiis inter Thadæum Bar-
berinum Papæ Nepotem, & locuple-
tissimam juxta ac nobilissimam filiam
ex Gallica Riviorum stirpe oriundam.
Attamen Urbanus hisce lenociniis mi-
nime captus, postulatis suis immote in-
stitit, simulque, ut Venetis ditionem
Ecclesiasticam invadentibus obsisteret,
validum contrahere exercitum statuit,
selectis ad hanc expeditionem Bellidu-
cibus præfato Thadæo, Friderico Sa-
vellio & Principe Columna. Hoc ta-
men apparatu bellico Cuvrius adeo non
terrebatur, ut etiam insuperhabita

M 3

hye-

Sæc. XVII. hyemis asperitate Wurmium & Clave-
A. C. 1625. nam, quas urbes Pontificii milites tue-
bantur, Mense Januario qua vi qua de-
ditione occuparet. Sistebat tamen ra-
pidum hujus Victoris cursum Riva urbs,
quam ab Hispanis & Pontificiis stren-
ue propugnatam Cuvrius quidem cin-
ixerat, cum ingenti tamen suorum clas-
de obsidionem solvere coactus est.

Hucusque Franciæ Rex Hugen-
tarum seditione præpeditus, palam His-
pano Regi bellum denuntiare non au-
debat, unde Valtelinæ expugnationem
eo obtentu, quod Madritensis transactio-
nis executionem urgeret, honestare ni-
tebatur, simul tamen Hispanos per la-
tus ferire fatagebat, unacum Sabaldo
Duce Genuenibus bellum inferens, ut
negato per Italiam transitu & Hispano
milite in expeditionem Genuensem di-
stracto Philippus IV. Rex Monarchiam
suam novis accessionibus augere præ-
pediretur, minusque bello Valtelino
valitus esset. Primis Gallorum au-
sibus secunda adspirabat fortuna; Le-
diguerius enim unacum Sabaldo oc-
cupatis pluribus oppidis, cæsisque Hi-
spanis, qui auxiliatum accurrerant,
jamjam Genuensi urbi imminebat: Ve-
rum mutata fortunæ fide Genuenses
exiguo temporis spatio cunctas antea
sibi eruptas urbes recuperarunt; om-
nes

nes enim Italiæ Principes, exceptis Sæc. XVII.
Venetis, in opem Genuensium conspi- A.C. 1625.
rabant, ipse quoque summus Pontifex,
Imperator, & Hispaniæ Rex validum
terra marique sublidium eisdem contra
Gallos & Sabaudos submisere: Insuper
ad Gallicæ infelicitatis cumulum ac-
cessit pernicioſa inter Sabaudiæ Ducem
& Lediguerium Connestabilem æmula-
tio, indeque orta dissensio, qua cognita
Genuenses adventantis subsidii fa-
ma excitati hostem strenue ubique ag-
grediuntur, moxque omnis Riva rebel-
lat, Govium Præfecti auro corrupti
perfidia deditur, milesque Sabaudus
militare stipendum nequiter distractum
indignatus dilabitur, nullumque aliud
Gallis ex hac expeditione emolumen-
tum accedit, nisi quod Verrucam ur-
bem fugato Feriacensi Duce, qui eam
obsederat, servaverint. Sinister hic
armorum successus Hispanorum animos
in Rhetia erexerat; quippe Papenhei-
mius Comes Germanis, Hispanisque
suppetiis auctus, Venetos ex omnibus
suis stationibus expulit, eisque septem
tormenta, navesque quatuor eripuit,
absdubio Gallos, ceterosque Foedera-
tos ex Valtelina, Wormio & Clavenna
ejecturus, nisi Cuvrius exeunte Menso
Decembri facta pacis spe armorum pro-
gressum stitisset, Rhetis proponens,

M 4

quod

Sæc. XVII. quod Valtelina solis Catholicis relicta,
A.C. 1625. Calvinistæ inde recederent.

§. LXIII.

Breda a Marchione Spinola capta.

*Siege de Breda Her-
man. Hug.
pag. 160.
Gramond.
Hist. Gall.
lib. 14.
Lotich. ver.
Germ. t. 14.
sap. 5.*

Jamjam obsidio Bredanæ urbis quartum Mensem tenuit, cum Spinola immisso in urbem tubicine ditionem fieri postulasset; compertum enim habebat, quod præsidiariis nil nisi panis salque suppeteret: nihilominus Urbis Gubernator Justinus Nassovius Gallici, Anglique subsidii fiducia tumidus regessit, nimis præmaturum esse hoc petitum, expectandum potius Mensem Junium anni sequentis. Opportune autem Spinola Henrici Arauionensis Principis literas interceperat, in quibus hic Justino significabat: „quod sibi sat compertum haberet, obfessis annonam sensim deficere, quo circa mature cum hoste pacisci studeret, ne intemperie urbem tuendi pertinacia occasio nem, tempusque perderet, & tandem ditionem sibi & Ordinibus Fæderatis ignominiosam facere cogere tur: acceptis igitur hisce literis media nocte tot ignes in alta turri accederet, quot diebus adhuc annona pro visus esset.„ Has literas Spinola per eundem nuntium, qui auro corruptus,

eas

easdem Marchioni detulerat, ad Bre- Sæc. XVII.
danos deferri curabat, hi vero concu- A.C. 1625.
bia nocte, undecim accenderant ignes,
ex quo signo Spinola, obfessis commea-
tum ad undecim dies sufficere cognoverat, igitur tertia post die Comitem
Bergensem, qui Henrici copias opitulatum
accurrentes paulo ante fuderat, jussit, ut Justinum Gubernatorem ad
deditioñem provocaret, eo autem re-
ponente, quod ex literis triduo ante
receptis urbi subsidium esse proximum
accepisset, si vero Spinola aliter esset
instructus, id Gubernatori insinuare
haud gravaretur. Accepto hoc respon-
so Spinola per Comitem Bergensem
transcriptas Henrici literas Justino
transmisit. Hic igitur, cum inde fu-
nestam urbis suæ conditionem Hispanis
sat cognitam esse intelligeret, aliunde
vero præsidarii novem Mensium obsi-
dione necnon fame & peste absumpti
rarecerent, sub honestis conditionibus
urbem, quam incassum Galli, Angli,
& Batavi propugnaverant, dedere sta-
tuit; datis igitur utrinque obsidibus
die trigesima prima Maij de deditioñis
legibus actum, nec cunctanter a gene-
roso Marchione Spinola omnes, quos
obfessi petierant, articuli fuere concessi;
cum autem Calvinistæ insuper liberum
suæ sectæ exercitium, necnon mortuos

M 5

in

Sæc. XVII. in Ecclesiæ cæmeterio sepeliendi fa-
A. C. 1625. cultatem urgerent, utrumque eis de-
negatum ac die secunda Junii conven-
tum est, ut Præsidiarii quidem omnes
cum sarcinis armisque, & quatuor belli
tormentis, mortariisque duobus exce-
derent, Prædicantes tamen hæretici
statim urbe ejicerentur: ceteri vero Cal-
vinistæ biennio in urbe tolerarentur,
quin circa eorum sectam molestari, vel
ad eam ejurandam compelli possent,
dummodo quiete & absque offensione
vivant: elapso autem biennio aut urbe
excederent, aut ad fidem Catholicam
redirent, siue nonnulli Calvinistæ po-
suum excessum ad veram Ecclesiam re-
versi fuerint, absque ulteriori venia
suas ædes in urbe repetere possent:
Calvinistæ denique intra hoc biduum
decessuri, in quodam honesto loco, aut
horto intra vel extra urbem sepeliren-
tur. Hisce, aliisque pactis mutuo con-

Neuvill. hist. sensu firmatis, quinta Junii die pre-
d'Holl. t. 2. diarii urbe excecerunt, Marchio
cap. I. autem Spinola, ne quis illos vel verbo
offenderet, severè inhibuit, ipsumque
Gubernatorem, ceterosque Tribunos
insolita humanitate veneratus, singulari
modestia ac moderatione congratulan-
tium vota exceptit, prosperum ex-
gnatæ urbis successum in assiduos cu-
juslibet militis labores fidemque refun-
dens.

dens. Ipsa vero Isabella Belgii Guber- Sæc. XVII.
 natrix die decima Junii urbem ingres- A. C. 1625.
 fa, pro solita sua pietate festivos ignes
 ceterasque communis lætitiae pompas
 differri præcepit, donec Cardinalis Al-
 phonsus de la Cueva Hispani Regis
 Orator Deo solemnes rependisset gra-
 tes: peracta autem re Divina mox Isa-
 bella totam perlustrabat Ecclesiam,
 expertura, an non fors Calviniana ra-
 bies adhuc quædam veræ Religionis
 monumenta intacta reliquisset: Verum
 in quorumdam sepulcris nonnisi vesti-
 gia locorum, ubi antea sacræ statuæ
 erant repositæ, reperit, egregia plane
 specimina Calvinianæ pietatis erga de-
 functos Majores suos! Integra adhuc
 visebantur mausolea Engelberti II. Nas-
 sovi Comitis, necnon Engelberti I. &
 Joannis ex eadem stirpe Comitum, a
 quorum tamen postremo avulsa erat
 Imago Beatissimæ Virginis; cum enim
 nova quædam Sibilla, & si Superis pla-
 cet, hujus ævi Prophetissa, Henrici
 Boxhorinckii Prædicantis uxor sexto
 Mense post Bredæ obsidionem vaticinata
 esset, urbem ab hoste certissime expu-
 gnatum iri, nisi præfata Beatæ Virgi-
 nis imago hactenus integra confringe-
 retur, Magistratus mendacis hujus mu-
 lierculæ Vaticinio credulitatem suam
 addicens, statuam comminuit, quam-

vis

Sæc. XVII vis ea confracta, urbem suam non sine
A. C. 1625 magna sui confusione victoribus cedere
compulsus esset: unde incertum, an
acriori reprehensione dignus fuerit Ma-
gistratus, eoquod adeo excæcatus,
tamque stupidus annili effætæ hujus
mulierculæ deliramento fidem habue-
rit, vel magis detestanda sit temeraria
impudentia procacissimæ hujus Anus,
quæ fanaticum sectæ suæ furorem in-
citare ausa erat ad evertendum antique
Religionis monumentum, quod Nassau-
vienses Principes honori Matris Dei
dicarunt, ac perenne pietatis suæ mo-
numentum posteris relicturi, suis Se-
pulcris affigi curarunt. Verum nulla
res efficacius fanaticos Sectatores re-
git, quam supersticio; hi enim alioqui
pertinaces, & increduli, ubi vana Re-
ligione capiuntur, promptius, vati-
dicæ mulierculæ, quam sanæ rationis
imperio parent. Postmodum Isabella
veræ Religionis studio incitata Eccle-
sias ab haereticis eversas restaurari,
novas suis sumptibus exstrui, ac Reli-
giosorum Monasteria erigi præcepit,
& Magistratum Religione Catholicum
institui jussit: Porro totam rei gestæ
seriem Cardinalis de la Cueva Romam
ad Urbanum VIII. Pontificem perscri-
psit, qui etiam die nona Augusti ad
illum rescribens, sana ejusdem confi-

lia,

lia, labores, & fidei studium impense Sæc. XVII.
 commendabat, eique hanc gloriam Ro- A. C. 1625.
 mana Purpura dignam gratulabatur.
 Pariter idem Pontifex eodem die lite-
 ras gaudio & amplissima laude uberri-
 mas ad Isabellam Principem Regiam,
 & ad Marchionem Spinolam dedit.

§. LXIV.

Victoria Brasiliana Hispanorum con- tra Batavos Calvinistas.

Anni prioris die nona Maij Jacobus *Theatr. Eta-*
Willekesius Batavæ classis Archi-rop. p. 840.
talassius, postquam portum omnium San-Brachel.
ctorum in America interceperat, ex-Hist. 1. 2.
censione facta oppidum Sancti Salva-Neuvill. Hist.
*toris armata vi occupavit, relictis ubi-
 que Calvinianæ crudelitatis vestigiis;*
quippe urbis Gubernatorem, & Jesui-
*tarum Brasilianorum Provincialem ca-
 ptos in Hollandiam abstrahi, necnon*
undecima Martii die hujus anni auream
Beatæ Virginis, atque argenteas duo-
decim Apostolorum statuas cunctasque
sacras imagines ex Ecclesiis & Mona-
steriis sacrilega manu inter blasphemias,
& ludibria afferri, & unacum opima
mercium præda ad Batavos transmitti
jussit, profanatisque Catholicorum Ec-
clesiis Calviniano ritu ibidem solem-
nem Deo gratulationem indixit. Tan-
dem

Sæc. XVII. dem vero prospero successu tumidus
A. C. 1625 naves suas pinqui præda onustas Am-
stelodamum redūxit, a Batavis ingenti
honorum significatione exceptus. Hu-
jus Regionis jactura, necnon contempta
Religionis injuria Philippi IV. Hispaniæ
Regis animum tam intimo laniebat do-
loris sensu, ut læsum Beatæ Virginis
Sanctorumque honorem vindicaturus,
Fridericum Toletanum Oceani Archi-
talassum, necnon Joannem Faxardum
& Emanuelem Menesium cum trigesim
navibus & duodecim armatorum milli-
bus ex Hispania in Oceanum Atlanti-
cum excurrere juberet: Fridericus igitur
Faxardo ad maritimam expeditio-
nem relicto, die prima Aprilis in Bra-
siliam appulsus, copias suas exfocen-
dere jussit, admotisque belli tormentis
portum omnium Sanctorum oppugnare
aggressus est, quo occupato urbem S.
Salvatoris cinxit, suaque tentoria cum
duobus peditum millibus prope Car-
mellarum cænobium fixit, aliud vero
agmen Petro Roderiquez, ac tertium
denique Petro Osorio & Francisco de Al-

Latich. ver. meida commisit. Altera die obseSSI
Germ. l. 15. primam secere eruptionem, successu
& 2. §. 5. Hispanis infausto; quippe eorum plus
quam centum trucidatis, præter qua-
tuor Tribunos ipse etiam Osorius plu-
bea glande trajectus occubuit. Horum
igitur

igitur cladem ulturus Toletanus, ut ^{Sæc. XVII.} obfessos omni ex parte inclusos teneret, A.C. 1625.
mille quingentis peditibus circum dispositis cum triginta septem belli tormentis sex Batavas naves demersit, ceterasque ferme omnes ad usum impetas reddidit: inde vero obfessi amissa subsidii spe vecordes, necnon per excrandam, ac sectariis solitam turpitudinis incontinentiam effæminati, mollesque effecti in suos Tribunos insurrexerunt, imperiumque omne tumultibus internecinis evertentes, gladium non nisi contra suos Ductores stringere parati erant. Tum vero ulti Dei gladius & oculus impleta tandem sacrilegi furoris ac libidinis mensura in hosce Amorrhæos clarus illuxit; hi enim convulsis quibusvis humanis divinisque repagulis, animo suo, suæque quisque cupiditati morem gerentes, licenter graffari cæperunt, novumque suum Gubernatorem obsidere, eumque vulneribus afficere præsumplere, nec hac contenti petulantia insuper exauktorato hoc Præfecto mox alium sibi ad arbitrium subrogarunt, eumque ad urbis ditionem compellere ausi sunt. Die igitur prima Maij ostensio e muris pacis vexillo ditionem obtulerunt, datisque viçissim obsidibus urbem dedere: Postulabant

Sæc. XVII. labant quidem, naves & commeatum
A. C. 1625. sibi in Hollandiam usque concedi: ve-
rum hac indulgentia indigni sine ar-
mis, & sine militari honore potius ge-
niali turpissimarum voluptatum indul-
gentia, quam hostium ferro devicti in
patriam cum infamia remissi sunt, ubi
in vincula conjecti, ac militari cingulo
exuti fuere. Hollandi quidem alias
classem subfido miserant, hæc tam
urgente Numinis vindicta, tempesta-
tum vi disjecta cursum tenere non vo-
luit, sed potissimum partem Hispanis
in prædam cessit.

Puffendorf.
Introd. a
& Hist. t. 4.
pag. 70.

Nec benigniorem contra Hispanos
sortem hoc anno habuit classis Anglie
Regis, qui fædere cum Batavis inito
cum centum quinquaginta navibus, ac
decem peditum millibus, validoque e-
quitum agmine Lusitaniam invadere
festinabat. Verum cum formidanda
hæc classis Pleymutho serius solvisset,
eiusque milites Gadibus excensionem
tentassent, a Ferdinando Gironio, ejus-
que Hispano milite repulsi sunt, rejecti-
que ad naves. Ubi ingruente jamjam
hyemis asperitate, dum patriam in-
glorii repetunt, foedis tempestatibus
misere jactati, multi frigore ac lue-
neucti, pauci admodum in Angliam
reversi sunt.

§.LXV.

Sæc. XVII.
A.C. 1625.

§. LXV.

Jacobi I. Angliæ Regis obitus.

Ineunte Mense Februario Urbanus VIII. *Thoyras hist.*
 Pontifex Parisios concessæ veniæ *d' Engl. l. 18.*
 diploma transmiserat, quin Jacobus I. *Gram. Hist.*
 Angliæ Rex nuptias Filii sui cum Lu- *Gall. l. 13.*
 dovici Galliarum Regis Filia impletas *Conspir.*
 cerneret; Mense enim Martio ad medium *d' Engl.*
pag. 148.
 vergente acuta febri correptas die vi-
 gesima septima ejusdem Mensis mor-
 talitatem explevit, anno ætatis suæ
 quinquagesimo nono, Anglii Regni vi-
 gesimo secundo. Trahebatur in pro-
 pinati veneni suspicionem Buchingha-
 mus Dux, eoquod iterata vice empla-
 strum, ac potionem Regi inconsulis
 Medicis porrexisset. Toto, quo Jaco-
 bus regnabat, tempore in varias factio-
 nes scissa erat Anglia, ac inde orta est
 diversitas scriptorum etiam coævorum,
 ex quibus unusquisque prout erga Re-
 gem affectus erat, affectus quoque sui
 impulsum fecutus, Jacobi Historiam
 concinnabat: Hienim, qui Regiæ parti
 adhærebant, hunc Principem huma-
 nioribus literis, Philosophicis, Theo-
 logicis, & Historicis disciplinis appri-
 me excultum, pacis studiosissimum, li-
 beralem, sapientem, suique ævi Salo-
 monem, ac Regiæ dignitatis Zelotissi-

Hist. Eccles. Tom. LVIII. N. 22. 1625.

Sæc. XVII. mum, probitati addictum, æquum &
A. C. 1625. moderatum erga Catholicos, simulque
suæ Religionis cultorem eximum de-
prædicant. E contrario alii ejusdem
doctrinam ad putidam scientiæ ostenta-
tionem & multa prompte, sed minus
proficie loquendi facilitatem rejiciunt:
non desunt, qui pacis studium timiditat,
ignaviæ, ac immodico quietis deside-
rio, & liberalitatem vagæ, minusque di-
scretæ profusioni adscribant. Alii con-
nubium Filii sui, necnon Generi sui e-
lectionem in Bohemiæ Regem ex pru-
dentiæ defectu ortum traxisse scribunt:
Puritani quoque Jacobum carpunt,
quod Angli Regiminis ignarus, suæ
que Regiæ auctoritatis nimium cupi-
dus, Successori suo principia in fami-
liæ suæ ruinam tendentia instillarit, ac
dissolutæ vitæ Princeps, vinoque de-
ditus Comitis Essexii nuptias dissolve-
rit, Sommerseto homicidæ veniam de-
derit, atq;e innoxium Rallegum morti
adjudicarit. Nunquam vero magis in-
ter se differunt vitæ Jacobi Scriptores,
quam dum de ejus Religioneserunt
judicia: nonnulli enim haud cunctan-
ter asserunt, illum interius Catholicum
fuisse, ac Protestantium sectæ duntaxat
ex Catholicæ factionis metu adhæsisse,
atque in Anglicanæ Religionis profes-
sione vixisse quidem, imo & immor-
tuum,

tuum, suo Filio Ecclesiæ Clerique pro- **Sæc. XVII.**
tectionem commendasse, id vero illum **A.C. 1625.**
nonnisi dissimulanter egisse, suaque a-
gendi ratione externo huic cultui re-
pugnasse; præcipue, eoquod usque ad
trigesimum sextum ætatis suæ annum
in Scotia Catholicum sese professus, in
quodam sermone ad Scotorum Prote-
stantium Ecclesiam directo hæc effa-
tus esset: *Grates ago Deo, quod me Re-
gem Ecclesiæ totius Orbis purissimæ con-
stituere, benigne voluerit. Quid est enim no-
va Ecclesia Genevensis . . . Ejus Secta-
tores Paschatis leges observant &c. - - -*
*Quænam illis auctoritas in Dei Verbum
competit? ubi est eorum vocatio? Quan-
tum vero ad Ecclesiam Anglicanam nobis
vicinam, eorum cultus Divinus est scelerata
Missa Anglico idiomate dicta, illorumque
Missæ nihil præter Hostiæ elevationem de-
bet &c.* Alii Jacobo nimium erga Ca-
tholicos favorem exprobrant, eoquod
palam se Papistarum Protectorem fau-
toremque declarasset, illos ad honores
& publica munia vocasset, ac subditis
suis tolerantiam impense commendans,
refragante Senatu suo ipsus eam illis
indulsisset, revocatis pœnis in Catho-
licos recusantes itatutis, denique etiam
in nuptiali pacto nullas deinceps leges
contra Papistas latum, latasque suspen-
sum iri spopondisset, Papamque Beatif-

N 2

simum

Sæc. XVII. simum Patrem, & Sanctitatem suam ap.
A.C. 1625. pellasset, siue Filii proles in Religio-
ne Catholica educari concessisset: Econ-
trario non desant, qui ob legum severi-
tatem, ejusque libros contra fidem Ca-
tholicam, Bellarminum & Perronium
scriptos hunc Principem Papistis infen-
sum hostem, & Protestantium Religio-
nis cultorem studiosissimum existimat.
Ex hac igitur judiciorum diversitate
luculenter patere videtur, quod hujs
Principis genium, indoles, atque affe-
ctus præcipue circa Religionem nec ex
quorumdam Scriptorum elogiis, nec
ex aliorum invectivis dignosci valeat;
in hac autem incertitudine haud teme-
re ex scriptis, dictis, gestisque, que
utriusque partis Scriptores concordi
calculo de hoc Rege referunt, conclu-
di posse videtur, quod hic Princeps
nec verus Catholicus, nec verus Cal-
vinisti fuerit, sed sibi meti ipsi Religions
systema efformans, quamlibet Religio-
nem approbarit, dummodo Hierarchiam
stabiliret, Regesque omnibus auctor-
itate superiores statueret: inde etiam
accidit, ut pro diversa rerum, tempo-
ris, commode sui ratione nunc Ca-
tholicis, nunc Protestantibus faveret,
imo utramque Religionem insuperhabita
dogmatum contrarietate, quam ad
Scholaisticas quæstiones rejecerat, con-

cordare satageret, dummodo Catholici Sec. XVII.
despoticum Pontificis Imperium, quale A. C. 1625.
fallo inter Catholicæ Religionis dog-
mata reposuit, Regiæ suæ auctorati
inimicum abrogarent.

Ceterum Jacobus amplæ eruditio-
nis suæ monumenta posteris non pauca
reliquit, quæ Guilielmus Montacutus
Winthoniensis Episcopus, & Sacelli
Regii Decanus Londini anno Christi
millesimo sexcentesimo decimo nono
primis typis sub nomine *Operum Regionum* edidit, ejusque Filio Carolo I. nun-
cupavit: In his autem continentur
primo *Paraphrasis in Apocalypsin*. II. *Pia Meditatio in Apocalypsin*, & capitil de-
cimi quinti versus ex libro tertio *Regum*.
III. *Dæmonologia*. IV. *Institutio Principis ad Henricum ejus Filium*. V. *Jus liberæ Monarchiæ*. VI. *De Abusu Tabacci lusus Regius*. VII. *Conspiratio Sulphurea*. VIII. *Apologia pro juramento fidelitatis*. IX. *Admonitio ad omnes Principes*. X. *Catalogus mendaciorum Torti*.
XI. *Protestatio Antivorstiana*. XII. *Re- sponsio ad Epistolam Cardinalis Perronii*,
quæ tamen Isaaco Casaubono adscri-
bitur. XIII. *Variæ Orationes in comi-
tius habitæ, denique*. XIV. *Meditatio in
orationem Dominicam*.

Sæc. XVII.
A. C. 1625.

§. LXVI.

Calumniæ contra Catholicos ab Anglica Curia Carolo Regi propositæ.

Ruthworth Justis de more Jacobo Regi persolutis
Vol. 1. p. 181. Carolus ejus Filius, primus hujus
Salmon nominis Angliæ Rex die sexta Aprilis
Chron. consenso folio preesse vestigia Patris sui
d' Angl. t. 1. sequebatur, unice eo intentus, ut Regiam auctoritatem nequidem a suo Senatu dependentem sibi affereret, atque Imperatori, & Bavariæ Electori Palatinatum eriperet. Postquam igitur Henrieta Ludovici Galliarum Regis Soror, quæ procurante Chevreusio Duce Parisiis Carolo nupserat, die vigesima sexta Junii Londinum advenerat, Rex biduo post statim comitia habuit, in quibus ad imminens bellum ab utraque Curia necessarias pecuniarum suppetias postulabat: Peropportuna haec Puritanis erat Catholicos opprimendi occasio, qua Regem, si petita obtinere vellet, sanguinariis eorum consiliis ancillaturum sperabant. Igitur utriusque Curiæ Senatores Londini prius habitu inter se colloquio die vigesima octava junii vehementer querebantur, quod Religio Catholica non modo toleretur, sed etiam contra disertam Regis

URBAN.VIII. P. FERD.II. OCC.IMP. 199
gis pollicitationem protegeretur; nec Sæc. XVII.
non Catholicis juramentum præstare A. C. 1625.
recusantibus venia daretur, inde vero
justitiæ cursus, legumque in eos lata-
rum executio sisteretur: His ita inter-
se agitatis demum Regi libellum sup-
plicem contra Catholicos offerebant,
hujus tenoris.

„Rex potentissime.

„Quoniam ad firmandum solium
„tuum, pacem, populique tui prosperi-
„tatem conservandam nihil validius est,
„quam Religionis integritas, unitas-
„que, ita Nos in hisce comitiis congre-
„gati pro officii nostri ratione Regiæ
„Majestati tuæ exponere cogimur gra-
„via oppido pericula, quæ ex Papis-
„mi augmento huic Regno imminere
„possent. Horum veras esse caussas,
„& Remedia his opponenda censemus
„sequentia.

Periculosus est Papismus, quia

I. „Papistis firmum fixumque est, no-
„stram Religionem, Regnumque
„evertere; hunc finem, ut asse-
„quantur, continuo desudant; &
„Papistarum Doctores ac Recto-
res suis instillant, quod hac ever-
fione Deo obsequium præstent.

N 4

II.

Sæc. XVII. II. „Ab exterorum Principum, qui Re-
A. C. 1625. „giæ tuæ Majestati, ejusque Regno
„infensi sunt, imperio dependent
„Papistæ.

III. „Aucto Papismo hæc pernicioſa
„.confilia quicunque, qui factionis
„adeo potentis Antesignanum age-
„re voluerit, nullo negotio exequi
„poterit.

*Præcipuae cauſſæ audi Papismi
ſunt haec:*

I. „Negligentia in exequendis edictis
„contra Iesuitas, Seminariorum Sa-
„cerdotes, & Papistas Recusantes pro-
„nuntiatis. Hæc negligentia partim
„ex conniventia Senatus Regii,
„partim ex vitio legum, & Mini-
„ſtrorum, quibus legum execuſio
„commissa est, ortum traxit.

II. „Interpellationes exterorum Prin-
„cipum per fuos Oratores in Papi-
„ſtarum favorem factæ.

III. „Frequens Papistarum concursus
„ad Londinensem Urbem, eorum
„colloquia & conventicula ibidem
„habita.

IV. „Arrogata ædes & Oratorum Sa-
„cella palam accedendi libertas.

V. „Sollicitudo, qua Papistæ Filios
„fuos ad exterias Regiones, ut in
„Seminariis Papisticis instituantur,
„emi-

„emiserunt, nunc vero aliquo ab Sæc. XVII,
„hinc tempore pro Anglicæ juvene A.C. 1625.
„tutis institutione ejusmodi Semi-
„naria fuere multiplicata.

VI. „Institutionis defectus, unde acci-
„dit, quod in pluribus Regni locis
„subditi Regii in sua Religione non
„satis sint instructi.

VII. „Facilitas Papistarum libros ty-
„pis edendi, ac divulgandi.

VIII. „Publica munia Viris erga Reli-
„gionem minus affectis, aut Papi-
„starum factioni faventibus, vel fa-
„vere valentibus, vel forte etiam
„adhæsuris concessa.

*Remedia adversus hoc malum violen-
tum & periculosum.*

I. *Juventus a Magistris idoneis & erga
Religionem propensis in fidei doctrinis
sedulo imbuatur, ac propterea Episcopi
in Magistrorum mores inquireant, & su-
spectos ejicant, ne forte Catholici, dis-
simulata Religione sua adolescentes per-
vertant, & ad sua Seminaria trans-
mittant.*

Hoc remedium Rex ratum habuit,
ejusque executionem Archiepiscopis
demandavit.

N 5

Il. V-

Sæc. XVII. II. *Vetus Disciplina* (*) in binis Regni
A. C. 1625. *Universitatibus*, quæ sunt celebres duo
scientiæ & virtutis Seminaria, re-
stauretur.

Annente Rege, id Cancellariis in
junctum est.

III. *Verbum Dei ubique prædicetur*, ut
propterea Episcopi de Ministris doctis
probisque provideant, nec Rex plura
uni beneficia conferat, nec in Residen-
tia dispenset, sed beneficia idoneis con-
ferat.

Concessit Rex, ut Ministri etiam sus-
pensi reassumantur, dummodo sint
quieti, nec Ecclesiæ Regimini disfor-
mes: insuper hodie dum nulli Ecclesiæ
stico plura quam duo beneficia conce-
di statuit, denique Senatores admo-
nuit, ut Prædicantibus de congruo
victu provideant.

IV. *Non transmittantur Filii ad Semina-
ria transmarina, & absentes revocentur*,
illi vero, qui cum Regni dispendio ad
eiusmodi Seminaria sustentanda quo-
pacto concurrunt, severe puniantur.

Ad

(*) Si de Calviniana disciplina loquuntur
Senatores, hæc plane adhuc juvenis est,
si vero de Catholica, quæ ante Calvinianam
per plurima sæcula viguit, cur eam in Ca-
tholicis reprehendunt, quam tamen ab ipsis
didicerunt?

Ad hæc Rex, in omnibus Regni Sæc. XVII.
Portubus sedulo invigilari, absentes A.C. 1625.
revocari, & Seminariorum Patronos
juxta leges castigari præcepit.

V. Papistæ recusantes arceantur ab Aula,
& Angli Catholici non admittantur
ad Reginæ servitium.

Id se facturum spopondit Rex, si concursus Recusantium fieret, nec subditum ex Papistis recusantibus ad Reginæ obsequium admissum iri.

VI. Omnes leges in Jesuitas Sacerdotes
&c. latæ executioni dentur, & præfixa die Regno expellantur, severissime
castigandi, si redire præsumperint;
nullatenus Catholicis cum Regiis subditis conserre liceat, ut Religionis depravatæ contagio (*) evitetur: nec etiam
Catholico carcerum custodia conseratur.

Cuncta hæc remedia placuere Regi.

VII. Nullus a Romana Sede dependens Ordines conferat, aut erga Regis subditos Ecclesiastico munere fungatur.

VIII.

(*) Deus vero Anglos hoc anno tam violenta contagione castigavit, ut unico hoc Mense Junio triginta quinque millia, quadragesimi & septendecim Cives absunti fuerint.

Sæc. XVII. VIII. *Alienatio, qua Bona immobilia Re-*
A.C. 1625. *cusantibus vel dono data vel ad usum*
concessa, per Regios Advocatos nulla
declaretur.

IX. *Regni leges contra Papistas effe-*
ctui dentur, atque in eos excom-
municatio vibretur, a qua sub obtentu
exterioris submissionis vel publicæ sati-
faktionis non absolvantur.

X. *Papistæ, aut de Catholica Religione*
suspecti a publicis officiis excludantur.

XI. *Si de sua pertinacia sunt convicti*
vel suspecti armis spolientur.

XII. *Londino excedant ad assignatas urbes*
suas, a quibus quinto lapide egredi, si
non liceat.

XIII. *Subditi natione Angli non permittan-*
tur accedere cedes vel Sacella exterorum
Legatorum, vel aliorum.

XIV. *Petulantiae in veræ Religionis con-*
temptum commissæ severè puniantur.

XV. *Eadem apud Hibernos etiam obser-*
ventur.

Cuncta hæc remedia Rex rata ha-
 buit, petitam pecuniarum vim oppres-
 sione Catholicorum emere coactus: At-
 tamen si horum Senatorum postulata
 fuerunt æqua, & ipsi jure merito Ca-
 tholicos tam violenter vexarunt, quo
 jure Protestantes arma sumpsere in Cæ-
 farem, ceterosque Principes, ex eo,
 quod a suis ditionibus Sectarios rebel-
 les,

les, læfæ Majestatis reos, belli, effusi Sæc. XVII.
sanguinis humani, atque innumerabi- A.C. 1625.
lium calamitatum Authores expulerint,
ac Religionem Catholicam ab ipsis vi
iniqua-eliminatam reduxerint.

Porro Carolus Angliæ Rex ne hac
quidem sua indulgentia arrogantes ut-
riusque Curiæ Senatores ad sua vota
inclinare poterat; hi enim pro erogan-
dis subsidiis in bellum, ad quod tamen
ipsemet Senatus Jacobum Regem inci-
taverat, adeo non solliciti erant, ut
totum comitiorum tempus unice in e-
vertenda Religione Catholica & in di-
scutiendis Nationis oneribus insumerent,
simulque in Buckinghamum, ceteros-
que Regis Ministros acriter invehoren-
tur. Cum ergo Rex in primis Regni
sui auspiciis Regiam suam auctoritatem
tam luculenter a suis subditis Prote-
stantibus vilipendi cerneret, comitia
dissolvi jussit.

§. LXVII.

*Contentio inter Philippum Treviren-
sem Archiepiscopum & Abba-
tem Sandi Maximiani
exorta.*

Sub idem tempus Philippo Trevirenſi *Theatr. Eu-*
Archiepiscopo atque Electori per- *rop. p. 896.*
moleſta nascebatur contentio; Post *Lotich. rer.*
quam *Germ. p. 446.*

Sæc. XVII. quam enim mortuo Petro locupletissimi
 A. C. 1625. Monasterii ad S. Maximinum Abbatem
 Benedictino Agritius Rechingen subro-
 Massen. An-
 nal. Trev.
 lib. 24.

gatus fuerat, summus Pontifex hujus
 electionem tanquam minus Canonicas
 declaravit, ac die quarta Februarii
 diploma concessit, vi cuius Philippum
 Trevirensem Episcopum, quamdiu vi-
 xerit, Commendatorem nominabat,
 tertia duntaxat proventuum parte cum
 suis oneribus Monachis relicta. Ho-
 igitur diplomate fretus Archipræsul mon-
 Abbatis jura possessionesque sibi vendi-
 cabat, reclamante Agritio, cunctis
 que Cænobitis, qui utpote libera Imperii
 membra ad Imperatorem hujus
 Cænobii Protectorem, necnon ad Lu-
 xenburgicos confugerunt, moxque ab
 his milites, a Cæsare vero literas im-
 munitatis Imperialis vindices impetrarunt,
 non sine magno patriæ damno:
 Nil tum reliquum erat Archiepiscopo
 nisi sacrum fulmen in Cænobitas ve-
 bratum, quod tamen hos minime ter-
 ruit, utpote Cæsar & Hispani Regis
 patrocino tutos: Ferdinandus enim
 mitis alias atque ad offensionem tardus
 die quarta Julii Electorem ab usurpati
 possessione avocare nitebatur, eidem ex-
 ponens, quod lis circa Abbatiae pro-
 „ventus necnon juris cognitio potion
 „jure ad Cæsarem, quam ad Pontifi-

„cem & Archiepiscopi jurisdictionem Sæc. XVII.
 „pertineret, proin hoc jus profanum A. C. 1625.
 „Cæsari eripi, atque ad Romanam Se-
 „dem transferri non deceret, parceret
 „igitur cultui Divino, qui his turbis
 „peccumiret, parceret Cæsaris eminen-
 „tiæ, cuius auctoritatem contemneret,
 „falcemque immitteret, parceret quo-
 „que Majorum Instituto, cui adversa-
 „retur, & demum nomini Catholico,
 „ac imprimis honori Ecclesiastico par-
 „ceret., Verum Archipræsul paucis
 respondit, quod Pontificia sententia
 executioni data citra Apostolicæ Sedis
 injuriam retractari non posset; cum
 ergo hæc cauſſa jam pridem Romæ fuif-
 ſet ventilata, ac insuperhabita Cænobi-
 tarum provocatione ad eandem Sedem
 Romanam devoluta, Pontifex in Archi-
 episcopi favorem sententiam dixisset, ipſe
 a possessione legitime decreta atque a-
 dita recedere non valeret: Si autem
 de æqua hujus cauſſæ cognitione du-
 biū quoddam Cæſari eſſet, ipſe co-
 ram venire, remque exactius exponere
 paratus eſſet. Ea res, bilem movit Fer-
 dinando, unde Cænobii defensionem
 Isabellæ Belgarum Principi commisit,
 cuius jussu legiones contra Electorem
 immisſæ omnem Provinciam cis - Mo-
 sellanam invasere: Luxenburgici quo-
 que vicinas ditiones exactionibus pane
 exhauerunt.

§. LXVIII.

Sæc. XVII.
A.C. 1625.

§. LXVIII.

Archiepiscopus ad renuntiandum Abbatice compulsus.

Massen. l. c. Aderat eo tempore Philippo Electori præsens Nuntius Apostolicus Petrus Aloysius Carafa, qui eidem, ut juncto in Abbatiam cederet, author extitit, ne Cæfaris, Hispanique Regis pressus odiis, Gallorum arma contra hos sub defensionis obtentu concitaret. Igitur Philippus, ne ejus subditi violentia militari, totque calamitatibus ultro citroque datis diutius premerentur, Nuntii monitis morem gessit, atque exeunte hoc anno ad Witliacan civitatem suam prosectorus, die decima Novembris Commendatoris officium in Romani Pontificis manus, potestateme que resignavit, datis hanc in rem publicis hisce literis: „Nos cum ota „nuper controversia, intuitu Abbatie „S. Maximini prope civitatem Trevirensim, nos eam virtute Pontificii Diplomatici sub onere pensionum eo contentarum, titulo commendæ ad nos spectare contendissemus, atque ex adverso Electus, ceterique Religiose ejusdem Monasterii hoc nomine apud suam Sanctitatem, Majestatem Cæsaream, præcipue vero apud Serenissimam

„Serenissimam Infantem Hispaniarum Sæc. XVII.
 „Isabellam, cui nomine Regiæ Maje- A.C. 1625.
 „statis Catholicæ, & Ducatus Luxenbur-
 „gensis, protectio memoratæ Abbatiae
 „incubit, conquesti fuissent: conten-
 „dentes, eam cum pensionibus gravari,
 „aut commendæ titulo concedi non po-
 „tuisse, citra præjudicium privilegio-
 „rum sacri Romani Imperii, dictæque
 „Abbatiae. Nos Philippus Christopho-
 „rus Archiepiscopus antedictus desi-
 „derio præfatorum Principum morem
 „gerere, & studio pacis difficultatibus
 „nos explicare cupientes, studuimus
 „memorato diplomati, omnique juri,
 „ac titulo commendæ, quod virtute e-
 „jusdem super memorata Abbatia, no-
 „bis competebat, aut competere pote-
 „rat, renuntiare, prout bona fide, &
 „meliori modo, formaque, qua id fieri
 „potest, omnino renuntiamus, tenore
 „præsentium consentientes, ut in vim
 „Procuratorii, quod eo nomine expe-
 „diri curavimus, eadem commenda,
 „observatis Solemnibus, in manus suæ
 „Sanctitatis resignetur, hoc fine, ut
 „præfatum Monasterium eo loci, sta-
 „tusque reponatur, quo erat ante im-
 „pretationem diplomatis ejusdem, ir-
 „ritis, quæ in contrarium acta sunt,
 „signanterque processu executorio, pro
 „adimplectione prædictorum omnium,

Hist. Eccles. Tom. L.VIII. O „Nos

Sæc. XVII. „Nos proprio nomine, & manuali sub-
A. C. 1625. „scriptione, Sigillique nostri impressio-
„ne in verbo principis obligantes.

Verum Maximiniani Cœnobite
cum Electoris resignationi minus fide-
rent, ad Ferdinandum Cœsarem sup-
plices, impetrarunt, ut rescissa senten-
tia, quam Mathias Imperator olim an-
no hujus saeculi decimo tertio contra
Abbatem pro Electore pronuntiaverat
novo diplomate Abbatia Imperii liber-
tate donaretur, & Regalia Abbatii con-
cederentur. Electore autem ad Cam-
meram Spirensim provocante, Cœsari
Regalia jura Agritio Abbati confirmar-
vit: quo comperto Pontifex per eum
dem Carafam Nuntium suum sese hanc
Cœsaris indulto opposuit, eo quod in
*Ecclesiastica dignitate constitutis Cœsar iuri
Regalia permittere non soleat, nisi prius
eos Papa confirmasset*, cum autem insuper
Moguntinus Archipræsul & Elector
Cœsaris partes tueretur, declarans
quod Cœsar fecisset, quod ex more &
*consuetudine Imperii fieri solet, qua
Ecclesiasticis Prælatis electis etiam ante Con-
firmationem ab Ultramontanis in urbe ob-
tentam (ne suspensa Confirmatione iustitia
negligatur) non regalia quidem ipsa, sed
regalia administrandi indultum, ad deter-
minatum tempus, in favorem iustitiae con-
ceditur, hinc facta hac declaratione*

Cœsa-

Cæfarisque favore tutus Abbas, integrum reddituum possessionem sibi vendicabat. Verum quinto post anno Cænobitæ a Spirensi Judicio tanquam Archiepiscopo subjecti parere, atque ab implorando exterorum Principum patrocinio desistere jussi fuere: Hac igitur sententia fretus Archipræsul, Religiosos sub arbitrium obsequiumque suum adigere intentus, eos expellere statuit, qui tamen Electore ab Hispanis capto reversi sunt, quamvis postea anno Christi millesimo quadragesimo sexto idem Philippus Archiepiscopus ex captivitate redux illos, qui eidem tanquam Commendatori subjectionis juramentum exsolvere recusabant, armata militum manu e choro abstractos, cellis inclusos, mutuoque congressu prohibitos inedia ad obsequendum impellere conatus est, aqua tantum & pane, eoque sat parce subministrato: Demum vero omnibus, cum constantes suo juri inhærerent, e monasterio & Ecclesia eliminatis, totaque Diœcesi exulare jussis, alios Religiosos e Prumia evocatos substituit.

§. LXIX.

Parisinæ Facultatis Theologicæ censura adversus Joannis Kuntvathi librum.

O 2

Edi-

Sæc. XVII. E diderat quidam Lipsiensis Theolo-
A. C. 1625. gaster librum, quem inscriperat:

Amphitheatrum Sapientiaæ &c. cum au-
tem nonnulli in eo pernicioſa, blas-
phemæ, impia, atque in fide periculosa
t. 2. p. 163. contineri, Sacræ Facultati Parisiensi

significarent, hæc eundem librum tri-
bus Sorbonæ Doctoribus examinandum
commisit, quorum judicio in comitiis
proposito eadem Facultas die prima
Februarii sequentem tulit censuram die
prima Martii confirmatam: *Universi-
Catholicæ fidei cultoribus sacra Theologia
facultas Parisiensis.* Quoniam eo ipso ou-
nia probare, quod autem bonum est tenet
debemus, ne, dum hæreticæ pravitatis anti-
dotum quærimus, secreta Diabolice im-
pietatis arcana admittamus; ideo cum pauci-
cis abhinc mensibus ad Catholicorum manus
pervenisset perniciosissimus quidam Libri
primo nonnullis, deinde pluribus variarum
Scripturæ Sacre Sententiarum per gradus
Septem explicationibus, ac demum Corol-
lariis aliquot conflans, cui Titulus *Am-
phiteatrum Sapientiæ æternæ Solius
veræ Christiano - Cabalisticum Divino
magicum, necnon Physico Chimicum,
tertrimum Catholico, Instructore Kun-
vath Lips. Theosophiæ amatore fideli,
& medicinæ utriusque Doctore. *Hinc*
*Præfata Theologica Facultas singulis per
nonnullos ad hoc specialiter deputatos Do-**

Zora

dores ad amissim perlectis, & examinatis, Sæc. XVII.
 omnium Magistrorum consensu, censuit, A. C. 1625.
 tam explicationes illas ut sonant, quam
 Corollaria prout jacent, tum Librum ipsum
 esse dammandum, maxime quod impietati-
 bus, erroribus, hæresibus scatens, & con-
 tinua locorum Sacræ Scripturæ profana-
 tione Sacrilega contextus, augustinoribus
 etiam Catholicæ Religionis mysteriis abu-
 tens, demum Lectores ad secretas, scelera-
 tasque artes sollicitet. Quare pestiferum
 opus nec sine fidei periculo, aut Religionis
 detrimento, vel pietatis damno passim legi,
 neque tuto in publicum divulgari posse
 judicavit.

§. LXX.

Trecoriensis Episcopi contentio ad- versus suos Canonicos.

Anno priori Guido Trecoriensis Epi- Argentre
 scopus in Britanniæ minoris Pro-l. c.
 vincia quædam ediderat Statuta Syno-
 dalia, in quibus nonnullos casus suæ
 reservabat jurisdictioni, reclamante suo
 Capitulo: cum autem Episcopus rem
 suo arbitrio decidere nollet, die vige-
 sima quarta Januarii datis ad Gama-
 chium Professorem Regium literis de-
 super judicium Facultatis Theologicæ
 postulabat, exponens, quod i. publi-
 cam Blasphemiam juxta Turonensem

O 3

Sy-

Sæc. XVII. Synodum sibi reservarit, ejus vero Ca.
A. C. 1625. nonici propugnent, quod ejusmodi Blas-
phemia, et si valde atrox & frequens
effet, duntaxat *in foro externo* reservari
valeat. II. Violationem voti solem-
nis castitatis & continentiae Sacris Or-
dinibus annexæ, Canonic i autem op-
ponant, dubium esse, an ejusmodi vo-
tum dici valeat solemne. III. Sacri-
legium ex furto rei Sacræ tam in pro-
fano, quam Sacro loco: Capitulum
vero respondeat, furtum rei profanæ
in loco Sacro, vel Sacræ in loco pro-
fano saltem juxta leges civiles non esse
sacrilegium. IV. Fraudem, qua ali-
qui usum tituli ad Ordinem Presbyte-
ratus initiatis impediunt, ac *ipso facto*
eorum Ordinem suspectum reddunt:
pro hac doctrina Canonem vel Autho-
rem quemdam fore citandum, affirma-
rint Canonici. V. Præterea statuit Epi-
scopus, quod nullus Rector vel Capi-
tulum Episcopalia munia, v. g. gene-
rales absolutiones publice in seriis se-
cundis, quartis & sextis in quadrage-
sima dare, & exercere valeat: Capitulum
vero id posse asseruerit, eoquod in Ec-
clesia duplex effet absolutio. Sacramen-
tal is & Cæremonialis. Igitur circa
hasce proposit'ones Episcopus Sorbonæ
Doctorum judicium & censuram postu-
labat, ut veram Doctrinam contra Ca-
pituli

pituli sui sententias propugnare posset. Sæc. XVII.
 Cum vero hæc lis inter Episcopum ejus- A. C. 1625.
que Capitulum mota ad Ecclesiasticum
 forum pertineret, Facultas haud re-
 spondendum censuit.

§. LXXI.

Controversia inter Leonensem Epi- scopum, & Stephanum Luytreum Parisensem Doctorem.

Sub idem ferme tempus convocaban- *Argentre*
 tur Lutetiam Parisiorum quovis de- *p. 165.*
 cennio consueta Cleri Gallicani comi- *Bullar. Car-*
 tia, quibus Richelius, Rupifocaldius, *mel. tom. 3.*
p. 489.
 & Valeta Cardinales, necnon octo
 Archiepiscopi, triginta Episcopi, &
 inferioris Ordinis centum Prælati in-
 tererant. Plura in his comitiis agita-
 bantur pro restauranda Ecclesiæ dis-
 ciplina, præcipue vero prælegebatur e-
 pistola Leonensis Episcopi contra Ste-
 phanum Luytreum Nannetensis Eccle-
 siæ Decanum: Ingens enim inter am-
 bos fervebat contentio, cuius origi-
 nem ab alto repetere oportet. Anno
 Christi millesimo sexcentesimo vigesi-
 mo secundo Mense Junio reformati
 Carmeli Moniales in Leonensi Diæcesi
 Monasterium erexerant, accidente E-
 piscopi consensu, & approbatione Gre-
 gorii XV. summi Pontificis, qui edito
 O 4 diplo-

Sæc. XVII. diplomate Apostolico ejusdem Episcopi
A. C. 1625 Officialem juss erat, ut Patribus Car-
melitis Excalceatis curam & regimen
harum Virginum affereret, easque il-
lorum directioni & obsequio subjiceret.
Huic concessioni Pontificiæ innixæ Mo-
niales, quæ prius in Trecorienſi Diœ-
cesi Asceterium construxerant, in do-
mus & Ecclesiæ suæ possessionem au-
toritate Episcopali immittebantur. Cum
autem Rupifocaldius Cardinalis, qui
cetera omnia pene Monasteria sibi sub-
jecta, atque ad suæ directionis nor-
mam restaurata voluit, Teresianas Su-
perioribus sui Ordinis subjici ægerrime
ferret, re ad Papam delata ab eodem
diploma impetrabat, vi cuius Jacobus
Gallemantus, Andreas Duwallius ac
Petrus Berullus Congregationis Pa-
trum Oratorii supremus Moderator pro
omnibus Carmelitani Ordinis Monia-
lium Monasteriis erectis vel deinceps
erigendis Superiores, Administratores,
& Visitatores nominabantur, & nomi-
natim præsatæ Moniales Patris Berulli
jurisdictioni subjectæ fuerant. Hæ ta-
men pristino suo juri ex Pontificiis li-
teris quæsito insistentes, Romam die
decima nona Maij supplices recurrerunt:
Verum nequidem expectato hujus pro-
vocationis successu pauperes hæ Virgi-
nes e suo Conventu vi propelluntur,
atque

atque ad Morlacensis civitatis suburbium Sæc. XVII.
 confugiunt, ubi tamen tot pietatis, A.C. 1625.
 charitatis, ac virtutum exercitiis in-
 cumbebant, ut suo exemplo omnium
 civium animos in se raperent, & il-
 lius Provinciæ Nobilium benevolentiam
 sibi conciliarent. Hos inter Surdea-
 cus Comes Renati Leonensis Episcopi
 Parenis miseratione tactus eisdem Mor-
 laci domum suam necnon in arce Bre-
 stiana Sacellum dono dedit, & Con-
 ventum fundavit, dotavitque, ac ipse-
 met Episcopus die decima Aprilis Pon-
 tificio habitu ornatus Nobiles duas Vir-
 gines sacra Ordinis veste induit: De-
 dum ut stabilis & firma esset hujus
 Asceterii institutio, summo Pontifici
 supplicatum, quatenus eandem sua
 quoque auctoritate firmaret, qui etiam
 transmesso diplomate rursus has Virgi-
 nes Ordinis sui Patrum directioni ac
 jurisdictioni subjecit, hisque, ut illas
 acceptarent, præcepit: re comperta
 quantocius Berullus aliud diploma ab
 Urbano VIII. Papa die vigesima De-
 cembbris anno hujus fæculi vigesimo
 tertio obtinuit, vi cuius hæ Moniales
 ejus directioni sese subjicere jubeban-
 tur, interminata anathematis poena,
 si parere renuerent. Impetrata hac
 Bulla Stephanus Luytreus tanquam
 Rupifocaldi & Valetæ Cardinalium

O 5

Sub-

Sæc. XVII. Subdelegatus Monialibus Morlaci ha-
 A.C. 1625. bitantibus indixit, ut intra novem die-
 rum intervallum sese Berulli obsequio
 subjicerent, secus, sacro fulmine per-
 cellendæ: Hæ ergo libellum supplicem
 anno sequenti die decima septima Maij
 Luytreo porrexere, efflagitantes, ut
 obedientiæ, qua sese Ordinis sui Supe-
 rioribus obstrinxerunt, voto solveren-
 tur, vel eis amplius ad summi Pontificis
 pedes recurrendi spatium indulgeretur.
 Ast Luytreus spreta harum supplica-
 tione eis significabat, nil ipsis reliquum
 esse, quam obedientiæ meritum, tem-
 pus quoque ipsis præstitutum ad hoc
 esse sufficiens. Dein illarum provoca-
 tionem ad Pontificem omnino irritam
 declarabat, ac nominatim Margaritam
 a S. Francisco, Theresiam Angelicam
 a S. Joseph, Beaticem a Conceptione,
 Gertrudem a Jesu Maria, Annam The-
 resiam a Jesu, & Margaritam a Matre
 Dei die duodecima Aprilis ab Ecclesiæ
 communione repulit, easque die un-
 decima Maij ex conventu suo adhibita
 armatorum vi expulit. Nec his con-
 tentus insuper omnibus Ecclesiasticis
 indicta anathematis pena *ipso facto in-*
currenda interdixit, ne hisce Monialibus
 ullum Sacramentum, nequidem, nisi
 prius poenitentiam egerint, in mortis
 articulo administrarent: Insuper etiam
 Arcis

Arcis Brestanæ Sacellum & chorum Sæc. XVII.
 Pontificio interdicto affecit, Episcopo A. C. 1625.
 autem, ne deinceps his Monialibus fa-
 veret, *sub pœna suspensionis ipso facto*
incurrendo, inhibuit, necnon *sub pœna*
interdicti ingressus Ecclesiæ ipso facto in-
currendi injunxit, ut promulgato edicto
 omnibus suis Ecclesiasticis, ne præfa-
 tis Religiosis ullum Sacramentum ad-
 ministrarent, vetaret, atque in Ecclesia
 Parochiali Brestana, necnon in Cathed-
 rali, aliisque tribus vicinis Ecclesiis in-
 tra decem dies hanc sententiam post
 solemnem Concionem promulgari cu-
 raret, secus *irregularitatem* incurfurus
 esset: Præterea Leonensem Ecclesiam
 Cathedralem, quamdiu hæ Virgines
 adhuc diris devotæ in Diœcesi perman-
 suræ essent, Divinis interdixit.

§. LXXII.

Renati Leonensis Episcopi querelæ contra hanc sententiam.

Hujus Sententiæ severitas intimo do- *Argentre*
lore affecerat Leonensem Episco l.c. p. 168.
 pum, unde ad totum Clerum Galli-
 canum in comitiis congregatum desu-
 per questus, ita perorabat: „Dignitas,
 „quam in Ecclesia teneo, necnon offi-
 „cii mei ratio depositit, meque obstrin-
 „git, ut de violentia non minus iniqua
 „quam

Sæc. XVII. „quam temeraria æque ac nova, &
Sæc. 1625. „hactenus non audita Diæcesi meæ il-

„lata vos commonesfaciam: Si unice
„de privato meo ageretur honore, id
„haud gravate ferrem; verum hoc e-
„jus conditionis malum est, ut exinde
„Ecclesiasticæ Hierarchiæ eversio, ex-
„tremus dignitatis, potestatis, totius
„que Episcopalis auctoritatis contem-
„ptus oriri posset, quod omnibus in
„communi æque ac singulis cordi effe-
„deberet: Omni reprehensione dignus
„forem, si ea, quæ nimio strepitu pa-
„lam, & ubique innotuere, Silentiis
„meo sepelire, meumque gregem ex-
„ponere vellem violentiæ unius homi-
„nis, qui oves meas sine ulla ratione
„extra Ecclesiæ ambitum projicere, at-
„que innoxias Sacramentorum usu pri-
„vare attentat, non sine maxima to-
„tius Provinciæ, & Ecclesiæ offensione.“

„Ex nuda rei gestæ relatione co-
„gnoscetis, ad quam deplorandam con-
„ditionem Ecclesia reduceretur, nisi
„prompto obviaretur remedio: Vere ac
„non sine lacrimis cum Propheta ex-
„clamare possum: Civitas Sancti tui facta
„est deserta: Sion deserta facta est, Hu-
„rusalem desolata est. Fors fidei nostra-
„hostes, qui hanc Provinciam circum-
„dant, majori pietate ac miseratione
„miserum hunc populum habuissent;

„si enim Monialium inobedientia velut Sæc. XVII.
„tantæ inhumanitatis caussa obtendi- A. C. 1625.
„tur, cur iniquo novi hujus furoris
„torrente in simul abripitur totus Diæ-
„cessis meæ Status Ecclesiasticus, om-
„nisque populus mihi commissus, tan-
„taque injuria, cuius reparationem
„condignam nunquam sperare potero,
„mihi contra omnes tam Divinas quam
„humanas leges irrogatur? Caussam
„harum Sanctimonialium non tango,
„nisi quatenus necesse est, ut injuriæ
„mihi illatæ atrocitatem, atque impo-
„tentis animi imprudentiam, qua Luy-
„treus me sibi subjectum in Diæcesi
„mea reddere, & totum Ordinem Ec-
„clesiasticum contemptui exponere ni-
„sus est, vobis ante oculos ponam.”
Hæc præfatus rei gestæ seriem expo-
suit, subjungens, quod in diplomate
Pontificio *subreptionis* vitium deprehen-
derit, cum in illo Monialium Procu-
ratorem fuisse Romæ auditum, narre-
tur, & tamen nullum omnino hæc Vir-
gines constituerint: proin ipse juxta
illam Pontificis Bullam antea his Vir-
ginibus concessam, de cuius auctoritate
nullum fuisset dubium, illas protexe-
rit, omnesque violentias interposita sua
auctoritate præpedire studuerit, doneç
Pontifex melius foret edoctus a Sacra
Cardinalium Congregatione, ad quam

Mo-

Sæc. XVII. Moniales postea provocaverant., Nihilo.
A. C. 1625., minus, prosequebatur Episcopus, infu-
 „perhabita hac appellatione Rupifo-
 „caldius, & Valeta Cardinales Luy-
 „treum delegarunt, ut subreptitione
 „hoc Breve executioni daret, & irritati
 „Bulla his Monialibus concessa, ea
 „censuris Ecclesiasticis, aliisque juns-
 „factique mediis velut rebelles eo adi-
 „geret, ut Gallemanti, Duvallii &
 „Berulli Regimini & administrationi
 „præcipue vero visitationi, correctioni
 „& Superioritati præfati Berulli sub-
 „jicerentur. Hos ego, inquiebat Epi-
 „scopus, non carpo; illos enim Viro
 „insigni probitate & eruditione cor-
 „spicuos veneror, eosque nullatenus
 „illius, qui se eorum Procuratorem di-
 „cit, violentias approbaturos scio, nec
 „de Papæ Deputatis queror: æqua au-
 „tem mihi expostulatio est contra Luy-
 „treum, qui in omnibus Berullum in-
 „stigans, suæ delegationis auctoritate
 „tantopere abusus est, ut ex solo re-
 „gendi modo cognoscatur, quam longe
 „ob intolerandam superbiam & priva-
 „tum odium ab officiis sui limitibus ab-
 „scesserit; prout jam olim adversus
 „Bituricenses Virgines Carmelitanas ac-
 „tentaverat, desuper a quodam Viro
 „doctrina & probitate clarissimo acriter
 „reprehensus: adeo tamen inde haud

„sanior factus, ut bilem suam, quam Sæc. XVII.
 „in Bituricenses ad vota evomere non A.C. 1625.
 „poterat, in Morlacenses Carmelitas
 „cum majori severitate effundere con-
 „stitueret: Enimvero suarum partium
 „fuisset, me de potestate sibi delegata,
 „necnon de novo Pontificis diplomate
 „certiore reddere, illiusque execu-
 „tionem urgendi veniam a me petere,
 „qua denegata juris via procedere va-
 „luisse; ipse vero pessum datis omni-
 „bus justitiae viis, & abjecta omni re-
 „verentia, cognito, quod ob pestilentiae
 „grassantis metum Religiosæ hæ Virgin-
 „nes Morlaco ad Leonense Palatium
 „neum Episcopale confugerint, armata
 „manu, ac quadraginta militibus sti-
 „patus, summo mane die undecima
 „Maij anno hujus sæculi vigesimo quarto
 „advolat, portamque pulsat, qua non
 „illlico aperta hanc repulsam atrocis
 „rebellionis incusat, & hisce Virginini-
 „bus anathema, Palatio Episcopali,
 „Ecclesiæ & Sacello interdictum, &
 „mihi irregularitatis notam intentat:
 „In hac autem agendi ratione trans-
 „gressus est decretum Tridentini (*),
 „vi cuius nequidem Episcopo, multo
 „minus simplici Sacerdoti in aliena
 „Diæ“

(*) Sess. 6. c. 5. & Sess. 14. c. 8. de Re-
format.

Sæc. XVII. „Diæcesi jurisdictionem exercere per
 A.C. 1625. „missum: Violavit etiam omnes Chri-
 stianæ charitatis leges; si enim, ut
 „par fuisset, mihi Breve Apostolicum
 „exhibuisset, ipsum admonuissem, ut
 „pias Virgines, ac fidelem populum nou-
 „servitudinis asperitate, ac objur-
 „tionibus & rigore, mancipiorum mo-
 „re, sed tanquam filias familiæ Sacra-
 „dirigeret, ac præcipue egregias halce-
 „Moniales, veluti Principes Regias sau-
 „guine Filii Dei redemptas respiceret
 „prout oportuisset. Hæc ipsa admonitio
 „Luytreo erat per Pontificis Breve
 „præscripta, ubi Papa motu proprio
 „eas ab omni censura, si quas incur-
 „sent, absolvit, & ejusmodi censuras
 „duntaxat comminatur, quæ sobne
 „adhiberi, non autem in abusum veri-
 „debuissent; monuissem Deputatos Cat-
 „dinalis, ut in tanti momenti nego-
 „tio usitata charitatis & prudentiae re-
 „media adhibuissent: et si enim rigor,
 „qualis tamen non fuit, intervenisset,
 „hic non tyrannicus sed paternus esse
 „debuisset, seu ut ait S. Gregorius,
 „etiam erga animalia severitas Pastorum
 „non sit animalis. Præterea Luytreus
 „se in prima hac sua expeditione bel-
 „lica oppido rudem exhibuit bellida-
 „cem, dum suam anathematis senten-
 „tiam ita exorsus est: Ego obtuleram
 „peti-

,,petitioni Magistri Guilielmi Procuratoris: Sec. XVII.
„Ita loquitur agricola in vineis entri- A.C. 1625.
„tus, non autem Judex subdelegatus
„& Doctor; vere autem nil aliud fe-
„cit, nisi id quod ejus linguae imposuit
„hic Magister; insuper rebellionem in-
„terpretatus est, eoquod ei summo
„mane hora quinta clausi Asceterii
„portæ non statim fuerint apertæ, non-
„ne autem hæ Virgines, dum ignotum
„virum quadraginta militibus stipatum
„viderant, serventibus Hugonotarum
„motibus violentam aggressionem me-
„tuere poterant? Quid autem mali fe-
„cerunt portæ, & Episcopalis Palatii
„mænia, quæ interdicto affecit? quo
„jure indicta irregularitatis poena, Ec-
„clesiaстici ad servandum ejusmodi in-
„terdictum obstringi potuere? nonne
„hac sententia memetipsum petebat,
„ac pessumdata mea auctoritate mihi
„injuriam diu præconceptam inferre
„intendit? nonne ideo me redarguit,
„quod pauperes hasce Moniales Leo-
„nio ejectas, atque ad arcem Brestanam
„profugas in meas ædes Episcopales
„recepimus, & duas Nobiles Virgines
„Sacro habitu induerim? Jam ergo
„vestra æque ac mea agitur caussa, Il-
„lustrissimi ac Reverendissimi Præfules;
„Luytræus enim ignorantiae & superbiæ
„spiritu agitatus, omnibus Ecclesiasti-
„cis
Hift. Eccles. Tom. LVIII. P „cis

Sec. XVII., cis etiam Episcopis præcipere præf.
 A.C. 1625. „mit, cum tamen scire debuisset ex
 „Trideutino (*) quod inter ceteros Ec-
 „clesiasticos Episcopi primum locum
 „occupent, adeo, ut nequidem Episco-
 „pum accusare, Sacerdoti permisum
 „fuerit, & tamen simplex hic Sacerdos
 „me inauditum conculcatis omnibus
 „Divinis, humanisque legibus unice
 „ad Procuratoris petitum, sine cauſe
 „cognitione, absque citatione, nec ex-
 „hibitis delegationis suæ literis, vel
 „aliis legum præscriptis in propria mea
 „Diæcefæ anathemate ferire audet, cum
 „tamen nequidem Episcopus alium Ep-
 „scopum diris devovere valeat. Enim
 „vero sacri Canones mihi metiſpi hunc
 „temerarium carcere plectendi facul-
 „tatem tribuunt; Reverentia tamen
 „erga Sacram Sedem, & Cardinales,
 „qui eum delegarunt, me retinuit, ne
 „Judex sim in propria causa: Insuper
 „mihi præcipere ausus est, ut invalidum
 „ipsius sententiam promulgem,
 „& de facta promulgatione intra de-
 „cem dies Procuratorem certiorem redi-
 „dam: evoluto autem temporis termi-
 „no ejus censuras & irregularitatem
 „me incurrisse, declaravit, proinſe-
 „riori

(*) Sess. 25. c. 6. de Ref.

„riori me, quam hunc Procuratorem Sæc. XVII.
„loco habuit, dum se huic *obtemperan-* A.C. 1625.
„tem affirmavit, mihi autem *imperans*,
„me suum Apparitorem constituit, &
„ut meam promulgationem Procuratori
„significarem, mihi injunxit, meamque
„Ecclesiam, quamdiu hæ Moniales in
„mea Diæcesi remansuræ essent, inter-
„dixit, perinde acsi in mea potestate
„positum esset, eas ejicere, & hære-
„ticorum libidini exponere, meque cri-
„minis, vindictam coram Deo & homi-
„nibus clamantis reum reddere: igno-
„rat etiam egregius hic Doctor misera-
„bilis, quod *neque Ecclesia, neque civi-*
„*tas excommunicari valeat, quodque so-*
„*brie, magna circumspetione excom-*
„*municationis gladius sit stringendus.* Non
„alia in me culpa fuit, nisi quod ea
„patientia, qua hujus turbidi hominis
„injuriam, cunctaque opprobria tote-
„ravi, caussa extiterim, quod Cleri-
„cis meis interdicto obtemperantibus
„in solemní Pentecostes festo plusquam
„quinque fidelium millia, quin rei Di-
„vinæ interesse potuerint, non sine
„gemitu ac lacrimis domum reverti
„cogerentur. En! ita contristabatur Spi-
„ritum Sanctum in illa die, qua qui-
„libet Christianus eum adorare anhel-
„labat: Hic erat deplorandus Ecclesiæ
„meæ status, ad quem lividi unius

Sæc. XVII. „hominis malitia meam Diæcesim re-
A. C. 1625 „duxit, in qua, dum meas oves pa-
„scere constitueram, hic homo Ponti-
„ficia auctoritate abusus, eas inhu-
„ma sævitia jugulare præsumpsit: Hæc
„injuria, hic abusus eo graviori poena
„dignus est, quo luculentius in maxi-
„mum totius Ecclesiae præjudicium re-
„dundat: Vos enim æque ac ego hæc
„estis: meum ergo & vestrum defen-
„dite honorem, resque ad debitum
„revocate ordinem, statumque: Zela-
„mini gloriam Dei, cuius iram evitare
„non possemus, si tam horrendos &
„execrandos ausus & violentias Epi-
„scopali nostræ authoritati, & innocui-
„Virginibus Deo sacratis irrogatas im-
„pune abire permitteremus.

§. LXXIII.

*Declaratio Cleri Gallicani in comitiis
 congregati, aliorumque Archi-
 episcoporum & Præsulum
 contra Stephanum
 Laytreum.*

*Argentire
 l. c.*

Perlectis hisce Leonensis Episcopi lib-
 teris obstupuere Cardinales, Ar-
 chiepiscopi, Episcopi, & Ecclesiastici
 omnium totius Regni Provinciarum
 Deputati in Parisinis comitiis congre-
 gati;

gati; hi ergo, specialiter hanc in rem **Sæc. XVII.**
ad eandem Urbem convocatis ceteris **A.C. 1625.**

Archiepiscopis & Episcopis, die decima sexta Junii mentem suam declararunt, datis ad Renatum Leonensem Episcopum, ejusdem Ecclesiæ Decanum & Canonicos, necnon ad cunctos hujus Diæcesis fideles literis sequentibus: „Quæ in vestra Diæcesi contigerunt, adeo insolita nobis videbantur, „ut nisi publicis firmata fuissent actis, „vix vera esse credidissimus; tantæ „enim præsumptionis, aususque impietate pleni exemplum nec priora subministrant sæcula. Ergo nostra ætate „Sacerdos simplex ausus est in tua Diæcesi Ecclesiam Cathedram, & Episcopalem domum interdicto subjicere, „Episcopo irregularitatem comminari, „eidem præcepta imponere, illum Ecclesiæ ingressu indignum proclamare, „& per omnes hosce impietatis & audaciæ gradus eousque ascendere, ut „te etiam ab Episcopalibus functionibus suspendere auderet. Quis non „stupeat omnes hujus Viri inscitias, „atque impietates! Quem non moveat „interdictum alicujus Ecclesiæ Cathedralis, quæ tamen in Diæcesi centrum „est communionis omnium fidelium, „locus Deo longe acceptissimus, Sedes „& tentorium Angelorum Tutelarium, &

P 3

„Paro-

Sæc. XVII. „Parochia Parochiarum, ubi Deus vo-
A.C. 1625. „ta, precesque sui populi aure pro-
 „niore exaudit: proin quæ absque to-
 „tius Diæcels luctu ac mærore inter-
 „dici nequit? Si quis discutere velle
 „ceteros omnes ausus, nunquam a quo
 „dam Doctore attentatos crederet
 „domum enim Episcopalem interdi-
 „cendo commercium & unionem Filio-
 „rum cum eorum Patre intercidit, &
 „communi Ecclesiæ consuetudini de-
 „rogavit, quæ potius has pœnas laicæ
 „quam Ecclesiasticis irrogat: Enorme
 „insuper contemptu, arrogantia &
 „lienæ potestatis usurpatione dignis-
 „tem Episcopalem lælit, dumque Epis-
 „copum suspendit, atque interdic-
 „subjicit, nonne simul declaravit, quo
 „non modo Episcopus divinum Saerif-
 „cium pro populo, precesque suas De-
 „offerre, omnesque gratias & Bene-
 „dictiones, quæ per Episcopi manu-
 „abundanter & liberaliter ab alto de-
 „fluunt, populo procurare prohibeatur
 „sed insuper, quod omnes Diæcels
 „fideles, quamvis hujus pœnæ nun-
 „quam se dignos reddidissent, his gra-
 „tiis privati essent. Præterea schis-
 „ma ac dissensionem, qua coram Deo
 „nullum magis abominandum est cir-
 „men, invehere studuit, dum Eccle-
 „siasticos a suo capite, gregem a Pa-
 „store

„store, filios a Patre, & discipulos a Sæc. XVII.
„Magistro segregavit. „ A. C. 1625.

„Præter hosce autem ausus sacrilegia & effraeni licentia infectos luculentius adhuc suam audaciam & præsumptionem prodidit, suamque agendi rationem pluribus, iisque illegitimus modis dehonestavit; primo enim, præterquam quod ob nequiter usurpatam in Episcopum potestatem, irrita sit ejus sententia, omnesque certæ actiones, insuper caussa extitit, ut non sine maxima nostri confessus indignatione inter Ecclesiasticos reperti fuerint nonnulli, qui Patrifamilias occluserint fores, ut eas latroni aperirent, vocemque Pastoris, ut lupi voci obtemperarent, contempserint necnon Mercenarii hujus audacia decepti, ab eo recefferint, quem tamen Deus eorum ducem & Magistrum posuit. Ut ergo prompte hoc scandulum tollamus, ac schismatis incremento obsistamus, has literas ad te dirigere, necesse duximus, ut cuncta, quæ Luytreus contra tuum Palatium, Ecclesiam, & Personam egit, nulla, & irrita, ac sine lege, potestate, & contra Canones Sacros attentata declareremus, proin, quantum in nobis est, cunctis Ecclesiasticis per pacem, quam Deus Ecclesiæ suæ reliquit,

P 4

„præ-

Sæc. XVII. „præcipimus, & exhortamur, ut ejus.
A. C. 1625. „modi temerariis interdictis & suspen-
„sionibus flocci habitis Episcopi sui vo-
„,cem audiant, cum illo conueniant,
„apertisque Ecclesiæ foribus cultum
„,Dei restaurant, ut omnes Ecclesi-
„stici eorumque populus cum Pastore
„unitus universali Corporis Christi
„,communione & societate frui valeat.“

§. LXXIV.

*Breve Urbani VIII. Papæ ad Car-
dinales Rupifocaldum & Vale-
tam hac in causa trans-
missum.*

*Bull. Car-
mei. tom. 3.
p. 489.*

Tanta erat Parisini sacrique hujus
conventus auctoritas, qua totus
Ordo Ecclesiasticus Episcopalem digni-
tatem vindicaturus, violentos Luytres
ausus improbabat, ut hi, quorum ca-
ptam telam contexere intererat, nō
intentatum, inausumque relinquendum
censerent, quatenus Renati Leonensis
Episcopi provocatio ad comitia Cleri
Gallicani, factaque hujus declaratio
velut summi Pontificis auctoritati in-
juriosa depingeretur. Nec inanis erat
apud Romanam Curiam horum con-
tus; quippe Urbanum VIII. eo adege-
runt, ut die trigesima prima Julii ad

Fran-

Franciscum Rupifocaldum & Ludovi- Sæc. XVII.
 cum Valettam Cardinales sequens trans- A. C. 1625.
 mitteret diploma. Non sine gravi animi
 nostri molestia, accepimus, quod postquam
 dilectus filius Stephanus Louytre Decanus
 Ecclesiæ Nannetensis, uti a vobis in to-
 tum ad præmissa subdelegatus, Venera-
 bili Episcopo Leonensi nonnulla contra
 Literarum prædicti Gregorii Prædecesso-
 ris, & Nostrarum hujusmodi tenorem,
 ad quarumdam ejusdem Ordinis Monia-
 lium favorem attentati, & mandatis ipsius
 Stephani subdelegati parere recusanti, sub
 Censuris Ecclesiasticis præceperat, & suc-
 cessive eisdem censuris Ecclesiasticis inno-
 datum forsan declaraverat, Ecclesiamque
 cathedralem Leonensem Ecclesiastico inter-
 dicto supposuerat, non solum præcepta &
 censuras hujusmodi contempserit, sed eo
 audaciæ devenerit, ut per nonnullos Ar-
 chiepiscopos, & Episcopos ac Abbes,
 aliosque forsan Ecclesiasticos in civitate
 Parisensi, aliorum negotiorum occasione
 congregatos Sententias, & censuras hujus-
 modi nequaquam justæ latas suisce, declarari
 nulliter, & defactio non per modum judicii,
 sed per Archiepiscoporum, Episcoporum,
 ac Abbatum, & Ecclesiasticorum præ-
 dictorum Sententiae declarationem, non si-
 ne gravissimo Christi fidelium scandalo fe-
 cerit. Nos præmissis quantum cum Do-
 mino possumus, opportune providere vo-
 lentes;

Sæc. XVII. lentes, ac de singulari vestra fide, præ
A. C. 1625 dentia, integritate, Doctrina, & Catho-
licæ Religionis Zelo plurimum in Domi-
no confisi, vobis per præsentes injungi-
mus, & mandamus, ut causam, & cau-
sus appellationis, & appellationum
Licentia, seu Decreto dicti Stephani al-
effectum devolutivum tantum, quam ex-
pressivum prædictorum cum omnibus
& singulis earum incidentibus, depen-
dientibus, emergentibus, annexis, & co-
nexis, totoque negotio principali, au-
toritate nostra per vos vel alium, sa-
alios cognoscatis, ac fine debito, pro-
visum fuerit, terminetis, cum facultate,
& potestate quoscunque etiam per editum
publicum, constituto etiam summarie &
extra judicialiter de non tuto accessu, ri-
tandi, ac etiam sub Censuris, & paenitentia
Ecclesiasticis inhibendi, auxiliumque Bra-
chii secularis, si opus fuerit, invocandi.

Praeterea eundem Episcopum Leonem
sem, si hoc a vobis humiliter petierit, &
quibuscumque excommunicationis, aliquaque
Censuris, & paenitentia Ecclesiasticis per eum
ut præsertur, incursis, imposita ei arti-
trio vestro aliqua paenitentia Salutari
absolvendi, & liberandi, ac cum eo su-
per irregularitate per eum, quia Censura
hujusmodi sic Ligatus Missam, & alia
divina officia, non tamen in contemptu
clavium, forsan celebraverit, contraria
dispe

dispensandi, aliaque omnia & singula in Sæc. XVII.
præmissis, & circa ea necessaria, & quo- A.C. 1625.
modolibet opportuna faciendi, dicendi, ge-
rendi, & exequendi. Ita summus Pon-
tifex ad utrumque Cardinalem.

Die autem prima Augusti Petrus
Besseus Theologicæ Facultatis Syndi-
cus Præsulibus in comitiis congregatis
totam hanc controversiam exposuit, cui
Cardinalis Surdisius Archiepiscopus
Burdegalensis, qui tum Præsidis vices
obibat, respondit, quod Clerus Galli-
canus gratum habeat Facultatis stu-
dium circa hanc litem ab illa impen-
sum. Postea Facultas Luytreum com-
parere jussit, qui morem gerens, quæ
inter se & Leonensem Epilcopum circa
Apostolici Brevis executionem contigif-
fent, exposuit, ac subjunxit, hoc nego-
tium esse summi Pontificis: quo circa
Facultas etiam censuit, totam rem
summi Pontificis judicio esse relin-
quendam.

§. LXXV.

*Aurelianensis Episcopi epistola ad
Cleri Gallicani comitia circa
hoc Pontificis Diploma.*

Hoc diploma præfatis Cardinalibus Argentre
secreto quidem fuerat transmis- pag. 176.
sum, ac nullatenus Clero Gallicano in
comi-

Sæc. XVII. comitiis congregato communicatum,
A. C. 1625. nihilominus illud ab adversa parte suisse
 impetratum, Gabrieli Albaspinæo Au-
 relianensi Episcopo significabatur. Hi-
 ergo die undecima Septembris hanc in
 rem Parisios ad Cleri Gallicani conve-
 tum hasce literas perscripsit: „Domum
 „reversus literas Roma ad me datas
 „reperi, quibus significatum, quod
 „summus Pontifex nostram Declaratio-
 „nem omnino irritam declararit: Sup-
 „plex Regem adii, ac ter ad ejus al-
 „loquium admissus, illius erga nos pa-
 „trocinium imploravi, eo quod de re
 „tanti momenti ageretur, ut exinde
 „ingens timendum foret malum, quam-
 „vis non ea mens nostra sit, ut propria
 „auctoritate vel remedium opponere,
 „vel quicquam absque Regii Senatus
 „benepacito attentare vellemus: Satis
 „benigne Rex mihi respondit, ejusque
 „Senatus in nostram opem valde pro-
 „pensum fese exhibuit: quatuor igitur
 „capita eidem supplex exposui. I. Ut
 „Legato, Papæ nuntio, Italis Docto-
 „ribus, Oratorii Patribus, & Senatu-
 „præsentibus insolentias, temeritates,
 „ignorantias, & Luytræi ausus ob ocu-
 „los ponere valeamus, indeque de-
 „monstremus, quod nostra declaratio-
 „nec in invidiam trahi, nec a Papa
 „nobis non auditis irritari potuerit.
 „II.

„II. Ut hoc diploma supprimatur, aut Sæc. XVII.
 „Nuntio Romam misso mala, quæ in- A.C. 1625.
 „de oriuntur, Legato exponantur, ea-
 „propter eidem necessariam dedi instru-
 „ctionem pro Oratore Romæ agente,
 „necnon pro iis, qui desuper cum Le-
 „gato collaturi sint. III. Si res hoc
 „modo componi non posset, nobis fie-
 „ret copia Concilii Nationalis, ut de
 „remedio prospicere & Synodum Ge-
 „neralem impetrare valeamus. IV.
 „Ut denique iis, quorum interest, ob
 „usurpatam jurisdictionem provocare
 „liceat ab omnibus Bullis, & diplo-
 „matibus, quæ Patres Oratorii & San-
 „ctimoniales Carmelitanas concernunt,
 „ut hæc omnia Episcoporum judicio
 „submittantur, & impudens hæc am-
 „bitio, quæ ad tuendam superbiam
 „schisma inducere molitur, funditus
 „evertatur. „

„Cuncta hæc remedia Regi ejusque
 „Senatui probabantur, utque res de-
 „bita prudentia conficiatur, præprimis
 „conveniens erit Legatus, ut juxta
 „hujus responsum cetera disponerentur:
 „Vestrum autem erit, a cæpto nego-
 „tio, donec caufsa penitus fuerit finita,
 „non desistere, Virosque prudentia &
 „eruditio claros feligere, qui exacte
 „omnia, quibus Luytræi sententia sca-
 „tet, vitia exponant, unacum rationi-
 „bus

Sæc. XVII. „bus, propter quas Papa nobis non
A.C. 1625. „auditio declarationem nostram velli-
„care non potuerit. Ego declarationis
„auctoritatem pro viribus propugnabo.
„Hic igitur præsens est hujus negotii
„status, vestra expecto desuper iusta.
„Hucusque Pontificis Diploma in mea
„Diæcesi palam non fuit ostensum.
„quamvis eo missum fuisse, pluribus
„constet: inde vero conjicimus, quo
„Adversarii nostri illud occultare fa-
„gant, donec comitia nostra fuerint
„dissoluta. „

§. LXXVI.

Hæc controversia tandem composita

Argentire
p. 183.

Postquam vero Cardinalis Barbarinus Legatus Apostolicus summum
Pontifici totam rei gestæ seriem abs-
que fuco exposuerat, mox tam Episcopi Leonensis, quam Sanctimonium
innocentia, ac iniqua vexatio
detecta fuit, nulloque negotio res inter
litigantes partes salva Pontificis
æque ac Franciæ Episcoporum auto-
ritate, composita est. Eapropter Cle-
rus Gallicanus non modo ad summum
Pontificem, sed ad omnes Galliæ Epis-
copos de hac transactione inter Leo-
nensem Episcopum & Luytreum facia-
encyclicas dedit literas, quarum summa

„ma hæc erat. „Fraternitas tua percepit, Sæc. XVII.
„quæ ad eliminandas turbas in Leonensi A.C. 1625.
„Britanniæ Diæcesi concitatas in co-
„mitiis fuere decreta: tam prosperum
„noster conatus exitum sortitus est,
„ut scandalum cessarit, præfatæ Pro-
„vinciæ fideles obtemperarint, & sua
„Pastoribus auctoritas, ad majorem
„Dei gloriam & Ecclesiæ suæ utilita-
„tem fuerit asserta. Omnibus quidem
„modis & artibus, omnibusque in lo-
„cis agitatum, ut hæc actio nostra red-
„deretur exosa; verum concordia,
„quæ inter nos viguit, cuncta horum
„molimina dissipavit, posterisque ex-
„perientiæ documentum reliquit, quod
„nulli ausus, nullæque contra Eccle-
„siam motæ oppositiones adeo præva-
„leant, quin non eas ipsamet Ecclesia
„absque alieno remedio per seipsum
„evertere valeat. Id ipsem Luytreus
„Nannetensis Decanus æque ac ceteri
„agnoverunt, act tandem hic se paratum
„exhibuit, ut Præsulibus in nostro Con-
„ventu congregatis satisfaceret, ac pa-
„reret. Hoc igitur obtento æquum
„est, ut omnes nostri Confratres præ-
„fatum Decanum pacis ac Societatis,
„quam cum Christo Domino habent,
„participem reddant, eumque juxta
„gradum & characterem, quem inter
„Clericos obtinet, recipient.,

Lite-

Sæc. XVII. Literas vero, quas Clerus Gallicanus ad Papam transmitti curabat, Carnotensis Episcopus concipere jubebatur, quas Provinciarum Deputati in deliberationem vocatas omnino ratis habuere.

§. LXXVII.

*Sanctoris Consilii decretum in causa
Parisinae Universitatis contra
Jesuitas Pontificanos, Lin-
gonienses, & Engoli-
menses.*

*Argentre
pag. 274.*

Jam dudum Jesuitæ in Galliis cuilibet Collegio suo titulum, ac Universitatis jura attribuere nitebantur, acriter reclamantibus ceteris Regni Academiis: præprimis vero die sexta Aprilis ante biennium Parisinæ Facultatis Rector in comitiis exposuerat, quam sibi molestum esset, Jesuitarum tantam esse cupiditatem, ut adhuc urbi Pontificia imminerent: sui ergo esse muners crederet, ne quid Rectore se detimenti aliquid patiatur Academia, ideoque eos rogaret, & oraret ut pro sua prudentia huic malo diligenter occurrant.

Igitur Dupuys pro Decano Theologiae, libello supplici apud Senatum rem agendam censuit, Jesuitas & cives

iplos

iplos Pontesianos novum Collegium Sæc. XVII.
 molientes ad jus vocandos, interce-
A.C. 1625.
 dendumque, ne quid ejusmodi ceteræ
 urbes in posterum impune audeant, &
 nonnullos ex Pontesianis civibus, si
 fieri posset eidem causæ adjungendos
 &c. Ergo Rektor, cum vidisset nul-
 lum a sua Sententia desistere, ex eo-
 rum mente conclusit, uno eodemque li-
 bello in Jesuitas & cives urbis Ponte-
 sianæ agendum, & Mercatorum Præ-
 fectum ædilesque hujus urbis huic
 causæ adjungendos.

Die autem septima Junii rursus re-
 tulit idem Universitatis Rector, Jesui-
 tas in urbe Lingoniensi Collegium mo-
 liri, quam tamen institutionem cives
 ipsi, qui auxiliares manus ab Acade-
 mia supplices petebant, impedire cona-
 bantur. Academiæ jam interesse suis
 studiosis tempore & loco non deesse
 ajebat: demum die decima sexta ejus-
 dem Mensis decretum est, ut libellus
 supplex offerretur Aulico, seu magno
 Consilio ad intercedendum unioni Pri-
 oratus de Jarnacio ad Collegium Engo-
 lismense, quam moliuntur Jesuitæ, nec
 solum huic unioni, sed & omnibus Sa-
 credotiorum unionibus, quæ fiunt in de-
 trimentum graduatorum Universitatis.

Hist. Eccles. Tom. LVIII.

Q V-

Sæc. XVII. Verum Franciæ Rex hanc cauſam ad
A. C. 1625 se evocabat, edito hanc in rem Sanctio-
ris Senatus decreto.

§. LXXVIII.

*Decretum Universitatis Parisiensis ad
ceteras Academias pro iurium &
doctrinæ suæ defensione.*

*Argentre
l. c. p. 184.*

Cum vero Jesuitæ huic decreto innisi Academiam Engolismæ erigendū consilium urgerent, acius Parisiensis Universitatis odium in se concitatabant, quocirca hæc cum ceteris Regni Academiis communis cauſæ societatem innovans, eas ad iurium & doctrinæ suæ defensionem die decima nona Iunii milles hisce literis incitabat. „Ex quo Tolosani Senatus decretum die vi gesima septima Septembris in rem de cusque Academiarum Gallicarum confirmatum, fuerat promulgatum, novis artibus illud quotidie Jesuitæ infra mare tentarunt: Hi enim Engolismæ, Academiam erigere moluntur: Flexiæ, judicis Conservatoris institutionem, & Singularis fori privilegium, quod Solis Academiis haec tenus concessum fuit, ambire, ac persequi presumunt: Denique non hos tantum, sed & alios Religiosi nominis homines aut Scholas veteres lacebunt,

„au „va „in „is „et „& „ju „re „T „tia „ut „ju „pe „qu „un „ru „stu „le „de „cc „fo „ea „q „la „A „T „J „ti „h „q „fi „n&

„aut in veterum perniciem subinde no- Sæc. XVII.
„vas extruunt: proinde Academiarum A.C. 1625.
„interest vel maxime, ut ipsæ studiis
„iisdem antea semper inter se conjun-
„ctæ, in executione rei judicatæ, ut
„& in retinendis persequendisque suis
„juribus, ac tuendis honoribus vete-
„rem, atque eandem, quam in causa
„Turnonia nuper usurparunt, amici-
„tiam, consociationemque continuunt:
„uti ea res, aliæque ad defensionem
„jurium, honorumque Academiarum
„pernecessariæ, bene, fauste, feliciter-
„que & ad Dei gloriam cedant, de his
„universi ac singuli Ordines ita censue-
„runt: Placere Universitati Generali
„studii Parisiensis cum Tolosana, Va-
„lentiana, Cadurcensi, & aliis Aca-
„demiis, quæ in causam Turnoniam
„consenserunt, veterem amicitiam,
„scodusque continuari. Decretum in
„eam rem fieri, præscribi, & primo
„quoque tempore ad omnes & singu-
„las cum literis publice mitti Joanni
„Alberto Rectori ex Senatus consulto
„Tolosano, Sacrique Consistorii placito,
„Juris Academiarum omni ratione re-
„tinendi, persequendique potestatem
„hujus Academiæ nomine fieri, curam-
„que committi, & cum eo, ut pro sua
„fide, ac studio id præstare velit, agi
„& rogari. Atque uti pia & æterna

Q 2

„Uni-

Sæc. XVII. „Universitatum amicitia ad Reipublicæ
 A.C. 1625. „commiōdum foveatur, conserveturque,
 „hoc decretum perpetui foederis mo-
 „nimentum in communi tabulario affer-
 „vandum esse.“

Eodem igitur anno Tolosana, Bur-
 degalensis, Cadurcenſis, Pictavienſis,
 Andegavenſis, Rhemenſis, Bituricen-
 ſis, Aurelianensis, Cadomenſis, & A-
 quensis Universitatis, feorſim quælibet
 edito decreto ſeſe Parifiensi Univer-
 tati aggregarunt, ſuumque Rectorem,
 ut earum nomine cauſam contra Je-
 ſuitas ageret, nominarent.

§. LXXIX.

*Libellus supplex Universitatis Par-
 ifinæ ad Regem.*

*Arpenſtre
 pag. 184.*

Igitur Parifina Universitas ceterarum
 nomine Regi libellum supplicem hu-
 justenoris porrexit: „Potentissime Rex,
 „Rector, Decani, Procuratores, can-
 „taque veſtræ Universitatis Parifina,
 „membra humillime Majestati veſtra
 „eadem exponimus, quæ pro defenſio-
 „ne noſtræ cauſæ contra Jeſuitarum
 „molimina, eorumque doctrinas noſtri
 „Prædeceſſores tam in veftro Senatu,
 „quam in Parlamento, necnon San-
 „ctiori Conſilio aliisque tribunaliſ
 „veſtris ſepiſſime, & jam dudum pro-
 „posue-

„posuere, & quidem cum omni mode- Sæc. XVII.
 „ratione, ac circumspectione, nunquam A.C. 1625.
 „eorum Personas carpendo vel in eos,
 „sed duntaxat in eorum invehendo do-
 „ctrinas, quas plus nimium ubique di-
 „vulgant, produntque: Econtrario
 „autem Jesuitæ, eorumque Patroni
 „non pauca injuriosa & atrocia contra
 „nos evomunt, prout novissime ex nu-
 „pera eorum Apologia sub Pelletieri
 „nomine divulgata constat, in qua nos,
 „serpentes, ignitas linguas, viperas, &
 „lignos spiritus, sceleratæ mentis homines,
 „& calumniatores appellitabant, quini-
 „mo haud dissimulanter, nos minus
 „Catholice sentire, insimulabant. Vo-
 „camur ab ipsis locustæ ex abyssi puto
 „progerminatæ, Charentonensium confra-
 „tres, quæ tamen injuria unice eo ten-
 „dit, ut non modo nos, sed & nostram,
 „omniumque Regni tui Universitatum
 „doctrinam sibi, suisque populis exo-
 „sam reddant. Nihilominus percep-
 „mus, quod duo hujus Societatis Pa-
 „tres Petrus Cotonus, & Caspar Se-
 „guerandus Vestræ Majestati oblato li-
 „bello exponere ausi sint, quod Parisi-
 „æ Universitatis Rector calumnias in
 „eorum Societatem ore & calamo di-
 „vulgarit, ac propterea petierint, ut
 „tam ipsi, quam omnibus ceteris con-
 „tra hanc Societatem loqui aut scri-
„bere

Q 3

Sæc. XVII. „bere inhibeatur. Nostrum igitur mul-
 A.C. 1625 „tum interest, ut pro defensione nostra
 „Majestati exponamus, quod omnia,
 „quæ Rector, & Parisina, ceteræque
 „Universitates pro sua defensione con-
 „tra hanc Societatem circa Jesuitarum
 „doctrinas dixerunt, ac typis edide-
 „runt, nullatenus calumniæ vel libelli
 „famosi, sed probatæ veritates sint:
 „Id coram Regia sua Majestate, ve
 „Parlamenti Curia, prout placuerit,
 „omni, qua par erit moderatione, si-
 „ne acerbitate, nec acerbiore, quam
 „Veritatis defensio deposita, æmula-
 „tione demonstratum ibimus. Rogo-
 „mus itaque, ne Vestra Majestas nos
 „non auditos condemnari permitta,
 „sed potius oblatum Societatis libellum
 „nobis communicari, præcipere digno-
 „tur, ut juxta privilegium a tuis Pre-
 „decessoribus concessum & a te con-
 „firmatum nos huic scripto respondere,
 „nosque defendere valeamus..”

§. LXXX.

Libellus supplex Regio Senatu contra Parisensem Universtatem a Jesuitis exhibitus.

*Argentre
l. e.*

Quamprimum hujus supplicationis
fama ad Jesitarum aures perve-
nerat,

nerat, mox Pater Petrus Cotonus Pa- Sæc. XVII.
 risiensis Provinciæ Superior, qui ad A.C. 1625.
 huic in Aula plurimum auctoritate
 & gratia valebat, Regio Senatui libel-
 lum supplicem contra Parisinam Uni-
 versitatem obtulit, cuius summa hæc
 erat: „Non modo iteratis Rectoris Uni-
 versitatis sermonibus, sed etiam fa-
 mosis libellis indies per plateas cir-
 cumlatis, venditisque populo impo-
 nitur, perinde acsi nostra doctrina ab
 illa Ecclesiæ foret aliena, & præci-
 pue quod apud nos tradatur, Sacratæ
 Regum personæ insidias struere, eis-
 que absolutam potestatem in eorum
 subditos a Deo datam, afferre, eos
 exauktorare, & in eorum dominia a
 Deo stabilita involare, licitum esse:
 quæ tamen adeo horrenda est calum-
 nia, ut non modo veritatem impugnet,
 sed & furiosorum manibus gladium,
 & factiosis rebellionis somitem sub-
 ministret, eoquod ejusmodi homines
 erronea conscientia seducti, in dam-
 nando suo proposito facile firmari pos-
 sent, si sibi semel persuasum haberent,
 quod quidam Religiosorum Ordo ob-
 doctrinam & pietatem maximi habi-
 tus, eorum consilia quantumcunque
 execranda & abominanda approbatu-
 rus sit. Nil dicam, quod ejusmodi
 libelli imposturis pleni dissensionum

Q 4

„semina

Sæc. XVII. „femina inter vestros subditos, quorum
A. C. 1625 „quidam Societatem accusarent, alli
 „defenderent, spargere possent.“

„Placeat igitur Majestati vestræ, in
 „dictis gravissimis pœnis tam Rector,
 „quam ceteris inhibere, ne Societas
 „Doctrinam quovis modo nec ore, nec
 „calamo, nec typis dein, non sine Or-
 „dinis, & singulorum infamia, pro-
 „scindere audeant, præcipue, cum ce-
 „teri Europæ Principes, quibus existi-
 „matum hujus doctrinæ venenum evo-
 „mere maloque obviare, æque e re-
 „suisset, hucusque nihil contra eam
 „moverint, nec etiam Jesuitæ tanquam
 „perversi homines depingi valerent,
 „quia simul Majestatis vestræ, sui Co-
 „sili, Senatus, & plusquam centies
 „mille hominum, qui suos filios eis
 „instituendos tradiderunt, honor pete-
 „tur; hi omnes autem sunt testes no-
 „stræ doctrinæ ac morum, quos tote-
 „rare non posset vestra Majestas, imo
 „quos etiam extirpare teneretur, si ea
 „de quibus Jesuitæ accusantur. veri-
 „tati niterentur.,“

§. LXXXI.

§. LXXXI.

Sæc. XVII.
A.C. 1625.

Literæ Rectoris ac Universitatis Parisinæ ad Franciæ Cancellarium
contra Jesuitarum apologiam
ementito Pelletieri nomine divulgatam.

Quoniam vero Rector, atque Universitas Parisiensis contra calumnias in Apologia sub nomine Pelletieri sparsas æquiori jure querelas suas interponere poterat, hinc eodem anno adversus Claromontani Collegii Jesuitas die quarta Novembris sequentes literas ad Franciæ Cancellarium nomine Universitatis dedit, ita exorsus: *Non de infandi, & impii libelli fragmentis, quæ nihil quicquam nocere possunt (ita concisa, minuta, & elisa sunt) queruntur homines Claromontani, vir illustrissime, tametsi eam nobis conflare invidiam conentur, quod horribile id portentum, truncum & lacerum licet, tamen elatum sit in oculos hominum, Sempiternis tenebris, & oblivione dammandum. Non ob id, inquam, ringunt, aut fremunt: Sciunt enim, quod nemini dubium est, non gravius damnari posse, quam si modo destabilis partus, qui omnibus horrorem sui facit, & execrationem movet, ostendatur: Nec aliter unquam notam inarimus, Cen-*

*Argentre
l. 6. p. 184.*

Q 5 furam,

Sæc. XVII. furam, & animadversionem exercemus,
A.C. 1625. quam exhibitis iis, quæ nobis, sicut mon-
strum hoc nefarii & execrabilis commenti-
dira, exitiosa, & pestifera videntur. Si
hinc illæ lacrymæ, hoc illis dolet, quod
ex iis, quæ necessariae defensionis causa
excerpta dare coacti sumus, communis
illorum mentis capita, cuivis vel mediocri-
ter intelligenti planum est; inde enatum
esse ostentum id tetricum, & ejus in-
genii scutum esse, quod istius Societatis
ingenium sit. Hoc nos reticere nostra
des, & Regi Christianissimo debita, dia-
taque animorum Devotio non patitur.
Sed cur fileamus: quibus tamen persuasi-
mum est ab illa officina celestium e-
pus prodiisse? Unde ea, quæ animus mo-
minisse horret, hoc fonte derivata cladem
in patriam populumque fluxit? Quan-
utinam, iterum autem utinam, hominibus
opinionem ademerint, contrariam fidem
fecerint? Nos vero, vir amplissime, quo-
do eo rem deducunt, ut hominum genia
ostendere cogunt, ab iis, & cum iis eis
qui ita sentiant, & loquantur; adver-
siorum etiam tabellis, librisque cau-
agemus eam, quæ non tam nostra, quæ
Imperii Gallici, atque adeo honorum uni-
vni causa est. In ea stabimus Univer-
sitas studiorum omnium, quæ nostra
perpetua & Conflans in Reges optimos,
& Sanctissimos parentes nostros, pietas
atque

atque fides, dum vita supererit, dum *Li-Sæc.* XVII.
terarum nomen vivet. Quam certo sci- A.C. 1625.
mus de nobis opinionem, neque illustrissimi
Regis in animo, istorum Calumniæ immi-
nuent: Et tu *Vir Sapientissime*, pro tua
in Dulcissimam altricem caritate, & hoe
ipsa orat, obsecratque, confirmabis.

§. LXXXII.

Libellus supplex Universitatis Pari-
sine ad Regem, ejusque Sena-
tum contra Jesuitarum
redintegrationem.

Non deerant inter ipsos Comitiorum *Argentre*
Præsules nonnulli ex Clero Depu- *i.e. p. 187.*
tati, qui Jesuitas in suo Claramontano *Ex Archivo*
Collegio Parisis restaurari peterent, *S. Facult.*
hancque petitionem ad Comitiorum
acta referrent. Hoc comperto Univer-
sitas Parisiensis ceterarum nomine Regi
eiusque Senatui exposuit. I. Quod
hic articulus seu petitio duntaxat Je-
suitarum sollicitatione, & privata quo-
rumdam auctoritate fuerit intrusa. II.
Quod Cardinalis Perronius Jesuitis præ-
fatum quidem Collegium restaurari sua-
ferit, ea tamen lege, ut omnia reliqua
Collegia, quæ ex Henrici IV. liberali-
tate acceperunt, vel exerent, dese-
rerent: si ergo id sine fraude & reipsa
Jesui-

Sæc. XVII. Jesuitæ præstiterint, Universitas Col-
A. C. 1625 legium Claromontanum redintegrari
concederet. III. Cum autem hanc
conditionem a Jesuitis respui, Universi-
tati notum esset, uti præcipui eorum
palam declarassent, retentaque om-
nium Collegiorum possessione simul in
Claromontano Collegio restabiliri de-
siderarent, ut ibi, prout ante suam
expulsionem, denuo prælegere pos-
sent; hinc probe perpendendum, quod
Jesuitas ad hasce exercitationes,
prout Collegii Jesuitici Deputati-
tam impense petunt, revocare, nec
utile nec necessarium sit; quantum e-
nim ad humaniores literas, hæc in pri-
mis Universitatis classibus longe melius
edocentur, quam in quovis Jesuitarum
Collegio, prout patet ex majori profe-
stu, quem harum classium Scholares
tam in Prosa quam versibus latinis &
Græcis faciunt: Quoad Philosophiam
autem, hæc nullibi adeo docte, exache-
ac breviter edocetur, quam Pariliis,
ubi duodecim Philosophiæ collegia
numerantur, in quorum quatuor recen-
sentur plusquam sexcenti Philosophi:
Quod vero spectat ad Theologiam, se-
lectores quotidie ab hora octava matu-
tina usque ad quintam vespertinam in
Sorbona prælegunt, præter alios, qui
gratis Theologiam tradunt, quorum
Colle-

Collegia plusquam quingenti Scholares ^{Sæc. XVII.} frequentant. IV. In Regis beneficium, A. C. 1625. commune Regni bonum, urbisque Parisinæ tranquillitatem vel maxime redundat, Jesuitas præcipue a Theologiæ professione excludi, eoquod Sorbona cum Jesuitarum Theologia tam speculativa quam practica minime concordet, inde vero sequatur, quod sententias, quas Jesuitæ propugnant, Universitatis Lectores damnarent, uti tam in Duacensi quam Lovaniensi Academia novissime accidit, ubi Universitatis Doctores propositiones triginta a Jesuitis publice traditas damnarunt, & per quemdam Doctorem Romam delatas a sua Sanctitate censuris perstringi peticerunt. Præterea Jesuitæ quasdam opiniones *tanquam fidei dogmata* tradunt, quas tamen Sorbona ad fidei dogmata non revocat, id vero valde perniciosum est, ac exinde tandem inter ipsos Catholicos schisma progerminari posset. Dein Jesuitæ in Theologia practica quasdam conscientiæ casus decidunt, quos tamen Sorbona damnat ac rejicit, v.g. esse licitum imo & laudabile, pro beneficio pecunias *per modum motivi*, *non autem per modum pretii dare*. Petunt quidem Deputati, Jesuitas annuente Rege in Collegium Claromonatum reduci, ea lege, ut Universitati
aggre-

Sæc. XVII. aggregarentur: verum id concedi ne
A. C. 1625. quit; si enim Jesuitæ semel ad Universi-
tatem admitterentur, cum gratia va-
leant, atque ad artes compositi sint,
brevi Sorbonam sibi solis non sine lu-
culento Religionis, Regnique damno
vindicabunt, idque tanquam fidei do-
ctrinam venditabunt, quod Sorbona
negat, & si (quod Deus avertat) duo
Pontifices per diversas Cardinalium
factiones eligerentur, Rege Sorbonam
consulente, cui tanquam legitimo in-
hærendum? Jesuitæ pro eo, quem sua
Societati magis proficuum censuerint,
decident, vel si inter Principes Chris-
tianos dissidium oriretur, quæstione
ad Sorbonam delata, Jesuitæ privatum
Societatis commodum communi Regi
utilitati præferentes, in illius exteri Prin-
cipis favorem responderent, unde am-
plior eis utilitas speranda foret: So-
bona autem (exclusis Jesuitis) non a-
liam tam in fide, quam Religione, nisi
Gallicam spirat auram, nec exteri Prin-
cipis, sed solius Regis sui obsequio ad-
stricta est. His igitur expositis Uni-
versitas Regi, ejusque Senatus suppli-
cabat, ut si Jesuitæ pro se sententiam
extorsuri essent, Rex totam caussam
judicio sui Parlamenti relinquere, &
ad Universitatis Parisinæ incrementum
Jesuitis, ne in Collegiis citra Lige-

rim sitis Philosophiam & Theologiam Sæc. XVII.
tradant, inhibere velit, præcipue cum A.C. 1625.
Henricus IV. et si Jesuitas divitiis, fa-
vore, & gratia locupletissime cùmula-
rit, nunquam tamen literas Regias,
quas pro Theologica Cathedra a Jesuitis
regenda concedere sollicitabatur, ad
acta sine Universitatis consensu referri
voluerit, probe prospiciens, quod inde
Regni quies, ac speciatim Urbis Parisi-
næ tranquillitas turbari posset: ex
quo luculenter testatum fecit, quod
magis potentium opportunitate devi-
tus, quam propriæ voluntatis arbitrio
has literas concesserit.

Hæ Parisiensis Universitatis ratio-
nes Regi ejusque Senatui tam validæ
videbantur, ut Jesuitæ non modo a
Claromontani, sed etiam Engolismen-
sis Collegii spe exciderent; Regius e-
nim Senatus Ludovici XIII. jussu in
Universitatis Parisiensis favorem con-
tra Jesuitas die decima nona Septem-
bris pronuntiabat sententiam, vi cuius
pactum de Ecclesiæ Engolismensis præ-
benda ad Jesuitarum Collegium unien-
da irritum fuit declaratum, omneque
jus ad Universitatem hac in urbe eri-
genda Jesuitis ademptum est.

§. LXXXIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1625.

§. LXXXIII.

*Quædam Cleri Gallicani decretacivis
Regulares, aliosque Exemptos.*

*Argentre
l. c.*

Inter alia, quæ Clerus Gallicanus in suis comitiis statuerat, plurima etiam in reformationem disciplinæ Ecclesiasticæ fuere decreta: præcipue vero congregati Præsules contra Regulares die prima Septembris varia condiderunt statuta, quæ Romam transmissa a summo Pontifice rata habent efflagitabant: Sancitum igitur I. quod Episcopus, quotiescumque ei videbitur, in Monasteriis, locisque suæ Diæcul exemptis Sanctissimum Altaris Sacramentum, Sacrum oleum, Reliquias, Sanctorum imagines & ornamenta, Baptisteria, & confessionalia visitare valeat, omnesque Religiosi, ceterique Ecclesiastici præsentes esse & ab Episcopo sancita exequi teneantur. II. Cum saltem ex tribus Dominicis in una Parochiani Missæ Parochiali interesse deberent, eadem hora Religiosi nec conciones, nec solemnes supplications, vel publicos cætus in iporum Ecclesiis habere valeant, nec huic legi contrariam doctrinam vel consilium tradant. III. Religiosi in suis Ecclesiis nulli Sacrum celebrandi facultatem

con-

concedant, absque scripta Episcopi li- Sæc. XVII.
centia. IV. A Dominica Palmarum A.C. 1625.
usque ad diem octavam Paschatis fide-
les in Ecclesiis Religiosorum nec Sacram
Communionem recipiant, nec confes-
sionem deponant, si tamen quidam de-
votionis gratia, vel alia ex causa eo
accedere velint, scriptam Episcopi li-
centiam habeant, & peractæ confessio-
nis ac communionis testimonium re-
portent. V. Nullus Religiosus, etiam
exemptus, absque prævio examine, &
Episcopi approbatione confessiones ex-
cipiat. VI. Religiosi etiam exempti,
ac Pontificio indulto muniti non pos-
sunt a casibus Papæ vel Episcopo reser-
vatis absolvere, vel in irregularitatibus
dispensare, nisi prius suum indultum
Episcopo exhibuerint. VII. Nullus
Religiosus sine consensu Parochi Spon-
sos in sua Ecclesia conjungat. VIII.
Religiosi patrini munere fungi prohi-
beantur. IX. Nec possint indulgentias
novas promulgare, Sodalitates insti-
tuere, reliquias publico cultui exponere,
vel miracula palam facere absque Epi-
scopi consensu. X. Defanctorum cor-
pora, nisi id testamento cautum, in
suis Ecclesiis vel cæmeteriis non sepe-
liant. XI. Religiosis etiam exemptis
in alienis Ecclesiis absque permisso &
missione Episcopi, & in propriis sine

Hist. Eccles. Tom. LVIII. R ejus-

Sæc. XVII. ejusdem benedictione prædicare non
A. C. 1625. liceat: si vero Episcopus in eorum Eccle-
siis velit concionem audire, penes
ipsum, præcipue tempore Adventus &
quadragagelimæ, sit selectus talium Con-
cionatorum. XII. Concionatores etiam
exempti nihil contra statuta Ec-
clesiastica, vel Episcoporum auctor-
itatem proferant, & transgressores vo-
cati sese Episcopo sistere teneantur.
XIII. Religiosi quocunque privilegio
muniti nec Tonsuram, nec Ordines
Minores conferant, nec pro libitu suo
Episcopum pro ordinibus Sacris vel
aliis exercitiis Episcopalibus absque
Diæcesani Episcopi permisso feligant,
sine cuius consensu nec etiam Episcopi
in Religiosorum Monasteriis Episcopalia
obeant munia. XIV. Nullus Episco-
pus Regularem absque Diæcesani lie-
ris dimissoriis, & sine Superiorum te-
stimonio de vita & moribus ad Ordines
admittat. XV. Episcopus curet, ut
nullum Religiosum Sacris Ordinibus
initietur, nisi ejus Conventus caveat
de futura illius sustentatione, si forte
ex monasterio ob crima expelleretur,
sique Conventus sit pauper, caveant
Superiores, quod talem Religiosum si-
ne præscitu Episcopi ejicere nolint.
XVI. Teneantur Religiosi Episcoporum
mandata promulgare, festa Diæcelana

servare, ac Sanctorum Officia celebra- Sæc. XVII.
re, necnon supplicationibus decretis A.C. 1625.

interesse. XVII. Religiosi etiam exempti

in suis urbibus, Monasteriis ac Eccle-

sias Episcopos honore debito recipient.

XVIII. Episcopum loci recipient unacum

Cruce, aqua lustrali, & Evangelii li-

bro, eumque ad Chorum deducant,

ibique benedictionem ab eo recipient,

seque ejus visitationi subjiciant. XIX.

Episcopus sive sit Pontificio habitu or-

natus vel non, quotiescumque ei li-

buerit, Religiosorum Ecclesias ingredi,

ibi benedictionem impertiri, Confir-

mationem, Sacrosque Ordines conser-

re, prædicare, confessiones excipere

aliaque Episcopalia munia obire pote-

rit, quin declaret, quod hoc actu nihil

exemptioni derogare intendat. XX.

Nullus Parochus, et si Ordinis S. Joan-

nis Jerosolymitani, vel nullius Diæce-

fis esset, poterit esse exemptus a Juris-

ditione Diæcesani. XXI. Cuncta Mo-

nasteria immediate Sedi Apostolicae sub-

jecta, & quæ a Concilii Tridentini &

Blessenium comitorum tempore non

funt Congregationi reformatæ a Papa

& Regibus approbatæ aggregata, ju-

risdictione Diæcesani subjaceant. XXII.

Nulli Religiosi in suis Monasteriis Scho-

las pro Laicis erigant, nec absque Epi-

scopi permisso in Diæcesi colligant, nec

Sæc. XVII. mulieribus ingressum in sua Monasteria
A. C. 1625. ad processiones, Conciones, vel alias

publicas functiones concedant. XXIII.

Religiosi ac Moniales novum Monasterium absque scripta Episcopi licentia non erigant. XXIV. Nec Ecclesiæ ornamenti nisi in eorum Monasteriis, ad ipsorum usum benedicant, nec absque Episcopi consensu Oratoria & cœmeteria sacrent, vel Ecclesiæ reconcilient, minus vero Abbates mitram & pedum extra proprias Abbatias deferant. XXV. Religiosi extraneis non concedant testimonia de vita, moribus,

Religione & natalibus, atque exempti, si studiorum caussa extra Monasterium degunt, in omni casu jurisdictioni Ordinarii subjaceant, atque ab ejus Ministeris in caussis civilibus conveniri, vagantes quoque in carceres conjici poterunt. XXVI. Episcopi quotannis clausuram Monasteriorum Monialium exceptarum exterius visitare poterint.

XXVII. Pro vestitione vel Professione Monialis, et si ejus Superiores sint exempti, Episcopus uno circiter mensi prius admoneatur, ut illam extra Monasterii clausuram examinare valeat. XXVIII. Pro publicis criminibus & scandalis etiam exempti Religiosi ab Episcopo Diæcesano puniri possint.

XXIX. Monialium Confessarii, et si sint exempti

exempti, specialiter approbentur. XXX. Sæc. XVII.
 Famuli & famulæ extra loca sacra Mo- A.C. 1625.
 nasterii habitantes ad Parochialia ob-
 quia obstringantur. XXXI. Rationes
 expensi & accepti præsentibus Mona-
 sterii Superioribus Episcopo reddantur.
 XXXI. Pro electione Monialis Superio-
 ris Episcopus admoneatur, præsens-
 que sit.

His Statutis Cleri Gallicani Præsu-
 les Concilium Tridentinum, quod Re-
 gia auctoritate in Galliis recipi despe-
 rabant, saltem quoad potiora ejusdem
 decreta circa disciplinam præcipue pro
 Regularibus ad usum deducere cura-
 bant; cetera vero, quæ præter Triden-
 tini dispositionem in his comitiis decre-
 verunt, ad normam & præscriptum
 Gregorii XV. in Bulla, quæ incipit:
Inscrutabili anno Christi millesimo sex-
centesimo vigesimo secundo die quinta
Februarii edita fuere revocata.

§. LXXXIV.

*Duo Libelli famosi contra Franciœ
 Regem, & Richelium Cardi-
 nalem in Galliis sparsi.*

Ipsò conventus Gallicani exordio in Gal- Gramond.
 liis vulgati sunt adversus Ludovicum hist. Gall.
 Regem & Amandum Richelium duo ^{l. 15. p. 654.}
 libelli, quorum prior Eudemoni Joanni

R 3 Jesui-

Sæc. XVII. Jesuitæ, qui hoc anno cum Cardinale
A. C. 1625. Barberino Legato Apostolico in Fran-
ciam venerat, adscriptus, hunc præ-
setulit titulum: *G. G. R. Theologi ad
Ludovicum XIII. Gallie, & Navarra*
Regem Christianissimum admonitio fidelissime
humillime, verissime facta, & ex Gallo
*in Latinum translata, qua breviter & ne-
vose demonstratur Galliam saepe & turpi-
ter impium fœdus iniisse, & injustum bel-
lum hoc tempore contra Catholicos movisse*
*salvaque Religionem prosequi non posse. Au-
gustæ Francorum cum Catholicis Magis-
stratu anno millesimo sexcentesimo vigesimo
quinto.*

Jæger. Hist. *Mysteria Politica*, quæ a Patre Jacobo
Eccl. l. 5. c. 1. Kellero itidem Jesuita evulgata diceban-
Argentre tur. Ut ut autem sit de harum lucubra-
l. c. p. 190. tionum auctoribus, id omnino comper-
Abrege de tum habetur, quod præter ambitiosum,
l' Hist. Eccl. & mendacem prioris libelli titulum Au-
t. 10. art. 4. tor, ut eo facilius temerariam suam
pag. 289. doctrinam contra Franciæ Regem in-
sinuaret, sese natione Gallum simularit,
seque Theologum esse jactitarit, ut pleni-
or ejus dictis fides haberetur. Utrius-
que autem Auctoris scopus eo collima-
bat, ut ob matrimonium Regiæ Sor-
oris cum Principe Anglo, fœdusque
cum Batavis innovatum, & propter
Valtelinam in fidei Catholicæ excidium
occu-

occupatam Regem Christianissimum, Sæc. XVII.
& Richelium Cardinalem perstringe- A.C. 1625.
rent. Porro utriusque hujus libelli
summa hæc erat: Opponuntur hæc duo;
bellum in Gallia hæreticis moveri; extra
Galliam ab eodem Rege, Catholicis. Hæ-
refoes extra Galliam fautor est Ludovicus,
dum Batavis Ordinibus contra Re-
gem Catholicum opitulatur; dum Palati-
num in feuda sua restituere tentat, dum o-
pem infert Reipublicæ Venetorum, &
Sabaudo Duci contra Genuenses, & Val-
telinos: bella hæc (quocunque tandem co-
lore obumbrentur) impia sunt: juri Di-
vino & humano contraria. Castigandus
desuper in Virga ferrea Rex Gallie, non
secus ac Josaphat Rex Judæ: Senatus
Venetiarum & Sabaudiæ Regulus hypo-
critæ sunt, & procul a fide Catholica, rei
sue studiosi pro ambitione, quæ una ipsis
loco Religionis est. Deberet Philippus mu-
tuas vices Ludovico, & si tuebitur subdi-
tos in Gallia rebelles, par pari redditurus
ei, qui rebelles in Belgio protegit. Falso
axiomate illuditur Ludovico, dum a mi-
nistro suo prave suasus, licere ait, vicini
principis augmento obſistere.

Tum variæ quæſtiones proponun-
tur, & ab his Authoribus solvuntur,
quas inter hæc erant præcipuæ: Utrum
ipſo facto Rex Gallus excommunicatus fit
introductione hærefoes in provincias exte-

Sæc. XVII. ras, ubi Catholica Religio una viguit ab
A. C. 1625. antiquo? utrum pessimi Consultores eadem
 Censura teneantur? Utrum Regi Gallo vis
 inferri legitime possit, ne in Catholicos bel-
 lum moveat? Utrum fas sit subdito in Ty-
 rannum sœvire? Num expeditat posita in
 extremis Gallorum Republica eligi virum
 probitatem & autoritatem illustrem, qui Re-
 ligionis protectorem se gerat, juxta & po-
 puli: & quis tandem eligendus? Demum
 quæstionem primam solvit Auctor in
 hanc Sententiam; Regem Gallia ipsius
 facto excommunicatum esse, quia Deo bel-
 lum movet, cum movet Catholicis; si per-
 severat, infernum fore ipsius portionem.

Postea Author Catholicos etiam
 Principes adversus eundem concitat:
 proposito præprimis exemplo Henrici IV.
 non aliam ob causam a Deo cæde mul-
 etati, quam quod Principibus hæreti-
 cis, Brandenburgico, & Neoburgico,
 opitulari constituerit, postea concludit:
 eandem esse gentis Austriacæ & Dei
 causam, proin qui Austriacæ genti ob-
 stiterit, Deo ipsi obfisteret. Quamprimum
 Gallicano Clero in suis comitiis
 congregato innotuit, jam denuo in Lu-
 dovici Regis jugulum sub religionis ob-
 tentu cultros, gladiosque acui, eum-
 que tanquam hæresis fautorem dival-
 gari, mox perniciosam doctrinam in
 hisce libellis contentam a Parisina Fa-

cul-

cultate examinari, ac verbo & prædi-Sæc. XVII.
catione tam privatim quam publice A. C. 1625.
confutari jussit.

§. LXXXV.

*Facultatis Theologicæ Parisenſis ani-
madverſio in hosce libellos.*

Igitur Parisina Facultas Theologica die Argentrol. &c.

vigesima sexta Novembris comitia
habuit, ut in hosce animadverteret li-
bellos famosos, ex quorum Lectione
Christianus populus ab obedientia Regi
debita distrahi, & ad seditionem com-
moveri potuisset; eapropter nefandos
hosce turbidi ingenii partus octo Facul-
tatis Doctoribus exacte discutiendos
commisit, injunxitque, ut in proximis
comitiis suum de iisdem judicium pro-
ferrent, ac postea seditiosæ proposicio-
nes in illis contentæ censuris perstringi
possent.

§. LXXXVI.

*Propositiones ex hisce libellis
extraactæ.*

Præfati itaque hi Doctores utrumque Argentrol. &c.

hunc libellum sedulo ac mature per pag. 192.
volverunt, ac sequentes ex iis proposi-
tiones extraxerunt, & quidem I. Ro-
manum Pontificem de Valtelina, de

R. 5

, redu-

Sæc. XVII. „reductione Palatini aliisque pacta ce-
A. C. 1625. „landum judicarunt &c. quasi fraus
„pacare conscientiam, aut Dolus ma-
„lus eludere Deum possit „

II. „Britannus, Dux est auctor
„foederis, acer & verus Christianorum
„persecutor. „

III. „Conciliatores foederis huic
„Batavi, causæ & concitatores rebel-
„lionum etiam Francicarum: addet
„Gaborem, quem etiam pecunia ad
„cinus emere, consiliarii tui constitutus
„runt. „

IV. „De Venetis taceo. Vincit
„pud eos major, hoc est deterior pars
„Senatus, non enim tam bene cum illa
„republica agitur & in Collegio sunt
„boni, sed plures tales, qui vel fide-
„sam vel nullam religionem, profanis-
„simi Atheismi Licentia securi, &
„lunt: quin etiam dolis promissis, arte
„auro, tres Consiliarios corruerant
„ut bellum damnosum patriæ, sibi
„crosum suaderent. Inter hos Re-
„Christianissimus populum suum Chri-
„stianum gravi tributorum pondere pro-
„met, Eccleiam & Clerum exhaue-
„Nobiles in rabiem, urbes ad inopiam
„rediget, rusticam plebem fame per-
„det, ne deficit sumptus in foedus tam
„probrosum. „

V.Bel

V. „Bellum deinde Duces intueamur, Sæc. XVII.
 „Comes stabuli jam olim Catholico san-
 „guine ebrius, similem stragem in gallia
 „parare non potuit, quare in Liguriam
 „cruore abiit, ut aridas semper fauces
 „Italo polueret; egredietur ignis ex
 „sociis & devorabit Franciam.„

A.C. 1625.

VI. „Palatinus in medio rerum di-
 „scrimine Sacerdotes Catholicos, Con-
 „fessionis Augustanæ Ministros vche-
 „menter affligit. Gabor vero in Hun-
 „garia pauciores quidem Catholicos,
 „quam nostri occidit. Verum id non
 „est factum misericordia Tyranni, sed
 „Avaritia.„

VII. „Rex juste! libere loquor,
 „nisi pro viribus in Regno tuo hæreses
 „compescere satagas, æternum damna-
 „beris, olim soli hæretici bella Regibus
 „fecerunt, ad iniquissimas conditiones
 „coegerunt; inspice ab anno millesimo
 „quinquagesimo sexagesimo primo, om-
 „nia archivia, acta Monmorantiorum,
 „Nemoratorum, Orenchianorum, alio-
 „rumque.„

VIII. „Cæsari & Principibus Deus
 „mandavit, ut bello contra tua arma
 „se tueantur; Deum belli habent au-
 „thorem, nostrum igitur bellum con-
 „tra Deum est.„

IX. „In hoc discrimine parere non
 „debent, Imperium recusare pium est:
 „Nam

Sæc. XVII. „Nam cautio periculi, & fuga supra
A. C. 1625. „Regias leges est.,“

X. „Væ Regno nostro de Consilio-
rum Scandalis. Utinam tantum sit
„roboris atque religionis in heroibus
„Germanis, ut tanta mala avertantur.
„non tantum hoc se tueantur, sed ne
„nobis sit tantum offensionis Licentia
„Privatum hoc exemplum est, sed in
„publicis gestis plus habet efficaciam
„agendum. Alio utamur, quod omnia
„prudenter, etiam Sorbona, quamvis
„Cardinalitio energemate pressa, pro-
„babit.,“

XI. „Nec hac de re ambiguum, pro-
„ceres Regni dolentissime ferrentur,
„paucorum pravitate fieri, ut tanta
„bes regno sub tam bono Rege infesta-
„tur. Imo urbes & populus orthodo-
„xus Consilio Regio palam convitum
„facit, ut valde timendum sit, ne illa
„brevi fiant, quæ facta pro nuper me-
„minimus. Providendum est Principi-
„bus, ne quid Respublica, ne quid Ec-
„clesia patiatur detrimenti. Nihil autem
„Regi periculosius esse potest, quam
„illa opinio, vitio Gubernationis fieri
„ut religio opprimatur. Quis non pro-
„tius foederatus Hispano, quam Ser-
„vus Hugonotis esse vellet..“

XII. „Memoria repetamus vetera
„tempora, & labores Henrici Magni,
„cui

„cui pacem nulla res nisi religio dare Sæc. XVII.
 „potuit. Ubi Principes urbesque il- A.C. 1625.
 „lam Sartam tectam sperabunt, eo se ~~████████~~
 „inclinabunt, etiam Hispani usque.
 „His adde promissa, aurum Indicum,
 „quæ delectant: Simultates, & offen-
 „siones inter aulicos, quæ abalienant:
 „Consilium enim Regium suo lucro Re-
 „gis periculo præeat: nec modo mi-
 „nores, verum Principem etiam san-
 „guinis Regii, ipsum Regis Germanum
 „contemptui habet, matrimonio ipsius
 „obsistit, suspicionem serit, hinc jam
 „scriptæ quæstiones passim circumfe-
 „runtur, quas a multis lectas etiam
 „Regi offero. „

XIII. An Rex fœderatus hæreticis
 „contra Catholicos, publice sit monen-
 „dus a statibus? „

XIV. An Catholici Principes, qui
 „ad ista connivent, peccent mortali-
 „ter? „

XV. „An Rex inferens bellum Ca-
 „tholicis, & hæresin inducens in alien-
 „nas Provincias, sit ipso facto excom-
 „municatus? „

XVI. „An non in eadem Censura,
 „Suafores, adjutores? „

XVII. „An vi & armis compelli
 „possit, ut a persecutione Catholicico-
 „rum abstineat? „

XVIII.

Sæc. XVII. XVIII. „An Regi religionem pef.
A. C. 1625. „sum danti, & Regnum affligenți po-
„sit armis resisti?“

XIX. An Catholici Principes po-
„fint ad religionis tutelam se alicui
„cino Principi jungere, ut se haere-
„cis Rex junxit.“

XX. „An in tanta perturbatione
„consultum, constituere Religionis al-
„quem, & miserorum protectorem,
„quasi conregnantem? Quis ille effi-
„posse?“

XXI. „Gerimus ista bella, vel mi-
„so exercitu nostro vel adjuvando vel
„excitando. Hac via bella injusta de-
„viliter iniquissima esse contendō, etiam
„pietate & religione seposita..“

XXII. „Statuamus judicem esse
„omnium gentium Cardinalem cum
„suis conjuratis, & creaturis, judices
„inquam Judicum & Reges Regum
„non juste tamen judicarunt, quia in
„audita altera parte, aut non sufficien-
„ter audita, sententiam protulerunt.
„In privatorum disceptatione cau-
„rum, citantur rei, contestantur lites
„nihil tale factum a Regio consilio.“

XXIII. „Bellum, quod pro Lepor-
„tiis, seu grisonibus in valle Telina
„rimus, ex sola libidine Venetorum, in-
„justum est. Incolæ Catholici ad ex-
„tremam Calamitatem redacti Pontifi-
„cem,“

„cem Galliarum, & Hispaniarum Re- Sæc. XVII.
ges ad sui miserationem flexere: No- A.C. 1625.
„stro etiam Regé consentiente & pro-
„bante, a Crudelissimorum Tyranno-
rum dominatu erepti sunt. De eo-
rum conditione disceptatum est; pla-
„cuit Pontifici judicium permettere,
„velut communi patri; Custodia etiam
„Provinciæ illi tradita est, deposita
„præsidia, dum res componeretur: in-
„terim contra pacta conventa, exerci-
„tum hæreticorum inducimus, nec ju-
„stior causa Sabaudi contra Ge-
„nuam.”

XXIV. „Gravia fuerunt a Deo in
„Franciam exercita judicia, sed justa,
„a quo tempore Batavis hæreticis, &
„rebellibus Reges nostri subsidium mi-
„nistrarunt, infidiis, seditionibus, &
„conventis domi bellis nunquam ca-
„ruerunt. Henricus Magnus impio-
„rum Consilio deceptus, auro, milite,
„Consilio illos adjuvit, ideo tutum il-
„lum domi esse Deus non permisit, hinc
„occulti siccarii.”

XXV. „Nostrî Legati apud Cæsa-
„rem, Electoresque magnis conatibus
„egerunt, ut Electoratu Palatinus pri-
„varetur, eaque dignitas in Bavaram
„transferetur. Poenam rebellionis pro-
„curavimus, culpam igitur ante agno-
„vimus admissam.

XXVI.

Sæc. XVII. XXVI. „Omnibus argumentis ratio
A. C. 1625. „una potentior opponitur, nempe Hi-
„spaniae incrementa potentiae fistenda
„esse: sola potentia crescens non dat i-
„cino justam belli causam.“

XXVII. „Magis etiam ipsos Duces
„metuo, Ledigerium semper Regibus
„adversum, ferocem, quem exarmare
„Rex non potest. Ille, si velit, Re-
„gem Hugonotis tradere potest: Gui-
„sius offensus est insolentia Hugono-
„rum: Engolismensis ensem nunquam
„discinget, postquam semel accinctus
„est: tot Dominos habet Rex Francie,
„quot Duces exercitus: Singuli po-
„sunt illum, si velint, everttere: turpe
„autem est Consiliariorum Dominatus
„eo rem deducere, ut Rex salvus esse non
„possit, nisi paucissimorum fide, & eo
„rum, qui nuper contra eum in ac-
„steterunt, qui Thesaurum regni illi
„extorserunt.“

XXVIII. „Accedit & Romæ peri-
„culum, Pontifex enim Romanus cum
„ex nostris machinationibus, conseqü-
„videat religionis per Europam totam
„interitum, omnia contra tantam cla-
„dem moveare ex officio tenetur, &
„sane movebit, arma expediet, gla-
„dium utrumque, spiritualem sua vibra-
„bit, materialem Hetrusca etiam manu,
„si nos jam ante in exitium religionis
„jun-“

„junctos hæreticis ab Ecclesia elimi- Sæc. XVII.
„net, a jurejurando subditos absolvet, A. C. 1625.
„ad defensionem religionis, Principes,
„urbesque cohortetur, Episcopis pro-
„mulgationem, & executionem de-
„mandet; quantum periculi aditura sit
„Regia Majestas multa nos Galliarum
„experimenta docuerunt. Quamvis
„jam plurim sit Sententia, Regem,
„nisi ignorantia excusetur, esse excom-
„municatum, Confiliarios, qui lucri
„& honoris cupidine tantum malum
„contra Conscientiam moliuntur, ipso
„facto esse excommunicatissimos. „

§. LXXXVII.

*Eiusdem Facultatis judicium ac cen-
sura in hisce propositiones.*

Discussis denuo hisce propositionibus die prima Decembris præfati Doctores referebant, se juxta Facultatis decretum examinasse libellum, qui inscribitur: *G. G. R. Theologi ad Ludovicum XIII. Galliae & Navarræ Regem Christianissimum Admonitio*, quem librum seditionisimum, contumeliis, & Calumniis scatentem, adductis in medium nonnullis ipsius articulis demonstrarunt gravi censura adficendum, quapropter censuit Facultas libellum prædictum: „quamquam ab ignoto authore verum-

Hist. Eccles. Tom. LVIII.

S „ta-

Sæc. XVII. „tamen pestilentissimo homine, incre-
 A. C. 1625. „dibili astu, & calliditate scriptum, in
 „summum Pontificem, & in Ludovi-
 „cum Regem nostrum, pietatis, iusti-
 „tiæ, clementiæ, exempli maximi-
 „principem, ejusque sanctius, secre-
 „tiusque Consistorium, plane calum-
 „niosum, & contumeliosum, sedicio-
 „sissimum, regni optimates, & pro-
 „res ad fœdisimam desertionem, po-
 „pulum ad generalem defectionem at-
 „que seditionem, specioso quidem, sed
 „fucato Religionis Catholicæ retine-
 „dæ ac conservandæ prætextu hortu-
 „tem, excitantem, impellentem, Gal-
 „liæ universæ pestem, perniciemque
 „minitantem: ac proinde Regibus, &
 „potestatibus Sæculi, exhibendæ a
 „delibus fidei, obsequio, honori, atque
 „adeo charitati Christianæ impie re-
 „pugnantem: quin & Sacras Scriptu-
 „ras a sensu per spiritum Sanctum in-
 „tentio, malitiose detorquentem, mul-
 „taque contra veram, ac sanam Ec-
 „clesiæ Doctrinam, continentem, pe-
 „nitus execrandum, & detestandum
 „esse. Quapropter eadem Facultas &
 „rat, & obtestatur Reverendissimos
 „Antistites, ac sacerdtales Magis-
 „tus æquissimos hujus regni, ut pos-
 „vindemiam parricidarum, racematio-
 „nem istam superstitem, profuso in plus
 „simum,

„simum, & justissimum Regem nostrum Sæc. XVII.
„Ludovicum, necnon communem re- A. C. 1625.
„gni gallici Salutem, fidelissimo affectu,
„quacunque ratione coerceant.,

Die autem undecima ejusdem Mensis Joannes Tarinus Facultatis Rector habita oratione Facultati Theologicæ grates rependit, quod hosce libellos pro sua singulari sapientia, & in rem tum Christianam tum Gallicam fidei damnarit, gravique censura notarit.

§. LXXXVIII.

*Ambo libelli a Clero Gallicano in co-
mitiis damnati.*

Postquam Clero Gallicano adhucdum Gramond.
in suis comitiis innotuerat, quod l. 15. p. 655
hi libelli, quorum copiæ antea ægre Jæger. Hist
reperiri poterant, jamjam passim om Eccl. l. 5 c. 1
nium manibus tererentur, luesque sem- Argentre l.c
per latius graffaretur, hinc, ut pesti-
feram horum Authorum doctrinam a
se improbatam ostenderet, hos libros
ad incudem revocatos damnavit, si-
mulque Leonardo Stampesio Carno-
tensi Episcopo censuræ in Authores
stringendæ negotium dedit. Hic igit
tur censuram primo Gallice conscripsit,
rogatus tamen a Clero, eandem la-
tine reddidit, Gallicam tamen dunta-
xat plenis comitiis prælegit, quæ quam-
S 2 quam

Sæc. XVII. quam approbandæ vel rejiciendæ censuræ
A. C. 1625. suræ suffragia de more petita non suffi-
 sent, adstantium tamen applausu vocibusque confuse excitato laudata est.
 Postmodum latinam quoque versionem Episcopis exhibuit, & quamvis Richardus Abbas, qui in hisce comitiis Actuarium agebat, Stampesii censuram *sub utraque lingua* fuisse approbatam, in suo Diario ad diem vigesimam Novembris annotarit, grave tamen dubium & altercatio, an in Episcoporum comitiis approbata vel rejecta fuerit, orta est; cum enim Stampesius multæ quæ si Episcopum non haberent Autorem, forte tolerari potuissent, sua censuræ inferuerit, regiamque autoritatem eleganter quidem vindicant, doctrinam tamen Romæ minime acceptam secutus fuerit, hinc apud Aliacos quidem optime audiit, pellime tamen apud Episcoporum potissimos ex his enim quidam Pontifici, alii Regnavebant, ex quorum diversis studiis discordia orta est inter Episcopos, mulque lis inter Clerum & Parlamentum.

Titulus autem latinæ censuræ ent-
 sequens: *Cardinalium, Archiepiscopo-
 rum, Episcoporum, ceterorumque, qui in
 universis Regni provinciis Ecclesiasticis te-
 minantur.*

mitis interfuerunt de anonymis quibusdam Sæc. XVII.
 & samois libellis Sententia &c. A. C. 1625.

Ipsius vero censuræ summa, ac
 præcipue politicis probata erat hæc:
*Cum Ecclesiasticis totius Regni Comitiis in
 civitate Parisiensi de rebus Ordinis nostri
 consuleremus, Liber ad nos delatus fuit:
 cui admonitio ad Regem &c. titulus e-
 rat. Primo quidem ut insidias quasdam
 faceret auribus, se civem, se Theologum,
 se belli dissuasorem adventare profitetur.
 Deinde pericula effingit inextricabilia,
 tragicos eventus ominatur, & (qua est
 temeritate) minatur. Arma Regis dam-
 nat injustitiae, sædera impietatis, Consi-
 lium perfidie, Regni optimates perduel-
 sionis. Ubi in nos virus evomuit, ex-
 currit ad exterios; Veneto Senatui expro-
 brat Atheismum, Sabaudo levitatem &
 avaritiam, reliquos omnes fæderatos suspi-
 cione perfundit. Illatas a Calvinis in
 Germania clades gallo adscribit, & qua
 est impudentia, Regem pro famulitio dia-
 boli pugnare contendit. Postremo o par-
 ricidium! Clementissimo, justissimo, reli-
 giosissimo Regi, quod fæderatis periclitan-
 tibus, obseisis, exsilibus, afflictis pro jure
 gentium opem ferat (horremus elogia)
 damnationis æternæ minas intentat: hæc
 sunt præcipua tela &c. Äquum est, ut
 quæ Christiana Religio de Regum aucto-
 ritate credenda proponit, citra fucum*

S 3

adu-

Sæc. XVII. adulatio*nis* aut detrac*tio*n*is* invidiam ave*n*iamus: Reges a Deo esse præter publicum omnium gentium consensu*m*, etiam Prophetæ denunciant*m*, Apostoli confi*m*ant*m*, Martyres confitentur*m*: neque iurum a Deo*m*, sed etiam Deos &c. Dii iure*m* qui vocantur*m*, consequitur ut sint in essentia quidem*m*, sed facultate*m*: non natura*m* sed gratia*m*, non ad perpetuum*m*, sed ad tempus &c. Illud ipsum quod lex humana*m* non permittit*m*, divina*m* vetat*m*, dampnum omnem*m*, atque contradictionem servis erga Dominos prohibet*m*, si impugnauerint*m*? Si sensum Scripturae querimus*m*: quamvis fortunas eripiat*m*, libertatem tollat*m*, Servitio premat*m*, & quocunque Deus postulantibus Regem futura dicens*m*: nuntiat*m*, & suorum ruinam meditatio*m* tamen parendum est Regi quantumvis discolo*m*. Deus*m*, cum talem tum futuron prævideret*m*, nihilominus præposuit*m*. Regum ut parentem*m*, si bonus est*m*, amare*m*, si malus est*m* ex divinæ voluntatis decreto servire*m* debemus*m*; quid si Religionem ipsam impugnet*m*, ferro scviat*m*, rursus ad martyrium fideles vocet*m*? quantumvis harcas reclament*m*, tamen si Evangelio acquisieremus*m*, satius est fuso sanguine calorem victoriam reportare*m*, quam educto gloriam Christianæ patientiæ famam lædere*m*. Quamquidem nostram Sententiam improbare

mo potest, nisi qui Christi praeceptum si-Sæc. XVII.
mul & exemplum improbet: nisi marty- A.C. 1625.
ribus, cum rebellare possent modestice glo-
riam eripiat, & crescenti Ecclesiæ igna-
viam exprobrare velit, quod numero for-
tior ferrum Imperatoribus (quo Sævie-
bant) non extorserit: ea siquidem est non
Christianorum, sed hæreticorum contuma-
cia, qui vel levissimo metu Religionis ad
arma concurrunt, leges calcant, jura vio-
lant, & a Deo ordinatæ potestati (qua
possunt via) resistunt. Christus nascens
ad edictum Cæsaris advolavit, neque de-
negavit obedientiam: sub ejus praetore in-
nocens accusari non erubuit, judicium ini-
quum patienter tulit &c. Ecclesiæ priscos
annales revolvite, parem in Apostolis, pa-
rem in Discipulis fidem invenietis. Quare,
alias leges, quam a Christiana disciplina
profectas querant, qui satius esse putant
rebellare, quam pati, qui aliud credunt,
fidem in factionem convertunt &c. Inde-
fit, ut cum quisque teneatur eum imperii
Statum, in quo natus est, colere, amare,
complecti, & ad eum non modo tuendum,
sed etiam amplificandum omni ope niti,
cum a Deo praesertim ita sit institutum;
tantum abest, ut Catholici Regum dicta,
facta, cogitata, ad proprii sensus libidi-
nem interpretentur; quin etiam ea votis
promovere, atque alere teneantur. Inju-
riam Deo faciunt, qui ei de Regibus ju-

Sæc. XVII. dicandi potestatem, quam ipse sibi soli n-
A.C. 1625 servavit, præripuit: quapropter David
adulterio coinquinatus & homicida, tam-
tum se foli Deo peccavisse sustinebat, qui
Rex erat, & alium non timebat: qui
liberi sunt Reges a Vinculis delictorum,
neque ulla ad pænam vocantur legibus:
quis enim potest principi dicere: cur ita
facis &c. Rex cum Venetis, cum Sab-
audo, cum Rhætis contra Valtelinos int-
fædus, quia placuit, quia licuit; bellum
suscepit, quia iustum est: vel potius iu-
stum est, quia suscepit. Exin longa nar-
ratione probat Autor ante & post Christum
natum usurpata a Judæis, & Chris-
tianis fædera cum gente Deo & Christo
inimica. Probat cum Rege Anglo
ptias favore Catholicorum pactas, quo
liberius in eo Regno agerent: cum Boni-
vis fædus mere politicum esse. Dein ita
prosequitur: Sed bellum ajunt, quod Rex
suscepit, iustum est, quia non habet ju-
risdictionem in Cæsarem, ideo non potest
dicere, tu Cæsar morere, tu Palatino re-
gna. O infanæ mentis Theologum! Dum
Rex a Cæsare dissentit, bellum est, qui
in Cæsarem jurisdictionem non habet: si
quem si jurisdictionem haberet, non tan-
bellum, quam Castigatio, quam judicium
foret. At iustum est, quod ad re-
tuendum hæreticum Principem suscep-
vit: hæreticum non probamus, legitimum
tunc

tuemur: hæreticus est, a Deo institutus est. Sæc. XVII.
 Prolabitur postmodum Autor in defensio- A.C. 1625.
 nem Reginæ parentis, Cardinalium Rupi-
 fulcaldii, & Richelii, Cancellarii, &
 Marescalli Schombergi: & quos autor a-
 nonymus audacius carpit, adulantius ipse
 defendit: ita postmodum perorat: Rex
 Regum maxime! tuum est non magis ho-
 sium contumelias contemnere quam nostrum
 omnium, quotquot Ecclesiastici Ordinis su-
 mus, pietatem tuam prædicare, laudare
 Religionem, securitatem procurare. Perge
 feliciter, procede audacter, regna tran-
 quille, triumpha fortiter: ingruant hostes,
 contumelice sœviant, tibi ad salutem, ad
 victoriam, ad triumphum votis, quam po-
 terimus ardentissimis, aditum parabimus,
 assiduis precibus sollicitabimus. Mittat tibi
 auxilium de Sancto: impleat omnes peti-
 tiones tuas: memor sit Sacrificii omnis tui,
 ut quotquot imperio tuo subjicimur, læte-
 mur in Salutari tuo, & in nomine Dei
 nostri, Regisque prosperitate magnificemur.
 Quantum vero ad istos libellos attinet, pla-
 cuit nobis omnibus tam impios, sceleratos,
 & in perniciem Galliæ concinnatos libros
 nostra sententia & autoritate damnare.
 Datum Lutetiae in Cleri generalibus Comitiis,
 decimo tertio Decembri anno millesimo sex-
 centesimo vigesimo quinto.

De mandato Illustrissimorum & Reve-
 rendissimorum Cardinalium Archiepiscopo-

Sæc. XVII. rum, Episcoporum, totiusque catus Ecclæ
A. C. 1625. clæsticli in Comitiis generalibus Cleri Gallicæ constituti.

LEONARDUS D'ESTAMPES
E. Carnotensis.

§. LXXXIX.

Alia Cleri Gallicani censura ab Episcopis approbata.

Gramond
l. 6.

Hæc censura vehementer non modo quibusdam Episcopis, sed praecipue Romano Pontifici displicuit, eum quod Pontificiam auctoritatem nimis deprimere, & non pauca, quæ sanam doctrinam minus sapiunt, continere viseretur: eapropter Clerus Gallicanus habito coram ipso Stampsio pleniori conventu ea, quæ ab Actuario de approbatione censuræ latinæ fuerunt notata, ex comitiorum actis delenda esse statuit, prout etiam in hujus conventus Ephemeridibus hæc censura consulto omissa est, cautumque secreto articulo, nihil in actis conventus, quæ edicent, de hac censura memorandum esset. Ne tamen Clerus reprobata Stampsia censura, doctrinam contra Regem, & jusque Ministros vulgatam probasse viseretur, censuram anno sequenti in

hæc

hæc eadem verba composuit, vulgavit- Sæc. XVII.
que: *Editi sunt hisce temporibus duo li-* A.C. 1625.
belli, quorum tituli sunt, prioris qui-
dem: Admonitio ad Regem, po-
sterioris vero: Mysteria Politica, quos
diligenter examinari curavimus, comperi-
musque plurima his contineri falsa, teme-
raria, Scandalosa, Seditiosa, contra uti-
litatem, tranquillitatem, & prosperitatem
Regni, Regisque personam, & autorita-
tem & Consilium. Quocirca illos ut tales
per præsentes damnamus: ideoque horta-
mur vos, & obnixe precamur, ut in cun-
ditis locis vestrarum Diaecesum Censuram
hanc nostram promulgari & valvis Eccle-
siarum affigi quamprimum curetis, prohi-
beatisque cunctis vestris subditis, ne quis
Doctrinam his libellis contentam doceat,
aut prædicet, nemo tales libellos vendat,
aut distribuat, neque apud se retineat sub
penis juris aliisque arbitrio vestro imponen-
dis. Datum Lutetiae Cleri nostri Ordinis
Comitiis generalibus in fano Genovevæ vi-
gesima sexta, & vigesima septima Februarii
anno millesimo sexcentesimo vigesimo sexto.

Nihilominus Episcopi, qui Stam-
pesii censuram rejiciebant, ejusdem a-
se damnatae exemplar a Valettæ Cardi-
nale Comitiorum Præside subscriptum
tradidere, quod ab eodem Romam trans-
missum summus Pontifex tam gratum
habuit, ut non multo post per literas,
|quas

Sæc. XVII. quas Nuntius conventui reddidit, Fran-
A. C. 1625. ciæ Episcopis pro immoto Sedis Apo-
stolicæ vindicandæ studio grates egerit.

§. XC.

*Parisi*ni Parlamenti contentio cum
Clero Gallico circa suppres-
sam Stampesii censuram.

Displicuit vehementer Parisinæ Curiæ, quam Parlamentum vocant, ab Episcopis rejectam fuisse Stampesii censuram, tantopere ejus placitis consonam; quocirca Curiæ Patres sententiam in Clerum pronuntiantes, Procuratori Regio præceperunt, ut in illos Præsules, qui præfatæ censuræ obliterunt, sedulo inquireret, eosque, in actutum urbe absisterent, ad Senatum deferret. Die autem vigesima prima Januarii hoc addidit decretum: „His diebus nuntiatum nobis, quod duo famosi libelli, in quibus impia et pernicioſæ doctrinæ contra Regis nostræ honorem, supremam Regni sui auctoritatem, Regni leges & contra Regum vitam securitatemque continentur, in vulgus sparsi ac Parisini Procuroris jussu ac Curiæ sententia igitur traditi, atque a Sorbona damnati iusserunt. Præterea Præsules in suis commitiis congregati re cognita, ut suam pie-

„pietatem, studiumque erga Religio- Sæc. XVII.
„nem Catholicam, Regem, & patriam A.C. 1625.
„testarentur, in hosce libellos diffama-
„tionibus plenos censuram per Leonar-
„dum Stampesium Carnotensem Epi-
„scopum latine redditam die decima
„tertia pronuntiarunt, eamque postea
„recognitam, atque ab eis approbatam,
„neconon a Richardo subscriptam exhi-
„buerunt. Hæc ipsa censura sana &
„Sacris decretis, Constitutionibus & Re-
„gni legibus consona erat; cum autem
„Regni hujus hostes, exteri, aliquæ
„veras doctrinas publici juris fieri, ini-
„quo ferrent animo, variis artibus,
„habitisque cætibus novam hujus cen-
„suræ declarationem extorserant, atque
„præfata die agitata furtive retracta-
„runt, neconon si non ipsammet hanc
„censuram, saltem illius rationes in ea
„allatas & speciatim infertas suppres-
„serunt, eo fine, ut hac ratione infir-
„mos decipere, illisque falsarum pro-
„positionum, quæ in his libellis con-
„tinentur, venenum instillare possent:
„Hi iidem Franciæ hostes, atque ex-
„teri, damnanda sua consilia promo-
„turi, eo audaciæ devenere, ut non
„sine magno Gallici nominis dedecore
„veram Censuram a Clero conceptam
„immutarent, inde vero Regi non leve
„accedit damnum, eoquod nova hac
„Cleri

Sæc. XVII., Cleri deliberatione censura rationibus,
A. C. 1625., patriisque legibus suffulta damnari ac
 „retractari videretur, quod Regni ho-
 „stes avidissime desiderant., Econtra-
 „rio Cardinalis Rupifocaldius, quem J. P.
 „suitæ sibi toto studio conciliaverant, in
 „suo Palatio Abbatiae ad Sanctam Geno-
 „fevam quosdam Præfules congregabat,
 „eos compellens, ut censuram a Stam-
 „pesio confectam velut adulterinam,
 „& nequaquam a Clero in comitiis ad
 „optatam rejicerent. Hoc comperto
 „confestim Curia Regio Procuratori pre-
 „cepit, ut in horum artes & consilia in-
 „quirat, omnibusque inhibeat, ne de-
 „liberationes ab illa, quæ die decima
 „tertia Decembbris conclusa est, alienos
 „habituri convenient, interminata lege
 „Majestatis poena. Pariter omnibus
 „typographis aliisque prohibeat, ne
 „ejusmodi deliberationes scribant, ty-
 „pis edant vel divulgent: Insuper Cu-
 „ria declarabat, quod Cleri facultatem
 „alios, quam a Rege permisso cor-
 „ventus celebrandi minime ratam ha-
 „beat, ac pro tuenda Regis vita, &
 „procuranda Regni tranquillitate, &
 „publica salute se se obstrictam credat,
 „ut ejusmodi mandatum Procuratori Re-
 „gio expediret., Hoc Curiæ decretum
 Præsulibus quidem fuit intimatum,
 cum vero hac in re suam auctoritatem

lædi

lædi existimarent, die decima sexta & Sæc. XVII.
septima Februarii novos celebrarunt A. C. 1625.
conventus, in quibus rursus de hac
censura egerunt: postera autem die Cu-
riæ Patres novo edito Præsulibus inhi-
buere, ne deinceps conventus agerent,
nec etiam contra prius edictum agitata
intra vel extra Regnum divulgarent.
Nihilominus Præsules die vigesima sexta
Februarii apud Sanctam Genofevam con-
gregati, instigante Rupifocaldo, ut me-
moravimus, palam declararunt, quod qui-
dem ambos infames libellos detestentur
& condemnent, simulque censuram in co-
mitiis latam, & die duodecima Januarii
recognitam, approbatamque confir-
ment, nullatenus tamen tanquam a se
editum agnoscant quemdam latinum ser-
monem sub hoc titulo divulgatum:
*Cardinalium, Archiepiscoporum & Provin-
cialium, ceterorumque, qui ex universis re-
gni Provinciis Ecclesiasticis Comitiis inter-
fuerunt, de anonymis quibusdam & famosis
libellis Sententia Lutetiae Parisiorum, apud
Antonium Stephanum Typographum Re-
gium 1625. 13. Decembri.*

Propterea, hunc sermonem absque
eorum iussu, auctoritate & scientia
fuisse editum, nec unquam in comitiis
vixum vel prælectum declararunt, et si
quædam existimata Cleri declaratio a
Richardo subscripta, atque in Curiæ
senten-

Sæc. XVII. sententiis die vigesima prima Januarii
A.C. 1625. & decima octava Februarii subreptiu-
pronuntiatis fuisset inferta. Huic de-
clarationi Avrincensis Episcopus sub-
scripsérat, Carnutensis quoque & Sue-
sionensis consensere, dummodo vicé-
sim ceteri Præsules his propositionibus
subscriberent. I. *In nullo casu contumie*
Regem rebellare vel arma sumere licet. II.
Omnes Regi obedire tenentur, nec ullus
subditos a juramento fidei absolvere valde.
III. *A nullo sub quocunque obtentu Regis*
exauditorari potest. Cum autem Cun-
Patres compriissent, quod præfan-
Præsules in privatis ædibus conventu-
habuissent, hinc die tertia Martii pro-
pra edicta innovantes, omnes eorum
conventus irritos declararunt, ac in-
hibita quacunque conveniendi facili-
tate Præsulibus adhucdum in urbe de-
gentibus præceperunt, quod intra die-
rum quindecim spatiū ex urbe ad
suas Diæceses reverterentur, ni bonis
suis temporalibus privari malint. Hoc
Curiæ placito per duos Apparitores
Præsulibus denuntiato, hi die octava
Martii Curiæ Patribus hæc in verba
responderunt: *Ego Archiepiscopus Ar-
xitanus, una cum sex Archiepiscopis, ve-
ginti Episcopis, & multis aliis ex Ecclesi-
astico ordine Prælatis presentibus, una
omnium voce respondeo, parlamento nullum*

anuarii
breptitii
uic de-
as sub-
& Sue-
o vici-
ionibus
contra
cet. II.
ullus,
e valid-
tu Re-
Curia
oræfati
entun-
ii prie-
eorum
ac in-
faculte-
be de-
ra die-
be ad
bonis
Hoc
ritores
octava
verba
s, tr
Eccle-
, na
nihil
auto-

auditoratis esse contra Gallicæ Clerum, Sæc. XVII.
quem nos repræsentamus, placitumque e- Sæc. 1625.
jusdem curiæ, quod modo per apparitores
nobis innotuit, irritum plane esse, & fru-
straneum, ausum intolerabilem contra Dei
cultum, contra auditoratatem Regis &
Ecclesiæ jura, quæ omnia hocce placito
subverti palam est, inhibemus autem
Parlamenti Senatoribus, ne deinceps
in nos ejusmodi sententias pronuntiare au-
deant, econtrario autem populo significant,
ne ejusmodi decretis non sine salutis suæ a-
nimæque dispendio, & Reverentiae Religioni
debitæ damno fidem adstruant.

Divino & humano jure permisum est E-
piscopis, ut una convenire possint pro negotiis
ad Religionem spectantibus, aut ad communem
Ecclesiæ Gallicanæ utilitatem. Habemus in-
præsentiarum in privata domo conventum,
in quo de jubilæo cras aperiendo, simulque
de opportunis deliberabimus remediis, qui-
bus a Rege obtainere valeamus, ut præfata
Parlamenti edicta, quibus Ecclesiæ Regis-
que auditoritas petitur, irrita nullaque de-
claret, simulque inhibeat hisce Curiae Sena-
toribus, ne deinceps in nos ejusmodi edicta
pronuntiare audeant. Nos interim popu-
lum monemus, ne ejusmodi decretis non sine
luculento salutis animæque suæ dispendio, &
obedientiæ Religioni debitæ periculo fidem
adstruat.

Hist. Eccles. Tom. LVIII.

T Præ-

Sæc. XVII. Præterea Rupifocaldius Cardinalis
A. C. 1625. librum edi curabat, in quo rationes ex-
posuit, ob quas Stampesii censuram a
Præsulibus reprobari præcepisset: cum
autem in hoc libello Edmundi Richeri
nomen & fama palam peteretur, ad
versus illum ipsem et calumna strinxit,
& Stampesii ceterorumque Præsulon
honorem vindicavit.

Altera die Parlamentum contra Ep-
scopos sequens promulgavit edictum
Declaravit, & declarat Curia, actis op-
paritorum insertam Episcoporum respon-
sionem, injuriæ & Calumniae manifestam, in
eversionem legum Regno fundamentalium
factam, ideoque lacerandam, cremandam
palam a publico servo reliquias. Ordinavit
insuper & ordinat Trapesium Artis
episcopum Auxitanum, & Mironum Ep-
scopum Andegavensem prima quaque dia-
citandos, subeundis regii Procuratoris con-
clusionibus, quales contra ipsos dicuntur,
quæis donec plenius satisfactum, interdicunt
& interdicit eadem Curia præfatos Epis-
copos Episcopatum & pœbendarum po-
sitione utili, quam sub manu Regis posuit
interim: injungit item Archiepiscopis, Epis-
copis, & Clericis quibuscumque, Regi in-
pareant tanquam supremo ipsorum Domino
parlamenta agnoscant, & venerentur, in
quibus sub autoritate Regis suprema juris-
dictio residet, qui contra faxit perduellit
ejecto.

est. Datum nona Martii anno millesimo Sæc. XVII.
 sexentesimo vigesimo sexto. Die autem A.C. 1625.
 vigesima octava ejusdem Mensis Parlamentum rursus edictum promulgavit;
 vi cuius Archipræsul Auxitanus, &
 Andegavensis Episcopus sequenti die
 in Curia comparere, & ad Regii Pro-
 curatoris quæstiones respondere jube-
 bantur, ceteris vero omnibus Archi-
 episcopis & Præsulibus injunctum, ut
 illico ad suas reverterentur Diæceses,
 nisi suis proventibus privari mallent.

§. XCI.

Aliud Parisiensis Curiæ decretum ad- versus Jesuitas.

Die decima septima Martii anno se-
 quenti Curiæ Patres statuerunt,
 quod Jesuitæ Parisiis in tribus Collegiis
 agentes vocarentur, eisque Regia au-
 toritate injungeretur, ut censuræ die
 prima Decembris per Sorbonam pro-
 nuntiatæ adversus librum, cui titulus:
Admonitio, subscriberent, palamque
 doctrinam in eo contentam se detestari,
 testes literas ab omnibus Provinciali-
 bus, Rectoribus, & sex cujuslibet Col-
 legii Senioribus subscriptas ad Curiam
 deferrent, simulque librum ab eis com-
 ponendum, in quo doctrinam infami
 huic libello contrariam propugnant,

T 2 tri-

Sæc. XVII. triduo post exhiberent, secus elaps
A.C. 1625. termino tanquam læsfæ Majestatis rei,

ac publicæ quietis perturbatores puni-
rentur: Percepta hac Curiæ sententia
Jesuitæ obtemperandum rati hanc de-
clarationem Curiæ Patribus tradidere:
Nos infra scripti Religiosi Societatis Iesu
in omnibus, & per omnia, ac si de verbis
ad verbum hic inserta essent, subscriptim
censuræ libelli, cui nomen est: Admonitus
ad Regem, quæ facta est a Sapientissimi
DD. & Magistris nostris Sacrae Facultatis
Theologice Parisiensis: quæ sic habet
censem libellum ipsum, ab ignoto licet au-
thore, verum tamen pestilentissimo &c.

Promittimus etiam, quod nunquam op-
tionem, aut doctrinam ab ea, quam ha-
in re Clerus, Sorbona, regnique Univer-
tates tenent, contrariam propugnare va-
mus. Subscripti legebantur PP. Cot-
tonus, Armandus, de la Tour, Sou-
frenus, Garaffus, Godullonus, Ca-
jattinus, Grandillonus, Petavius, Til-
loltius, Brofoltus, Guerryus, Ne-
ranus, Alemantius, Royerus, & Lu-
dovisius. Nihilominus Jesuitæ ejus-
dem adhuc Mensis die vigesima octava
Senatui libellum supplicem porrigebant,
quo se quidem censuræ subscriptim de-
clarabant, simul tamen dispensari pe-
tebant, ne contra famosos hosce li-
bellos calamum stringere jubereatur:

verum

verum Talonus Præses & Curiæ Pa- Sæc. XVII.
 tres hanc eorum petitionem rejecerunt, A. C. 1625.
 insuperhabita oppositione Cardinalis
 Rupifucaldi, quem Duvallius Sorbo-
 næ Doctor Societati addictissimum red-
 didit. Postquam igitur propter hanc
 censuram diu acriterque Clerum inter
 & Curiam decertatum fuerat, Rex in
 sanctiore suo Senatu rem componere
 studuit, ac Ordini statuique Ecclesiastico
 veram suam dignitatem, simulque suis Cu-
 riis debitam asserturus auctoritatem, litem
 ad se summo jure evocavit, ac contra
 hanc censuram scripta divulgare inhibens,
 Parlamento silentium indixit,
 id petente Nuntio Apostolicæ Sedis,
 cuius negotium præcipue hac in con-
 troversia agebatur: Auxitanus tamen
 & Andegavensis Episcopi coram Regio
 Procuratore rursus comparere jubeban-
 tur, ceteris proximo Paschate ad suas
 Diæceses reverti jussis.

§. XCII.

Censura latina sub nomine Cleri Gal- licani evulgata.

Jam supra meminimus, quod Rupi- Ex Biblio-
 focaldius & Valeta Cardinales, quin- theca: Sor-
 que Archiepiscopi & viginti quatuor bonic. fol. 6.
 Episcopi in suo conventu apud Sanctam
 Genofevam habito palam contestati sint,
 86
 T 3 quod

Sæc. XVII. quod ipsis insciis quidam sermo ex manu
A. C. 1625 dato Cleri Gallicani typis editus, di-
vulgatus fuerit: Porro solemini huic
Præfulum declarationi Carnotenis,
Sueßionensis & Avrincensis non sub-
scripsere, donec ceteri tres proposi-
tiones nuper memoratas suo quoque chi-
rographo firmarint: Lubet jam hanc
ipsam orationem nostræ Historiæ infe-
rere, eoquod integra illius copia nonnulli
ægerrime haberi, aliunde vero, et si proli-
xior, ad dilucidandam hanc Cleri &
Curiæ controversiam, & ad integra e-
jusdem acta, quorum memoriam ad po-
steros transferri tum sedulo prohibitum
erat, plurimum conserre videatur: Il-
lius autem tenor est sequens: Cardin-
alium Archiepiscoporum, Episcoporum,
ceterorumque, qui ex universis Regni Pro-
vinciis, Ecclesiasticis Comitiis intersuerunt:
de Anonymis quibusdam & famosis libellis
Sententia. Cum Ecclesiasticis totius Re-
gni Comitiis, in civitate Parisiensi, de ri-
bus Ordinis nostri consuleremus, Liber ad
nos perlatus fuit (Admonitio ad Regem
titulus erat) qui sine Authoris nomine
editus, eo potissimum dicebatur Specian,
ut improbato Regis Consilio, ejus authori-
tatem minueret, Majestatem deprimere;
Optimates ad dissidentiam, populum ad Si-
ditionem concitaret; & unacum Mysteriis
politiciis, quæ ab eadem officina prodierunt,

Gallie

Galliae perniciem, & excidium moliretur. Sæc. XVII.
 His itaque semel atque iterum accurate A.C. 1625.
 perfectis, primo quidem indoluimus, in
 tantum convaluisse nefariorum hominum ne-
 quitiam, ut qui in Reges nostros antea par-
 riidarum manus impulerant, iidem ipsi in
 Successoris famam, & Securitatem atro-
 cissimum stylum exerceant. Deinde cum vi-
 deremus egregium illum admonitorem, sub-
 dolo Catholicæ Religionis obtentu contra
 Salutem Regis, Regique tranquillitatem,
 grassari, nostrarumque esse partium ducere-
 mus, providere non solum, ne Germana
 Religio pessum eat, sed etiam ne falsa præ-
 textu pietatis irrepat, obviam eundum pe-
 riculo putavimus. Quamvis enim oratione
 blanda, & ad modestiam primum compo-
 sita, venenum occultet, humilitatem profi-
 teatur, charitatem ambitiose jaçet, Theo-
 logiam præ se ferat, se pacis authorem pro-
 nuntiet, ut speciosis nominibus, facilius in-
 cantis mentibus illabatur, monemus non
 aliter, vel ab ipso limine, considerandum,
 quam Medicos, quorum tituli remedia ha-
 bent, pyxides venena. Quis enim ex liber-
 tate Theologum; ex ficta charitate civem;
 ex simulata pietate, amicum; ex fucatis
 blanditiis, Regi subditum non putasset?
 nisi postea, dum tam libere contra Regiam
 Majestatem debacchatur, judicasset reperiri
 non posse in subdito tantam superbiam, ut
 Regem accuset; in amico tam virulentam

Sæc. XVII. acerbitatem, ut imprecetur: in civi tan
A. C. 1625. atrocem perfidiam, ut patriæ quarat ex-
cidium; in Theologo tam putidam am-
gantiam, ut Principum, rerum publica-
rum, belli pacisque jura ad sui sensus in-
tinam revocet, expendat, probet, impro-
bet, in Reges denique ipsos imperium ex-
ceat. Hostem itaque esse deprehendimus,
non pacis interpretem, sed Seditionis bu-
cinatorem, & ubique Regiae Majestatis pre-
phanatorem; qui non ut Regem admonet,
sed ut universum Regnum commoveat, &
incendat, faces in Vulgus emittit: in
tanto impensus a nobis est obſtendum,
quanto magis eniti decet, ne Religionis
mulatæ prætextu quidquam adversus pe-
ram, & insucatam pietatem, quod in pu-
blicæ pacis, & Domestice tranquillitati
damnum vertat, civium animis imprimitur.
Jam enim antea ſcipe comperimus, non
eſſe graffatoribus illis impiaſ consuetudinē,
ut cum perniciem aliquam Regno molitur,
signa ſui motus eventilatis chartis
præmittant; uti ſerpens quod vibrata cau-
pide virus parat, ſibilo prænuntiat: nō
xius austri ſtatus, pestem, quam ciet, ar-
tecedit; crispatur leviter mare, & ſenſe
moveri, antequam in fluctus aſurgat:
ita gladiorum Licentia linguae temeritate
præludit: quæ postquam Principum pati-
tiam contumaci ſermone tentavit, ad per-
duellionem audacior erumpit. Quare, ut
Gallici

Gallici nominis hostes frustra se laborare Sæc. XVII.
sciant, dum Regis constantiam laceffunt, A.C. 1625.
& populi fidem sollicitant, placuit, una-
nimi totius sacri Ordinis consensu profiteri,
quid nos de hujusmodi contumeliis sentire-
mus, & quid aliis sentiendum præscribe-
remus. Quod quidem ut facilius præstari
possit, haud abs re videtur, hominis Con-
silium, & paræneseos (egregiæ scilicet)
epitomen paucis comprehendere.

Primo quidem ut insidias quasdam fa-
ceret auribus, se civem, se Theologum, &
belli diffusorem adventare profitetur, de-
inde pericula singit inextricabilia, tragicos
eventus ominatur, & qua est temeritate,
minatur: Crescit audacia, arma Regis dam-
nat injustitiae: fædera impietatis, Consi-
lium perfidie; Regni optimates, perduel-
lionis. Ubi in nos virus evomuit, excur-
rit ad exterios. Veneto Senatui exprobrat
Atheismum; Sabaudo levitatem, & ava-
ritiam: Reliquos omnes fæderatos suspi-
cione perfundit: putares in orbem Censu-
ram exercere. Rursus cum se latius diffu-
dit maledicendis Licentia, ad nos redit:
illatas a Calvinistis contra Lutheranos in
Germania clades Gallo adscribit, & qua
est impudentia Regem pro famulitio Dia-
boli pugnare contendit. Postremo (o par-
ricidium) Clementissimo, Justissimo, Re-
ligiosissimo Regi, quod fæderatis periclitant-
ibus, obseßis, exilibus, afflitti, pro jure

T 5

gen-

Sæc. XVII. gentium openi serat, (horremus elogia)
A.C. 1625. damnationis æternæ minas intentat: Hæc
 sunt præcipua tela, ne dicamus omnia,
 quibus Regem Regnumque petit, hæc Con-
 vitia, quibus Sanctissimam Rempublicam,
 & Catholicos Principes insectatur. Quo
 quidem, ut retunderentur, promptius for-
 tasse fuisset negligere, quam objecto veri-
 tatis clypeo excipere: nisi quis Silence
 in Conscientiam verteret; & quoniam in
 Religione turpiter aucupium querit, quæ
 Principum Majestatem in contemptum ab-
 ducat, æquum est, ut quæ Christiana Re-
 ligio de Regum authoritate credenda pro-
 priet, citra fucum adulatio[n]is aut detrac-
 nis invidiam aperiamus.

Reges a Deo esse, præter publicum on-
 nium gentium atque Sæculorum consensu,
 etiam Prophetæ denuntiant, Apostoli con-
 firmant, Martyres confitentur, neque tan-
 tum a Deo, sed etiam Deos. Quod qui-
 dem non servilis Ethnicorum assentatio in
 gratiæ Lenocinium effinxit: Sed ipsa
 veritas in ipsis Sacrorum Codicu[m] oracula
 tam aperte declaravit, ut negare sine blas-
 phemia; dubitare, sine sacrilegio nemo pos-
 sit. Dii itaque qui vocantur, consequitur,
 ut sint, non essentia quidem, sed facultate
 non natura, sed gratia: non ad perpetuum,
 sed ad tempus: utpote qui in terris, Di
 optimi Maximi vice fungantur, & eis
 imaginem, Majestatis imitatione mortalium
 oculis

œulis exhibeant. Nemo est enim adeo Sæc. XVII.
 Hæc plumbæ mentis, qui cum eum intuetur, A.C. 1625.
 cujus nutu tot hominum milia prodeunt
 in aciem, tot manus ferrum stringunt ad
 vindictam, aut comprimunt ad veniam,
 qui nobilitatem obscuris, egenis ubertate,
 exilibus patriam, afflictis persugium,
 & quibus libuerit, felicitatem impertia-
 tur: qui denique suorum omnium fortu-
 nas, vitam necemque in manu habeat:
 Nemo est, inquam: qui non eum aliquid
 supra mortalitatem esse Deo proximum
 aut simile suspicetur, credat, cogitet.
 Quibus enim Deus potestatem suam com-
 municavit, iisdem majestatis suæ partem,
 quæ saluberrima est imperii tutella, non
 denegavit; ut populos sibi subditos non
 tam armorum terrore ad parendum co-
 gerent, quam ut impressa eorum animis,
 quasi divinæ Majestatis veneratione in ob-
 sequio benigne continerent.

Nihil enim est ad communem omnium
 felicitatem accommodatus, nihil ad publi-
 cam tranquillitatem utilius, quam si sub-
 diti, quibus parendi necessitatem divina
 voluntas imposuit, Præpositis atque Ma-
 gistratibus citra tergiversationem obtem-
 perent. Id enim natura non solum ho-
 minum ingenii insevit, sed etiam bellua-
 rum sensibus ingenuit, ut antecedentes se-
 quantur Duces, Regibus suis obedient, &
 pro eorum salute sollicitas excubias agant.

Apri-

Sæc. XVII. *Apiculæ Regem Domi colunt, foris am-*
A. C. 1625. *biunt, volantem stipant, vacillantem ful-*
ciunt, laborantem sustinent, deficiente
humeris imponunt, periclitantem eum
vitæ dispendio protegunt. Adeo natura
leges firmæ validæque sunt, ut qua ho-
minum consensu vigent, animalium insi-
tutis comprobentur. Nam si ab homi-
bus his, qui vel prudentia, vel authori-
tate in rebus publicis optime constituta
floruerunt, exempla petamus & Confisi,
intelligemus prosector, nihil esse tam aptam
ad jus conditionemque naturæ, quam im-
perium, sine quo nec domus ulla, nec ci-
vitas, nec gens, nec universorum homi-
nūm genus stare, nec rerum natura con-
nis, nec ipse mundus potest; tamque præ-
rere, quam imperare utile est, & neque
præcipua siquidem, vel potius omnis im-
perii vis in Consensu obedientium sit.
Si enim subditis Regum statuta liceret as-
pendere; quænam esset Magistratum au-
thoritas? si non probare, quæ Principi
potestas? si condemnare, quæ rerum pub-
licarum securitas? Ruerent in Domina
Servi, in Patronos clientes, in Parentes
Liberi; & omnis civilis status discipiula
pessum iret, privatæ Domus discordia
federationibus urbes, Provinciae rapina,
omnia tumultu flagrarent: Gentium iura
corruerent, & in pristinum chaos cuncta
reciderent, si major numerus excusso pa-
coruerit.

orum jugo omnia sui juris faceret. Quæ- Sæc. XVII.
nam enim spes esset eum juste imperare A.C. 1625.
posse, qui ne prudenter quidem parere
possit?

Quare illud ipsum, quod lex humana
non permittit: divina vetat; dum fraudem
ommem atque contradictionem servis erga
Dominos prohibet. Quid ergo si iniqui
fuerint? absit, ut cujusquam impotentiam,
libidinem & injusitiam probemus. Sed si
sensum Scripturæ queris, nulla ex parte
rebellandi Consilium habemus, salva Reli-
gione parendi præceptum habemus: quam-
vis fortunas eripiat, libertatem tollat, Ser-
vitio premat, & quæcunque Deus postu-
lantibus Regem futura denuntiat, in suo-
rum ruina meditetur, tamen parendum est
Regi quantumvis discolo; quia Deus eum
instituit. Parendum est Domino, quan-
tumvis molesto; quia Deus, cum talem eum
futurum prævideret, nihilominus præpo-
suit. Regem ut parentem, si bonus est,
amare: si malus est, ex Divinæ voluntatis
decreto ferre debemus. Quid si Religio-
nem ipsam expugnet, ferro sæviat, rursus
ad Martyrium fideles vocet? quantumvis
hæretici reclament, tamen si Evangelio
acquiescere velimus, satius est, suso san-
guine cœlestem victoriam reportare, quam
educo gladio Christianæ patientiæ famam
lædere: Quam quidem nostram Sententiam
improbare nemo potest, nisi qui Christi
præ-

Sæc. XVII. præceptum simul & exemplum improbat
A. C. 1625. nisi Martyribus cum rebellare possent, mo-
destice gloriam eripiat, & crescenti Ecclesiae
ignaviam exprobrare velit, quod numero
fortior, ferrum Imperatoribus, quo sa-
viebant, non extorserit. Ea si quidem
non Christianorum, sed hæreticorum
tumacia, qui vel levissimo metu Religione
ad armæ concurrunt, leges calcant, juri
violent, & a Deo ordinatæ potestati, quæ
possunt via resistunt.

Christus autem jam tunc natus, in
nascens, immo antequam nasceretur, in
edictum Cæsaris advolavit, neque deneg-
vit obedientiam, cuius imperandi tradid-
rat; sub ejus prætore quamvis innocens ac-
cusari non erubuit: judicium quantum
iniquum patienter tulit, vim illatam, ero-
cem oblatam, mortem denique non recusavit
quamvis in manu Legiones Angelorum ab-
essent: quamvis in sua morte viderit in
Christianorum omnium vitam, sententiam
ferri. Ecclesiæ priscaos Annales revoluti,
parem in Apostolis, parem in disciplinis
patientiam invenietis, parem in Marty-
bus constantiam, cum jam late propagata
fides esset ubique, qua patebat orbis Romani,
Christiani in carnificina crudelitatem
ferro, flamma, belluis fidem probabant,
atque patientiam: neque inter optimum
Conscientiam, & iniquissimam fortunam
constituti provocabant ad arma, quibus

sumptis

sumptis numero pares extitissent, & vir-
tute Superiores; cum urbes, insulas, mu-
nicipia, castra ipsa, Senatum, forum im-
plevissent; & omnes tam libenter ad cœle-
stem victoriam per supplicia properarent.

Quare alias leges, quam a Christiana
Disciplina profectas querunt, qui satius
esse putant rebellare, quam pati. Unde
novum jus e cælo defluxit, ut credant no-
bis licere, quod Apostolis & Martyribus
non licuit? An in fide propagata jus est,
quod in nascente, & jam adulta nefas fuit?
Nusquam Christianus aliud est: unum
Evangelium & idem Jesus; qui aliter sen-
tunt, fidem in factionem convertunt, &
ex aliena crudelitate sibi Dominium & Glo-
riam querunt.

Neque tamen in gratiam Regum inju-
stam Dominationem adstruimus: a cuius
periculo tantum absimus, quantum dista-
mus a metu, sed fidei, Regi, veritati debi-
tum, & necessarium non denegamus testi-
monium. Atque adeo quæ sentimus: tanto
liberius profitemur, quia scimus sub quo
Rege vivamus; neque enim sumus ita rerum
nostrarum negligentes, ut ignoremus, quan-
topere Religionem colat: nec tam ingrati,
ut inficiemur eum esse tam, qui sinceram
pietatem vel sceptris suis anteponat.

Inde fit, ut cum quisque teneatur eum
imperii statum, in quo natus, colere, amare,
complecti, & ad eum non modo tuendum,

Sed

Sæc. XVII. sed etiam amplificandum omni ope niti, cum
A. C. 1625. a Deo præsertim ita sit institutum atque
 imperatum: tantum abest, ut qui Catholici non tam videri volunt, quam esse, Regum dicta, facta, cogitata ad proprii Iesu libidinem interpretentur, & quasi Consilia virgula notent; quin etiam ea votu promovere, atque alere gloria tenentur. Cum enim Principum ingenii præsedit adsit Divinæ bonitatis auxilium, quam privatis hominibus, non minorem injuriam Deo faciunt, qui ei de Regibus judicandi potestatem, quam ipse sibi soli reservavit, præcipiunt, quam Regibus ipsis, qui filius Dei judicio subjacent. Quapropter David adulterio coquinatus, & homicidio, tamen se soli Deo peccavisse suscepit, quia Rex erat, & alium non timebat; quia Rex erat, nullis ipse legibus tenebatur: quia liberi sunt Reges a circulis delitorum, neque ullis ad paenam vocantur legibus, tuti imperii maiestate. Homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius. Quis enim potest dicere Principi cur ita facis? Tamen iste Sycophanta, quo se Theologum probet, districte in contemptum Regis arguit, magisterialiter definit, affirmat audacter, probat insidijs, calumniatur aperte, diabolice concludit.

Cum illud in Principatu beatissimum, quod nihil cogi possit; tum illud certe & maximum, quod penes eum pacis bellique pot-

potes^t sit. *E*ius est enim legem ferre, Sæc. XVII.
at cui rerum iudicium cælitus datum, sub- A.C. 1625.
ditis obsequii Gloria relitta sit, nam in
civili disciplina, sicut in cæteris artibus,
aliquid esse primum expedit, ad cuius nu-
tum reliqua moveantur, atque consistant.
Et nisi Cardinibus illis Scientiarum, quæ
principia vocantur, consensus accedat, nec
veritas inquireti, nec falsitas dignosci, nec
tilla disceptatio convenienter institui potest;
aliquam esse regulam oportet, ad quam cœ-
terarum rerum, quæ in compagm coeunt,
rectitudo probetur, aut pravitas corriga-
tur. Ita naturalis ordo mortalium paci
accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi
belli authoritas penes Principes sit: qui non
liberi solum impedimentis omnibus, sed
Domini rerum temporumque, trahunt Con-
siliis cuncta, non sequuntur. Eorum vero
Consilia explorare, temeritatis; eventilare,
perfidiae: reprehendere perduellionis est in-
tolerandæ: neque enim aliter imperii vis
constare potest, quam si uni ratio reddatur.
Ut enim pretiosa unquenta si alienum
aerem admittunt, proprias vires amittunt;
ita Regum Consilia, quæ apud Hebræos,
arcana dicuntur, si populo innotescant,
quod antea erant, hoc ipso esse desinunt,
quod innotescant. Quare Regum Sapien-
tissimus monet, ne largius vinum Principi-
bus propinetur, ne forte quod in Consilio
prudenter statutum est, in convivio per-

Hist.Eccles. Tom.LVIII. U ebrie-

Sæc. XVII. ebrietatem evulgetur. Romanos Imperatores
A. C. 1625. res legimus, Sphyngem in annulo, Monstaurum in militaribus signis habuisse, ut pacis bellique Consilia in occulto esse debent significarent. Tamen quamvis Regum corda sint inscrutabilia, quamvis Scrutator Majestatis opprimendus sit a Gloria (ille fatuus qui non potest diligere nisi quod placet, extraneus ille, cui nihil arcani potere debet perfractis pudoris & reverentia claustris in arcanum Regis irrumpit) Societatem cum Venetis & Sabaudo initio scelus vocat, auxilium Rhætis contra Valtelinos datum, Latrocinium, sedus ceteris Principibus, quo possit injusta querundam Dominatio reprimi, inexpiabile crimen. Quibus breviter respondendum fuerat, Regem Societatem iniisse, quia plausuit, quia licuit; bellum suscepisse, quia iussum est, vel potius iussum esse, quia suscepit: hec inquam, erant respondenda, non singula percurrendo hominis improbatum, & Regis aequitatem apertius innotescere posse judicaremus. Quid enim est, quod in Republica Veneta reprehendi jure possit? An fides? Catholica est. An sedus? Intot Sæculis contradictum commodo nostro, nobis Christiani trauillitati profuit. Aplissimo Senatui, apud quem infucata putatas sibi domicilium constituit, partim atheismum exprobrat, partim male inter & consentientium dissidia mentitur, meliorum

par-

partem a majori vietam insidiose subjicit, Sæc. XVII.
Discordia pomum miserat, si fæminas A.C. 1625.
invenisset.

Quod in Sabaudi fædere reprehendat,
nec ipse satis verisimiliter comminisci pot-
est. Quæ tandem injuria, si clienti pro-
pinquo, amico fratri adversus Genuenses,
Regni Desertores, qui etiam Lutherano-
rum auxilia convocarunt, debitum & ex-
pectatum præstamus auxilium? Itane vero
Rex, quem tot populi firmissimum esse Sa-
lutis suæ præsidium statuerunt; ad cujus
fidem tanquam ad tutissimum in cœruminis
portum, vitam, fortunasque detulerunt,
meritis, supinus, decussatis manibus, So-
cius injuriam fieri, eorum jura invadi,
expugnari, profligari contemplabitur, &
in alieno damno suum periculum conside-
rabit? Diripiuntur urbes, vicinorum in-
cendii Provinciæ nostræ colluceant, au-
diamus e proximis urbibus cadentium fra-
gorem tectorum, fæminarum ululatus, per-
euntium gemitus, despat in ripas nostras
effusus sociorum sanguis, volitet hostis in
propinquuo, & patientiæ nostræ ferociter
insultet, interim cessabimus otiosi tam de
sociali Salute, quam de proprio discrimine
securi: neque manum tollere, neque pedem
moveare fas erit. ne tam pestilentis Theo-
logiæ Commentatores oblatrent? Quod ad
Valltelinos spectat, cum Rex hæreticorum
factionem in Aquitania profligaret armis;

U 2

neque

Sæc. XVII. neque magis imperium suum quam Roma-
A. C. 1625. nam fidem stabiliret; *Valltelini a Rhatis*,
quorum ditioni suberant, defecerunt, tan-
quam nefariæ perduellionis in exterorū
armis præsidium adversus Dominos suos in-
venerunt. *Rhæti* pro veteri Societati,
quam tot ante Sæculis habent, Regis Chris-
tianissimi auxilium implorant; quid aqui-
fuit, quam sociis laborantibus, de ditione
de *Salute* periclitantibus contra *Desertori*
opitulari? Cumque res eo devenisset, ut ne-
que Conscientiae suæ nocere, nec ei, quem
parentis loco colit, displicere vellet, totius
Regni, omniumque Ordinum Primario,
& e nostris Comitiis delectos, non magis
in Regem fide, quam in fidem pietate con-
spicuos, convocavit, ut quid de *Valltelini*
agendum salva Conscientia videretur,
Consilium darent. Ibi statutum fuit, &
decreatum, liberum & integrum esse Regi
Christianissimo, immo & debere Sociis ju-
atque federatis (nempe Rhatis) contra
rebelles (id est *Valltelinos*) auxilium
ferre.

Quid ergo est, quod Cælum ac terra
misceant; minas intentent, convitia (alio
excessit animis reverentia) in Regiam Al-
jestatem evomant? quod scilicet cum Ca-
vinistis Principibus fædus jam antea con-
tractum pepigerit, eo ipso tempore, quo Ca-
tholici Principes nobis infestli, cum Luth-
eranis Societatem inierunt? Nec non ex ea

quam

quam cum Turcis pacem habemus potius, Sæc. XVII.
 quam Societatem, invidiam Regi Regnoque A. C. 1625.
 faciunt? Evidem eorum Sententia liben-
 ter accederemus, si cum exteris, eo fine So-
 cietas iniretur; non ut afflitis, miseris,
 exilibus Principibus, quæ a Deo accepe-
 rant, imperia restituantur, aut conserven-
 tur; non ut quorundam libido, quos ni-
 mia felicitas avidos facit, ab alieni domi-
 natione imperii summoveatur: Libenter in-
 quam, iis assentiremus, si eo consilio Socie-
 tas inita fuisset, ut fides pereat, regnet
 hæresis. Quam quidem esse Principis nostri
 mentem, tantum abest a suspicione, quan-
 tum a veritate: nihilominus tamen id ejus
 esse Consilium quam magni velint emisse,
 quos ille terra marique tot annos in oppidis,
 & arcibus circumfuso milite tanquam pla-
 gis inclusos cum inedia luctantes tenet. Ut
 autem temerariam, ne dicamus Hæreticam,
 opinionem illam enervemus, quæ non tam
 Catholicis ad tutellam, quam hæreticis ad
 rebellionem accommodata est, qua volunt,
 cum diversæ Religionis hominibus nullam
 Principi Societatem ineundam; nonne con-
 stat vel ex ipso Sacrarum paginarum testi-
 monio, Principes, licet infideles (& con-
 sequenter Hæreticos) legitimos esse? ac
 proinde cum his, tanquam legitimis Socie-
 tam, & amicitiam contrahi posse? certe
 Abrahamus cum Abimelech infideli Socie-
 tam pro se suisque pepigit, Loth cum So-

U 3

domæ

Sæc. XVII. domæ Regibus passo fædere copias, conf.
A. C. 1625. liaque conjunxit: Jacob Societatem immo
& affinitatem Laban idololatræ concupi-
Heber cum infideli Jabin, David & Sal-
mon cum Ægyptiis, Tyriusque Regibus,
Machabæi cum Romanis & Lacedamoni
fædus percusserunt: neque tamen apud hos
cross codices reprehenduntur. At vero Saphat,
cujus exemplum attulerunt, objec-
tatur quidem, quod cum impiis Regibus
inita Societate bellum injustum quamvis in-
fidelibus intulisset. Ut tamen intelligamus
non belli Societatem, sed armorum injus-
tiam damnari, nemo eidem criminis verius
quod cum Ioram nefario Principe, De-
hoste infensissimo, contra Moabitas con-
rasset. Quibus itaque non placet factum
cum hæreticis idem, tot Patriarchas &
Prophetas arguant, necesse est, atque ad
Pontifices Maximos, quorum Sanctitas
supra licentiam calumniae, fides extra
ricutum erroris: Pontifices inquam Maxi-
mos, quod interdum ita postulante Chris-
tianæ Reipublicæ statu, cum infidelibus
pacem inierint, & Societatem: Quin &
ipsum audacter Christum increparent, quod
inter dampnum lautitias, & profusam
quentorum fragrantiam, publicanis, &
peccatoribus in mensa Socius semina Divi-
næ veritatis immitteret. Certe dum Chris-
tianus orbis sub Imperatorum crudelitate
gemeret, plerique ejusdem victoriae manu-

in prælio commodabant, cuius immanitati **Sæc. XVII.**
servicem in Tribunalis minime subduxissent. **A.C. 1625.**
Romani in Parthos, Christiani in Christia-
nos sub infensis nomini Christiano ducibus
militabant, quippe & vere putabant aliam
esse vim Religionis, aliam Imperii: neque
credebant se displicere Christo, si quæ ipse
Cæsaribus reddi jussisset, redderentur. Ita
Valentinianus cum Gottis, Theodosius cum
Arrianis amicitiam contraxit. Certe Con-
stantinus, cognomento Magnus, Religione
major, Ethnicos in exercitu suo milites
non exauthoravit, a Consilio non repulit,
a Senatu non summovit, Romanis Cære-
moniis, quas improbabat, non negavit im-
pensas, & per omnes vias æternæ nobis lœ-
tum sicutus Senatum vidi placido ore de-
lubra, legit inscripta fasiliis Deorum no-
mina, percundatus est Templorum Origi-
nes: cumque ab impia religione abhorret,
impiorum familiaritatem, Societatem, ar-
ma, Consilia non recusavit. Quare si tot
Sanctissimorum Virorum exemplo, cum in-
fidelibus Societas licita sit, quam Rex cum
Anglis jam tot annos corroboratam de novo
confirmavit, eo certe nomine videtur esse
laudanda, quod qui locis in illis antea ve-
xabantur Catholici, Societatis nostræ bene-
ficio tractari cœperint humanius; nam ut
de Batavis sileamus, quorum fædus a pru-
dentissimis Regibus magno Gallicæ commodo
fuit institutum; quis est adeo hospes in Gal-
U 4

lia,

Sæc. XVII. lia, vel potius in Europa, qui nesciat
 A.C. 1625 alio fine cum Britanno pactas esse nuptias,
 quam ut Catholicis, qui abessent, facilius
 in patriam reditus esset; qui adessent, se
 curior Religioni Libertas? Sed ut aliquid
 adversario concedamus, supponamus id se
 etum politica ratione, quæ certe maximum
 in Imperiis pondus habet, potius quam Co
 tholicæ Religionis amore (quem esse singu
 larem in Rege nostro etiam hostes vel ini
 fatebuntur) non possunt tamen id jure re
 prehendere, quod tam multorum, quo d
 tulimus exemplorum autoritate confirmo
 tur. Quantam ergo faciunt injuriam fidei
 qui eam salvam esse non putant, nisi Reg
 um jus pereat, & gentium jura subven
 tantur? Satis ipsa suis, id est, veris co
 xiliis tutu, præstigiosis mendacis, qua so
 lam veritatem colit, non eget. Itaque non
 videmus, cur si licet Christianis habere de
 ces infideles adversus Christianos: iūtem
 non liceat Hæreticos habere Socios contra
 hostes.

Sed bellum, ajunt, quod Rex suscipit
 inustum est, quia non habet jurisdictionem
 in Cæsarem: ideo non potest dicere: Tu
 Cæsar morere, tu Palatine regna: o insu
 mentis Theologum: Dum Rex a Cæsare
 dissentit, dum fæderatis auxiliares copi
 mittit; bellum est inustum, quia in Cæse
 rem jurisdictionem non habet, in quem si
 jurisdictionem haberet, non tam bellum,

quam

quam castigatio quam judicium foret: At Sæc. XVII.
injustum est, quod ad restituendum Hæreti- A.C. 1625.
cum Principem (adde etiam infidelem) su-
ceptum sit. Infidelis sit, dummodo legitimus:
Infidelem non probamus, legitimum
tuemus: Hæreticus est, sed a Deo consti-
tutus, a quo potestas omnis data est: Hæ-
reticum execramur, sed Principem defendi-
mus: quem Deus instituit, restituere cona-
mur: Extorrem alieni laris, & quod in-
jure ro-
que al-
confermo-
am fili-
nisi Re-
fubven-
eris a-
qua so-
bore de-
iiuen-
contra-
suscep-
tione
e: Ti-
infant
Cafes
copia
Capit
quem j-
bellum,
quam

quam castigatio quam judicium foret: At Sæc. XVII.
injustum est, quod ad restituendum Hæreti- A.C. 1625.
cum Principem (adde etiam infidelem) su-
ceptum sit. Infidelis sit, dummodo legitimus:
Infidelem non probamus, legitimum
tuemus: Hæreticus est, sed a Deo consti-
tutus, a quo potestas omnis data est: Hæ-
reticum execramur, sed Principem defendi-
mus: quem Deus instituit, restituere cona-
mur: Extorrem alieni laris, & quod in-
jure ro-
que al-
confermo-
am fili-
nisi Re-
fubven-
eris a-
qua so-
bore de-
iiuen-
contra-
suscep-
tione
e: Ti-
infant
Cafes
copia
Capit
quem j-
bellum,
quam

U 5

cet.

Sæc. XVII cet. *Hæc qui negaverit, Christo hæres*
A.C. 1625 *imputet, qui jubet, reddantur Cæsar,*
qui sunt Cæsarum, & qui sunt Dñ,
Deo. Ex his vel ipsa luce meridiana
clarus intelligi potest, falso Christianismū
Regis Consilium insimulari, quasi Hære-
ticorum consiliis in fidei perniciem
quiescat. Nam Reginam matrem, qui
est adeo frontis ejuratæ, qui vel ejus i-
tuperare Sapientiam audeat, aut pietatem
in dubium revocare possit? Quæ quondam
invictissimi Regis Coniux, ejus Ecclipsis
sua luce reparavit; Ludovici Iusti po-
rens teneram ejus ætatem ab omni tutore
discrimine sovit: Denique tam multipliciter
prole fœcunda, effecit, ut quibus amissione
contemptui propter Regum orbitatem ex-
titeramus, nunc etiam invidia digni- deamur.

Illusterrimum Cardinalem a Rupprechtalda, qui antiquorum Patrum mores in-
nocentia, severitatem austritate, puritas
integritatem imitetur, vel antecedit:
qui nihil in vita nisi laudandum, aut
fecit, aut dixit, ac ne sensit quidem, in-
pietatis arguant necesse est, qui Regis
Consilium Hæreticis favere conminiscatur.
Illusterrimum Cardinalem de Richelieu, in quem unum præsertim spiritu
conuertuntur, negare saltem non possunt
eum esse Theologicæ studio præcipuum: in
qua vel primis adolescentiæ annis ad mi-
raculum

raculum excelluit; Pietate clarissimum, ut Sæc. XVII.
qui doctissimis libris in lucem editis, Hæ- A. C. 1625.

reticorum opiniones non sine maximo fructu
confutaverit: Consilio providum, ut cui
celeberrimæ illius victoriae navalis, quam
de perduellibus reportavimus, momenta
causasque, qua valet Divina solertia,
contulerit: cum nulla ex parte caninum
dentem quo pruriunt, ejus innocentia
queant infigere, hoc unum exprobrant cal-
lidum nimis & perspicacem, qui suos sen-
sus abscondat, alienos detegat. Tandem
gratulamur Gallicæ, gratulamur tibi Car-
inalis illustrissime, cuius incomparabilis
Sapientia factum est, ut qui se solos sa-
pere putabant, qui nos antea moribus le-
ves, cultu barbaros, consilio stolidos exi-
simabant; nunc quæ tua gloria est, &
& fructus noster, profundioris cogitationis,
& abstrusioris prudentiae dannent.

Amplissimum autem Cancellarium ab
omni maledicentia Licentia tutum esse de-
cebat, vel ob hoc unum, quod omnia in-
crementa fortunæ virtuti propriæ debet:
atque adeo in tantum laudandus, in
quantum virtus intelligi potest. Marescal-
lus de Schomberg hæreticis savebit, con-
tra quos præcipiuus belli author non ex-
tit solum, sed etiam periculosisssimam tor-
mentorum præfecturam administravit, to-
tisque in manifestum capitis periculum de-
scendit, ut etiam ducem de Mayenne,
quem

Sæc. XVII. quem suum hæretici lanium nuncupabant,
A. C. 1625. manu p. ehensum teneret, cum funesto plu-
 beæ glandis verbere, maximo nostro do-
 lore, maxima hostium Lætitia, transfixa
 occubuit?

Tot Galliæ lumina, tot nobilitati
 conspicui, tot eruditione præstantes, ut
 pietate clari, tot rerum usu docti, præ-
 trice amantissimi, Regiæ Majestatis ob-
 viantissimi, hæreticos rebelles, quos armis
 destruunt, consiliis astruent: quam in re-
 gno nostro ferro flammaque prosequuntur
 hæresin, in aliena ditione, suis opibus,
 suo damno confirmabunt hostilem impo-
 dentiam, quæ tantam audeat innocentem
 culpare? Inanes male feriatorum homi-
 num cogitationes, qui credant eam ex
 nostrum omnium cœxitatem, ut tam aperte
 calumnias consentiri, eam perverstatem
 ut adeo falsis, & in perniciem totius Rei
 publicæ Christianæ concinnatis argumentis
 commoveri possimus.

Sed quid mirum, si Religiosissimi
 Principis Consilium infestantur? cum Regi
 nostro Ludovico semper invicto, sine sim-
 latione pio, sine fastu gravi, sine austeri-
 tate severo, sine blanditiis benigno, su-
 ambitione magnanimo, sine astu prudenti,
 ipso etiam momento quo tormentis Hæ-
 reticorum propugnacula quatit, audent Ha-
 reseos propugnationem obficere? bellum
 adeo difficile contra factiones Hæreticorum
 suscitare.

Sæc. XVII.
A. C. 1625.

suscepit, ut quos invicti Reges minime la-
cessendos duxerant, quos Prudentia & in
Religionem pietate præstantes viri armis
subigi posse negarant, mirabili constantia,
felicitate incredibili obsederit, expugnarit,
domuerit. Ergo dum Rex Christianissi-
mus hæreticos impugnat, hæresi favet;
dum eam exterminare finibus regni con-
tendit, aliis in regionibus eam propagare
laborabat: O ingratum civem! o insulsum
Theologum, qui profligatæ hæresi tanto-
pere favet, ut expugnatorem ejus impu-
gnet! ergo dum Rex neglegit Aulæ deli-
cias in exercitu suos ad laborem non tam
imperio, quam exemplo provocat, dum
vigilat in castris, dum pugnat in acie,
periclitatur in aggere, dum hæreticas ar-
tes expugnat, urbes diruit, copias dissi-
pat, Ecclesiis Sacerdotes, Sacerdotibus
Ecclesias restituit, exulemque Religionem
postliminio tot in oppida, tot in Provin-
cias revocat, & quasi prehensam manus
reducit, scelerata nefariorum hominum li-
centia, & seditiosis hostium libellis fiet,
ut nihil aliud ex tot laboribus, & peri-
culis, quam apud exterios invidiam, apud
suos contemptum, apud omnes insamiam,
& in se festinatæ Senectutis insignia con-
sequatur? Et tamen parum erat tam in-
signi pietate, tam multis laboribus par-
tam gloriam eripere, nisi tantæ innocen-
tiae tacite periculum minitarentur, non
al-

Sæc. XVII. ab hæreticis, quos impugnat, sed a Co-
A. C. 1625 tholicis, quorum securitati per vigil ex-
bat. Nam quo fine, qua mente, fatali
Gallicæ, funestam orbi, omnibus boni
execrandam Henrici semper magni, co-
dem, in medium adducunt? nisi ut Regi
cidis stimulos, Regi terrorem addant? &
quod in Patrem crudelissime patratum
in se quoque fieri posse pertimescat Filio?
cur inquam illam communem bonorum omnium
calamitatem revocant? nisi ut sædi spe-
culi memoria cicatricem jam tum Sua-
foris felicitate coalescentem exulcerent; &
in dolore nostro luctitiam captent, qui
mea forsitan in publica clade risum non
tenuerant? feros Leones dices, qui capo-
& devorata viælma hærentem adhuc ri-
ctibus cruorem lambunt, & præterea
crudelitatis gaudia taciti repetunt. Ne-
que tantum (*Deum immortalem*) cari-
tam horrendæ memoriam refricant, sed tu-
tiam qua sunt impudentia, justo Dei ju-
dicio illatam esse proclaimant, atque in
cædem defendunt, cuius justam esse causam
contendunt, simulque suam in nos hos-
tilem voluntatem manifeste produnt, qui
tam sceleratam manum Dei Justitiae de-
tribuunt. Quis enim potuisset tam atrocis
parricidium defendere, nisi qui possit cor-
nisiſſe. Itaque Rex Regum maxime,
tuum est non magis hostium contumelias
contemnere, quam nostrum omnium, quot-

quot Ecclesiastici Ordinis sumus, pietatem Sæc. XVII.
tuam prædicare, laudare Religionem: Se- A.C. 1625.
curitatem procurare, cum in illa tuæ Ma-
jestatis inauguratione nos inimicos futuros
nimicis tuis promiserimus. Perge felici-
ter, procede audacter, regna tranquille,
Triumpha fortiter, ingruant hostes, con-
tumelice sc̄eviant, blasphemii intonent: tibi ad
salutem, ad victoriam, ad Triumphum vo-
tis quam poterimus ardentissimis aditum pa-
rabimus, assiduis precibus sollicitabimus,
mittat tibi auxilium de Sancto, impleat om-
nes petitiones tuas, memor sit onnis Sacri-
ficii tui, omne Consilium tuum confirmet,
ut quotquot imperio tuo subjacemur, lâte-
mur in Salutari tuo, & in nomine Dei
nostrī, Regisque prosperitate, magnifice-
mur. Quantum vero ad istos libellos atti-
net, placuit nobis omnibus tam impios, sce-
leratos, & in perniciem totius Gallie con-
cinnatos libros, nostra Sententia, & au-
thoritate damnare. Eos itaque seditiones,
& plurima contra fidei puritatem & pacis
tranquillitatem continentes, atque ita bonis
omnibus execrandos & detestandos, dam-
navimus, & damnamus. Datum Lute-
tiae Cleri Generalis Comitiis, decimo ter-
tio Decembris anno millesimo sexcentesimo
vigesimo quinto.

De mandato Illusterrimorum, & Re-
verendissimorum Cardinalium Archiepisco-
porum,

Sæc. XVII. porum, Episcoporum, totiusque caru
A. C. 1625 Ecclesiastici in Comitiis Generalibus Clie
————— Gallicæ constituti.

LEONARDUS de STAMPES
Episcopus Carnotensis

§. XCIII.
*Comitia Sopronii in Hungaria
celebrata.*

Carafa
Comm. de Germ. Sacr.
pag. 207.
Orthel. ad hunc ann.
pag. 108.
Brachel.
Hist. l. 2.

Hoc anno res in Hungaria ad universæ Ecclesiæ, ac Religionis monumentum, necnon Domus Austriae gloriæ plurimum spectare videbantur; postquam enim Mense Martio Ferdinandum Cæsarem inter & Amarrathem IV. Turcarum Imperatorem pacis foedera ad viginti omnino annos innovata fuerant, Cæsar ad diem decimam tertiam Octobris Hungariæ Ordines ad comitia Sopronii habenda convocaverat, ut ibidem de variis Regni negotiis, ac præcipue de tollenda polygamia per Settiorum licentiam invalescente, necnon de Religionum dissidiis ageretur. Die igitur præfuita Cæsar unacum Augustissima Corjuge, filiisque suis necnon cum Carafa Nuntio Apostolico, Legatisque Hispano & Florentino urbem ingressus,

a Pas-

a Pasmano Cardinale Strigonensi Ar- Sæc. XVII.
chiepiscopo elegantissima Oratione sa- A.C. 1625.
lutabatur, universa Nobilitate Hunga-
rica in Cæsaris occursum effusa. Se-
quenti autem die Cæsar de regni cala-
mitatibus, periculis, & damno tam
ex rebellium tumultibus, quam præ-
donum excursionibus, spretisque Re-
giis mandatis exorto per suum Cancel-
larium fusius perorabat, Hungariæ
Ordines exhortatus, ut ad evertenda
hæc mala, firmandamque pacis stabilis
securitatem mutuo inter se consilio op-
portuna Majestati suæ suggererent reme-
dia. His de rebus Ordines divisis in-
ter se factionibus deliberabant, cum
vero nonnisi exigui quædam momenti
gravamina exponerent, eaque duntaxat
ex privatorum odiis, militumque li-
centia ortum haberent, Cæsar omnes
hasce querelas, quantum valuit, ad
Hungarorum vota sustulit, tanto om-
nium, etiam Cæsari infensorum, gau-
dio, ut nihil amplius in sua Majestate
desiderari posse, profiterentur: Acrior
autem erat contentio, dum de secta-
rum libertate agebatur; cum enim
Agriensis Episcopi Orator adversus li-
beram Calvinianæ hæresis exercitium
contentiosius declamaret, mox quidam
Protestantes facto in eum impetu ver-
bis ac verberibus illum lacepsiverunt,

Hist. Eccles. Tom. LVIII. X arre-

Sæc. XVII. arreptumque, juxta Pragenium Cal-
A. C. 1625. vinistarum exemplum, e fenestra præ-
cipitem dedissent, nisi alii ex eadem
fecta accurrisse, rarumque Calvinia-
næ moderationis specimen datur,
nonnisi evulis crinibus & barba hunc
Præsulem e cubiculi foribus propulsa-
sent. Tam inhumana agendi ratio Ni-
colaum Esterhasium, qui Palatini vi-
ces obibat, tantopere offendit, ut al-
tera die tres ex hisce furibundis in jus-
vocaret: Tum vero agmine facto con-
festim unaomnes Calvinianæ sectæ so-
cii audacter Palatini Curiam ingredi-
sunt, ac temeritate Sectariis solita ei-
dem declararunt, omnium confederata
hanc violentiam Præsuli fuisse illatan-
idque Religionis suæ sanctitatem de-
poscere. Enimvero Catholicos haec
Sectariorum ferocia intimo doloris sensu
laniebat, nihilominus, ut majoris tu-
multus, malique periculum declinare-
rent, hanc injuriam, quæ si infimæ fe-
cis Calviniano accidisset, armis, incen-
diis & Catholicorum cædibus velut
commune Religionis gravamen a Cal-
vinistis ulta fuisset, Christiana mod-
eratione ac patientia devorarunt.

§. XCIV.

§. XCIV.

Sæc. XVII.
A. C. 1625.

Ferdinandus III. in Hungariæ Regem electus ac coronatus.

Calamitoso hoc tempore Hungariæ Regnum varia bellorum incommoda per plures annos pertulerat, præprias a sectariis & Bethlénio Tránsylvanice Principe, qui non modo illud armis sibi asserere speraverat, sed ubique fidem Catholicam, ejusque Cultores præcipue Mönachos, & Sacerdotes tam crudelem in modum insectabatur, ut nec jam procul videretur ab interitu Religionis Catholicæ usus, nisi Ferdinandus Cæsar pro immoto suo erga veram fidem studio summis viribus Sectariorum molitionibus obstitisset. Cæsari vero hac in re auxilio in primis fuit Petrus Pasmanus Cardinalis & Strigoniensis Archiepiscopus, qui erectis Vienæ, Strigonii, Tirnavii, aliisque in Urbibus pro Hungaricæ juventutis institutione varia exstruxit Collegia, breviique effecit, ut Parochi ad conservandam Religionem Catholicam idonei fidelium gregi congruo numero præficierentur: Restaurata vera fide, pariter Hungarorum erga Cæsarem, ejusque Augustissimam familiam amor & fidelitas res floruit, cum econtra secta

X 2

inva-

Sæc. XVII. invalesce, nonnisi subditorum in le-
A. C. 1625. gitimum Regem rebelliones, tumultus
ac perfidiæ vigerent. Id Magistra ex-
perientia sat luculenter edocti erant
Hungarorum potissimi, in primis vero
illi, qui Romanæ fidei addicti erant,
ne ergo post Ferdinandi mortem sub-
obtentu incertæ successionis turbis, se-
sectariorum molitionibus janua aperi-
retur, de Ferdinando Ernesto Cæsare
Filio, cui hæreditatis jus suffragabat-
tur, in Patris locum substituendo age-
bant. Placuit id consilium Catholicorum
plerisque, quamvis ex his nonnulli,
licet pauci, etsi adversi non essent
negotii tamen difficultatem obtende-
rent, vel se idoneo ad id mandato de-
stitutos esse cauſarentur. Ex Pro-
stantibus vero palam repugnabant omni-
nes, novandarum rerum cupidi: ceteris
vero obſtrepebant acrius Bethleem
Oratores, qui cunctis Sectariis in ſu-
oppositionis ſocietatem vocatis hære-
tariam filii ſucceſſionem Regni juribus
ſuffragiorum libertati, ſuæque fortune
exitioſam fore vociferabantur. Ta-
tum hæ rationes apud Protestants
Catholicis numero ſuperiores valere,
ut plerique de Archiducis electione de-
ſperarent, ac ipſem et Cæſar promoto-
num Filii ſui differendam cenferet. In-
ſtabant tamen ardentius Strigoniensis
Archiducis

Archipræsul, Hungariæ Cancellarius, Sæc. XVII.
atque Esterhasius, qui unaomnes con- A.C. 1625.
futatis adversantium objectis electionis
necessitatem tam validis rationum mo-
mentis firmabant, ut omnibus Catho-
licis, imo & moderationibus Sectariis
ad electionem animus cresceret. Ea-
propter accendentibus ferme omnibus
Sclavoniæ, Croatiae & Dalmatiæ Ora-
toribus Catholicis, Cæsar præprimis
quemdam in Regni Palatinum eligi vo-
luit, hancque in rem juxta Regni le-
ges duos Catholicos, totidemque hæ-
reticos proposuit, mortuoque Stanis-
lao Thurstone Palatino præcipue Ester-
hasium Comitem commendavit, qui
etiam solus in prima votorum scruta-
tione centum & quinquaginta suffragia
tulit, obluctantibus nonnisi sexaginta:
Igitur Palatini inauguratione ad Cæ-
sar's votum fluente, de prospera Regis
electione conjicere licuit, adversanti-
bus duntaxat Bethlenii Legatis, quo-
rum impulsu Budeani vidua, audaci
fronte fœmina, Imperatricem aggredi
ausa, suggessit, quod ea per novam
hanc Regis electionem Regni admini-
stratione, quæ tamen defuncto Cæsare
Imperatrici obveniret, privaretur, proin
tempestive Ferdinandi electionem præ-
pediret, ast prudentissima Imperatrix,
quo versipellis hæc mulier collimaret,

Sæc. XVII. haud ignara respondit, nolle se post
A. C. 1652. Cæsarem vivere, multo minus regnare, sed totum jus in Filios suos transferre: Porro confirmatis jam in omnium animis electione, Cæsar Carolum Carafam Sedis Apostolicæ Nuntium, Esterhasium Palatínatum, Hungariæ Cancellarium, & Hispaniæ Legatum consultabat, an facta Filii electione coronatio ipsius statim esset urgenda vel potius differenda? Hanc omnino matrandam esse censebant nonnulli, alii vero eam differri suadebant, potissimum eo ex capite, quod Cæsar Secriorum potentia in angustias redactus, majorisque mali metu ac necessitate compulsus, Protestantibus multa quidem Religioni Catholicæ infesta indulsisset, ea tamen, quin tenera Fili conscientia adulteratæ Religionis acoleo, ac fædo in sua coronatione sacramento ad tam enormia irretiretur, tractu temporis, vel per Bethlenii obtum, vel prosperos armorum successus adhuc ipsius emendare posset. Hoc folo Religionis Catholicæ periculo permotus Cæsar, nil hæsitans constituit, coronationem in aliud tempus differe, Electionem vero Ordinibus permittere: Hungari enim nullum vel ex cessionis aut hæreditatis lege Regem admittere volebant. Igitur Cæsar's consilio per

Pala-

Palatinum exposito, Cæsarei Filii ele- Sæc. XVII.
 ctionem Ordines admisere, eo tamen A.C. 1625.
 pacto, ut Rex, et si duntaxat electus
 esset, omnia Regni privilegia tam sacra
 quam profana, ante sui coronationem
 juramento firmaret. Hanc conditio-
 nem acceptare cunctabatur Religiosissi-
 mus Imperator, cuius animum tamen
 erigebat ipsemet Esterhasius Regni Pa-
 latinus, assertens, quod res Religionis
 facile corrigi possent, si plures ex hæ-
 reticis, apud quos Religio ad Princi-
 pis vel privati commodi auram muta-
 bilis est, ad fidem Catholicam rever-
 suri sint; tum enim juncta Regis opera,
 facile Religionis incommoda & dede-
 cora abrogari valerent. His permotus
 Cæsar non electionem modo sed & co-
 rationem Filii, confirmatis privile-
 giis a Patre suo olim concessis fieri per-
 misit. Igitur die vigesima sexta No-
 vembris Ferdinandus III. Rex Hunga-
 riæ electus, atque anno ætatis suæ
 decimo septimo die octava Decembris
 Sopronii ab Archiepiscopo Strigoniensi
 inaugurus est.

§. XCV.

*Franciscus Rojas de Sandoval Car-
 dinalis mortuus.*

X 4

Dum

Sæc. XVII. A. C. 1625. **D**um hæc in Germania gerebantur
duo ex Cardinalium Collegio fa-
tis concessere. Horum primus erat
Vassor. t. 3. 1. 12. p. 162. **F**ranciscus Roias de Sandoval Hispa-
Ciacon. in vita Pauli V. 1. 191. §. 47. **F**rus, Lermæ Dux, qui ea, qua apud
Vid. supra ritate valebat maxima, totam Monar-
p. 182. chiam nutu suo administrabat, ac non
sine summa æmulatorum invidia imme-
nos corradebat thesauros: tandem ven-
fato omnibus pene Regum clientibus
communi sensim Regis gratia excidit;
opportune autem Paulus V. electo u-
Purpuram Henrico Gondio natione
Gallo, pro more pariter Hispanum no-
minare compulsus, Franciscum septu-
genarium Purpuratorum Collegio ad-
scripsit, qui accepto per Caetanum Pa-
pæ Nuntium galero rubro, Aranque
suum contendit, a Rege ob Ecclesiastice
dignitatis reverentiam per honorifice ex-
ceptus. Tandem quarta Octobris die
abdicatis omnibus Regni curis Lermam
secessit, inde vero Vallisoletum rever-
fus, die decima septima Maij obiit,
postquam plura Monasteria pro utruus-
que sexus Religiosis restauraverat, alii
vero a fundamentis erexerat. Pre-
terea exornatis Ecclesiis quamplurimi
Vallisoletanæ, Salmanticensi, & Con-
plutensi Academiis plusquam viginti
aureo-

aureorum millia in annuos proventus Sæc. XVII.
assignabat. A.C. 1625.

§. XCVI.

*Itelius Fridericus a Zollerent Cardi-
nalis fatis functus.*

Alter erat Itelius Fridericus Comes *Carafa*
a Hochzollerent Germanus, quem *Comm. Ger-*
die decima nona Septembbris Osnabrugii *man. p. 189.*
obiisse, Cæsar ac Imperii Principes gra-
vissime tulerant. Hic enim non modo
generis sui nobilitate, sed & merito-
rum præstantia Colonensi Ecclesiæ pri-
mum, ac demum Pontificio Clementi-
tis VIII. cubiculo præpositus, a Paulo
V. Purpura decoratus est; Regnante
autem Gregorio XV. e Germania Ro-
mam reversus, ibidem tum Clericalis
vitæ honestate, morumque integritate,
tum miro animi candore, reliquisque
virtutibus Principe Ecclesiastico dignis
sele Ecclesiæ commendabilem, omni-
busque notum, charumque reddidit.
Præclare insuper res Cæsaris in Ger-
mania gesserat; vix enim in toto Im-
perio Princeps erat rebus pertractandis
aptior, atque in Cæsaris, Catholici-
que foederis negotiis illo magis exerci-
tatus. Inter hæc vero anno Christi
millesimo sexcentesimo vigesimo tertio
vacante Sede Osnabrugensi absens a

X 5

Can-

Sæc. XVII. Canonicis Episcopus renuntiabatur,
A. C. 1625. reclamantibus Lutheranis, quorum ta-
men violenta oppositio Anholtii, qui
Friderici Sororem duxerat, copiis ali-
quamdiu coercita est. Reddita igitur
pace neo-electus Antistes Roma ad Ec-
clesiam suam contendit, atque septem
adulorum millia & amplius, exceptis
tamen Nobilibus, paucos intra Menses
absque ullo strepitu ad Ecclesiæ gre-
mum reduxit. seque omnes sentim
hæreticos ab Ecclesia sua remoturum
spopondit. Verum concepto inde odio
a Canonicis heterodoxis propinato ve-
neno annos natu nonnisi quadraginta
tres e medio sublatus est: Vir sane di-
turniore vita, & benigniore fato di-
gnus, cum in tuenda apud Germanos
vera Religione indefessus, suo exem-
plo, pietate, doctrina, & auctoritate
quibus pollebat, multum prodeesse po-
tuisset. Erat enim in eo præsens inge-
nium, singularis prudentia, eximus
rerum humanarum usus, ac inprimis
summum Religionis studium, eminens
que Pontifici & Cæsarii juris scientia
moresque sanctissimi. Eminuit quoque
integerrimo justitiae studio, singulari
misericordia, ac excellenti in egeno
liberalitate. Edidit egregias Confi-
tutiones pro Cleri Osnabrugensis re-
formatione, necnon decreta adversus
hære-

abatur,
rum ta-
cii, qui
iis ali-
a igitur
ad Ec-
septem-
xceptis
Menfes
iae gre-
senium
oturum
de odio
ato ve-
raginta
ne clu-
fato de-
rmance
exem-
oritate
esse pe-
as inge-
ximus
aprimis
inmens-
ientia
quoque
ngulan-
legos
Confi-
sis re-
versos
hære-

hæreticos, quæ tamen morte præven- **Sæc. XVII.**
tus, typis edere haud poterat. **A. C. 1625.**

Optimi hujus Pastoris jacturam vel
maxime deplorabat Osnabrugensis Diæ-
cesis, quam Sede vacante Mansfeldius
cum suis prædonibus invasam gravi-
mulcta pro more suo exhauciebat, ab-
stractis etiam Catholicis quibusdam
Canonicis, Nobilibus, civibusque. In-
super eadem hæc Ecclesia in electione
novi Præsulis schismate scissa est, qui-
busdam Canonicis Franciscum Comi-
tem de Wartemberg, qui Guilielmi
Bayariæ Ducis ex Fratre Ferdinand-
o Nepos erat, elegantibus, aliis
eundem, utpote nondum capitularem
recusantibus: tandem vero Sedis Apo-
stolicæ judicio hæc controversia in
Wartembergii favorem decisa est, quam
tamen electionem Daniæ Rex, qui hunc
Episcopatum pro Filio suo prensabat,
præpediisset, nisi Tillius Comes victri-
cia opposuisset arma.

§. XCVII.

*Quidam ab Urbano VIII. Sandorum,
Beatorumque Albo adscripti.*

Hoc anno Jubilæum Romæ promul- **Bullar.**
gatum multos etiam Principes **magn.** Ur-
accivit in Italiam, quibus insuperha- **ban. VIII.**
bito grassantis pestilentiae metu ac pe- **Const. 34.**
riculo,

Sæc. XVII. riculo, Ladislai Poloni Regis Filii pie-
A. C. 1625. tas multis gratiis per Urbanum VIII.
honorata præcelluit; provide autem
idem Papa ob præfatæ luis suspicionem
loco Ecclesiæ extra muros expositum, tres alias Basiliæ in Urbe ab-
nabat. Magis autem augustam redi-
dit hanc solemnitatem festiva lætitia,
quæ Christiano Orbi innotuit, dum idem
Pontifex Elisabetham Portugalliae Re-
ginam die vigesima quinta Maij in San-
ctarum Album retulit, ac sequentis anni
die vigesima secunda Aprilis dedi-
avit, eandem hanc Reginam, dum
vixerat in Lusitania, Tertium Santi
Francisci Ordinem fuisse professam.
Haud minori Ecclesiæ jubilo Beatifici-
tio Servi Dei Andreæ Avellini Cler-
corum Regularium Congregations
Theatinorum die decima Junii recepta
est, quam paulopost die prima Octobris
instantibus Maximiliano Bavaricæ Ele-
tore, & Lotharingiæ Ducibus sequen-
batur Pontificium diploma, vi cuius
Famulo Dei Felici de Cantalicio Or-
dinis Capucinorum ob ejus eximiam
charitatem, & excellentiæ merita Ben-
honores decernebantur: prius autem
die duodecima Septembris idem Pon-
tifex ejusdem Ordinis Fratribus indul-
xit, ut in festivo die Sancti Conradi
tertii Ordinis Professi Officium Divinum

ilii pie-
m VIII.
autem
cionem
existen-
pe allig-
m red-
laetitia
m iden-
dice Re-
in San-
tis ad-
dedic-
, dun-
Sancti
ofessam
eatific-
Cler-
gationis
recepta
Octobris
iae Ele-
sequ-
i cuius
cio Or-
ximiam
a Bea-
autem
n Pou-
indul-
Conradi
ivinum
sub

sub ritu, ut vocant, semiduplici reci- Sæc. XVII.
tare valeant; idem quoque indultum A.C. 1625.
Papa pro die obitus Beati Francisci
Borgiæ ad Jesuitas, & pro festo S. Ray-
mundi ad Fratres Discalceatos B. Ma-
riæ de Mercede eodem anno extendit.

§. XCVIII.

Melitensum ad Leucadem infelix expeditio.

Recens adhuc erat memoria jacturæ, *Theatr. Eu-*
qua Ordo Teutonicus amiserat Co-rop. p. 886.
conhusiam, munitissimam arcem, quam
Gustavus Adolphus Sueciæ Rex fusis
in Livonia Polonis Mense Aprili occu-
paverat: acerbiori autem dolore, Me-
litenses Equites infaustæ ad Leucadem
expeditionis successum deplorabant;
quamvis enim urbem non sine cruento
atque ad sex horas protracto certamine
occuparint, eam tamen incendere com-
pulsi sunt: inde vero cum quinque tri-
remibus reversi, in Turcarum Piratas
inciderunt, quibuscum infausto prælio
decertantes, e suis navibus duas ami-
sere, tres vero plane conquassatas, &
inutiles Melitam reduxere, cæsis Equi-
tum non paucis, ipsoque Architalasso
præter centum quadraginta milites,
quos etiam Turcæ captivos abdu-
xere: Sive ea militum five Ductorum
culpa

Sæc. XVII. culpa fuerit, semper cum magnō Ordine
 A. C. 1625. nis, vinci a Turcis haud affueti dede-
 core conjuncta credebatū.

§. XCIX.

*Principum aliorumque Illustrium
obitus.*

Neuwill. hist. Præter Jacobum I. Angliæ Regem hoc
d'Holl. t. 1. item anno Mauritius Arausionensis
p. 301. l. 4. Princeps Hagæ comitum die vigesima
Theatr. Eu- tertia Aprilis anno ætatis suæ quinqua-
rop. p. 898. gesimo octavo decepsit; mærore exinde
Brachel. hist. lib. 2. concepto, quod omnes ejus conatus,
Lotich. quo ad Bredam obsidione liberandam,
Germ. rer. & frangendam Spinolæ fortitudinem
p. 445. impenderat, in irritum cädere cognosceret. Princeps erat suo ævo militaris scientiæ laude ac gloria longe celeberrimus, magnanimus, ac prudens, nec minus liberalis in pauperes quibus plusquam quingenta florenorum millia testamenti tabulis reliquerat, si que ab hoc Princepe cæcus in sectam suam affectus, & intemperans in Catholicam Religionem, ejusque cultores odium abfuisset, vix de ipso dictum posset, quod severam mereretur censuram. Sunt scilicet magnorum corporum magnæ etiam umbræ. Verum vix poterat hic Princeps in nova secta educatus, atque a molestis Prædican-
 tium

tium suorum fusurris exsurdatus aliter, ^{cæc.} XVII.
quam inique de vera & antiqua fide ^{A. C. 1625.}
censere, quæ ipsi nunquam sincere, sed
sub Antichristi, Babylonicae meretri-
cis, ac impiissimæ superstitionis & ido-
lolatriæ larva a suis Ciniflonibus pro-
ponebatur: Utinam aliquando revi-
visceret Theodosius aliquis, qui ipsem et
verbo, exemplo, ac legibus in eadem
Catholica fide, quam Ecclesia Romana
a Divo Petro recepit, & tum S. Da-
masus Papa & Petrus Alexandrinus
Episcopus docuere, omnes Christianos
in Concilio Constantinopolitano ad u-
nionem revocare sategit, & Macedo-
nianos, Arianosque Sycophantas ex-
pulit. Tum vero velut umbra evane-
scerent funesta illa Novatorum præju-
dicia tantorum in Imperio, totoque
orbe Christiano bellorum, motuum &
calamitatum cauſæ.

Præterea die sexta Februarii Phi-
lippus Julius Pomeraniæ Dux obiit,
cui Bogilaus Dux successerat. Hunc
pari fato sequebatur Joachimus Sigis-
mundus Brandenburgici Electoris Frater,
qui die quarta Martii mortalitatem
exuit, ejusdem vero Mensis die septi-
ma Joachimus Ernestus Onolsbacensis
Dux, olim Unionis Protestantium Bel-
lum repentina morte sublatus est.

§. C.

Sæc. XVII.

A. C. 1625.

§. C.

Transactio inter Rhetos, & Valtelinos præcipue circa Religionem facta.

Lotich. Rer. Germ. l. 15. cap. 3.
Gramond. l. 15. Hist. Gall.

Inter hæc Cuvrius quidem Marchio, expulsis potissimam partem Hispanis, Vallem Tellinam in Franciæ Regis potestatem redegerat; parta tamen diu servare, majoris erat molis opus; quocirca matura partium compositione novos belli motus prævertere intentus Comes Rupipotius Fargius Regis Christianissimi Legatus, urgente Patre Berullo, pro Religione Catholica apud Valtelinos conservanda studiosissimo Valtelinos cum Rhetis conciliare nitebatur, ac primo quidem serio de hoc negotio cum Comite Olivario Hispanie Regis Legato deliberare cœperat, etdem exponens, quod Franciæ Rex pacem inire propensus esset, dummodo Hispani Rhetis supremum jus reddere, nec transitum sui exercitus per Valtellinam urgere, ac denique Religionis Catholicæ firmitati idonee cavere vident. Hanc pacis negotiationem utgebant Franciæ Regina, ut bellum ob Rhetiorum dissidia exortum pace inter Gallos & Hispanos restituta cessaret, proin Franciæ Rex Germaniæ Prostans!

stantibus suppetias ferre præpediretur, Sæc. XVII.
hac ex cauſſa Regina Fargio Regis ſui A.C. 1625.
indignationem metuenti rescripsit, va-
lituram conventionem a ſe factam,
dummodo *ſalva Religione* transigeret.
Igitur inſcio adhuc, quid rerum age-
retur, Ludovico Rege, exeunte Men-
ſe Decembri Fargius convocatis Pro-
vinciæ Magistratibus proposuit, ut Vel-
telinam, Wormiam & Clavenam de-
nuo pristinæ ſuæ libertati ac juribus
reſtituerent. Verum hi Madritensi
pacto standum reponebant: nihilomi-
nus insuperhabita eorum tergiversatio-
ne Olivarius ac Fargius in quædam
transactionis capita convenere, eaque
ab Hispaniarum Rege rata habenda
Madritum miserunt. Hæc ergo ibidem
die prima Januarii ab Hispano subscri-
pta Fargius die decima ſexta ejusdem
Mensis Parisios transmisit, quo com-
perto Rex pacem ſe inſcio firmatam
indignatus, Fargium revocare, eum-
que ob transgressos mandati limites
plectere statuit, aſt a Regina conjugè
ſua placatus, ex his articulis quosdam
ratos habuit, alios vero adjecit in fa-
vorem Rhetiorum, qui ſolemni ad Re-
gem legatione hanc pacificationem pe-
nitutis antiquari petebant: Igitur Mon-
coni die quinta Martii in viginti ſex
conventum eſt articulos, quorum præ-
Hift. Eccles. Tom. LVIII. Y cipui

Sæc. XVII. cipui vel maxime Religionem concer-
 A.C. 1625. nentes erant hi. I. „Rhæti gratiam
Valli Tellinensi factam, qua omnis
 „reatus nuperrimus tollatur, facerent
 „perpetuam. II. In favorem Princi-
 „pum foederatorum, quorum opera
 „ipsis libertas esset restituta, nulla alia
 „extra Catholicam, Religio admittet
 „retur deinceps, ea propter ut sic omnes
 „in posterum Rheticis Magistratibus effici-
 „fideliores. III. Reformati, vel Prote-
 „stantes, quotannis, sed sub diversis
 „vicibus, in Vallem Tellinam intro-
 „mitterentur, sique fundos suos diver-
 „dere illis volupe esset, tolerabili sub-
 „pretio vænum exponerent. IV. Bo-
 „na Ecclesiastica a Protestantibus ha-
 „ctenus detenta, Ecclesiæ restituere-
 „tur. V. Si quid in Valtelina contra
 „præfatos de Religione articulos imo-
 „vaverint Rhæti, Nuncius Apostolicæ
 „Sedis apud Pagos Helvetiæ Catho-
 „licos morari solitus prospiciet, Hel-
 „vetiarumque subsidio coget Rhætos
 „ad articulos, qui de Religione sunt,
 „exsequendos: id si neglexerint Pad-
 „incumbet utrique Regi paciæ exequendi
 „munus. VI. In antecessum, & ante
 „omne opus utrinque occupata, (donec
 „de jure liqueat) apud summum Pon-
 „tificem deponeretur. VII. Arces &
 „mu-

„mumenta ab anno millesimo sexcen- Sæc. XVII.
 „tesimo vigesimo in hanc diem a Val- A. C. 1625.
 „telinis, Wormiensibus, & Clavennen-
 „sibus constructa, a summo Pontifice
 „diruerentur statim ac fuerint ipsi tra-
 „dita. VIII. Valerent posthac, quæ
 „hocce scripto constituuntur leges, ab-
 „rogatis, quæ ante dictæ fuerunt. IX.
 „Exequendis, qui de Religione, articu-
 „lis penes summum Pontificem, & Car-
 „dinales judicium erit, remissis ad ut-
 „rumque Regem de statu politico quæ-
 „stionibus. X. Comes Rupipotius
 „Fargius Regis Christianissimi Legatus,
 „& Comes Olivarius pro Rege Catho-
 „lico se mutuo obstringerent pro obtainen-
 „dis rati-habitionibus a Rege quisque
 „suo ex nunc in quatuor menses.,,

Quamprimum hujus transactionis
 fama ad Papam, Sabaudum, & Vene-
 tos pervenerat, ipsis insciis pacem fuisse
 initam indignabantur omnes, ac præ-
 cipue Sabaudus excandescebat, eo-
 quod hac conventione Gallorum sup-
 petiis in Genuenses careret, armorum-
 que suspensioni subscribere cogeretur:
 nihilominus adhuc vana spe lactabatur,
 fore, quod hæ pactiones, utpote sine
 Franciæ Regis mandato conventæ suo
 effectu carituræ sint. Summus quo-
 que Pontifex Religionis Catholicæ aug-
 mentum pluris habuit, quam auctori-
 tatem

Sæc. XVII. tam suam, quæ Barberino Legato
A. C. 1625. suo ab hac negotiatione excluso, quo-
dammodo contempta videbatur, pre-
cipue cum inter ceteros articulos le-
creto statutum fuisset, hanc pacem nul-
lius esse momenti, donec a Pontifice
firma haberetur.

§. CI.

*Diversæ Urbani VIII. Papæ Con-
stitutiones circa Ecclesiæ Di-
sciplinam.*

*Bullar.
magn. in
Urb. VIII.
Const. 37.
& seqq.*

Haud remissiore studio, quo idem
Pontifex inter belligerantes pacem,
etiam inter fideles, Clerumque Eccle-
siasticæ disciplinæ dignitatem, & san-
ctimoniam conservare satagebat, hanc
que in rem die decima tertia Martii
præter varias constitutiones hoc anno
promulgatas etiam prohibebat, ne ima-
gines, vel picturæ, quæ nondum a
Sede Apostolica Canonizatos vel Bea-
tificatos repræsentant, publico cultu
exponantur, nec eorum effigies radis,
splendoribus & laureolis, aut accentu
lampadibus, vel ad eorum sepulera &
reis honorentur, multo minus eorum
vitæ & miracula absque Ordinarii li-
centia & approbatione typis edantur,
ab hac tamen lege excepti Pontifex
illos, qui aut per communem Eccle-
siam

sive consensum, vel immemorabilem Sæc. XVII.
 temporis cursum, aut per Patrum, Vi- A. C. 1625
 rorumque Sanctorum scripta, vel lon-
 gissimi temporis scientia ac tolerantia
 Sedis Apostolicæ vel Ordinarii colun-
 tur. Die autem vigesima quinta ejus-
 dem Mensis edita Pastorali epistola om-
 nes Patriarchas, Archiepiscopos, &
 Præfates hortabatur, ut ipsi, omnes-
 que Christi fideles bonis operibus mu-
 niti, Deum pro pace & concordia in-
 ter Christianos Principes revocanda,
 & Christiani populi incolumitate con-
 sequenda, necnon pro Ecclesia ab hæ-
 resis veneno præservanda efficacibus
 precibus exorarent. Præterea idem
 Pontifex Statuta Militiæ Christianæ
 sub invocatione Conceptionis B. V. in-
 stitutæ die vigesima quarta Maij con-
 firmavit. Die vero vigesima prima Ju-
 nii inhibuit, ne Sacerdos, qui Missam
 suscepit celebrandam cum certa ele-
 mosyna, eandem alteri, parte ejusdem
 eleemosynæ sibi retenta, celebrandam
 committat. Simul etiam Episcopis o-
 nera Missarum reducendi facultatem
 ademit, declaravitque, quod, ubi im-
 posita sunt plura Missarum onera, exi-
 gua tamen stipendia, pro eleemosynæ *Abrege do-*
rata Missæ celebrandæ sint, ac pro- vist. Eccl.
pterea præcepit, ut pecunia vel bona t. 10. p. 11.
 mobilia cum perpetuo Missarum onere

X 3

relicta

Sæc. XVII. relicta apud personas idoneas pro per-
A.C. 1625. cipiendis fructibus deponantur, talia
autem onera imposterum, nisi cum Or-

Vid. Supra dinarii licentia non acceptentur, quo-
l. 193. §. 124. tidianæ tamen eleemosynæ acceptari
p. 345.

valeant, si oneribus antea impositis in-
fra modicum tempus satisfieri poterit;
Motis dein hac super re variis dubiis,
Sacra Cardinalium Congregatio plene
satisfecit. Insuper Papa denuo ambas
Gregorii XV. Constitutiones summi
Pontificis confirmavit ac die prima No-
vembris inhibuit, ne bona jurisdic-
tionalia ad Ecclesias, piaque loca spectan-
tia in feudum vel emphyteusim den-
tur, neque ultra triennium elocentur.
Sub idem quoque tempus Papa variae
habebat consultationes circa epistolam
qua B. Martyr Sotetus Papam instrue-
bat, quam indigne Jesuitæ ceteros Mi-
sionarios haberent.

§. CII.

*Alia S. Congregationum decreta ju-
ejusdem summi Pontificis edita.*

*S. Congr.
Rit. &
Concil.*

Eodem hoc anno auctoritate Urban-
VIII. Pontificis variæ emanarunt
Sacrarum Congregationum decisiones,
& quidem die decima tertia Junii Sacra
Congregatio de Propaganda Fide deci-
dit, quod Regulares quibusvis privi-
legiis

legiis suffulti ab hæresi absolvere non Sæc. XVII.
posint, sufficiat tamen, si in admini- A.C. 1625.
stratione Sacramenti Pœnitentiæ au-
diant Confessiones cum habitu eorum
ordinario, & stola, uti die vigesima e-
jusdem Mensis Sacra Congregatio Vi-
sitationis Apostolicæ declarabat; ex-
orto autem dubio in Cæsar augustana
diæcesi die septima Septembris a Con-
gregatione Concilii decisum, quod Con-
fessarii sæculares vel ad certum Perso-
narum genus & ad limitatum tempus
approbati, etiam in vim Bullæ Cru-
ciatæ, ultra Facultatem ipsis ab Ordinario
concessam Pœnitentium confes-
siones excipere minime valeant, atque
approbatio obtenta a quovis Sacerdote
ad audiendas confessiones ab Episcopo
Successore pro suæ conscientiæ securi-
tate usque ad novum examen suspendi
possit, seduloque Confessoriorum ap-
probationes inter Curiæ Episcopalis
Scripturas asservandæ sint.

§. CIII.

Synodus Osnabrugensis Diæcesana, ejusque decreta.

Quamprimum Itelius Fridericus Car-Hartzh.
dinalis de Hochenzollern Episco-Concil.Germ.
pus Osnabrugensis ad Ecclesiæ suæ Re-t. 9. p. 345.
gimen vocatus erat, nihil magis cordi Lunig. Spic.
Eccl. p. 2.

Y 4

ha-fol. 579.

Sæc. XVII. habuit, quam ut Ecclesiasticæ discipli-
A. C. 1625. næ vigorem conservaturus Synodum
celebraret: quam etiam hoc anno ad
diem quartam Martii indixit, variisque
in ea sanctiones edidit, quarum tamen
nonnisi singulares, ceterisque Synodis
minus communes recensebimus. Igi-
tur ut suos fideles, quorum non pauci
perversorum fraudulentia ac ignorantia
magis, quam prava & obstinata animi
malitia hæreses amplexi sunt, ad pu-
ram & integrum Ecclesiæ Catholicæ
fidem reduceret, præcipue Pastores
hortabatur, ut ubique omni novitate
rejecta Orthodoxam doctrinam secun-
dum Ecclesiæ Apostolicæ intellectum
gregi suo tradant, simulque a vita cat-
nali ad puram & Sacerdotio dignam
revertantur, eoque incontinentia des-
ertionis, apostasie, omniumque hæresum ac
novitatum initium ac fomentum omnibus
fere sœculis extiterit. Præcipit etiam
iisdem Pastoribus, ut populum solide
instruant, quatenus Communio sub una
specie neque præcepto Christi, neque
naturæ Sacramenti, neque fructui &
saluti communicantis repugnet. Po-
licebatur etiam hic Præful, quod ma-
xime præcipuis Festis, ut Pastorum
levisor & fructuosior sit labor, certos ad
id deputatos per Parochias mittere ve-
lit, qui eis adjumento esse, ac simpli-
cem

cem plebem instruere, & expiare pos- Sæc. XVII.
sint. Præcipue vero eisdem commen- A. C. 1625.
dabat, ut in Templis, Altaribus, Bapti-
steriis, aliisque locis Sacris majorem
munditiem & ornatum procurarent.
Præscripsit etiam suis Clericis, ut bar-
bam ex superiore labro in alas ex-
crescere non sinant, longisque utantur
vestibus, opera autem sordida & ser-
vitia non subeant, sed prædia sua &
agros pro competente censu elocent,
ne magis colonorum & rusticorum
quam Pastorum & Ecclesiæ Ministri-
rum speciem præseferant.

§. CIV.

Concilium Namurcense.

Ejusdem hujus Mensis die vigesima Hartzh. l. a
sexta Martii Joannes Dauvinus Na- p. 337.
murcensis Episcopus Diæcesanam suam
Synodum celebravit, in qua præcipue
statutum, ut omnes Subdiaconatus Or-
dine initiandi pridie suæ Ordinationis
fidem Catholicam publice profiteantur.
Præcepit etiam Synodus Decanis, ut
sedulo inquirant, an Pastores fidei do-
ctrinam pueris explicent, & concionen-
tur, Divinumque Officium secundum
usum & rituale Romanum peragant,
præscriptosque ritus in choro & cele-
bratione Missæ observent, populum-

X 5

que

Sæc. XVII. que hortentur, ut in festo S. Josephi ab
A. C. 1625 omni opere servili abstineant, & piis
orationibus vacantes officiis Divinis inter-
tersint. Inhibuit etiam Synodus, ne
quis sub concione rem Divinam per-
agat, aut extra mortis periculum in-
fantem Baptizet, nec altari portatili
Sacerdotes utantur, nisi ubi Altaria
omnia ab hæreticis sunt profanata, nec
ob bella & pericula aditus Episcopo, ut
consecrentur, patet. Die octava Ap-
pis anni sequentis idem Episcopus Sy-
nodalem habuit congregationem, in
qua priori Synodo quædam adjici co-
rabat decreta. & quidem primo inhibuit,
ne pueri & puellæ simul in eodem
loco & sub eodem Magistro doceantur.
II. Ne tempore pestis Parochi suis fide-
libus Eucharistiam vino immersam por-
rigant. III. Ne permittant, ut qua-
stores quidam per Diæcesin vagentur,
indulgentias publicent, & stabula bene-
dicant.

§. CV.

*Andreae de Soto, Marci Capelli, &
Jacobi Jansonii obitus.*

*Menolog.
Hueber.
p. 2329.*

Inter Scriptores Ecclesiasticos, qui hoc
anno obiere, recenseri meretur An-
dreas de Soto ex Ordine FF. Minorum
S. Francisci, qui in Castella veteri na-

tus,

tus, omnesque ferme Ordinis sui hono- Sæc. XVII.
A. C. 1625.
res emensus, Claræ Eugeniæ Isabellæ
Belgiorum Gubernatrici a confessioni-
bus erat, ac demum Bruxellis die quin-
ta Aprilis septuagenario major decessit,
posteriorisque reliquit Paraphrasin in la-
mentationes Jeremiæ, atque in Psal-
mos decimum octavum, & centesi-
mum vigesimum primum præter tra-
ctatum de conversione boni latronis,
& libellum de vita S. Josephi, necnon
de contemplatione Christi Crucifixi. Ex-
eodem Ordine Mense Septembri Romæ
obiit Marcus Antonius Capellius, in-
signis Venetorum Theologus, Sacræ-
que Inquisitioois Qualificator, cujus
überiorem vitæ descriptionem addidit
Bontonius Abbas dissertationi, quam
Capellius *de appellationibus Ecclesiae Afri-
canæ ad Sedem Romanam edidit* Romæ
iterato prælo novissime excusam. Præ-
ter hanc dissertationem insuper contra
interdictum Pauli V. calatum strinxit,
inopinato tamen Bononiam secedens,
propriam suam lucubrationem confu-
tavit, edicto tractatu *de absoluta omnium
terum Sacrarum immunitate, & Princi-
pum laicorum potestate ex lege Naturæ,
Moysis, & Christi.* Scripsit quoque
contra Marcum Antonium de Dominis
*librum de necessitate Regiminis Monarchici in
Ecclesia,* necnon *de successione Episcopi*
Roma.

Sæc. XVII. Romani in eundem Pontificatum, præter
 A. C. 1625. dissertationem de *cœna Christi* suprema
contra Vecchietium. Nec minus erudi-
 tionis, pietatisque fama celebrem se
 reddidit Jacobus Janssonius patria Am-
 stelodamus Theologiae Doctor, atque
 in Lovaniensi Academia Sacrarum literarum Interpres, & ad Divum Petrum
 ejusdem Urbis Decanus, qui in vita
 sanctimonia, & literarum studio con-
 senescens, die trigesima Julii anno ex-
 tatis suæ septuagesimo octavo, sicut
 sanctissime vixit, ita & placide in Do-
 mino obdormivit. Scripsit commenta-
 rios in Cantica Canticorum, in Psal-
 mos Davidis, in Jobum, atque in Evan-
 gelium Sancti Joannis, necnon Instruc-
 tionem Catholici Ecclesiastæ iterato
 prælo excusam, præter orationes &
 varios libellos asceticos.

§. CVI.

*Joannis Gallemarti, Philippi Gr-
 machæi & Henrici Hollandi
 extrema.*

*Andr. Bibl. Belg. Fre-
 cher. Theatr. Vir. erud.
 p. i. Sect. 3.* Horum fata sequebatur Joannes Galle
 martus in Belgio natus Theologie
 Doctor, ac Duacensis Professor, qui
 Decisiones Cardinalium Concilii Tri-
 dentini Interpretum emendatius Duaci
 imprimi curabat, prioresque earum
 edi-

editiones recensuit, limavit, summaque Sæc. XVII.
fide exemplarium varietatem recensuit: A.C. 1625.
obseruat tamen ille Aucter, qui hasce
declarationes editioni Tridentinæ Sy-
nodi adjecit, quod Gallemarti diligen-
tiam fugerit pars melior declarationum
alia, quæ cum die & Consule, ad fi-
dem aliorum exemplarium impresso-
rum, manuscriptorumque a die vigesi-
ma prima Martii anno post Christum
natum millesimo quingentesimo nona-
gesimo primo posita erat. Hæc autem
editioni Coloniensi de anno 1754. ad fi-
nem inserta est, ita tamen, ut in ordi-
nem Concilii redacta sit, singulæque
declarationes ad sua capita revocatæ.
Huic Scriptori adjungimus Philippum
Gamachæum Doctorem Sorbonicum,
cujus judicio velut oraculo Facultas
Theologica Parisiensis in intricatissimis
quæstionibus adhæserat. Scripsit egre-
gios commentarios in summam Divi
Thomæ, quod Frecherus *opus magnum,*
varium, & multiplici Theosophias scientia
repletum commendat. Obiit tandem die
vigesima prima Julii: Decessit quoque
die decima octava Septembbris Henri-
cus Holland Anglus. qui ad Rhemen-
sis Testamenti versionem utilem ope-
ram impendens, tractatus de Venera-
bili Sacramento, & Sacrificio Missæ
typis vulgavit.

§. CVII.

Sæc. XVII.
A. C. 1625.

§. CVII.

Quidam ex FF. Prædicatorum Ordine Scriptores hoc anno defuncti.

*Echard
Script. Ord.
FF. Præd.*

Celeberrimus, totoque Orbe gloriose diffusus FF. Prædicatorum Ordo pariter hoc anno Scriptorum pietate & eruditione clarissimorum obitum planxerat, hos inter primus occurrit Hieronymus Baptista de la Nuza et nobilissima Sellanorum gente in Aragonia natus. Hic Sancti Ludovici Bertrandi Magisterio feliciter usus, incertum, an sanctiora virtutum præcepta, vel profundiorem Theologię, sacrarumque literarum eruditionem haferit: postquam enim per plures annos tam inter suos, quam in Cæsar augustana Universitate Sacré Scripturæ Cathedram moderaretur, ac præcipuis Ordinis sui Officiis præpositus esset, Episcopus Balbastrensis a Philippo III. Hispaniarum Rege nominatus, ac sexto post anno ad Albaracinensem Ecclesiam translatus est, quo in munere perfectissimum virtutum omnium gregi suo sele præbens exemplum, cum magna sanctitatis opinione die decima quinta Decembbris annos natus septuaginta duos decepsit, cuius corpus et si calce obrutum, omnino incorruptum, colore nihil

imp.

immutato, membrisque flexilibus ac Sæc. XVII.
venis ipsis apparentibus, suavique o- A. C. 1625.
dore flagrans repertum est. Scripsit
septem tractatus Evangelicos Antver-
piæ excusos præter Homilias supra
Evangelia quatuor tomis comprehen-
fas, aliamque Homiliam in Evange-
lium, quod in festo Corporis Christi
legitur: Exstat quoque illius libellus
supplex ad Philippum III. Hispaniarum
Regem contra Societatis Professores,
qui totis viribus efficere nitebantur, ne
tententia Divi Augustini de gratia per
se efficaci a Fratribus Prædicatoribus
in publica Universitate propugnaretur.
Edidit quoque alium libellum suppli-
cem ad Paulum V. Papam, quem ad
vulgandam definitionem controversiæ
de Auxiliis sollicitabat. Alter erat
Petrus Calvus Lusitanus, qui itidem
homilias totius anni, necnon duos to-
mos Homiliarum pro quadragesima scri-
psit, præter defensionem Sacrarum Re-
ligionum. Huic accedit P. Balthasar
Navarrete Hispanus, qui tres tomos
controversiarum in Divi Thomæ, ejus-
que Scholæ defensionem Vallisoleti e-
didit. Scripsit quoque P. Blasius Verdu
a Sans patria Catinensis resolutas quæ-
stiones de SS. Trinitate, necnon rele-
ctiones contra scientiam medium pro
efficacia divinorum auxiliorum præter
plura

Sæc. XVII. plura alia tam Historica, quam Alce-
A. C. 1625. tica, & Philosophica opuscula Barcin-
none edita. Pariter ex fructibus Evan-
gelici sui laboris, quo barbaris in Amer-
ica septentrionali & meridionali, at-
que in Provinciis Hispano imperio sub-
jectis Evangelium annuntiabat, pro-
diit elegans ipsius liber *de Prædicatione*
Evangelii in novo Orbe ab adventu Apo- lorum, necnon *de Monarchia Peruana* pre-
ter originem *Indorum in novo orbe & In- diis Occidentalibus*. Non minus celebra-
tur Joannis Fernandez Aragonii com-
mentarius Romæ impressus in librum
Ecclesiastes, in quo vulgata ad ver-
bum cum textu Hebraico confertur,
eamque omnes alias versiones excel-
lere comprobatur. His adjicimus Iosephum a S. Maria Lusitanum & Pe-
trum Locatellum, quorum prior librum
de libero arbitrio, posterior commen-
taria in Divum Thomam, & sermones
varios edidere.

§. CVIII.

*Decessus Ferrarii & Fariassi ex Or-
dine Carmelitarum.*

Bibl. Script. Ex Ordine Carmelitarum plures hoc
Carmel. anno deceſſere editis lucubrationi-
bus clari, ex quibus præcipue eminuit
Cherubinus Ferrarius Mediolanensis;
Gut-

Guilielmi Mantuae Ducis Theologus, Sæc. XVII.
ac Doctor, qui Apostolici Palatii Con- A.C. 1625.
cionator edidit præclaros sermones in
Evangelii verba, & Sanctos: Scripsit
quoque stylo oratorio tractatum, quo
hæreticos e Valle Telina armis ejicere,
sanctum æquumque esse comprobabat,
præter aliam orationem de fide Chri-
stiana, ob quam militum nonnulli pu-
blice hæresin suam ejurarunt: Exstant
quoque variis typis excusa plusquam
triginta ipsius opuscula partim Histo-
rica partim Exegetica, Philosophica,
& poëtica. Alter erat Blasius de
Farias patria Lusitanus ex nobili ge-
nere ortus, qui eruditum conscripsit
tractatum de cæremoniis Missæ, præter
Sancti Brunonis vitam, & brevem latinæ
linguae artem &c, Obiit Evoræ die quin-
ta Aprilis.

§. CIX.

*Sibrandus Lubertus, Abrahamus
Scultetus, aliquique ex Acatholicis
Scriptoribus hoc anno
defuncti.*

Nonnulli etiam ex Sectariis, qui hoc *Inter epist.*
anno obiere, ingens apud suos no- *Remonstr.*
men sibi peperere; hos inter primo *p. 549. &*
loco recensendus venit Sibrandus Lu- *Bel. Diff.*
bertus Longwordiæ in Frisia natus, *t. p. 1906.*
Hist. Eccl. Tom. LVIII. Z cui

Sæc. XVII. qui Franecqueranus Theologiæ Profes-
A. C. 1625. for in mores studiosæ juventutis disso-
lutos severus ac rigidus, pariter in Ar-
minianos immoderato ardore efferve-
scebat, ac plus æquo suæ sectæ ad-
dictus, sæpiissime Christianæ modelitiae
& charitatis terminos excessit: unde
vicissim ab Episcopio Remonstrantium
Primipilo valde contemptus, se in Sy-
nodo Dordracensi turbulentum admo-
dum exhibuit, teste Balcanquallo, qui
de eo æque ac de Gomaro hæc affe-
ruit: duo in *Synodo Viri Sibrandus*, &
*Gomarus in primis ad omnia turbanda, di-
fidiisque replenda nati . . . alternas habent
vices furendi & tumultuandi, non tan-
magis eos ob furorem accusare possum, quam
lapidem, eo quod deorsum cadat; ita enim sunt
a natura comparati &c.* Ceterum Si-
brandus calatum quoque suum adver-
sus Bellarmini opera de Scriptura, Ec-
clesia, Pontifice, & Conciliis acuit,
necnon Gretserum confutare aggressus
est: Pariter adversus Socinianos eluc-
bravit tractatum *de Christo Servatore*,
Scripsit quoque contra Grotium, Vor-
stium, Arminium, & Bertium Arminii
vindicem. Exstat insuper ipsius Anti-
Bellarminus, quem cum immenso la-
bore, exiguo tamen honore evulgavit.
Decessit tandem Franecqueraviæ die
vigesima prima Januarii. Alter erat
Abra-

Abrahamus Scultetus Silesita, legitimus Calvinianæ rabiei hæres, qui Friderici Palatini Concionator Aulicus Pragæ in suis Concionibus petulanter in Cæsarem investitus, novus Iconoclasta

Sæc. XVII.
A. C. 1625.
Bælius Diet.
t. 3. p. 269.

Sacrarum Imaginum destructionem Friderico suasit, easque ipsus ex Templo projicit, huncque sacrilegum furorem tanquam rem æquam, ac Christianam deprædicavit, non sine ipsorum etiam Lutheranorum scandalo, atque amoris & affectus in novum Regem immunitio: Præter alia vitia quamplurima, quæ huic Viro imputantur, haud immerito a suis quoque reprehenditur, quod plus æquo negotiis aulicis, rationesque profanas suis concionibus miscuerit. Periit tandem Embdæ die vigesima quarta Octobris anno ætatis suæ sexagesimo tertio: Inter suas lucubrations præcipue celebrantur illius Annales Evangelici & *medulla Patrum*: Scripsit etiam ideam Concionum in Isaiam, epistolas D. Pauli ad Romanos, & Hebræos, ac Psalmos, præter observationes in Historiam Christi, plura que alia minoris momenti opuscula. Tertius occurrit Joannes Camero Glas- cova - Scotus Montalbani Professor, qui novas, absurdasque opiniones in- vehere intentus, Amyraldianæ sectæ primum jecerat lapidem, simulque no-

Z 2 varum

Sæc. XVII. varum inter Calvinistas dissensionum A.C. 1625 auctor exstitit: Dum vero Montalbani agebat, ac intestinis suorum tumultibus assentire renuebat, ad mortem percussus est: *quis autem credidisset, inquit Bælius, scotum hominem umquam verbera passurum esse pro obedientia defensione*: Obiit paulopost annos natus quadraginta sex: cum autem in Patrum lectione minime versatus esset, soliditate carent ejusdem *Prælectiones Theologicae*; scripsit etiam *Myrothecium Ecclelicum*, miscellanea, pluraque alia.

His addicimus alios minoris famæ Scriptores, & quidem. I. Eduardum Chalonæum Jacobi I. & Caroli I. Angliæ Regum Sacellanum, qui tractatus duos sub hoc titulo: *Unde Zizanii item Credo Ecclesiam Catholicam* edidit. II. Melchiorem Volcium Augustæ ad S. Annam Præconem, qui nonnisi insano furore in Catholicos celebrem reddidit: scripsit *Furias Jesuiticas contra Gretserum & Vötterum Jesuitas*, necnon tractatum in septimum caput Augustanæ Confessionis, præter responsum ad Marquardi examen Evangelicum. Tertius est, Caspar Waserus, qui contra Indulgentias, Sacerdotium, Purgatorium, Sacras imagines, invocationem Sanctorum, & Papam Romanum libellos scomatibus, & calum-

nisi refertos elucubravit: edidit quoque tractatum de erroribus Schwenckfeldianorum. IV. Joannes Lavaterus, qui scripsit tractatum de descensu Christi ad inferos, necnon suum *Anti-Socinum*. V. Hieronymus Moscorovius, Polonus, qui die decima nona Julii obiit, ac Petritum Lutheranum acriter depexuit: edidit quoque *sublationem pudefactionis contra Petrum Scargam Jesuitam*, præter refutationem libri Smiglecii de Baptismo &c. VI. Georgius Remus Partitus Augustanus, atque Academiæ Altorfinæ Procancellarius, qui Norimbergensi Reipublicæ a consiliis, edidit dissertationem, in qua putidam esse Fabulam ostendit, quod Alexander III. Papa Friderici Ahenobarbæ Imp. collum calcarit (*). Scripsit etiam præter Themisti Philosophi orationem *pro libertate Religionis* latine redditam & spicilegia in librum Salomonis & in Ecclesiasten. Obiit anno ætatis suæ sexagesimo quarto.

Z 3

§. CX.

(*) Exstat hæc dissertatio Norimbergæ anno 1625. Abrahami Wagenmani literis excafa.

Sæc. XVII.
A. C. 1625.

§. CX.

*Jacobus Gretserus, Andreas Eudor-
mon, Ludovicus Richeomus, alii-
que Societatis Scriptores
hoc anno mortui.*

*Alegambe
Bibl. Script.* Inter Societatis Scriptores hoc anno defunctos eminet Jacobus Gretserus natione Germanus, qui scriptor nouel. t. 17. rum varietate, multitudine & eruditione clarus, acriter hæreticos insectabatur, apud suos maximi habitus, eoque quod animo admodum demissio ac modo nihil, quod gloriam redoleret, ferre posset; sui tamen judicii aut tenacem fuisse, aut fors nimium de se præsumpsisse testantur Provinciæ Germaniæ Superioris Patres, qui data ad Claudium Aquavivam epistola, cuius authographum ad manus habeo, inter alias nationes, ob quas sua scripta Romanum censenda mitti haud expediret, hanc subjunxere: *Pater Gretserus ita natura & ingenio comparatus est, ut si sciat sibi Romanorum judicium in ejusmodi suis locubrationibus subeundum, nunquam facili scripturus sit aliquid, idque non immerit, quia sape a Romanis forte aliquid rejicit, vel minus necessarium judicabitur, quod tamen judicio nostrorum, qui hic sunt, efficitur.*

omino operæ pretium, ut prodiret. Ce-
terum Gretserus Ingolstadii die vigesi-
ma nona Januarii anno ætatis suæ sexa-
gesimo tertio decepsit: Scripsit quam-
plurima in Societatis defensionem, &
præprimis tres Apologias pro vita
S. Ignatii, alium apologeticum pro So-
cietate contra Lermæum Calvinistam,
duos libros de modo agendi Jesuitarum,
& epistolam ad Petrum Stevartium de
Ordinis Jesuitarum Historia, quam
Hasenmillerus, qui e Societate ad Lu-
theranos defecerat, conscripsit, Gret-
serus vero correxit, ac confutavit.
Addidit etiam honorarium *Polycarpicum*
Lauserianum ob recusam eandem *Historiam*
præter appendicem *Apologeticam ex SS.*
Thoma & Bonaventura contra Religiofo-
rum calumniatores, necnon assertionem
Apologiæ Gallicanæ ad Henricum IV.
Inter polemica, quæ contra Acatholi-
cos edidit, magis commendatur ejus-
dem *defensio controversiarum Bellarmini*;
ibidem enim cuncta ab adversariis Bel-
larmino objecta solide refellit, ipsum-
que etiam Gregorium VII. a Protestan-
tium calumniis vindicat. Præterea
tres tomos de Sancta Cruce, ejus fi-
gura, cultu, miraculis ejusque reli-
quiis &c. tam fuse scripsit, ut totum
hoc argumentum exhausisse videatur:
His adjicit tractatus de Sacris peregrini-

Z 4

natio-

Sæc. XVII. nationibus, Processionibus, voluntaria
A. C. 1625. flagellatione, & Christianorum exe-
quiis. Denique innumera pene op-
scula de variis argumentis edidit, que
omnia Dupinus ad classes suas redacta
recensuit, observavitque, quod Gre-
serus in arte critica minus exercitatus
falsa vel apogrypha adoptarit, atque
in Eristicis suis lucubrationibus ab
argumenti scopo ad insectandos adver-
rios suos saepius deflexerit. Alter non
minus insignis Scriptor erat Andreas
Eudæmon Joannes natione Græcus,
qui summa ingenii acrimonie & judi-
cii præstantia præditus, adversus Lam-
bertum Danæum, & Joannem Barclaium,
varios tractatus in Bellarmini defensio-
nem edidit, ac pro eodem vindicando
suum *Parallelum Torti*, sive *responsionem
ad torturam Torti conscripsit*. Exstant
quoque Ingolstadiensibus literis excusi
libri tres de Antichristo adversus Ab-
botum Angulum præter *confutationem
Anticotoni*, & *responsionem ad epistola-
m Isacci Causaboni*, cuius etiam
exercitationes refutavit: Insuper Co-
loniæ vulgavit apologiam pro Henrico
Garneto unacum *responsione ad anti-
logiam Abboti contra eandem apo-
giā*: Denique fano prorsus iudicio
conscripta est ejusdem admonitio ad
Lectores librorum Antonii de Dominis.

Ter-

Tertius erat Ludovicus Richeomus na- Sæc. XVII.
tione Gallus, qui sui instituti tam a- Sæc. 1625.
mans erat, ut non modo plurimas
conscriberet Apologias, sed etiam in-
cidente vel minima Societatis mentione
dulcibus mox lacrimis totus diffueret:
obiit Burdigalæ die decima quinta Se-
ptembris octogenario major, relictis
plurimis sui affectus, ingeniique mo-
numentis, quæ duobus tomis compre-
hensa partim Eristica, partim Ascetica
continent. Sparsim adhuc typis editæ
circumferuntur Apologiæ aliquæ pro
Societate contra Servinum & Hæreti-
corum columnias, necnon Refutatio
Catechismi Jesuitici. Hisce Scriptori-
bus adhuc alii accenseri merentur, &
primo quidem Paulus Layman itidem
Germanus patria Oenipontanus, qui
Constantiæ sexagenarius die decima
tertia Novembris fatis concessit: Scri-
psit Theologiam moralem olim avide
quæsitam, hodie ob laxiores opinio-
nes neglectam; exstant quoque ipsius
commentaria in libros Decretales, nec-
non quæstiones Canonicæ: cum vero
PP. Benedictini, imo & ipsi hac in
causa designati Judices de Monasteriis
ereptis contra Jesuitas vehementer que-
rerentur, Laymanus *justam defensionem*
in causa Monasteriorum & bonorum Ec-
clesiasticorum vacantium contra quosdam

Sæc. XVII. *Judices*, Dilingano prælo subiect, & A. C. 1625. aduersus P. Romanum Benedictinum & Casparem Scioppium, qui hanc usurpationem suggillabant, suam Astrologia Ecclesiastice, & Astri inextincti conjuram in lucem edidit: Scripsit etiam suppresso nomine *Pacis* compositionem inter Principes Catholicos & Protestantes. II. Franciscus Sacchinus natione Italus, qui Romæ die decima sexta Decembribus de natus posteris reliquit Historiam Societatis, vitas S. Paulini, B. Stanislai Kostkæ, & Patris Canisii, præter tractatum, in quo demonstrat, Divum Ignatium non institisse, ut in Theatinorum Ordinem admitteretur.

§. CXI.

Facultas de bonis mobilibus testandi Clero Hungarico concessa.

*Caraf. de-
cret Can-
cel. p. 45.*

Hucusque Clero Hungarico de bonis ipsorum, quæ patrimonialia non erant, disponendi ac testandi facultas erat adempta, hoc autem anno Cæsar ad Cleri preces hanc potestatem eidem restituit, certamque ac firmam testandi normam, quæ in magnum Catholice Religionis emolumentum cederet, pro solita sua in Deum pietate, ac continuo in majorem Divini cultus propagationem, Statusque Ecclesiastici aug-

men-

mentum studio præscripsit, die unde-
cima Decembris ex urbe Regia Sopro-
niensi edito hoc diplomate: „Hunga-
rico Clero omnibusque Prælatis ob-
„præclara & insignia sua in nos & Re-
„ligionem Catholicam, totumque Hun-
„gariæ Regnum merita, gratificandi
„desiderio, concedimus, ac decerni-
„mus, ut ipsi deinceps sequentem te-
„standi facultatem habeant, nimirum
„si Prælatus capitulum habens, vel in
„capitulo existens decebat, five testa-
„mentum condiderit, & executores or-
„dinaverit, five non, teneatur capitu-
„lum tres probatæ fidei viros ex suo
„corpo (quorum unus Regio nomine
„semper deputetur, & interveniat) de-
„stinare, qui & funeri curando, & mo-
„bilium cuiusvis generis consignationi,
„inventario conficiendo, & fideli con-
„servationi attendant, quique sub pœ-
„na excommunicationis & amissionis
„beneficii (quam pœnam Prælati, in-
„fidelitati, si quæ hic admittatur, in-
„flierunt) & amissione bonorum, ob-
„ligati sint omnia fideliter consignare,
„nec quicquam distrahi sinere. Mobi-
„lia vero Prælati defuncti ita dispen-
„sentur: primo honesta nec sumptuosa
„sepultura procuretur, & ut refri-
„gerio animæ eleemosynæ pro faculta-
„tum ratione fiant, deinde servitori-
„bus,

Sæc. XVII. „bus, & creditoribus satisfiat: ubi
A. C. 1625. „tamen attendendum, ut si aliqua de-
 „bita, in præjudicium Hungarici Se-
 „minarii, de quo inferius mentio erit,
 „a defuncto essent contracta, ita ea ut
 „hinc expresse prohibita, pro nullis, &
 „penitus irritis. habeantur, adeoque
 „nulla ratione solvantur. Ad hæc jur-
 „ta statuta Synodi Tyrnaviensis libri
 „omnes capitulo cedant ad erigendam
 „Bibliothecam, indumenta Sacerdotia-
 „lia, & altarium ornamenta Ecclesie
 „cedant: utensilia domestica, mensa,
 „lecti, scamna & similia Successori re-
 „linquantur; quod supersuerit moti-
 „lium, cuiuscunque generis, etiam
 „allodialium, ejus media pars, in uolum
 „erigendi Seminarii, vel postquam Se-
 „minarium in perfecto statu fuerit, Pa-
 „rochii meliorandis servetur, ut ad cen-
 „sum collocata summa aliqua, alumnis
 „Clerici educari, vel tandem Paro-
 „chiis in deteriori conditione confitu-
 „tis subveniri possit. Ubi Metropoli-
 „tano Strigoniensi, ac aliis Episcopis
 „videbitur, teneantur tamen tam ex-
 „cutores, quam prædictæ personæ Ca-
 „pitulares ad inventandum destinare.
 „eidem Metropolitano Strigoniensi pro
 „tempore existenti, ac etiam si in alia
 „Diæcesi fuerit, Ordinario loci inven-
 „tarium exhibere, ac rationem peracti
 „sui

„sui muneris sufficientem dare. Et de
„alia hujusmodi mobilium media parte
„libere liceat Prælatis juxta Sacrorum
„Canonum præscripta testari & dispo-
„nere, speramus tamen eos, confinio-
„rum, quæ communis Patriæ, adeoque
„totius Christianitatis propugnaculum
„sunt, ut piissimæ causæ in testamentis
„memores futuros. Si defunctus Præ-
„latus nec capitulum habeat, nec mem-
„brum sit capituli alicujus, in eo casu
„Diæcesanus, in cuius Diæcesi bene-
„ficium obtinuit, vel Residentiam ha-
„boit, is, qui obiit, vel certe Capitu-
„lum propinquius, aut Conventus vi-
„cinator, prædicta omnia per Ecclesia-
„sticas personas ad id deputatas exe-
„qui curabit. Cum autem Servitores
„mortuorum hæc forsitan ulla ratione
„impedire, vel rapinis sese tradere præ-
„sumperint, executores testamenti, vel
„ad inventarium conficiendum desti-
„nati, eos ad plenam usque satisfa-
„ctionem, invocato brachio sœculari
„etiam in persona detinendi potestatem
„habeant, mandantes idcirco & serio
„præcipientes universis, & singulis præ-
„sentibus, & futuris Regni nostri Hun-
„gariæ Palatino Judici, Curiæ Comi-
„tibus, Cameræ nostræ Hungaricæ of-
„ficialibus, Præsidiorum supremis, ac
„Vice-Capitaneis, atque liberarum
„civi-

V. C. 1625.

Sæc. XVII. „civitatum Magistratibus, aliisque om.
A. C. 1625. „nibus nostris, & Regni nostri Hunga.
„riæ subditis, & fidelibus cuiuscunq;
„status, gradus, conditionis, vel pre.
„, eminentiæ extiterint, ut sœpius me.
„, moratos ejusdem Regni nostri Hunga.
„, riæ Prælatos, eorundemque Capitu.
„, & Diæcesanos, atque magis vicini.
„, capitula, & Conventus, imposta.
„, perpetuis futuris temporibus, pre.
„, scripta testandi, & mobilia defun.
„, rum Prælatorum relicta curandi &
„, dispensandi potestate, ratione & ordi.
„, natione pacifice, quiete, & sine omni.
„, impedimento, vel molestia plene ut.
„, frui & gaudere sinant, necnon eistam.
„, etiam, atque iis, quibus cura hujus.
„, modi executionis demandata fuerit.
„, quotiescumque requisiti fuerint, juxta.
„, hujus clementissimæ nostræ annuentie.
„, tenorem, & contenta ad talia in om.
„, nibus & singulis punctis, clausulis,
„, articulis, sententiis, & verborum ex.
„, pressionibus ad convenientem effectum.
„, perducenda decentem operam ferant.
„, & quantum necessitas exegerit, serio.
„, assistant, idemque ab aliis pariter fieri.
„, sedulo curent. ,

HISTO-

